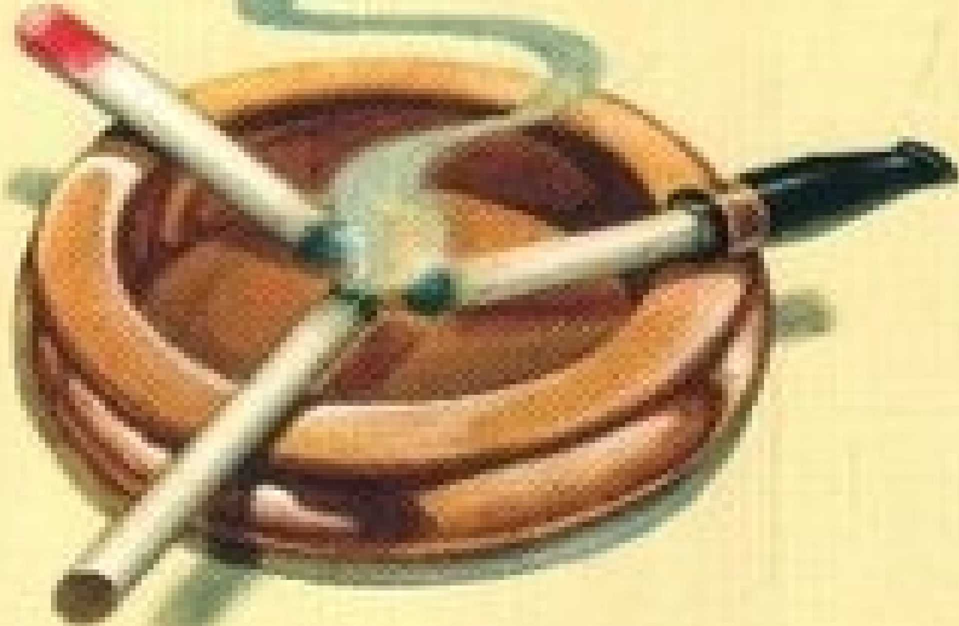
KEMAL TAHİR

HÜR ŞEHRİN İNSANLARI

ROMAN

4. basım

Kemal Tahir Hür Şehrin İnsanları Ciltl Hür Şehrin İnsanları 1

Kemal Tahir Hür Şehrin İnsanları 1

2. Basım, 1983 Aralık / Kapak, Erkal Yavi / Kapak Baskısı, Ozyılmaz Matbaası / Dizgi-Baskı, Yaylacık Matbaası / Cilt, Aslan Mücellithanesi / Kitabı Hazırlayan, Metin Aldemir / Kitabı Yayımlayan, Kemal Karatekin, Tekin Yayınevi, Ankara Cad. 51 - İst. Tel. : 527 69 69

İkinci Basım

BİRİNCİ BÖLÜM

«FAKİRİ PÜRTAKSİR»

Garson İhsan, Felek kıraathanesinin hela musluğunda elini yıkayan Murat'a

sabun yetiştirdi:

— Buyrun Murat bey!

— Teşekkür ederim.

— Siz mi kazandınız.

— Evet.

— Kaç parti?

— İki parti. Kırk kuruş aldım. Allah bereket versin...

— Onlar Cimdallı'da sizi yenemezler. Burada, sizi Cimdallı'da yenecek yok...

— Kâat meselesi.

— Kâat başka... Bir de'oynamak lâzım. Siz yedili'ye varıncaya kadar hesaplıyorsunuz.

—r Sade hesap değil... Onlar keyf için oynuyorlar, biz geçinmek için. Arada fark var.

Murat, öğle yemeğinde ekseriya olduğu gibi bir bardak çayla beraber simit yediği halde, elini, uzun uzadı-ya sabunladı. Elini sabunladığı zamanlar, vücudu keselenmiş, temiz çamaşır giymiş gibi rahatlayıp ferahlıyordu.

Sabunu, garson İhsan'a verdi. Garson İhsan, elinin sırtını uzattı. Murat güldü:

— Şunu avucuna neden almazsın?

— uğursuzluk olurmuş.

— İkimizin de her çeşit uğursuzluktan korkmamız acaip... İşte düşürdün...

— Zararı yok...

— Bana bir kahve getir. Şekeri az olacak. Malûm yo yemek yedik. Sonra hokka kalem isterim.

— Mektup mu? Kâat ta alayım...

— Hayır. Oturup uünyanın en mühim suallerine cevap vereceğim... Dehşetli sualler...

— Gene mi defter Murat bey?

— Hem bu seferki ne güzel... Sağlam bir uç bul... Yazıya özeneceğim...

Defterin sahibini görsen, küçük dilini yutarsın...

— Pek mi güzel bir hanım?

— Güzelmiş. Ben, görmedim. Getiren öyle söyledi. Bir başka anket defterinde (Fakîr'i pürtaksîr) imzasını görüp beğenmiş te, (İlle benim defterime de yazsın!) demiş.

Murat, bunları söylerken, ellerini pantolonuna dokundurarak kurutmağa çalışıyordu.

Felek kıraathanesi, Şehzadebaşı'nın en büyük dükkânlarından birisi idi. Yeni sahibi. Eşref bey, İstanbul Polis müdüriyeti ikinci şubede taharrî komiserliği yapıyordu. Parayı vurmuştu. Yüz tarakta bezi olduğu söyleniyordu. Beyoğlu'nda, bir meyhane ile bir kumarhane'de hissesi yarmış, meşhur randevucu, Çakır Eleni'nin dostu...

Üç ay içinde buranın işini de ilerletti. Bitişik köfte-ci'yi (Et kokusu müşterileri rahatsız ediyor) diyerek defedip, ara duvarda bir kapı açarak, orasını da kıraathane'ye ilâve etti. Bilardo masalarını ikiden üçe çıkardı. Yeni fincanlar, yeni iskemleler, yeni oyun âletleri aldı. Komiser olduğundan, hiçbir baskın tehlikesine mâruz kalmadan poker oynamak kabil olduğu için, semtin, hatta şehrin meşhur oyuncuları devama başladılar. Diğer emsali gibi, muayyen bir vakitte kapatmağa mecbur bulunmadığından, uykusu kaçanlar, son tramvaya yetişemiyenler sabaha kadar oturmak için buraya geliyorlar. Kendisi, üç dört günde bir uğrayıp hesaba üstünkörü bakarak, hem 1

ocakçı, hem patron vekili, Hacı'nın verdiği paralan cebine soku verdiğinden, müşterilere karşı çekingenlik de edilmiyordu.

Murat, yeni ilâve edilen kısımda, köşedeki masaya oturdu.

Geldiği zaman ocağa bıraktığı paketi almıştı. Sicimi çözüp gazeteyi açtı. Anket defterini önüne koydu.

Bu, kenarları sarı yaldızlı, maroken kaplı, fazladan ağzında bir de minimini kilit bulunan kalın bir defterdi.

Sualler eski harflerle gayet sanatkârâne yazılmış, ayrıca suluboya çiçeklerle de süslenmişti.

Garson İhsan, hokka-kalem'i önüne bıraktı. Masayı siliyor gibi yaparak, deftere baktı.

— Kaça bu defter şimdi?

— En aşağı bir liradır.

— Vay canına! Bizim iki günlük yevmiyemiz...

— Değer ama... Baksana yaldızlı... Kilidi de var...

— Kilit niye?

— İçini fikir dolduruyoruz oğlum, bizde, fikir hem kıymetlidir, hem de, böyle kilit altında tutulur...

— Hep dolduracak mısın?

— Hayır canım... Sualler yazmışlar... Cevap vereceğim...

— Ne olacak?

— Eğlence...

— Ne sormuşlar... Birkaçını oku bakalım...

Murat ilk suali okuduktan sonra defteri rastgele karıştırarak birkaç tanesini söyledi:

— Ruh nedir? Hangi sinema artisini seversiniz? İp-tilâlarınız var mı? Nelerdir? Fala inanır mısınız? Anladın mı İhsan efendi?

— Hayır!.. Sizden evvel yazanlar ne cevap vermişler...

— Bakalım! Fala inanır mısınız? «İnanmam ama, fırsat bulursam, baktırmadan da yapamam.»

— Ben de öyleyimdir. Kim böyle cevap veren? , — Can yoldaşı...

— İsim mi bu? i

— Nâm-ı müstear. Bu kabil anket denerlerine nam-i müstearla cevap veriliyor. Yani asıl isim yazılmaz.

— Sen de mi böyle yapıyorsun? >

— Evet. Benimki de, fakir'i pürtaksir...

— Ne demek bu?

— (Günahı çok bir fıkaraj demek...

— Nede:; bunu beğendin?

— Alay olsun diye.

— Şimdi sen ne cevap vereceksin?

— Bakalım... Baştan başlıyacağım...

— Sonunda biz de görelim olur mu?

— Hay hay! Sen şimdi kahveyi getir...

Garson İhsan, ocağa doğru gitti. Pek uzun boylu, pek zayıf bir çocuktu. "Darüleytam" da okumuş, orasını bitirince, sanat mektebine girmek istemiş, zayıf olduğundan kabul edilmemişti. Aslen Arnavut'tu. Bir müddet Arnavut kebapçılarda, garsonluk, bulaşıkçılık ettikten sonra buraya kapılanmıştı.

Murat'ı hem seviyor, hem sayıyordu. Haftalarca kahve parası sormaz, hatta, bazı bazı, elli, altmış kuruş borç bile verirdi. Murat yenilirse kendisinden fazla

üzülüyor, yenildiği partilerde, lokum getirmemeğe dikkat ediyordu. Büyük poker oyunları olur da, oyuncular, taştahtada hesap tutmayı birbirlerine emniyet etmezlerse, Murat'ı sağlık verir, böylece beş, on kuruş kazanmasına çalışırdı. Kahveyi getirdiği zaman, gizli birşey söylüyor gibi sesini alçaltarak:

— Bu gece yukarda büyük oyun var, dedi, bir yere kaybolma Murat bey..

— Bakara mı?

— Bakara... Hacı "Mano'yu Murat efendi toplasın... Emniyetlidir. Benim biraz işim çıktı. Geç gelirim, belki de gelemem!" dedi.

— İyi...

— Dur yahu! dalgaya düştük... Olmaz... Bizim Baf-ramaden'den yakacaksın... Vallaha küserim...

8

— L-yvuıııu

ğı kibritten yaktı: - Mersi!..

— Birşey değil... Bu gece beş, on para çıkarırsan izinli gecemde papaz uçururuz. Kafayı çekeriz...

— Olur...

Murat, defteri biraz karıştırdı. Kendisinden evvel ancak üç kişi cevap vermişti. Birisi (Can yoldaşı), ikincisi (İnci), üçüncüsü (Çok bilmiş). İlk tetkikte can yoldaşıyle, çok bilmişin erkek, İnci'nin ise hanım olduğunu anladı. Can yoldaşıyle İnci arasında hafiften bir gönül rabıtası bulunduğu da seziliyordu. Herhalde, defter, bu inci hanıma ait olmalıydı. Sevdiği delikanlının fikirlerine, meselâ, Volter'le Kant'tan daha fazla değer verdiği için, ilk cevapları ondan almak istemişti. Delikanlının da işi ciddi tuttuğu belliydi.

Orta sınıf halkın hiç yadırgamıyacağı şekilde karşılık vermişti. (Çok bilmiş) daha enteresan bir adamdı. Kendi fikirlerini başkalarınınkilerden üstün tutan, biraz kibirli, son derece maddî olduğu için öğündü-ğünü saklamayan insanlardan... Böyleleri, halbuki gündelik işlerde, hayalperver görünenlerden daha çok heyö-canlı olurlar, ellerine kalem aldıkları zaman gösterdikleri kuru mantığı hayata tatbik edemezler...

Murat, kahveyi bitirdikten sonra, işe girişti: S — Hangi şairleri seversiniz? En sevdiğiniz şiiri? C — Faruk Nafiz'i -Han duvarları- Can yoldaşı.

Ben de -Suda halkalar- İnci.

Ahmet Haşim'i -Karanfil- Çok bilmiş Eşref merhumu:

Padişah'ım bir dirahte döndü kim güya Vatan Her dakika bir baltadan bir şahsı halî kalmıyor Gam değil amma bu mülkün böyle elden çıkması Gitgide zulmetmeğe elde ahâlî kalmıyor.-Fakir'i pürtaksir.

S — Hangi Romancıları seversiniz? Sevdiğiniz romanı? C — Reşat Nuri -Çalıkuşu--Can yoldaşı. Ben de -Akşam güneşi- İnci.

Hüseyin Rahmi -Şık- Fakir'i pürtaksir.

S — Hangi sinema artistini seversiniz?

C — Pinamanikelli • Can yoldaşı Rudolf Valântino - İnci

Rollerinde muvaffak olanların hepsini - Çok bilmiş.

Şarlo. Fakir'i pürtaksir.

S — Sevdiğiniz size ihanet ederse ne yaparsınız? (Vay canına! tehlike başladı.)

C — Oturup ağlarım. - Can yoldaşı. (Fena değil ferahlarsınız.)

Onu unuturum. İnci. (Aferin kızım!) Sebebini araştırırım. Çok bilmiş. Murat, "Öldürürüm" diye yazacaktı. Biraz tereddüt etti. Sonra vazgeçerek "Hanımların gözünü yıldırmayalım. Belki sahi sanırlar." diye düşündü.

Ben de derhal ona ihanet ederim. Ödeşiriz.

Fakir'i pürtaksir.

S — Gülmeği mi, ağlamağı mı seversiniz?

C — Sırasına göre ikisini de. - Can yoldaşı.

Ağlamağı severim. İçim ferahlar. - İnci. (Demek yukarda iyi bilmişim.)

İkisi de ciddî iş değil - Çok bilmiş. (Böyle bir anket defterinde ciddî iş! Hakikaten çok bilmiş imişsiniz. Azizim affınıza mağruren gülünç bir ciddiyetiniz var.)

Ne bileyim? Biz insanız "Güleriz ağlanacak halimize!" demişler.

Fakir'i pürtaksir.

S — Hangi şartlar içinde hayatınızı istiyerek feda edersiniz? (Gene beni bir dehşet aldı!)

C — Vatanım uğruna - Çan yoldaşı. Aşkım uğruna - İnci. Şerefim uğruna - Çok bilmiş. O şartın belki bir başka çıkar yolu da vardır?

Fakir'i pürtaksir.

10

t

C — Evet, lâzım! - Çan yoldaşı. (Galiba zengin bu arkadaş... Yahud ümidi var.) Hayır! - İnci. (İşte sonra değişecek, yahut pişman olunacak bir fikir.)

Tek başına etmese bile, saadetin şartlarından biridir. - Çok bilmiş. Bedbaht da etmez ya. Fakir'i pürtaksir.

S — Cesur musunuz?

!C — Arkadaşlarım cesur olduğumu söylüyorlar. - Çan yoldaşı. (Hele meddahlar!)

Fareden bile korkarım. - İnci.

Şerefsizliğe karşı, hayır! - Çok bilmiş. Değilim ama, yeri gelince korkudan dizlerim titremez, dilim tutulmaz. Fakir'i pürtaksir.

S — Fala inanır mısınız?

C — İnanmam ama, fırsat bulursam da baktırmadan yapamam. - Çan yoldaşı.

İnanırım - İnci.

Boş şey - Çok bilmiş. (Yemin ederim ki içimizde en çok inanan sizsiniz!)

İnanılmaz mı? İstikbalden haber veriyor!

Fakir'i pürtaksir.

S — Ölüm nedir?

C — Yaşamanın sonu. - Çan yoldaşı Büyük facia. - İnci.

Tabiî bir netice. - Çok bilmiş.

Ben varken ölüm yok, ölüm gelince ben yokum.

Binaenaleyh düşünmeğe değmez. Fakir'i pürtaksir.

S — Şiir yazar mısınız?

Ç — Hayır beceremem - Çan yoldaşı.

Maal'esef. - İnci.

Ciddî bir iş saymıyorum. - Çok bilmiş.

Ben de (maalesef) ama, evet demek için.

Fakir'i pürtaksir.

11

S — Hangi şarkıyı seversiniz?

C — "Al sazını çal sevdiçeğim.."i - Can yoldaşı.

(Saz da çalıyor demek! Bahtiyarsınız beyim!) Şahane gözler şahane. - İnci. (Ağır aksaktır. Fena değil)

"Bîvefâ sevmek ne mümkün sevdiğim birtanesin!" -Çok bilmiş.

"Bana -da- ne oldu -da- ben bilemem.

Eski halimi -de- hiç göremem.

Aman, Amaaan!" Fakir'i pürtaksir..

S — Saz çalar mısınız?

C — Biraz keman çalarım. - Can yoldaşı. Piyano çalarım. - İnci. Hayır - Çok bilmiş.

Evet. Gramofon çalarım. Dostlarım da pek iyi çaldığımı söylerler.

Fakir'i pürtaksir.

S — Birini öldürseniz ne yaparsınız?

C — Viodan azabı çekerim. - Can yoldaşı. Istıraptan ben de ölürüm - İnoi Yakalanmamağa çalışırım. - Çok bilmiş. Haketmişse (Oh olsun!) derim.

Fakir'i pürtaksir..

S — İnsanı saadet mi olgunlaştırır, ıstırap mı? İkisi de. - Can yoldaşı. Istırap zannederim. - İnoi.

Ne denedim, ne de düşündüm. Afedersiniz - Çok bilmiş.

Mes'ut adamın ayrıca olgunlaşmağa ihtiyacı olmasa gerek.

Fakir'i pürtaksir..

S — Kaç sene yaşamak istersiniz?

C — Altmış sene elverir. - Can yoldaşı.

Sevdiklerimden evvel ölmeliyim... - İnci. (Ama, birazcık evvel değil mi?) Kabil olduğu kadar çok. - Çok bilmiş.

12

düşünmek için çok bilmiştik lâzım değil.

Fakir'i pürtaksir.

S — Hızır'a rastlasanız, bir dilek dileyin dese, ne dilersiniz?

C — Güzellik - Çan yoldaşı.

Zekâ. - İnci. (Birinoi ve ikinci sualler bir araya gelince bana Bernar Şov'a ait bir fıkrayı hatırlattılar.) Para - Çok bilmiş. (Siz de bir Bektaşî fıkrasını!) Biran gözlerini kapatmasını. Külahını kapmak için. Fakir'i pürtaksir. (Acaba bu cevap başkalarına nasıl bir fıkra hatırlatacak?)

S — Birşey kırsanız mahcup olur musunuz?

C •— Evet - Can yoldaşı.

Pek üzülürüm. Ağlayasım gelir. - İnci. Ödenebilirse hayır. - Çok bilmiş. Haksız yere kalp kırdımsa, evet, oam falan kırdım-sa hayır. Fakir'i pürtaksir.

S — Randevu saatlarına ehemmiyet verir misiniz?

C — Evet. Can yoldaşı.

Veririm ama, hep te geç kalırım. - İnci. İnsani ciddiyetine birinci deli! budur.. Elbette veririm. - Çok bilmiş.

Ben veririm ya, Vatman efendiler ekseriya bu fikirde olmuyorlar.

Fakir'i pürtaksir.

S — Yaşamak için yalan muhakkak Jâzım diyorlar, doğru mu?

Hayır! - Çan yoldaşı.

Hayır. Ben de yalandan nefret ederim. - İnci. Evet... - Çok bilmiş.

"İnan Halûk! Ebedî bir şifadır. Aldanmak!" Buyrul-muş. Kabahat bende değil, karşımdakilerde...

Fakir'i pürtaksir.

S — Şakayı sever misiniz?

C — Nezih olmak şartıyie severim. - Çan yoldaşı. Pek hazzetmem. - İnci. Ciddiyet daha iyi değil mi? - Çok bilmiş.

13

mıuıııuöıııu ıöü, evci. ısııruum purızenırıaır ue,

Fakir'i pürtaksir.

S — Dans etmeği sever misiniz? C — Çok severim. - Çan yoldaşı.

Ben de çok severim. - İnci.

Müptelâsı değilim. - Çok bilmiş.

Arkadaşım güzel olmak sortiyle... Evet.

Fakir'i pürtaksir. S — Şıklığa meraklı mısınız? Ç — İnsan elbette şık olmalı. -Can yoldaşı.

Pek te meraklı sayılmam ama... - İnci.

İnsan, temiz giyinmelidir- Çok bilmiş.

Meraklı olmasam, romanlardan (Sık)t severim der miydim? Fakir'i pürtaksir.

S — Bu defterin sahibi hayalinizde nasıl bir insandır? C — Harikulade - Çan yoldaşı.

Bîtaraf değilim! Cevap veremiyeceğim. - İnci.

Böyle bir anket defteri yaptığına, ve böyle bir sual

de sorduğuna göre biraz hoppa! - Çok bilmiş. Murat, son suale, parlak bir cevap verebilmek için kalemin sapıyla bıyıklarını okşıyarak düşünüyordu ki:

— Merhaba efendi! Diyerek, Ertuğrul Hikmet karşısına dikildi.

— Merhaba... Buyur...

— Çamı vurdum. Dalmışsın. Duymadın!

— Bitti. Otursana...

— Bahçeliye kadar çıkıp geleceğim... Burada mısın?

— Her zamanki gibi...

— İyi öyleyse... Şapkam dursun...

— Üşümez misin?

— Yok canım...

Ertuğrul Hikmetin yüzü, belki sert saçlarından, belki de kocaman kulaklarıyle uzun burnundan dolayı, kurnaz bir kurta benziyordu.

Birkaç adım ayrıldıktan sonra döndü:

— Abo uğradı mı?

— Gelirse salıverme...

— Olur!

— Parası var. Bize ziyafet çekmeli... -Deftere dikkat etti. Geri döndü:- Gene mi anket?

— Evet...

— Sen bu gidişle, birtek satır bastırmadan meşhur olacaksın. Sinema artistlerini soruyor mu?

— Hayat nedir? de diyordur.

— Diyor.

— Ölümü, Ruhu falan?

— Hepsi tamam...

— Yahu! Bu memlekette herkes neden kolayca klişe haline geliyor. Nasıl oluyor da can sıkıntısından patlamıyoruz. Sen şimdi ne düşünüyorsun?

— Son sualin cevabını!

— Nedir?

— Defterin sahibesi beni nasıl hayal ediyorsunuz? diye sormuş.

— Kolay! Bende hayalin hazırı var. Dilersen kullan! Hem de neden kullanmıyacakmışsın. Böyle işlerde lüzumu olur diye yazmış Nedim efendi.

— Söylesene geveze!

— Yaz! Baştarafı icab etmez! Beyt geliyor: "Gerda-ni püskürme benli Gözleri gayet güzel - Sırma kâkül, sim gerden, zülfü tel tel ince bel" Nasıl?

— Hay Allah razı olsun! Pekâlâ!

Ertuğrul Hikmet azemetle yürüdü. Hem şair, hem boksördü. Şiiri aruzla yazar,

şair olduğu için çok zaman sızıncaya kadar içerdi. Boksu da keyf için spor

klüplerinde değil, para kazanmak için tuluat sahnelerinde yapıyordu. Devamlı bir iş tutmasına mani olacak kadar keskin bir zekâya malikti.

Murat, önündeki şık defteri ümitsiz bir hareketle yavaşça kapattı. Bu iş gençler arasında yayıldı yayılalı belki bu Fakir'i pürtaksir imzasıyle cevap verdiği yirminci defterdi. Ekserisi hanımlara ait olan bu defterlerin meçhul sahibeleri, okadar tanışmak istemişlerdi de.. ;

Dir cıgaru yuMi. uışuiuu yene ism bir tramvay Fatih'ten Beyazıt'a doğru hızla geçti.

Kahvede, iki mütekait zabitten başka kimse yoktu. "Birazdan Darülfünün'lular gelir. Bilârdo'ya başlarlar." diye düşündü.

İçinde büyük bir eser bitirmiş gibi, boşluk hissediyordu.

Garson İhsan'a işaret etti.

— Su mu?

— Hayır! Gazeteleri lütfen... İhsan gazeteleri getirdi:

— Akşamı Sıtkı bey okuyor, dedi, boşalırsa getiririm.

— Olur?

— Defter bitti mi?

— Bitti.

— Okusak... Mahzuru yoksa...

— Ne mahzuru olacak... Yalnız kirlenmesin!

— Kirlenmez...

— Dur, İhsan efendi... İyi hatırlattın... -Halbuki İhsan aklına geleni hatırlatacak şey söylememişti: - Bir dakika...

— Buyur.

— Tarih atmadık. Sonuna bir tarih ister... Defterin son sualine verdiği cevabın altına tarihi yazdı:

5 Mart 1930

Kumarbazlar birer, ikişer, toplanıyorlardı.

Tekait Rüştü bey geldi. Kısa boylu, zayıf, ilk bakışta sinirli zannedilen bir ihtiyardı. İstanbulin'e yakın siyah setre, düz reyye pantolon, yanları lastikli çekme rugan potinler giyer, bir de gümüş saplı abanoz baston taşırdı.

Otuz senelik memuriyet hayatında -Bunun sekiz se-16 1 t

ne dört ayı Mutasarrıflıkta geçmişti- doyasıya valilik yapamamıştı. Üç ay beş gün -Ne bir saat fazla ne bir saat eksik- tam üç ay beş gün vali vekâletinde bulunduğu için yeni tanıştıklarına mübhem bir ifadeyle kendisini "Sivas Vali'yi sabıka bendeniz!" diye takdim ederdi ama, ahbaplarına ahvalin kötülüğünden, bu memlekette kadir, kıymet bilinmediğinden şikâyet ederken "doyasıya valilik yapamadım. Re'sen âmir olamadım. Bu kuru kafada -Böyle söylerken bir büyük bilardo yuvarlağına benziyen saçsız başına insafsız insafsız vururdu- Bu kuru kafada, birçok hayırlı projeler vardı. Kendimi methetmek gibi olmasın, azizim, bu memlekete, üç tane vali geldi. Birisi Bursa Valisi Vefik Paşa merhum, diğeri, Bağdat Valisi şehit Mitat Paşa merhum... Üçüncüsü de bendeniz... Ne hazindir, memleket için nekadar şayanı teessüftür ki bu üç şahıstan birisi Tâif'te şehid oldu ve üçüncüsü vali dahi olmadı. Sebep? Buyuracaksınız! Arzedeyim: Merkezde Dahiliye Nazırı, okuduğunu anlamaktan âciz olur, taşrada bir vali, akıllara durgunluk verecek icraat yaparsa muvazeneyi devlet bozuluyor. Yahut da böyle vehmediliyor. İşte, erbabı hamiyyeti mahveden, erbabı hamiyyetle beraber, Vatanı harabeye götüren bu vehimdir Vallahül'-azîm..." Halbuki Rüştü beyi iyi tanıyanlar bütün bu şikâyetlerin

zoraki olduğunu biliyorlardı. Abdülhamid, meşrutiyet, Balkan, seferberlik, işgal, Kuvayi Milliye sıralarında, hiç sendelemeden, fiyasko vermeden yükünü tutmayı becermiş, üç kişi varsa -Vali olarak değil, usta mürte-kip olarak- birisi, hatta birincisi bu Rüştü beydi. Müteaddit apartımanları, iki hanı, Balık pazarında dört dükkânı, Erenköy'de bir köşkü, Saraçhane başında 22 odalı bir konağı vardı. Nakit parasının yekûnunu kendisinden başka -Allah bile- bilmezdi. Lâf arasında, ticareti sevmediğini. Şirket kurup bir araya gelmeyi az ciddi saydığını söylerdi. Birtek zevki vardı: Mücevherat mukabilinde yüksek faiz, kısa vade ile borç vermek... Bunu da, kârdan ziyade müzayekaya düşmüş yüksek ailelerin sandıklarında, çekmecelerinde saklı nâdîde mücevheratını orada zorla 17

F.: 2

çıkarıp, muvakkat bir müddet için de olsa, mülkiyeti altına almak zevki için yapıyordu.

Gene yakın dostlarına bu manisini şöyle anlatmıştı:

— Kibar takımını bilirim! Ben de bu sınıfa mensubum. Birisine muhtaç değillerse, İngiliz Kralını adamdan saymazlar. Bir de düştüler mi, meselâ şu garson İhsan'dan besbeter olurlar. Hayır, efendim, af buyrun, garson İh-san'da öyle bir düşkünlük değil, düşkünlüğün hiçbir çeşidi yok. Bîçare tabi hayatını yaşıyor. Bizim sınıfa gelince, ayağı kayar kaymaz, sanki cehennemin esfelessafilinine yuvarlanır. Onları böyle tekerlenmiş sıralarında seyretmeği severim. Bir dakika uşak, bir dakika Bey'dirler. Evvelâ, borcu, sanki sizi ihya edeceklermiş gibi isterler. (Yok) diyeceksiniz. Bu kısaca kelime, kibirlerini tepesi üstü yere vurur. Hepsini, bilâ istisna kabiliyetsiz bir ihtiyar uşak haline getirir. Erkek iseler, karılarına ait elmasları, kadın iseler, merhum zevcelerinden kalmış, bir kravat iğnesini, yahut kol düğmelerini, bazan ve ender olarak murassa nişanları, size bırakırken neler hissettiklerini benimle beraber olup seyretmelisiniz. Bir parça ölürler adeta!.. Bir parça değil, elinize alıp ışığa.tutarak tetkike başladığınızdan itibaren ölürler de, kapıdan çıkmak için -Tabi istedikleri meblâğı almış olarak- kalktıkları zaman dirilirler. Bir temaşadır. Balzak merhumun insanlık komedisi bunun yanında bizim Karagöz oyunlarına benzer.

Rüştü beyin bütün zevki, ikindi'ye doğru Felek kıraathanesine gelip ekseriye bir, bazan da iki seans poker oynamaktır. Bu oyunu, çok iyi bildiğine, bahusus oyunda, bir İngiliz Lord'u kadar kibar davrandığına kanidir. Fazla para kazanmayı da, kaybetmeyi de sevmiyor görünmek için ufak oynar ve kim rasgelirse

onunla oynar. Halbuki poker'i bilmez, kazanırken de, kaybederken de soğuk kanlı değildir. Bu heyecanı paraya tamah ettiğinden İleri geliyor sanılmasın, paraya zerre kadar değer vermediği halde meydan muharebesi idare eden bir genç Başkumandan gibi davranmasının bir başka sebebi vardır. Rüştü beyin de, bütün mütekaitler gibi geriye kalan 18

UUIIIUW9LUI . 1 >U uuşıuyu, uuyıtuıuıı, luiu,, ~~w.~

mek, bahçeyle uğraşmak, koleksiyonculuk gibi şeylerle doldururlar. Rüştü bey ise, ikindi ile akşam arasındaki vaktini poker oynamağa tahsis etmiştir. Bunu, bir eğlenceden ziyade, bir vazife gibi dikkat ve ciddiyetle yapar. Yaparken de sevilmiş bir sanatın dünyayı unutturan, ateşini hisseder.

— Ne var gazetelerde bugün Murat efendi?

— Buyrun Rüştü Bey... Hiç birşey yok...

— Rahatsız olma... Japonlar yürüyorlar mı?

— Mançurya'da döğüşülüyor efendim. Bilmem ki... Münasip bir haritada takip edemedim. Yürüyorlar mı, duruyorlar mı?

— Bilinmez... Çin şehirlerinin adlarını ben de aklımda tutamıyorum. Hani kimse yok mu bizimkilerden?..

— Henüz erken olmalı... Hava da berbat... Siz bu tipide nasıl çıkıyorsunuz? Rüştü bey, yakası kürklü paltosunu silkeleyip astı. Yardıma koşan garson İhsan'a:

— Bize iki şekerli kahve yap! dedi. Murat sıkıldı:

— İstemez... Neden zahmet ettiniz? Ben içmiştim.

— Bir daha içersiniz... Yani içeriz demek istedim. -Etrafa baktı:- Bugün burası bomboş... Sizin cimdallıcı-lar da gelmemişler.

— Gelip gittiler...

— Gene kazandınız tabi...

— Kazandım, evet...

— İyi ama, bu böyle n'olacak? Hâlâ bir iş bulamadınız mı?

— Havalar... Baksanıza... Bir yere çıkılmıyor.

— Bazan evde aklıma gelirsiniz. "Ahbaplara söyliye-yim, bir münasip iş arıyalım" derim. Havalar kimseyi görmemize müsaade etmiyor ki... 60 senedenberi

böyle kış görülmedi. Eyüp Sultan'a kurtlar inmiş, bir mandırayı basmış

diyorlar.

— Limana buzlar hücum etmiş... Gazeteler resimlerini bastılar.

19

getirdi.

— Pek güzel yazmışsınız Murat bey, dedi. O, tırnak içindekileri de siz yazdınız değil mi?

— Ben yazdım.

— Kızarlar ötekiler...

— Bilmem... Asıl öyle abuk sabuk şeyler hoşlarına gidiyor.

Rüştü bey, deftere alâka ile bakarak sordu:

— Nedir? Gene şiir mi?

— Hayır anket defteri.

— O da nesi?

— Yeni îcat olundu. Şimdi moda! Böyle şık bir defter alıp beşer sayfa ara ile birtakım sualler yazacaksınız, sonra bunu ahbaplarınıza vererek cevap istiyeceksiniz.

— E?

— Onlar da cevaplarını yazacaklar.

— Sonra?

— Sonrası bu?

— Anlıyamadım.

— Bir kere bakınız.

Rüştü bey, defteri açtı. İlk suali ve cevapları okudu. Sonra sayfaları çevirerek bir müddet tetkik etti. Arada sırada:

— Tuhaf!

— Acaip!

— Neler oluyor da haberimiz yok...

— "Git gide zulmetmeğe elde ahâli kalmıyor". Eşrefin miymiş bu? Geçenlerde hatırladım da bir türlü şairini bulamadım. Hafıza kalmıyor gittikçe... Hani sizin cevaplarınız?

— Fakir'i pürtaksir namı müstariyle cevap veriyorum.

— Haa... Şu mesele... Durunuz bakalım... Defteri... orta yerden açtı. Boş yaprakları çevirdi ve suali ve cevapları okudu: - S - Ruh nedir? Damağını

şaklattı: - Vay canına! Ne demiş bakalım: "Hayatımızın esası olan müphem varlık

— Can yoldaşı." Kim bu Can yoldaşı?

20

t

— ı uıımıyuıum mtsııuım.

— Peki... İkinci cevap: "Varlığımızın ikinci parçası. -İnci" Bu bir küçük hanım

galiba?

— Ben de öyle tahmin ettim.

— Doğrudur. Yazısından belli. Üçüncü cevap: "Ten kafesinde öten bülbül - Cok

bilmiş." Böyle bir Ten kafesi sözü hatırlıyorum. Nerdeydi acaba?

— Durunuz aklımı karıştırıyorsunuz!.. -Rüştü bey bir müddet ciddî ciddî

düşündü. Sonra gözlerinden bir ümitsizlik geçti:- Benim yaşımda meseleyi böyle

hesaplamak zor, diye mahcup ve korkak gülümsedi, siz de benim yaşıma gelirseniz, belki bu şüpheleri kaldırır atarsınız: Ruhun ebediliğine inanmak bir ihtiyaç olur da...

— Afedersiniz, sizi kederlendirdim mi efendim?

— Hayır! hayır! Geçelim... Mamafi, fikirlerinizi pek alâka bahis buldum. Bunları düşüneceğim... -Defterin yapraklarını tereddütle açtı. Sual ve

cevapları tane tane okudu: - «Hayat nedir?" "Hayatımızın esası olan meçhul varlık...» -Can yoldaşı, Ruh nedir sualine de bu cevabı vermişti. Yoksa, hepiniz mi böyle yaptınız!

— Hayır!

— Görelim öyleyse... İnci hanım: «Yaşadığımız an!» diyor. Doğru gibi... Ne dersiniz?

— «Kız oğlandan akıllı» derim.

— Evet... Cinsi lâtif ne kadar havaî, hayalperver görünse de, birçok hususlarda

bizden daha maddî düşünürler... Devam ediyorum: «Gelirken de, giderken de

reyimiz alınmayan yolouluk.» Öyleyse, bu (Cok bilmiş) imzasına ne lüzum var,

değil mi? «Anadolu'da, evlerin önündeki üstü kapalı mahalle verilen isim.

Fakir'i pürtaksir!»

Rüştü bey, cevabı bir daha okuduktan sonra Murat'ın yüzüne dikkatle baktı:

— Sahiden, demin, hayatı böyle mi düşündünüz Murat efendi?

— Sahiden böyle düşündüm.

— Nasıl bir tedâî ile?

— «Hayat» denilen mahalleri bilirsiniz. Anadoluda 21

bulundunuz: Üstleri Kapaıaır ama, eKsenyu uu mı unun açıktır. Yani, hava cereyanının her türlüsüne maruz yerler... Zaten hayat, sahiden böyle olmasa bizim, milletimiz, sundurmalara bu ismi vermezdi ki...

— Kaç yaşındasınız?

— İki, üç ay sonra 19 bitiyor. Daha mı yaşlı gösteriyorum.

— Hayır! Daha genç... İnsanı şaşırtan da bu!.. -Başka şeyler düşünerek yaprakları çevirdi. Suale rasla-yınca yüzü güldü: - İşte yaşınıza uygun bir sual: «Aşk nedir?» «Uğruna ıztırap çekilen his - Can yoldaşı» «Hayatın saadeti! - İnci», «İyi bildiğimizi zannettiğimiz halde, ölüme kadar öğrenemediğimiz şeyi - Çok bilmiş.» "O bulunmazsa, (Meşk) olmazmış. - Fakir'i pürtaksir." -Rüşte bey dikkatle Murat'ın yüzüne baktı:

— Bu kadar mı?

— Bu kadar. Bir yerde okumuştum. «Aşk için çok söz edildi. İşi karıştıran da galiba bu gevezelik.» diyordu. Cümle tastamam, böyle değil ama fikir aynı...

— Birisini sevmiyor musunuz? Af edersiniz...

— Estağfurullah... Hayır!

— Hiç sevmediniz mi?

— Ben mi? Durunuz bakayım... Yalan söylemiş olmamak için biraz düşünmeliyim...

— Olmadı. Bu telefon numarası mı oğlum. Böyle hatırlanınca hiç raslamamışsınız demek...

— Bilakis... Zannederim ki bir acaip vakadır. Şimdiye kadar kimseye anlatmadım. Kısacık birşey... Canınız sıkılmaz ya...

— Bilakis memnun olurum...

— Evvelki sene, Anadolu'da bir sahil kasabasında bulunuyordum. Vilâyet merkezi... Bunlardaki hayatı bilirsiniz...

Rüştü bey, yalnız içini çekti. Murat:

— İşte öyle, diye devam etti, kahvelerde, meyhanelerde, birer tane garson kız vardı, bir de Bar açılmıştı. Fakat gene de, akşam olmaz mı, kasaba mahpushane'ye benzer. 23 Nisan mı, 19 Mayıs Bayramı mı, şimdi hatırım-

danınüa, merasim yapıııyorau. oen ue yııum. ı\cnuiu, ıuu-ta parçalarından bir iğreti tribün kurmuşlardı. Vali bey, Jandarma kumandanı, falan için... O zamanlar böyle merasimlere Anadolu'da maa'aile gidilmezdi -Maa'aile sözü de, anfamiy sözü de nekadar sinirime dokunur anlatamam.- Tribünde bir sürü erkeğin arasında bir tanecik kadın vardı. Kadın da değil, onbeş onaltı yaşında bir kız» Jandarma kumandanının kızı... Başıma gelen işi, hâlâ tahlil edebilmiş değilim. Kıza, bir, iki defa şöyle baktım. Herkese nasıl bakıyorsam... Kaşını, gözünü bile farket-meden... Birdenbire... Bir hâl oldu bana... Gözüme ayna tutuluyor, bunda da ısrar olunuyor gibi sinirlendirici bir hal... Artık bilmem, O kız mı, yerini biraz değiştirdi. Yoksa, güneş milyonlarca senelik devri esnasında, dünyamıza göre milyonlarca defa geldiği yerlerden birisine, gene mi geldi. Dedim ya, bunu tarifden âcizim. Düşündükçe, Faruk Nafiz'in şiirinden bir mısra aklıma gelir: «Gözlerim görmüyor etrafı, güneş vurdu bana.» Buna güneş çarpmasından başka birşey denemez... Kız hârukulâde güzel oluvermişti. Güzel ne demek? Başka birşey, bir korku, bir dehşet... Birşey... Kendimi toplamağa çalıştım. Yüzündeki renklerin zevkini mânaların mânasını, şuurumla değil hislerimle anlıyordum. Anlamıyordum, içimde senelerden beri dayanılmaz bir açlık vardı da, bu yüz, o açlığı tıpatıp duyuyordu. Ne eksik, ne fazla... Tıpatıp... Öyle ki... Eksikliğin telâşını, fazlalığın boğuculuğunu hissetmiyordum. Böylece, ebediyyen ölmeden, mesut yaşamak kabildi. Bu halet bir çeyrek saat mi sürdü, yoksa bir saniye mi bilmem. Birdenbire, şuur harekete geldi. Şeref tribününde oturan -Kibirle oturan- bir kızla, lavvarda puvantörlük eden bir amelenin ne münasebeti olabilirdi ki... Puvantörlük uydurma bir lâf... Doğrusu, amele... Kazma ile çalıştırmıyorlar da, yıkanmağa gelen kömür vagonlarını yazmakta kullanıyorlar.

71 kuruş yevmiye ile... Hem de bu memuriyete geceli bir hafta oldu olmadı. Ondan evel, tamir atölyesindeki kazanda ateşçi idim. Yüreğime bir sızı düştü, beyfendi, bir an evvelki saadet 23 t î

ğumu, sol ovucumun içine vurmuşum... «Yarabbî! Ya-rabbi!» diye adeta inledim. Gözlerime yaş gibi birşey hücum etti. «Yaş gibi diyorum. Çünkü bunlar hem yaştı, hem değil... Esasen yaş idiler de, yüreğimden geçtikleri için, gözlerime istim buharı halinde çıkıyorlardı. İstim buharı gibi sert ve sıcak... Biraz daha bakarsam bir felâket olacak zannettim. Kalabalığı dirsekliyerek şoseye çıktım. «Allahım! bana bu kızı unuttur! Unuttur bana...» diye mırıldanıyordum. Hem de bunun artık imkânsız olduğunu gayet iyi bilerek... Başımda sıtma nöbeti esnasındaki ağır-' lık, yaşamaktan ümit kestiren, ölümü kolay kabul ettiren O hasta serhoşluk vardı. Deniz kenarına gitmişim. Orada mendirekin üzerinde akşama kadar yapayalnız ve hemen hemen hiçbir şey düşünmeden, müthiş bir korku içinde oturmuşum. Akşam üzeri, dayanılmaz bir açlık hissettim. Bu öğleden beri duyduğum ilk makûl ve beşerî histi. Ona raslamaktan korkarak çarşıya döndüm. Aşçı dükkânına girince, yeni bir şaşkınlığa uğradım. Yanılmıştım. Zerre kadar aç değildim. Bilakis, saatlardan beri tonlarca toprak yemiş, tonlarca deniz suyu içmişim gibi toktum. Aşçıya güldüğümü, bir arkadaşı aradığımı söylediğimi hatırlıyorum. Tekrar dışarı çıktım. Yatsı zamanına kadar, yatsı zamanına kadar değil, yorgunluktan harap oluncaya kadar sokaklarda serseri serseri dolaştım. Sonra 250 gramlık bir şişe rakı, biraz pevnir alarak eve gittim. Ev dediğim şey, birtek odadan ibu«d bir kulübe idi. Bir tepenin yamacına, ameleler için yapılmış, on, oniki küçük binadan birisi... Bazılarında, hatırlı ameleler, yani, kıdemli ameleler, bekçiler, sürveyanlar. Keza ne çavuşları aileleriyle birlikte oturuyorlardı. Bazılarına, onbeş, yirmi kişi doldurulmuştu. Bu kulübeler, bu kadar adamın aynı zamanda yatmasına müsait bulunmuyorlardı ama, kiracıların yarısı gece, yarısı gündüz çalıştıklarından barınmak mümkündü.

Bizim evde, benden başka bir kişi daha vardı. O da geee çalışıyordu. Lâmbayı yaktım. Bir şeker sandığını istifin altına çektim. Destiyi, bardağı, kahve fincanını ge-

dum. Ceketi astım. Gömleğin yakasını çözdüm. Mendil ıslatıp boynuma sardım.

Rakı, bana haksız ve mukabelesi imkânsız bir hakaret gibi acı ve ağlatıcı

geliyordu. Henüz iki fincan içmeden bir şişe daha almadığıma pişman oldum. Bir

şişe ne demek? Bir gaz tenekesi rakı almalıydım. Unutuncaya kadar içmek için... Sonra yavaş yavaş, burasını bırakıp gitmek, firar etmek fikri geldi. Başka çare de olamazdı. İkimiz aynı kasabada bulunamazdık. Bu büyük bir facia olurdu.

Aşkımı anlatıp anlatamamak, meselesini düşünmüyordum. Bunu bakışlarımız biran karşı-laşsa elbette anlardı. Beni sevmesi veya sevmemesi ihtimali de mühim değildi. Hissettiğim şeyler öyle ağırdılar ki, beni sevmiş bile olsa, bunları taşımağa gücüm yet-miyecekti. «Gitmeliyim! Defolup gitmeliyim!» diyordum. Galiba bu kararla biraz ferahlamıştım ki, kapı açıdlı.

— Durunuz, yoksa. Jandarma Yüzbaşısının kızı mı geldi, diyeceksiniz... Gece yarısı... Bir telepati hadisesi olarak... -Rüştü bey, gülümsemeğe alıştı: - ve bir de uyandınız ki...

— Hayır! Birkaç kulübe ötede, bir anbar bekçisi oturuyordu. İhtiyar bir

adam. Bunun genç bir karısı vardı. Genç ama, bir gözü kör bir kadın... İki

aydan beri, böyle gece vakti, yanıma geliyordu. Kocası işte iken... «Işığı gördüm de merak ettim, dedi, içiyor musun?», «İçiyorum... İyi ki geldin Gülizar...» Korkarak arkasına baktı: Kapıyı hemen kabatıp koştu. Tıkız ve kısır bir kadındı. Bazı sakatlarda raslanan, o sokulgan kedi hali vardı. Ve bir gözü kör olduğu için, insan, nekadar cehtetse, O'nun ancak yarısını görüp anlıyor, diğer yarısı, müphem, karanlık, meçhul kalıyordu. Odayı tek gözüyle bir kere hesapladıktan sonra, O anda hiç beklemediğim birşey yaptı. Halbuki ne zaman lâmba yanarken gelse böyle yapardı. Kısa ve sert bir hareketle ışığı üfleyip söndürdü. Hemen boynuma sarıldı. Bir tuhaf kadın kokusu vardı ki, içime arzu ile beraber iğrenme hissi verirdi. Sabahtan beri gayretle çalışıp meydana getirdiğim kıymetli bir ese-

dim...

Rüştü bey, yutkundu:

— Aferin evlât, diye mahcup bir gülüşle sözü kesti, çivi çiviyi mi söktü yoksa... Bu rüyadan daha iyi...

— Evet... Sabahleyin uyandım. Gülizar çoktan gitmiş, gece çalışan arkadaş sessizce gelip karşıdaki yatağına yatmıştı. Uyuyordu. Rakı şişesi, herşey yerli yerinde... Yalnız, rakı kalmamış... Ben hepsini içmediğimi iyi hatırlıyorum. Yansı falan kalmış olacaktı. Demek arkadaş, hazıra konmuş. Şişeyi afiyetle kafasına dikmiş...

Kalktım. Vücûdumu dikkatle yokladım. Yüreğimi değil... Malûm ya, bir insanın sıhhati tam ise, âzalarının nerede olduklarını, ne haltettiklerini dahî bilmez... Dışarı çıktım. Gökte gene dünkü güneş, dünkü renkler, dünkü bahar... Ben de dün sabahki Murat'ım... Öğleden, gece yarısına kadar çektiklerim...

Tıpkı, korkulu bir rüya gibi çoktan geçip gitmiş... İnanır mısınız?

— Evet... Sonra O'nu hiç görmediniz mi?

— Söyliyeceğim... Kâbus geçmiş... Bir an, buna inanamadım... Aldandığımdan, korktum. Tekrar gelirsfe... Görürsem... Bir felâket daha olursa... Felâket değil, bir kıyamet daha koparsa... Bu korku şiddetini,gittikçe azaltarak O'na tekrar raslayıncaya kadar devam etti. Bir manifatura mağazasından çıkıyordu. Annesi de beraberdi. Bir an, O mu, değil mi diye tereddüt ettim. Anladınız mı?

— Anladım. Galât'ı rüyet imiş...

— Ne çirkin, ne güzeldi. Kendimden ve ondan aynı zamanda intikam almak istemiş olacağım ki, O'nu insafsızca Gülizar'la mukayese ettim. İki gözlü olmak Nadîde'-ye -Adı Nadîde idi- fazla birşey ilâve etmiyordu. İki gözü vardı ama, vücudu

tıkız ve kısır bir genç kadınmki gibi inkişaf etmemişti. Bacakları da benim o zamanki ölçülerimle âdeta sıska idiler. «Sahi, ben bunu tribün'de otururken görmüştüm. Ne budalayım yahu!» diye düşündüm. Utandım çektiklerimden...

Sonra...

Murat, birdenbire, bu hikâyeyi, pekaz tanıdığı bu babası yerindeki adama neden anlattığına şaşarak telaşla

26

başka, daha saçma, daha açınacak, bugünkü haliyle kendisini acıklı bir sefîl halinde gösterecek bir diğer macerayı anlatmamak için böyle mezfeuhane bir gayrette bulunmuştu. Demek bu kadar kuvvetsiz düşmüş... Dertleşmek ihtiyacıyle kendisine hâkim olmak kudretini bu kadar kaybetmiş...

Rüştü bey, yüzüne bakmamağa çalışarak, parmağını defterin sayfasını çevirmeğe hazır, ihtiyatla sordu:

— Sonra?

Murat, artık kendisini toplamıştı. Yüzüne, pervasız bir İstanbul külhanbey'si neşesi veren -Bundan emindi- tebessümü ile gözlerini küçülttü:

— Sonrası Rüştü bey... Ben anbara muhasip muavini oldum. Anbarda bir kooperatif vardı. Yani bakkaliye... Şirketin memurları bir de, şehrin yüksek seviyesine mensup aileler, aylık erzaklarını buradan alırlardı. Kooperatifin şefi, kısa boylu bir İtalyan'dı. Ben, aynı zamanda, buranın faturalarını Türkçe'ye tercüme ediyordum. Mösyö Morei, yani kısa boylu İtalyan dehşetli zanpara bir herifti. Nazarında kadın milletinin güzeli çirkini, ufağı, büyüğü diye bir farkı yoktur. 9 yaşındaki kızlardan elli yaşındaki kocakarılara kadar hepsinin bir manâda tadına bakmadan yapamıyordu. Bir Polonyalı

Mühendisin dokuz yaşındaki kızını, bir İtalyan ustabaşının elli yaşındaki anasını öperken rasladım. Nadideler de buradan alış veriş ediyorlardı.

Mösyö Morci'nin okşamalarına alışanlar, ekseriye, öğle tatili sıralarında gelirlerdi. Ameleler ve memurlar yemeğe gittiği zamanlar... Birgün anbardan çıkarken Nadîde kapıdan girdi. Saat tam oniki idi. Kızın elinde büyük bir file vardı. Demek ki, kooperatife öteberi almağa gidiyordu. Hakikaten öğleden sonra babası namına hazırlanmış bir Fransızca faturayı Türk-çeye tercüme ettim. İki hafta bununla meşgul oimadım. Fakat yavaş yavaş manasız bir meraka kapılmış olacağım ki, üçüncü hafta, beklemeğe karar verdim. Nadîde filesiyle içeri girdi. Bakkaliye kısmı, asıl anbardan bir tahta duvarla ayrılmıştı. Herkes yemeğe gittiği için kimseye

\

görünmek teniiKesı ae yomu. «yuKiunmm uuunu bu tahta duvara yaklaştım. Bir, iki budak deliği vardı. Fakat bunlardan birşey görmek mümkün değildi. Halbuki Kurubacak ismindeki amele Mösyö Morci'nin yediği naneleri gözleriyle gördüğüne yemin ediyordu. Biraz aradıktan sonra gözetleme yerini buldum. Nadîde, Mösyö Morci'nin kucağına oturmuştu. Entarisinin önleri beline kadar sıvalıydı. Sıska dediğim bacakları İtalyan'ın dizleri üzerinde halsiz halsiz sallanıyordu. Hani o yaştaki kızlarda, öpüşmesini bilmiyen acemi bir hal olur. Bunda bilakis, ustalık vardı. Hiç korkmadan zevk alıyordu. Böyle manzaraları seyrederken duyulan o ayıp duygudan başka birşey hissetmedim. Yahut da yanılıyorum... Bu küçük orospunun bana, farkına varmadan çektirdiği azabın öcünü almak için olacak, gene gürültü etmeden anbardan çıktım. Hızlı hızlı yürüyüp birdenbire bakkaliye kısmına girdim. Bir an şaşırmış gibi durdum. Sonra, (Pardon!) diyerek geri çekilmek istedim. Bu, Mösyö Moroi'yi cür-mü meşhut halinde beşinci yakalamamdı. Birincisinde birbirimize iki gün dargın durmuş, sonra anlaşmıştık. Moroi beni çağırdı. Kız, dizlerinden kalkmıştı ama, zan--para İtalyan elini bırakmamıştı. Bana Fransızca: «Biz Nadîde hanımla iyi dostuz, dedi, bunda bir fenalık yok... » «Bunda bir fenalık yok» sözünü Fransızca bilmiyenlerin yanında bir kere de Türkçe söyledi. Ben «Tabi, tabi!» Dedim. Kararlaştırdığımız gibi, «Siz bir dakika durunuz, ben merkeze telefon edeyim!» diyerek çıktı... Nadîde, o çıkar çıkmaz, utanmış gibi arkasını bana, yüzünü duvara döndü. Ayaklarımın ucuna basarak, şakalaşacakmışım gibi yaklaştım. Omuzlarından tutup

çevirdim. Morcinin oturduğu koltuğa oturup dizlerime çektim. Hiç mukavemet etmedi. Kız, fena öpüşmüyordu, ustasından aldığı dersleri iyi aklında tuttuğu, pratikte de epî

ilerlediği belliydi. Mor-ci öksürerek yaklaştığı zaman, ikimiz de, mesuttuk... İşte bu kadar...

— Sonra?

— Sonra... Bereket versin, babası başka yere tayin edildi de küçük hanım, bu ilmin daha derinlerini öğ-

28

« wı •   w   »».w   hm. >«!%•»>   >•!«!!•

v i •!   !   • w •   .   u«.   .«   v   .   -   w.   r   y   —

hut daha sonra emirberlerden o derslerin son kısımlarını da öğrenmiş midir?

Malûm ya, emirberliğin böyle mazhariyetleri oluyor. Ben bu hikâyeyi neden anlattım... Evet[A]. Aşk meselesi... Aşk olmazsa meşk olmaz mı demişiz. Yalan!

Asıl meşk aşksız yerde daha iyi oluyor. İnsanın aklı başında bulunuyor, mevzuu lüzumsuz yere büyütmüyor, noktaları İ lerin üzerine şuurla koyabiliyor da ondan... Bir de, âşık olmak için, Romeo ve Jülyet'teki O malûm ve klâsik şartlar ve teferruat muhakkak lâzım değil. Ben o meçhul ve değersiz kızcağız karşısında oniki saat, dünyada, hakikî ve hayalî hiçbir meşhur âşıkın hissetmediği azametli, korkunç, aynı zamanda sarhoş edici duyguları duydum. Ama, bu, buraya yazılmaz ki... Değil mi.

Yanlarına yaklaşayan Ertuğrul Hikmet, Murat'ın son sözünü duymuştu.

— Nedir o buraya yazılmıyan? diye sordu, anket defterine yazılmıyan şey mi olurmuş... Rüştü beyi acemi gördün de aldatıyor musun musîbet? -Bir iskemle çekip oturdu- Abo gelmedi mi?

— Gelmedi.

— Gelmez... Gelir mi? Akça tutuyor... Söylesenize Rüştü bey, buraya yazılmıyan nedir?

Rüştü bey sayfayı çevirmişti, gene suali ve cevapları yüksek sesle okudu:

— İptilâlarınız var mı, nelerdir? «Cigara içerim - Can yoldaşı.», «Hayır. -İnci.», «Cigara - Cok bilmiş.», «Okumak, bundan daha tehlikelisini henüz duymadım. - Fa-kir'i pürtaksir.» Ne dersiniz Hikmet bey?

— Ben mi? Bu Fakir'i pürtaksir'e mi? Ne diyeyim? Böyle saçma şeyler yazıyor da, bu defterler neredense, koşa koşa Felek kıraathanesine geliyor. Okumak imiş... Iptilâya bakınız... Seni nasıl tahayyül ederler acaba?

Murat, omuzlarını silkti:

— Yalan değil... Benim de iptilâm okumak... Sızacak derecede sarhoş olsam, iki satır okumadan uyuyamam...

ucy uuoı\u un ouuı^A a^Avu.

— Hayvanları sever misiniz? Hangisini? «Severim. Köpeği - Canyoldaşı «Kediyi. - İnci.», «At'ı - Çok bilmiş», «Dünya beğense de sadakatini - Kurtu

severim de köpeği sevmem Fakir'i pürtaksir.»

Ertuğrul Hikmet yüzünü buruşturdu:

— Kurtu mu? Başımıza bir de kurt sevdası çıkıyor. Allah beterinden saklasın... Mustafa Kemal Türkiye Cumhuriyetinin arması ne olsun? diye sormuş. Sofradakiler-den birisi (Kurt olsun) demez mi? Bizim omuzdaş, (Ne kurtu) demiş. Efendim,

hani bozkurt var ya... Ergenekon efsanesi... Âlageyik... Biz bu geyik mahlûkuna pek müptelâyız nedense, boynuzluluğundan besbelli. Canım okuyup ezberlediniz mi? Türkçü Ziya Gökalp destan bile yazmış. Âlageyik oğlanla kızı bir yardan atmış

ta... Orada üremememişler de... Yol bulup çıkamamışlar da... Derken bir bozkurt peydahlanmış...

— Malûm... Mustafa Kemal Paşa ne söylemiş?.

— İşte oraya geliyoruz. Herif, sofrada bunu nakletmiş te, hitamında, «Efsane

olduğundan, Türk efsanesi, armaya bozkurtu geçirsek pek münasip olur» diye akıl vermiş. Paşadır, mavi gözlerini belerterek: «Kurtu, köpeği bırakın! İnsana mahsus birşey isterim!» diye başını şu, yana çevirivermiş... Kurtu bir de, öküzü paralanmış köylü dayıya sor bakalım mahallebi çocuğu...

Murat ciddiyetle cevap verdi:

— Ben bunu, Can yoldaşına inat yazdım.

— Kim bu Can yoldaşı?

— İnci hanıma kur yapıyor.

— İnci kim?

— Vallah bilmem...

— Bilmediğin yere, sen kurtu, köpeği ne demeye karıştırıyorsun... Hem bu koca defter, hep kurt masalı ile mi dolu?... Ver şunu bana, iki kelime de ben yazacağım...

— Olmaz... (Kimseye yazdırmasın) demişler... Olmaz...

— Yazacağım, yağma yok... İki kelime olsun yaza-

cağım, biz ae aeraımızı yanunm «, uusuuı: uu uu un jv, ni icat, bu nevzuhur âşıkdaşlık!.. Biz de taliimizi deniye-lim...

— Olmaz dedim ya, kafamı kızdırıyorsun...

— Peki, peki öfkelenme... Allah belânı versin! Rüştü bey sayfalan çevirmişti. Ertuğrul Hikmet'in

sözüne uygun bir sualde durdu:

— Allah nedir?

Ertuğrul Hikmet, şaşkın şaşkın ihtiyarın yüzüne baktı:

— Bana mı soruyorsunuz Rüştü bey, töbe estağfurullah... Siz de mi lâyik oldunuz?

— Ben sormuyorum Haşa!

— Söylesenize! Kitap soruyor değil mi? Ne cevap vermiş bunlar?

— Bakacağız... Töbe Yarabbî! Günahı yazanların boynuna... «Töbe

estağfurullah! Elbette. - Can yoldaşı», «İnanırım tabi. - İnci.», «İnanmak rahatlıktır. - Cok bilmiş. «Beşerin böyle dalâletleri var- Putunu kendi yapar, kendi tapar.» Bunu söyliyen Tevfik Fikret büyük ve akıllı bir şair efendim! - Fakir'i pürtaksir. - Rüştü bey, ağır bir sesle, Murat'tan gözlerini saklıyarak konuştu: - İşte bunu beğenmedim Murat efendi.

— Neden efendim?

— Herşeye tahammül olunur. Lâkin Allah'a hürmet lâzım.

— Haydi hürmet ettik. Neye yarıyor?

— Ruh sükûnuna... Bilhassa çaresiz felâketler karşısında tahammül kudreti

iktisap etmeğe... Tutunacak maddî bir yer kalmayınca manevî bir yere tutunmaktan başka çare kalmıyor. Siz daha gençsiniz... İlerde bu sözüme hak verirsiniz.

— Ben böyle düşünüyorum. Böyle düşündüğüm için de, o bahsettiğiniz müşkül vaziyette, Allah'a sığınmak ihtiyacı duymuyorum.

— Bahsettiğim müşkül vaziyete inanıyor musunuz? Böyle ümitsiz bir sırada, insan tutunacak bir büyük kuvvet arıyor mu?

31

— İşte ben o kuvvete Allah diyorum. Elhamdülillah müslüman olduğum için de İslamların inandığı şekilde bir Allah'a inanıyorum. Siz de neye inanıyorsanız, işte o Allah'tır.

— Ben böyle sıralarda, Mustafa Kemal Paşa'ya inanıyorum efendim.

Rüştü bey, gözlerini kocaman kocaman açarak Murat'ın yüzüne baktı. Alay etmediğini, bilakis, son derece ciddî ve inanarak konuştuğunu anlayınca, hayreti büsbütün arttı, o kadar ki hissettikleri, çizgili, ihtiyar yüzün-da onu yorgun düşürecek ağırlıktaydılar.

Büyük bir çaresizlik ve hayret içinde Ertuğrul Hik-met'e döndü:

— Siz ne dersiniz?

Ben mi? Tevfik Fikret'in, bu akıllı ve büyük şairin sözünü tekrarlarım. «Beşerin böyle delâletleri var - Putunu kendi yapar, kendi tapar.»

Murat şiddetle itiraz etti:

— O söz buraya uymaz. Mustafa Kemal Paşa put değil...

— Söz doğru ise her yere uyar gözümün bebeği! Sen nerden bileceksin.

— Uymaz!

— Gene eski münakaşaya girmiyelim! Kerhaneleri hatırla bir... Bizim millî kerhanelerimizi...

Rüştü bey merakla sordu:

— Neleri?

Ertuğrul Hikmet, yorgun bir hareketle elini salladı:

— Uzun lâf... Bir başka zaman konuşuruz... Bu defterde daha ne marifetler var...

Yanlarına iki pokerci geldiği için defteri bıraktılar.

Ill

Kıraathane yavaş yavaş doluyordu. Tavla şakırtıları, garsona seslenmeler,

Bilardo bilyalarının çıkardığı ıslak kemik gürültüsü geniş dükkânı kaplamıştı.

32

Gelen pokercilerden birisi, İaşe Binbaşısı idi. Uzun boylu şişman, yüzünde iki tane siyah ben bulunan daima güler yüzlü, zabitten ziyade saf bir sebzeciye benzi-yen Galip bey, her akşam muayyen saatte gelir, Rüştü bey gibi, biriki parti poker oynayıp giderdi. «Biz bu işin bir kere ibnesi olmuşuz. Fayda vermez!» diye güler, kazandığı zaman garson İhsan'a bir cigara parası vermeyi asla unutmazdı.

Üçüncü oyuncu, Beşiktaşlı Adnan diye meşhur bir pokerciydi. Bütün kâğıt oyunlarında mahareti dillere destandı ve mahareti de hileden ibaretti. Beyaz tombalak yüzü, daima gülen gözleriyle bir Darülfünun talebesine benziyordu. Pikette, prafada bilhassa pokerde yüzde doksanbeş kazanırdı. Rüştü ve Galip beyler gibi ahbaplarla oynarken hîle yapamadığı malûmdu. Kaybetse bile, zarara katlanır, fıkır fıkır gülerek: «Kâat! sen benim gene ahlâkımı bozacaksın!» diye söylenirdi. Pas diyerek valöre girmediği zaman eğer oyunun heyecanına kapılmışsa, kendi elindeki beş kâatla, diğer oyuncuların yere attıkları kâatları, gayrı ihtiyarî karıştırmağa, kızları, papazları, hatta yedilileri, kendisince malûm bir usulle bir araya getirmeğe başladığını farkederse, dalgın oyunculara, utanarak bakar, «Canım Rüştü bey! elime vursa-nıza! Hani söz vermiştiniz ya!» der kâğıtları, şiddetle karıştırıp kirli birşeymişler gibi masaya atıverirdi. Galip bey:

— Ne duruyoruz? Ateşe devam edelim. Ölümlü dünyadayız. Vakit geçmesin! dedi. Kaputunu çıkarıp duvara asarken:

— Oğlum garson! Hani bizim avadanlıklar? diye seslendi.

Rüşte bey etrafına baktı:

— Dördüncü yok!

— Çanakta balın olsun. Sineği gelir Bağdattan... İşte Murat oğlumuz...

— Murat yazıları yazacak...

— Öyleyse, Ertuğrul Hikmet oğlumuz...

tnugruı niKmeı, öuyıcuıyım uncmcıc munouo un şımarıklıkla:

— Şimdi sıra bizde mi Binbaşım, dedi, bizi mi soyacaksınız?

Garson İhsan, masaya bir yeşil örtü serdi. Kara tahta ile ucu dikkatle sivriltilmiş arduvaz kalemini Murat'ın önüne kaydu. Ortaya hiç açılmamış bir deste poker kâğıdı attı.

Oyuncular, sevdikleri bir oyuna başlayabilmek imkânının verdiği heyecanlı aceleci neşeye kapıldılar.

Beşiktaşlı Adnan, kâat destesini eline almıştı. Henüz dördüncü bulunmadığı için, bandrolünü yırtmadan, usta parmaklan arasında çeviriverdi. Kendi kendine konuşur gibi:

— Belki binlerce deste kâat açtım. Her zaman aynı zevki duyarım. Siz de öyle misiniz Rüştü bey? Dedi.

— Evet. Galiba herkes öyledir. Birisini bulsak... Bir tanıdık yok mu Murat efendi?

Murat, oturanları gözden geçirirken, kapıdan içeriye arka arkaya iki kişi girdi. Bunlar, köşeye toplanmış pokercileri görerek daha ileri gitmek

istememişler, meşhur kumarbazlardan, Bitirim Niyazi ile Kör Süleyman idiler.

Pek uzun boylu, adeta kanbur bir adam olan Kör Süleymanla, onun aksine, pek krsa boylu dimdik bir adam olan Bitirim Niyazi hem birbirleriyle geçinemezler, hem de biribirlerinden ayrılmazlardı. Oyun oynamaktan başka işleri ve sanatları yoktu. Senelerden beri, hangi şart içinde olursa olsun, bunları biribirinden ayrı gören olmamıştı. Buna rağmen, gene hangi kârlı şart içinde olursa olsun aynı karede oynadıklarına da bir rastlayan yoktu. Binaenaleyh, üç oyuncunun bulunup dördüncünün noksan olduğu yerde, beraber bulunuyorlar, oyuna iştirak için mutlaka çekişip kavga ederlerdi.

Şimdi de, Kör Süleyman, boyunun uzunluğundan bilistifade ileri geçerek masaya evvelâ yetişti:

— Dördüncü mü lâzım? diye gırtlağını oynatarak telâşla sordu:

— Dördüncü lâzım.

ocu vurmı...

— Hayır, ben oynayacağım...

— Şuna bak. Sen bu oyunda oynayabilir miymiş-sin?

— Neden?

— Sana Bitirim demiyorlar mı?

— Diyorlar ne olmuş?

Kör Süleyman, (Lahavle) manasına başını salladı:

— De, cevap ver, Adnan ağabey! Beşiktaşlı Adnan güldü:

— Doğru söylüyor Süleyman efendi! Sen, Bitirim, bizim canımızı sıkarsın..

— Vallaha sıkmam... Rüştü bey şahit... Geçen hafta canınızı sıktım mı, sorun... İsterseniz ben hiç kâat yapmayayım... Benim yerime başkası karıştırsın... Sonra ağabey, biz, o kadar çiy adam değiliz... harbi oynayacağız... Anamı Kabe yolunda...

— Höst rezil!.. -Binbaşı Galip bey, elini kaldırarak sözü kesti, Kör Süleyman'a göz kırptı: - Bırak Süleyman efendi, şu oynasın... İnşallah dekave olur da yerine sen geçersin, bu bir, bir de, sen düşmansın ya... Hîle yapmadan oynatmak bunu öldürmekle birdir. Bırak gebersin de, leşinden dünya kurtulsun...

— Hay çanına rahmet Binbaşı beybaba... İşte gördün mü? Ben inşallah dekave olurum.. Canım çıkar da kurtulursunuz... Bismillâhirrahmanirrahim..

Bitirim Niyazi böyle söyliyerek desteyi Beşiktaşlı Adnan'ın elinden aldı. Ambalajını yırttı. İki tarak vurup kâatları, yeşil çuhanın üzerine gayet usta bir hareketle yelpaze gibi açtı:

— Çekiniz beyler! Yerimizi bilelim! dedi.

Rüştü bey aradan aldığı kâadı çevirmeden konuştu:

— Gürültü istemez. İki seans oynayacağız. Her kav bir lira. Valör on kuruş. Bop yok. Yani sözde bop denilecek... Bir saatten sonra turlar. Sonra 16 pot... İkide son pot Kudögras ve Kuje...

— Olur.

35

— Peki...

— Her zaman böyle oynuyoruz ya...

— Her zaman böyle ama, peşin konuşmak iyidir. Haa... Bir nokta daha var.

Kâat parasını oyuna başlamadan peşînen cepten vereceğiz. Bastırın ellişer kuruş bakalım... Bir de onaltı pot oynanırken her valör açılışta on kuruş

tabelayı tutana, yani Murat efendi'ye çıkacak...

— Rica ederim... İstemez Rüştü bey.

— Neden istemezmiş... Sen bizim babamızın uşağı mısın?

— Ben de eğleniyorum, seyrediyorum.

— İşime karışmayın bakalım... Haydi evvelâ ellişer kuruş... Sonra da ilk kav olarak birer lira...

Paraları Murat'a verdiler. Oyun başladı.

Oyunda iki esaslı rakip vardı. Diğer iki oyuncu sanki onların mücadelesini devam ettiren vasıtalardan ibarettiler. Bu iki esaslı rakip Beşiktaşlı Adnan ile Binbaşı Galip beydi. Adnan, pokerde, bilhassa blöfleri ile tanınmıştı. Blöf sırasını sanki gaipten bilir, on kuruş için, yüz kuruşu gözünü kırpmadan tehlikeye koyar, blöfü öyle bir sırada yapardı ki, diğer oyuncular blöfün olduğunu «Dinleri gibi» bildikleri halde, «iki yedili ile nasıl tutayım birader ben bu hınzırı!» diyerek kâatları masaya vururlardı. Beşiktaşlı Adnan da fıkır fıkır gülerek kâatları mühim bir sır imiş gibi diğer arkadaşlarının arasına sokuverirdi. Adnan blöfü iyi yaptığı halde, karşısındakilerin blöflerini tutmazdı. Buna; «Prensip meselesi, diyordu, blöf benim şansımdır. İster ben yapayım, ister karşımdaki yapsın, kesemem!» Kazanacağı kâadı çok zaman gülümsiyerek yere atar, kendi kendine konuşuyor gibi: «Olmadı omuzdaşım, blöf bu kadar belli yapılmaz! Sonra insanın canını yakarlar!» diye söylenirdi.

Buna mukabil, Galip beyin blöf tutmakta ihtisası vardı. Adnan'ın aksine, asla blöf yapmaz, fakat blöf tutarak, kendi tabiriyle «Kendini bilen oyuncuyu hacîl etmeğe» bayılırdı. Blöf tuttuğu zaman, büyük bir sıkıntı ve pişmanlık içinde: «Neyiniz var?» diye soran zavallıya,

efendim!» der, ısrarlara rağmen kâadı açmaz, nihayet adamcağızı: «Onlar bile iyi! Bende hiçbir şey yok!» demeğe mecbur ederdi.

Binaenaleyh, Adnan'la Galip beyin bulundukları karede oyun seyretmek oynamaktan daha zevkliydi.

Rüştü bey bu zekâ ve kâğıt düellosuna taraftar bulunmuyordu. İlk zamanlar «Vazifenin ciddiyetine» yakışmayan bu hale itiraz etmişti. Fakat ikisini de huylarından vazgeçirermyeceğini anladığından olanı, olduğu gibi kabule mecbur oldu. Bunun kendi hesabî pokerciliğini tatmin eden bir tarafı da yok değildi. Blöf yapmak zevkini, Adnan'da, blöfü yakalamak zevkini de Galip beyde tatmin ediyor, kendisi, eski prensibine sâdık kalarak oyunu telâşsız, dümdüz oynuyordu. Kanaatına göre, (Pokeri bilmek) demek, ele gelen kâadın, alacağı ile vereceğini iyi tahmînlemekten ibaretti. Yani yüz kuruş kazanabilecek bir kâatia 99 kuruş kazanmak, bir kuruş değil, sadece kaybetmekti. Nitekim, ancak yüz kuruş verebilecek bir kâat için, karşıdakinin elini görmek bahanesiyle yüz kuruş vermek te sadece kaybetmek, binaenaleyh poker ilminin cahili olmaktı.

Bitirim Niyazi, başka şeyler düşünüyor gibi dalgın oynuyordu. Zaten âdeti böyleydi. Tabiatını bilmiyenler, onu oyun arkadaşlarına, yahut gelmediği için iskambil kâatlarına kızmış zannederlerdi. Bu hal o kadar uzayıp giderdi ki, arada sırada, fazla rölâns yaptığı, rest çektiği zaman oyuncular bile (Sen de mi vardın?) manasına, şaşkın şaşkın yüzüne bakarlardı. Hâsılı arkadaşı kan-bur Süleyman'ın aksine sessiz kazanır, sessiz kaybederdi. Süleyman için, «Poker oynamaz, Karagöz oynatır!» dediği meşhurdu. Hakikaten Süleyman'ın oyununa, bilhassa iyi kâat gelip kazanan oyuncular ve bîtaraf seyirciler için doyum olmazdı. Birisi valör dese, o, «Benden de al o kadar!» cevabını yapıştırır. «Açtım» diyecek yerde, «Kuşat ettim!» der, sadece (Bop) demez, mutlaka «Bir mini mini bopçuk» diye kelimeyi şirin bir zavallılıkla uzatır, Rölânsa, «Aynen müşahede eyledik» karşılığı-

pil! rest!» diye bağırırdı. Hele rest çekenlere karşı bir düşünüp

hesaplama tarzı vardı ki, kahkaha ile gülmemek mümkün değildi. Kâadı uzun

müddet file etmez, ederken bir aralık durup uzun uzun meydan okumuş oyuncuyu süzer, «Ahval nasıl?» manasına göz kırpar, tekrar besmele çekip

parmaklarını dudağına değdirerek «Hele bakalım bizim kara papaz ne diyor?» diye mırıldanır, kâat-ları gayet ağır bir kapıyı açıyormuş gibi yüzünü buruşturarak biraz daha aralar, başını birdenbire kaldırıp: «Yaaa... Biz papazlara gidiyorduk. Anladın mı?» diye sorar, bir müddet daha uğraşır, gene apansız «Ciddi mi bu

söz? Sahiden rest mi buyurdunuz?» diye tecahüie vurur, nihayet görecekse: «Vallaha kardeş, bana kalsa görmezdim... Deli miyim? Fakat ne haltetsin Kanbur Süleyman! İşte kara papaz, sen görmezsen, ben görürüm diyor. Keyfimin tahtaboşu musun diye öfkeleniyor. Paramın kelkâhyası mısın diye sakallarını dikiyor. Peki! Gör bakalım kara Papaz! Kaybedersen karışmam haa... Yüzüne

tükürürüm vesselam!...» Nutkuyle kâadı açar, görmiyecekse: «Bana kalsa,

görürüm, hem de kazanırım... Lâkin kara Papaz razı değil! Aslar orada hazır, buyuruyor. Şimdi dinlemesek olmaz! Hatırı kalır. Var ananın ak

sütü gibi helâl olsun! Peki! Paralarımızı blöfle aldın! Helâl olsun! Görmüyoruz. Kurtuldun!» diyerek, iskambilleri toplardı.

Şimdi, gene keyifli keyifli gülümsüyor, kâat ters geldiği için üstüste kaybeden Bitirim Niyazi'nin omuzundari ötekilere göz kırpıyordu. Bir aralık:

— Bitirimmm! - diye' fısıldadı. Bitirim duymamazlığa geldi. Biraz sonra:

— Niyaziii! diye gene yavaş sesle söylendi. Niyazi gene duymamış oldu.

Üçüncü defa:

— Başlarım tırnağından pis katır! dedi. Niyazi, hışımla dönüp:

38 1

yorsun namussuz... Karşıya geç te biraz şansım değişsin!

— O zaman da Rüştü beyin şansı kötü gider. Ben düztabanım! Başlarım tırnağından dedim ya...

(Tırnak) lâfı üçüncü defa sarfedilince, Bitirim Niyazi:

— Bu yanımdan kalkmazsa ben oynamam! diyerek iskambil destesini tuttu.

Galip bey üstüste iki blöf tuttuğu için keyifliydi:

— Onlar boş lâf oğlum! dedi, şans falan yok! Kâat gelirse...

— Olsun bir kere huylandım.

Evvelâ şaka ediyor sandılar. Ciddî söylediğini anlayınca bu sözü beğenmediler.

— Yap kâadı!

— Dağıt haydi!

— Çocuk gibisin...

— Yap kâadı diyorum rezil!

Adnan, blöfleri yakalandığı için, Galip beyin aksine öfkelenmişti. Gözlerini kısarak Bitirim'e fena fena bakıyordu.

Kör Süleyman da ender hiddetlerinden birisine kapıldı.

İskambil destesini çekip aldı. Kâğıtların sırtına bakarak:

— İşte papaz! İşte kız. Bu da as! Bu da vale... Bu da vale! diye açmağa başladı. İşte bir kız daha... Buyrun size bir papaz...

— Ulan Bitirim, bize de mi numara namussuz! Adnan böyle söyliyerek gülmeğe başlamıştı. Bitirim Niyazi, yüzü sapsarı, mahcup, Süleyman'a bakmadan özür diledi:

— Deminden beri yapmayayım diyorum, elim gidiyor. Alışmış kudurmuştan beter Adnan ağabey.. Beyler kusurumuza bakmasınlar... Yeni kâat açtıralım. Parası benden...

Kör Süleyman, arkadaşının omuzuna dostça vurdu:

i um f dcıı uuıuuu Auuuu iiiciiiui uyuııı:

Oyuna başka bir deste ile devam ettiler.

İki senasta Murat beş lira kâtiplik ücreti aldı. Bunun dört lirası meşruydu. Bir lirasını da sayıları silip yazarken arttırmıştı.

Bazan böyle kârlı günler oluyordu. Bazan böyle kârlı günler de olmasa... İşsiz bir insan açlıktan ölebilir. Ekmeğin okkası sekiz kuruş iken dahi...

Pokercilerin evlerine gitmesi, Murat'ı ferahlattı. Onların yanında kirli bir menfaat hissi duyduğu için canı sıkılıyordu. Rüştü beyin bazan böyle merhameti tutardı. «Merhameti ama... Pek te sadaka değil bu para... Bir hizmet mukabili... »

Murat gene yavaş yavaş öfkeleniyordu. Kendisi bir tehlikeye karşı müdafaaya hazırlanır gibi kımıldadı. Böyle öfkelenirse, zarara girer... En aşağı bir, birbucuk lira... 6 köfte, 15 kuruş, yüz dirhem ekmekle yarım piyaz on kuruş, 49 kuruş ta rakı... Rakıdan sonra adamın üstüne bir hovardalık çöküyor. Hic olmazsa Naşid'e gitmeğe kalkar. Hâsılı bir sürü masraf...

Anket defterini okuyan Ertuğrul Hikmet'e gizlice baktı. Hikmet bu hesapların birisini bile yapmaz. Parası oldu mu son meteliğe kadar rakıya verir.

«Hafifleyip rahatlıyorum kardeşler!» diyerek güler de.. Ama, onun iyi kötü başını sokacak bir evi var. Barbaros'la beraber batan babasının şehit maaşıyle annesi evi kıtkanaat ta olsa geçindiriyor.

Murat, başka birşey hatırlıyarak, az daha, Hikmet'i başına musallat edecekti. «Sahi! Bu gece, yukarda Bakara oynuyacaklar.» Ocakçı Hafız manoyu almağa kendisini memur edecek, hic değilse, iki üc lira gelir...

Düşünceli düşünceli bir cigara yaktı. Sefalet birçok hususlarda Murat'ı inanmaz yapmıştı. Büyük bir kahramanlık yapar gibi, garson İhsan'ı çağırdı.

— Buyur İhsan efendi, dedi, şu üc lira oda kirası... Şu bir lirayı da al, kahve borçlarını siliver. Bu hafta bir lirayı doldurmadı sanırım.

40

Hikmet, paralara bakarak içini çekti:

— Abo gelse içerdik Fakir'i pürtaksir...

— Abo gelmez...

— Mahallebici güzeline gitti desem, akşamdır. Çarşı kapandı... Farkında mısın, bazı adamlara âşıklık hiç yaraşmıyor. Büsbütün salak oluyorlar.

— Diğer bazılarına?..

— Diğer bazıları açıkgöz olur...

— Meselâ?

— Meselâ, ben!., dur itiraz etme... Ben, ömrümün aşktan hariç kısımlarında budalanın biriyimdir. Fakat Cemile yanımda olursa, Arşen Lüpen kesiliyorum.

— Bir yerleri mi soyuyorsun?

— Bir yerleri mi? Bir yerler olur rrtu? Benim soyacak bir valdeciğim var. Cemile'yle buluşacağız. Para yok... Pekâlâ! Anneme öyle bir yalan uyduruyorum ki, ben bile, daha yarısını bitirmeden inanıyorum. Ekseriya bu yalanlar feci şeyler olduğundan, gözlerim yaşarıyor. Son günlerde bir usul daha keşfettim.

— Para sızdırmak hususunda mı?

— Bunun neticesi de paraya dayanıyor ya... Cemi-le'yi bazen Beyoğlu'ndaki

otellere götürürüm. Zengin olduğum geceler. Baktım ki, bu iş hem pahalı, hem de

tehlikeli, bir usul keşfettim. Meselede aşk olmasa, kırk yıl hatırıma gelmezdi.

Şimdi yanımızda Abo mevcut değil, sana, itiraf edeyim, İslâmiyetten şikâyete benim hic hakkım yok kardeşim.

— Anlıyamadım. Yoksa, İmam nikâhı kıyıp eve mi götüreceksin...

— Sana bayılırım Murat, herşeyi evvelâ meşru tarafından düşünürsün... Ben İmam nikâhındaki kolaylık, kolaylık değil, soytarılık yüzünden İslâmiyete minnettar değilim. İslâmiyetin kadınları erkekten kaçıran hükmüne bayılıyorum.

— O hüküm, zamana uyup tagayyür edeli hanidir?

— Evet, bizim mahalleler müstesna, dediğin doğ-

zim valdecik, gene bildiğini okur. İşte keşfettiğim usul bu müslüman âdetine dayanıyor. Gece yarısına doğru, mahalleye yaklaşıyoruz. Yokuşun başında bizim Mesut oturur. Kapıyı vurup oğlanı uyandırıyorum. Evde olsun olmasın, ehemmiyeti yok. Bir ceketle pantaion, bir de şapka alıyorum. Viranelikte Cemile bunları güzelce giyiyor. Haydi bakalım doğru bizim sokağa... Bir iki defa bekçi rasladı.

— Viranelikte tebdil kıyafet ederken mi? Karakola götürmüştür.

— Değil. Kapıya beş on adım kala! Selâm verdi, selâm aldım. Cemile de, «merhaba bekçi baba» demez mi? Sesini kalınlaştırıp... Az kaldı orospuyu iki yanağından öpecektim. Eğer mahalleden birileri sinemadan falan

geliyorsa kız, mahsustan, küfreder. «Dinini imanını dedirtme bana!» diyerek bir efelenmesi var ki, görsen gülmekten ölürsün. Annem, beni yanımdaki delikanlı ile görünce, lâmbayı bırakmasıyle destur diyerek içeri kaçar. Cemile «Valdeyi rahatsız ettik birader!» diye teessüf eder. Misafir odasına gireriz. Kahveler gelir. Bir düşün! Eve böylece karı getirdiğimi bilse, valdem, yedi mahallenin bekçisini, muhtarını başıma toplamaz mı?

— Sonra?

— Sonra, benim odama bir yatak daha sererler. Sabahleyin bir dalgınlık olmasın diye, biz benim karyolayı bozarız, bu yer yatağına gireriz. Gel keyfim gel! İşte buna akıl derler. Âşık aklı!

— Birgün Kadriye Teyzem işin farkına varırsa karışmam...

— Başka bir ihtiyat tedbirimiz daha var. Onu duy-san parmağını ısırırsın...

— Neymiş?

— Bazı geceler de ben Cemile'lere misafir gidiyorum.

— Yalana bak!

— Vallaha! Gene aynı usulle... Aynı usulün tersi!..

— Sakın, karı kıyafetine mi giriyorsun utanmaz.

ten ismimiz (Hikmet). Malûm ya, hem kadınlarda var, hem de bizim gibi erkeklerde...

— Sen, haydi, Mesut rezilinin kapısına saat kaçta olsa dayanırsın,

Cemile'nin böyle çilekeş arkadaşı var

mı?

— Dinle... Kız, kendi kendine bir gün karar vermiş. Herhalde minnet altında kalmamak için olmalı. Gene Bey-oğluna çıkmıştık. Dönüşte, «Bu geoe bizdeyiz!» dedi. «Annen yok mu?» Evdeymiş... Karının ne şirret mahlûk olduğu cihana malûm! Sırtım ürperdi. «Zahir, sazda, kadınlara pek baygın bakmış olacağım, kız, beni eve götürüp annesine saçımı başımı yolduracak. Öç alacak!» dedim. (Olur olmaz... Olur olmaz) derken mahalleye yaklaştık. O da bir kapıyı çaldı. Meğer, sabahleyin gelirken oraya bir entari ile bir başörtüsü bırakmış imiş... Bunları aldık.

— Viranede tebdili kıyafet mi?

— Virane yok. Yakında bir mescit minaresi var. Yanmış ta minare kalmış. Onun içine girdim. Pantolonun paçalarını çorabın içine soktum. Zaten ben şapkasız gezerim. Başörtüyü de başıma sardım. Kırıtarak bizimkinin yanına katıldım.

— Annesi yuttu mu? İslâmiyette, kadının kadından kaçması da yok ya...

— Cemile'de anahtar var. İçeri girdik.   Kadın uyuyor. Uyandırdık. Elini öptüm.

— İyi haltetmişsin. Buram buram rakı kokmuyor musun?

— Rakı kokuyorum ama, nefesi ona göre alıp veriyorum. «Anneciğim Hikmet beni yalmz göndermedi. Buraya kadar getirdi. Bizde kalacak» Dedi. Hemen yukarıya çıktık. Keka...

— Sabahleyin?

— Sabahleyin, annesi işe gidiyor. Kahvaltıyı hazırlamış fıkara... Akşama kadar evde kaldık. Akşam üzeri çıktık.

— Kadın kıyafetinde misin?

— Peki, senin annen de işe gitmiyor ya.,, cemile olacak kaltak sizden nasıl çıkıyor?

— O, bizden geldiği gibi çıkıyor. Şehzade camisine kadar öyle geliyoruz. Orada helalardan birisine giriyor. Ben nöbetçi duruyorum. Etraf tenhalaşınca işaret veriyorum. Erkek olarak girdiği yerden, kız olarak zıplayıp çıkıyor. Dedim ya İslâmiyet büyük şey... Camisinin kenefinde bile keramet var...

— Siz bir gün yakalanır, rüsvay olursunuz, görürsün...

— Asla! âşıkların başına bin türlü belâ gelmesi kitaplara mahsus bir yalan... Hayatta, iş tamamiyle aksi... Âşık kısmının işi, bizim Abo gibi ahmak bile olsa, rastge-lir... Allah yok mu yahu?

— Abo, mahallebici güzelini sahiden seviyor mu? Bütün kış oraya taşındı. Kapalıçarşı'da mahallebici dükkânı işler mi? diye düşünürdüm. İçinden güzel kız olduktan sonra Ok Meydanı'nda bile işlermiş... Şahap bu kış iki ton tavuk göğsü yemiştir hilâfsız...

— Netice?

— Netice, kız gülmeğe başlamış hitamında...

— Yalnız gülmeğe mi?

— İyi sual doğrusu! Babasının yanında Abo'nun boynuna sarılacak hali yok

ya...

— Randevu falan demek istedim.

— İşte orası biraz çapraşık. Malûm ya, bizde randevular ekseriya mahallebicilerde olur. Orası da âlâ bir mahallebici dükkânı... Başka bir yerde buluşalım demek uymuyormuş. Bir kere teklif edecek olmuş. Daha doğrusu bana bir yanık nâme yazdırdı. Mahallebici güzelinde akıl varmış kardeşim... Şu halde, çokça tatlı yediğinden, tatlıda da karıdan mı ne halttır işte o kimyadan fazla bulunduğu için olmalı, kız akıllı. Ne cevap verse beğenirsin. (Başka bir

yerde buluşmağa lüzum görmüyorum efendim! Başka bir yerde beni bekletmiş olsanız ayıp düşer, işim çıksa gelmesem, mahcup olurum. Halbuki işte sabahtan akşama kadar burada sizi bekliyorum. Geç

uıyc yuocı ıııııyuı uııı. vAcıııuc uctıı uuıuuu uuıu* yorsunuz...» Falan demiş... Abo: «Nikâhlamaktan başkası yalan!» diyor...

— Ya, Fakülte?..

— Oğlan (Ben hem evlenir, hem okurum!) diyor. Hani bir fıkra vardır. Kızı gelin ediyorlarmış. Güvey evine gideceği gün âdete uyarak ağlamağa başlamış. Ölçüyü biraz fazla kaçırmış, biraz sahiye benzetmiş olacak ki, yufka yürekli

babası, «Kızım, istemiyorsan, bu işi bozayım!» demiş. Yavru ne cevap verse beğenirsin? «Babacığım! Ben hem ağlar, hem giderim!» demesin mi. İşte bizim Abo'nunki de o hesap «Annemin hastalığı hayırlı-sıyle iyi olsun derhal görücü göndereceğim!» diyor. Güveylik te hani haspama yaraşır. Hele evlât sahibi olmak yok mu? biçilmiş kaftandır köpoğlusuna...

Ertuğrul Hikmet kalktı. Yavru'nun çayhanesine Sadri Ethem gelecekmiş.

— Haydi gidelim, dedi, Sadri senden pek hoşlanıyor. İçeriz.

— Teşekkür ederim. Ben birisini bekliyeceğim...

— Ebediyyen gelmiyecek birisi değil mi? Bazan çocuk gibisin Murat! Sadri kılığa kıyafete metelik veren adam değildir.

— Kılığa, kıyafete -Murat bir tuhaf güldü:- böyle birşey mevzubahis

olabilirse metelik verip vermemek düşünülür. Bizde böyle şeyin lâfı dahî

yok... Haydi sen keyfine bak!

— Peki, bu böyle böyle ne olacak?

— Meraklanma! Bir çare bulacağız... Göreceksin...

— Biz Abo ile konuştuk. Senin keyfine bırakmıyaca-ğız ya... Havalar pek fena gidiyor. İnsana göz açtırmıyor ki... Haydi Allahaısmarladık... Sadri gelirse, kafaları çektikten sonra buraya da uğrarız.

— Senin gazete işin ne alemde?

— Bilmem... Hakkı Tarık (Şimdilik musahhih olarak gelsin!) diyormuş. Ben de buna razı olmuyorum.   Sadri fırsat gözlüyor. Bir yer açılırsa ilk namzet benmişim...

— İşsizlik canını sıkmıyor mu?

45 i

de, anladığın manada işsiz sayılmazsın. Meselâ, bugün* pokercilerin hesabını tutup birkaç lira kazanmak bal gibi bir iştir. Hem de ehemmiyetli bir iş. Düşün ki, senin üç saatte aldığın parayı, Anadolu'da bir köylü ailesi 6 ayda ancak kazanıyor. Binaenaleyh sen işsiz bile sayılmazsın... Nitekim ben de kendimi asla işsiz farzetmiyorum. Ba-zan sabahtan akşama kadar tavla oynuyorum. Bazen iki paket serkldoryan kazanıyorum, bazan iki paket kaybediyorum. Zarar kârın kardeşi olduğuna göre ben tüccar sayılırım. Bazı geceler iki liraya boks yaparım. Sonra şiir yazarım... Sonra Cemile'yi severim.

— Bu da mı iş?

— Hem de en mühimi! Sen de benim gibisin. Tavla yerine cimdallı oynarsın...

Boks yerine, bazan sahiden döğüşürsün... Öfkelenirsin de... Şiir yazarsın, fazladan okursun... Bende okuma kabiliyeti yok. İki sayfada canım sıkılıyor. Öyleyse ben kendimi faal ve faydalı bir adam farzettiğim halde, sen kendini, niçin işsiz ve tu-feylî sayıyorsun? Çünkü hayatında aşk yok azizim... Hayatının tam yarısı ölü...

— Aşk... Evet... Bu gece neşelisin... Bu haldeyken bende de bir aşk eksik zaten!

Murat böyle söyleyerek kollarını açıp kendisini gösterdi.

Hikmet, gösterilen manzaraya zerre kadar ehemmiyet vermeden, kurta benziyen, kurnaz suratını buruşturdu:

— Biliyorum ama, bu halin sebebi de kadınsızlık... Hayatında kadın olsa bu hali mutlaka altedersin. Seri bu hali altettikten sonra kadın gelsin diyorsun... Yanlış, kadın bu hal gidince gelecek... Mamafih, bunlar, şimdi,

Felek kıraathanesinde boş lâflar, hele bahar olsun... Havalar ısınsın... Uyuşuk erkeklik kımıldasın, bak, o zaman bana nasıl hak vereceksin... Ve hak verince nasıl işler başka türlü olacak...

Paltosunu, kendisinden emin bir hareketle omuzuncr attı.

Anket defteri, gazeteye sarılmış ve kırmızı bir sicimle bağlanmış olarak önünde duruyordu. Murat, buna bakarak düşündü. İçinde kendisinden bir şeyler vardı. Bir türlü hayal edemediği güzel bir kıza gidecekti. Belki o kız da kendisini görmek ister... Yavaş yavaş, yaşamaktan korkuyor mu? Bütün bunlar onun alâmetr mi? Yumuşak bıyıklarını okşayarak, birşeyler hesaplamağa başladı. Bu hesapları zihninden o kadar sık sık, o kadar yeknesak rakkamlarla geçiriyordu ki, hesap yapmağa başlayınca, adeta dinleniyordu. «Bana elli lira lâzım...» Bu hülya, her zaman bu rakkamla doğrudur. Ne tuhaf! Otuz liraya bir kat elbise... Üç liraya iki gömlek... Beş liraya bir çift iskarpin... Şapka, kravat ta beş lira... Etti kırküç... Çorap, mendil iç çamaşırı elli lira... Evet... Halbuki, Zonguldak'ta, bir gün bir tahtada ikiyüz lirayı amelelere bağışlamıştı. İki çuval toz şeker vinein sapanından kurtulup kömür mavnasına düşmüş, patlamıştı. An-bar şefi bunların dereye dökülmesini emretti. Böyle pratik işlere aklı ermediği halde, buna manî olmasına hâlâ şaşar... Bir ameleyle tahan helvacılarına numune yollamış, şekerlere yirmi kuruştan müşteri bulmuştu. Parayı anbarın demirbaş amelelerine taksim ettiği için Muhasip Muhtar bey kendisine az mı öfkelenmişti?

— Elli lira olsa elverirdi?.. Otuz liraya bir kostüm, falan, filân... Ama, biraz da harçlık lâzım değil mi? Hiç olmazsa yüz lira ister... İş buluncaya kadar idare etmek için de elli lira...

— Acıkmadın mı Murat bey?

— Ben mi? Sahi, acıktım... Onu düşünüyordum, Köfteci'ye gitmeğe

üşeniyordum da.

— Ben yumurta pişireceğim... Beraber yeriz.

— Öyleyse ben de yumurta alayım...

— Hayır! Altı tane yumurta aldım. Yeter...

— Yeterse, helva alalım... Yumurtanın üstüne tath iyidir.

— Sen bilirsin...

Murat, garson İhsan'a, onbeş kuruş verdi:

— Yüz dirhem de eKmeK aı...

— Ekmek te var. Beş kuruş dursun...

— Hayır... Helvayı onbeş kuruşluk alırsın... Hacı da yer...

Garson İhsan bir koşu gidip geldi. Yumurtaları ocağın arkasındaki küçük aralıkta pişirdi. Masaya bir eski gazete serdi. Ocakçı Hacı, o gece, içkiye davetli olduğundan yemeğe iştirak etmedi. İhsan onun yerine ocağı idare edecek, markaları toplayacaktı.

Hacı, gözünün birisi daima kısık olduğu için, insana fena fena bakıyor hissini veren iyi bir adamdı. Malsa-hibine o kadar sadıktı ki, burasını, kendisine ait olsa bu kadar canla başla çevirmeğe uğraşmazdı.

Şimdi ender giyildikleri ve bavulda durdukları için, ötesi berisi çizgi çizgi buruşmuş, lâcivert elbisesi içinde rahatsız olduğunu belli ederek Murat'a talimat veriyordu.

— Sen buradasın Murat efendi! Oğlanlara dikkat et... Bu bir... Oyuncular gelirse, senin odanın bitişiğindeki odayı açarsınız... Hepsi toplanmadan sobayı yakmayın! Lüzumsuz masraf olmasın, günahtır...

İskambil destelerinin anahtarını İhsan'a bıraktım. Manoyu dikkatle topla! Kavgaya, gürültüye meydan verme... Ben karakola uğrar nöbetçi komiserini görürüm... Devriye gece vakti çay içmeğe, simit yemeğe gelmesin... Eğer oyun sabaha kadar sürerse ben de yetişirim ya...

— Kız da var mı ziyafette Hacı?

— Hemen kızdan açarsın a yavrum! Bizim o vaktimiz geçti... Şimdi kız karı olduk... Bir arkadaş vardı. Hapisten çıktı da... Üçbuçuk sene yattı da çıktı. Davet etmişler, gitmesek olmaz... Ama, unutuyordum, bilardonun çuhalarına dikkat edin... Birisi yırtar da... Farkına varmazsınız... Geçen gün sordum. Bir masalık çuha, kırk liraymış...

— Merak etme...

— İhsan delidir. Bir şişe alalım da, şurada ziftlenelim derse, bak gücenirim... Canım sıkılır... İş zamanı başka, işret zamanı başka...

— ıvım.' insan miY öenaen yuz ouısa Küple devirir... Ben malımı bilmez miyim a, yavrum! Buralar sana emanet... Zaten senin evin sayılır. Oğlun gibi ever (*), kızın gibi gelin et... Evvelâ Allah, sonra sana...

— Git güle güle...

— Sen de gel diyeceğim... Olmayacak... Lâkin borcumdur, bir gece

papaz uçururuz. Gene yukarıya çekiliriz de... Anladın mı?

Hamdi «Bey» her zamanki gibi saat onikiye doğru geldi. Hava pek soğuk olduğu halde, her zamanki gibi, pardösüsü gene kolundaydı.

Murat'a elini uzatıp karşısına oturdu.

Eli, her zamanki gibi yumuşak ve soğuktu. Parmakları bükülmüyormuş gibi, karşısındakinin avucuna öylece bırakır, sonra geri alırdı. Bu el, sanki bir vücuda bağlı değildi ve doğdu doğalı asla hiç bir iş için kullanılmamıştı. Halbuki Hamdi «Bey» bu cansız elin hezârfen parmakları sayesinde geçiniyordu. İşini soranlara bir kereye mahsus olmak üzere «Komisyonculuk ettiğini söyler, sonra da bu mevzua tekrar gelmek istemezdi. Dünya kadar tanıdığından yalnız birkaç tanesi Hamdi bey'in asıl işini biliyorlardı. Bu iş gece-yarısına doğru tramvaya binip Beyoğlu'ndan İstanbul'a geçmekten ibaretti.

Hamdi bey, gündüzleri hakikaten liman kahvelerinde dolaşır, partisi bir paket Yenice'sine piket tavla oynar, parmaklan sayesinde yüzde doksan da kazanırdı. Tavlada zar tutması, pikette kâat düzmesi meşhurdu. Sonra, bir küçük meyhane lokantada birkaç kadeh atarak karnını doyurur. Beyoğlu'na çıkar, Galatasaray'la Taksim arasındaki kahvelerde gene piket veya tavla partilerine devam eder, saat onbirbuçukta sinemaların paydosunu beklerdi. Paydostan sonraki kalabalık Tramvaylardan birisine binerek İstanbul'a dönerdi.

Bu Tramvaylardaki işi, sarhoş, yahut yorgun adamların göğüs ceplerinden ipek mendil ve dolma kalem (!) Evlendir.

rım düzüne dolmakalem, bir o kadar ipek mendil bulunurdu. Bu kadar kanaatkar olduğundan senelerden beri bir defa bile yakalanmamış, hapse girmemişti. Çaldıklarını yalnız ve yalnız avukatlara, hâkimlere, bir de gemicilere satardı. Ender olarak, polise müracaat ettirecek kadar pahalı bir kaleme raslarsa, onu Parker fabrikasının mütehassıslarından daha ustalıkla söker, altınını ayırır, iskeletini kendisine göre tamir ederek tanınmaz hale

getirirdi. Bu suretle kalem kıymetinden çok şey kaybediyordu ama, yakalanmak tehlikesi kalmıyordu.

Otuz yaşını çoktan geçmiş olduğu halde, ancak yirmibeş yaşında göstermekteydi. Kara gözlü, kara kaşlı esmer, yuvarlak, yüzlü, kara badem bıyıklı, son derece yakışıklı bir adamdı. Üzerinde de, ihtiyar babadan doğmalarda görülen bir hantallık bulunduğu halde, böylele-rinin ekseriyeti gibi sevimsiz değildi. Bilâkis tehlikeli mesleğini, ancak sevimliliği sayesinde, böyle tehlikesiz bir halde devam ettirebiliyordu. Herkesle çabuk dost olur, fakat kendisinden alçak seviyeli adamlara asla tahammül edemezdi. Böyleleriyle dost olmasiyle alâkasını kesmesi arasında, iki, üç hafta bile geçmezdi. Fakat bir kere de kanı kaynadı mı artık o arkadaş için her fedakârlığa katlanıyor, işi ile, derdleriyle alâkadar olmayı be-ceriyordu.

Kendisini, on, onbeş seneden beri tanıyanlar bile bir kadınla, geçici de olsa, münasebette bulunduğunu görmemişler, duymamışlardı. Kadınlardan bahsetmez, yanında uzun uzadıya bahsedilmesini de sevmezdi. Hele dost saydığı insanların bir kadına âşık olmaları, onu haftalarca üzer, arkadaşı bir felâkete, bir çaresiz hastalığa duçar olmuş gibi üzülürdü. Böyle sıralarda, galiba, dostunu baştan çıkardığını düşünerek o kıza, yahut kadına adeta düşman olurdu.

Bunun sebebini birgün Murat'a şöyle anlatmıştı: — Evet kadınlardan nefret ediyorum. Neden yalan söylemeli... Bu nefret evvelâ Annemden başlar. Pek gözü sulu bir kadındı. Vara yoğa ağlardı. Ben evimizde

ağlardı kadın, erken gelse gene ağlardı. Komşuda, bir ses olsa, gözleri dolardı. Bir cenazeye rastlasak gene öyle... Haddin varsa nezle ol, bir iki defa öksür... yüzüne bakarak, sanki can veriyormuşsun gibi, boşanır... Hâlâ şaşarım birader, o karakuru ufak tekef kadında bu kadar gözyaşı nasıl bulunur. Niyagara şelâlesi olsa, tükenirdi. Misisipi nehri olsa hâkezâ... Sonra bir diğer şaştığım cihet, içinde bu kadar gözyaşı saklı olduğu halde, kadının vüoudü, gene de, nasıl öyle tahta gibi idi... On, oniki yaşındayken, "Bu kadın milleti, cansıkıcı birşey" demeğe başladığımı iyi hatırlarım. Aksi

gibi, mahallenin kızları da benden pek hazzederlerdi. Peşimi bırakmazlar pisler... Ben nereye saklansam mutlak, gelir bulurlar... Hele evde hiç rahat vermezlerdi. Mamafi, kadın denilen rezil mahlûktan asıl soğuyuşum, başka bir sebeptendir. Rüştiye'yi bitirdim. İdadi'ye gidiyorum. Mahallede o sıralar erkek te yok... Herkes seferberliğe gitmiş... Mektup yazmak bana düştü. Birkaç senede yazdığım yazıları, mektup olarak zarflayıp cephelere yollamasaydım da, esere harcasaydım. Ahmet Rasim'in kitapları kadar kitabım olurdu.

Canan isminde bir komşu kızı vardı. Annesi herzaman mektup yazdırmağa gelince onu da beraber getirirdi. Önceleri, incecik, değnek bacaklı, soğuk bir mahlûktu. Bir senenin içinde nasılsa geldi gelişti. Bacakları, kalçaları, göğsü dolgunlaştı. Gözlerinde, gülüşünden bir âşiftelik peyda oldu. Uzatmıyalım, bizi canevimizden tutuşturdu. Ben acemiyim... Kadın milletinden gözüm zaten yılgın... Sevda başlayınca büsbütün yabani oldum. Onu görmüyor muyum, sözümü, sohbetimi,

yürüyüşümü, duruşumu şaşırıyorum. Meğer namussuz, anadan doğma âşifteymiş. . İki bakışta meseleyi anlamış. Bir gece, bir punduna getirip merdivende kaba etimi çimdikledi. Ciğerim koptu sandım. Bundan birkaç geee sonra idi. Annesine gene uzun bir mektup yazmıştım. Ders çalışmak bahanesiyle yukarı çıktım. Beş dakika sonra zarfın üstünü yazdırmak bahanesiyle peşimden geldi. Hiçbir mukaddemeye lüzum gör-

dıklarını, kendisini kuyuya atacağını söyledi. Gözleri deli deli bakıyordu.

Benim dilim tutulmuştu. (Beraber kaçalım) falan diyordu. Beraber kaçacakmışız. Bunu kime söylüyor bilir misiniz? Kaçmağa karar verdiği zaman ancak sandık odasına sığınabilen gözü açılmamış bir İstanbul çocuğuna... Ben, ondan perişan olmuş olmalıyım ki, beni teselli lüzumunu hissetti galiba[A] «Üzülme şekerim! Sen üzülürsen, ben kendimi öldürürüm» diye boynuma sarıldı. Bana öpüşmeyi öğreten odur. Yavaş yavaş bizdeki dangalaklık ta kalmadı. Kadın kısmını bilirsiniz, birisine birşey öğretmek istedi mi, dakikasında ezber ettirir. Biz gayrı keklik etine alıştık. Bazan o

bize geliyor, bazen geceleri beni taşlığa alıyor. İnsan, saatlerce, saatlerce değil, çok zaman yatsı'dan sabah ezanına kadar durmadan, dinlenmeden öpüşür mü? Birisi söylese, ben hiç itiraz etmem,

(Hay hay! Öpüşür! Başıma geldi zîra!) derim. Nihayet, ben işi, başka oyunlara dökeceğim sırada, bir hafta içinde o yaşlı Binbaşı ile evlenmez mi? Dünya yıkıldı zannettim. Deli olmak işten değil... Sanki âlemde bir tane kız varmış, o da benim Canan imiş... Şimdi elden gitmiş, ben bir başıma zindanda kalmışım... İntiharları falan hep düşündüm. Bir iki kere kuyunun başına kadar gidip geri döndüm. Zehir, rövelver, deniz, tasarladım. Baktım ki can tatlı, bu sefer, Binbaşı eniştemi öldürmeği göze aldım. Herif ızbandut gibi bir ayı idi ve içgüveysi girmişti. Mahallede erkek olmadığından, kocaman bir kümesin biricik horozu gibi gidip geliyordu.

Ben düğünden sonra Canan'la yüzyüze gelmemeğe çalışıyordum. Sanki ben ona kalleşlik etmiştim. Onbeş gün mü, bir ay mı sonra idi. Bir gün evde yalnızdım. Gecelik entarisiyle tabanı yanmış it gibi dolaşıyorum. Yüreğime kalsa, pencereden ayrılmıyacağım. Canan'ları gözetleyeceğim. Hiç unutmam sıcak bir Temmuz günü.. Deli olmak işten değil. Kapı çalındı. Cumbadan uzandım.

Yeldirmeli, başörtülü bir kadın. «Kim o?» diye cansıkıntısı ile sordum. «Aç!» buyurdu. Sesi yabancı değil... Ben bu sesi bileceğim... Aklımdan evel, kalbim davrandı. Canan

düt ettim. Beni bir hicap sarmıştı. Sonra nasıl oldu bilmem, merdivenleri apar topar indim. Kapıyı açtım. «Meb-ruke teyzem burada mı?» diye sordu. Cevap beklemeden içeriye girdi. Bilâhare öğrendim ki annemin annesiyle beraber sıcağa gittiğini biliyormuş, mahsustan evin tenha zamanında gelmiş... «Mebruke teyze Mebruke teyze huu!» diyerek yukarıya çıktı. Annemin olmadığını anlayınca telâşlanmış, korkmuş gibi davrandı. «Beni yukarıya mahsus mu çıkardınız?» diye sordu. Öyle bir hareketle yeldirmesi-: ni açtı, başörtüsünü bıraktı ki bana yere çöküp dizlerine sarılmak düştü «Kaçalım! Kaçalım! Dünyanın öbür ucuna gidelim» dermişim... Saçlarımı okşadı. Beni bir ağlamak tutmuştu. Nerdeyse tıkanacaktım. Biraz korkarak kucakladı. Adeta ben kadınmışım da o

erkekmiş gibi sedire kadar zorla götürdüm. «Bak artık korkum kalmadı. Beraber kaçmağa hacet yok... Ne tatlı demler süreceğiz!» diyordu. Cicimama'yı işte o gün orada tattım. Neler biliyordu kaltak! Benim gibi gözü açılmamış sığırcak yavrusunu mahvedecek cilveler, ne numaralar... Artık nizama soktuk. Binbaşı eniştem vazifeye gidince, Canan bize geliyordu. Mahalleliye karşı da bahaneyi uydurmuştuk. Annemden Kur'an dersi alıyormuş. Binbaşı eniştemin nöbetçi gecelerinde de ben gizlice onlara gider oldum. Toy bir delikanlının aklı ne kadar olacak? Onlara gittiğim ilk gece, kocasıyle yattıkları karyolayı görünce, beni kıskançlık sarsın, bir kıskançlık... Dünya yeniden başıma zindan kesildi. Hayır! Herifi öldürmeden yaşamanın imkânı yoktu. Suratım öyle bembeyaz kesilmiş, elim ayağım öyle titremiş ki, farkına vardı. Sebebini sordu. Kararımı anlayınca, şeytan şeytan güldü: «Beyhude üzülüyorsun ruhum! dedi, enişten erkek değil ki... » Evvelâ bir şey anlıyamadım. İzah etti. Herif yaşlı imiş... Çoktan erkekliği kesilmiş... Kendileri karı-koca değil, baba-kız gibi yaşıyorlarmış. İlk gecesi, zor, güç bir iş yapabilmiş, ondan beriye birbirlerine sırtlarını dönüp kardeş kardeş yatıyorlarmış. «O işi bir tarafa bırakalım, dedi, iki kere üstüste öpse, elleri, ayakları titriyor, iki saat kendisini toplıyamıyor. İlâç içi-

da iken geçmeli idin!) diye içini çekiyor pinpon!» derhal inandım. Onbeş, onaltı yaşındaki çocukların ortayaşlı adamları hani bir ihtiyar saymaları vardır ya.. İşte o his olmalı... Gecelerden bir gece, gene onlarda yatıyoruz. Birden kapı çalındı. Ne yapacağımızı şaşırdık. Beni karyolanın altına saklamaktan başka çare kalmadı. Binbaşı eniştem, birkaç kadeh atmış. O hızla, karısını özlemiş. Odaya «Burnumda tütüyorsun karı!» diye girdi. «Hayır ola evlâdım!» diyerek peşisıra gelen kaynanasını, «hele bizi yalnız bırak! Elbette hayır... Şer mi olacaktı!» diye ite ite dışarı attı. Kırkpınarda, başpehlivanlığa çıkmış gibi, sevgilime bir kere daldı. Kadın «Dur, kudurdun mu? Üstümü başımı paralayacaksın dur!» diye yalvardı ama, herif dinler mi? İşte o gece, üzerimde sabaha kadar, yap-,«,,, madik marifet bırakmadılar. Canan ilk anlarda, benim ora-Ililli da bulunduğumu düşünerek çekingen davranıyordu. Heri

fin şikâyetinden her zaman böyle yapmadığını anladım. Sonunda ne olacak! Kadın değil mi?, kontrolünü kaybetti. Benim aşkıma koyuverdiği cilveli iniltileri, hafif ve mesut çığlıkları duydukça bana bir hal oldu. Ertesi sabah savuştum. İki gün kendimi toplayamadım. Aptal aptal dolaştım. Üçüncü gün aklım başıma geldi. Yüreğimi bir yokladım. İçinde nefretten başka birşey kalmamış hamdolsun. Bu öyle bir iğrenme idi ki, yalnız Canan'a değil, dünyadaki bütün kadınlara yetti. Şimdi çok şükür zehire panzehirli-yim... Yılana şerbetli olunduğu gibi...

Halbuki, Hamdi beyin doğduğu mahallelilerden birisi meseleyi başka türlü hikâye etmiş, bu kadın düşmanlığının sebebini, daha makul bir şekilde anlatmıştı. Hamdi beyin hikâyesi, son geceye kadar doğru idi. Son geceye gelince iş çatallaşıyordu. Mahallelinin sözüne inanmak lâ-zımgelirse, ızbandut Binbaşı, karısı ile Hamdi arasındaki münasebetten şüphelenmiş. Artık günahı vebali boynuna, ya bunu öpüşmekten ileri gitmemiş birşey farzetmiş, yahut karının ne haltettiğine, Allah'ın bir olduğuna inandığı gibi inanmış ta, körpe yavruyu boşamağa kıyamamış... Hâsılı, âşıkları kollayıp birarada bastırmış... Ve Hamdi

karşıya dikip Hamdi beye çullanmış... Yani cilveli Canan hanımın gözü önünde, bîçâre Hamdi beye, o fiili cebren icra etmiş...

Kadın düşmanı Hamdi beyde mahçupperestlik olduğuna bakılırsa, hikâyenin ikinci şekline inanmak daha akla yakın geliyordu. Cünki Hamdi beyin tuttuğu yol, kadınlardan değil, erkeklerden intikam almak yoluna benzemekteydi. Bu da, kendisine fenalık edenin kadın değil, erkek olduğunu gösteriyordu.

Hamdi bey, karşısına oturunca Şahap'ı, Hikmet'i sordu. Sonra birşey hatırlamış gibi:

— Sen Hepyek Ali'yi nerden tanıyorsun? dedi.

— Hepyek Ali mi?

— Evet, geçen geçe, bana seni gösterdi de «Bu kim?» diye sordu. «Ne olaeak?» dedim. Cevap vermedi.

— Ha, şu mesele... Bir hafta kadar oluyor. Buraya geldi. Öğle üzeri. Zaten onbeş gündür buraya devama başlamıştı. Tavla oynayacak adam arıyordu. Nihayet beni gözüne kestirmiş olacak ki... «Tavla bilir misiniz beyim?» dedi. «Biraz bilirim!» dedim. «İyi! Ben de yeni öğrendim. İsterseniz bir beş atalım!» dedi. «Hay hay!» dedim. Ciga-ram da yok... Av bekliyorum...

— Tamam... Avı da bulmuşsun...

— Dinlesene... Pulları dizdik. Yavaşça, avı ürkütmi-yecek şekilde «Cigara da olsun mu?» dedi. «Haydi olsun bakalım!» dedim. Adetini bilir misin. İlk partide mahsustan yenildi. Mahsustan yenileceğim diye canı da çıktı. Zar bu? İnadına bana kötü, ona iyi geliyordu. Öylesine ki, bir aralık, şeşi, beş oynamamağa başladı. Herkes beşi şeş oynamağa çalışır... Bu tersine... Vuracak zarı vurmuyor. Ben de bilmemezliğe döktüm. «Şeşle vuruyorsunuz!» diyorum. (Hayır! Beş geldi!) diyor. Hâsılı bana zorla yirmi-beş kuruş kazandırdı. Parayı derhal verdi ve hemen pulları yeniden dizmeğe başladı. Ben yirmibeş kuruşu cebime koydum.

«Yeter, artık! Ben oynamayacağım!» dedim. Canı sıkıldı ama fazla ısrar etmedi. Ertesi gün geldi «Var mısınız?» dedi. «Hayır!» dedim. Daha ertesi gün geldi. Ge-56

M t; uyı lumuuıııı. #-ıı uı\ <u

fa teklif etmeğe başladı. Nihayet, daha fazla üzmek istemedim. «Ulan Hepyek Ali efendi, dedim, seninle istediğin kadar oynarım. Evvelâ şu parmağındaki beyaz sargıyı, sargı ile beraber, onun arasına kıstırdığın hileli zarı bırakırsın... Sonra da kahvecinin zarlarını fincanla atarsın... İşine gelirse... »

— Ne cevap verdi?

— Yalnız adımı sordu.

— Murat mı dedin?

— Hayır! Barbut Ahmet, dedim.

— Herifi fena etmişsin... «Ben bunca senelik Hepyek Aliyim, böyle oyuna düşmemiştim. Cigaranın kıymeti yok, enayi yerine geçtik, ona yanarım» dedi.

— Ne cevap verdin?

— «Cigara yabana gitmemiş. Murat, ciy delikanlı değildir. Külhanbeyidir. İnanmazsan Ekrem beye sor,» dedim. Şimdi aklıma geldi de... İyi etmişsin... Namussuz Hepyek... Hiç unutmam, bir gün Sultanahmet'te bununla kapıştık. O zamanlar Hepyek İstanbul'a yeni gelmiş. Üstünde Anadolu saflığı var. Zaten o halle İstanbul'u soyup sovana çevirdi ya... Şimdi giriştik. Ben zar tutuyorum, o üç zarla oynuyor. Farkındayım ama, benim de işime geldiği için seslenmiyorum. O nasıl oynarsa ben de öyle oynuyorum. Fazladan istediğimi de yapıştırıyorum. Evvelâ bir paket Yenice'sine başladık. İki oldu, dört oldu, sekiz oldu, onaltı oldu, otuziki oldu. Vakit akşamı buldu. Altı-yüzkırk kuruş aldım. Yüz kuruş ta kahveye verdi. Yediyüz kırk... «Bir yerde yemek yiyelim de oyunumuza devam edelim.» dedi. «Başüstüne» dedim. Yanında bir de arkadaşı var. Sirkeci'de bir köfteciye girdik. Yedik, içtik. Hovarda adamdır. Bana kese açtırmadı. Çıktık Beyoğlu'na... Bir sabahçı kahvesine postu serdik. Kahveciler tenbihli-dirler. Ben aşinalık etmeyince ahbaplık etmezler... Birkaç partiden sonra Yenice hesabını bir yana bıraktık. Başladık üç oyun üç lira, atmağa... Sabana karşıydı galiba! Üstüste yirmidört parti yenilmişti. Yetmiş küsur lira... Artık ikimiz de tokattan düşmüşüz. Uykuda gibi oynuyoruz.

me üç tane zar düştü. Ben şaşırmış gibi yaptım, Hepyek hiç istifini bozmadan, yanındaki arkadaşına «Bu da nasıl şaka! Al şu zarını!» demez mi? Beğendim feraseti! Fasılasız yirmidört saat oyun oynadıktan, yüz liraya yakın para kaybettikten sonra uyku sersemiyle lâfı şıp diye söylemek güzeldi. İki oyunum olduğu halde gülerek tavlayı kapattım. Anlaştık. O zamandan beri ahbabız! İyi adamdır Hepyek... Gözü tok adamdır...

— Ben de kendisinden memnunum... Müşkül zamanımda imdadıma yetişti.

— Hâlâ bir iş bulamadın mı?

— Vallaha, artık aramıyorum da... Usandım bey... Aşağı yukarı bir seneye yakındır... Dile kolay... İnsanın ümidi kesiliyor. Havalar da berbat bir yere çıkamıyoruz. Bir arkadaş var. Kara Kemal... Komisyonculuk eder, bilmem tanır mısınız?

— Tanırım züppeyi ne olmuş?

— Vâdetti bakalım... Araştırıyormuş... Bir başka tasavvurumuz da var...

— Araştırın... Bulabilirseniz ne âlâ! Bulamazsanız Nisan sonunda iş hazır...

Hiç meraklanma!

— O kadar çok vait dinledim ki... İnanacağım kalmadı doğrusu...

— İşte şimdi ayıp ettin... Beni sen, Kara Kemal'e benzetiyorsun... Veli bey söz verdi iyi dostumdur. Kâtibi askere gidiyor. Nisanda sevkedilecek. En son Mayıs'ın iptidasında işe başlarsın...

— Teşekkür ederim... Eksik olmayın...

— Ne yaptık ki birader... Daha birşey yapamadık ki... Bak gücenirim Murat! Ben seni severim... Bir ihtiyacın olur da söylemezsen darılırım.

— Şimdilik bir şeye ihtiyacım yok... İdare ediyoruz. Hattâ rahatım bile desem inanın... Hele yukardaki odayı tuttuğumuz ne iyi oldu. Kışı rahat geçirdik...

— Evet... İşte neredense, birdenbire aklıma geldi. Benim bazan aklıma iyi şeyler gelir... Kendim için değil ha! Dostlar için... «Nasıl olsa kahvede vakit geçiriyor bu

no çocuk değildir.» Para canlısı olmayışını severim. Polislerin içinde iyileri bulunmaz ya, bir de çıkarsa böyle tam dörtyüz dirhem erkek çıkar. Üç liraya ucuz sayılır. Burası sobalı salon, yukarısı yatak odası... Gene de paradan

yana sıkılma... Ben zengin sayılmam ama, cebimde beş on kuruş varken arkadaşlardan da saklamam.

— Mersi... Dâva ne oldu?

— Ha, dâva mı? Yahu! Benim bu Hükümet işlerine aklım ermiyor kardeşim... Oğlan dâvasından vazgeçti. Ettiğine de nâdirrj) oldu. Hattâ, borcunu da güzelce ödedi -Murat'ın suratını astığını görünce, mahcup mahcup gülümsedi: - Bilirim, sen bizim bu huyumuzu sevmezsin. Lâkin ne haltedelim birader, (Huy canın altında) demişler... Ölmeliyim ki kurtulayım... Ben memnun muyum? Vallaha değilim! Lâkin elimde değil yapamıyorum...

— Ayıp... Size yaraştıramıyorum. Aklı başında bir çıdamsınız, iyi yüreklisiniz. Merhametlisiniz!

— Bir de methetmeğe başlama Allasen! Biz böyle geldik, böyle gideriz. Ben de mahcubum. Adliyede yerin dibine geçiyorum. Lâkin oldu bir kere... dedim ya... Şeytan dürttü. İşim acele... Veli beyin bir tebligatı varmış. Kâtip hasta olduğundan bana rica etti. İcrada, o işi gördüm. Yukarıya çıkıp kaydiyeyi yaptırdım. Tekrar aşağı inip mübaşir ücretini yatıracağım da, on dakikaya kadar Karaköy'de bulunacağım... Ağırceza Mahkemesinin önünden geçerken, (içeriye bir göz atayım) dedim. Geç gitsene be münasebetsiz! Kalabalık, içersi... Binbir ayak, bir ayak üzerinde.. O kadar kalabalıkta oğlanı nasıl gördüm, hâlâ hayretteyim... Görür görmez dizlerimin bağı çözüldü. Elinde bir mektep kasketi var. Saçlarını taramış, açık kumral saçlarını. Yanakları pespembe... Bir içim su canım...

— Methetme namussuzu...

— Peki, peki... Yanına yanaştım... Her tarafım titriyor... İşte nasılsa, irâde elden gitmiş... Hani bir beyit var:

«Genç hüsn'ü sevmekte ben pîranı tâyib eylemem, Hüsn olur kim seyrederken ihtiyar elden gider.»

feryada başladı. Yakama sarıldı. Evvelâ jandarma karakolunu, sonra polis merkezini boyladık. Bereket versin Sulh Hâkimi tanıdık da, kefaletle bıraktı. Şimdi sarkıntılıktan mahkemedeyiz... Dedim ya, şaşıyorum şu hükümetin işine... Çocuk dâvasından vazgeçti. Bu sefer, kanun yakamı bırakmıyor, ben" sanki kanuna birşey yapmışım gibi... Ama, değer... Bir görsen...

— Kes artık... Zırvalıyorsun...

— Evet... Sen nereden bileceksin... Uğruna beş sene hapis yatılır. Meğer, o yolun yolcusuymuş ama, cilve-leşeceği tutmuş... Geçen gün beraber içtik. Sarhoşluğu bir başka türlü güzel oluyor. «Seni benim yüzümden hapsederlerse» diyor da gülüyor. «Oh! Seni hapsetsinler!» diyor. Bir âfet canım! Erbabına bir başbelâsı...

— Yeni kalemler var mı bakalım?

— Ha, demek sözü değiştireceğiz. Pekâlâ! İyi birşey yok! Adî şeyler. Avukat kâtibi olursan sana da bir tane lâzım olacak... Parayı hazırla!

— Evet... Bir dolmakalem eksikti zaten...

— Dolmakalem yalnız avukat kâtibi olacağın için lâzım değil... Sende şairlik te var. Mutlaka sana bir kalem satacağım... Görürsün... (Şairlik) dedim de, aklıma geldi. Geçen gün Avukat Veli beye seni gene methediyordum (Fransızca bilir, Türkçeyi hakikaten bilir... Fazladan şair.) dedim. Yüzünü buruşturdu. (İşte bu fena, dedi, ben şairden kâtip istemem. Aklı başka yerde olur da işleri biribi-rine karıştırır. Bana ciddî bir adam lâzım!)

— Ne cevap verdin?

— (Sen de şairsin ciddî bir adam değil misin yoksa?) dedim. (Elbette ciddî bir adam değilim, dedi. Mahkemede bir işim olsa dünyada Veli beyden başka da avukat bulunmasa gene ben gelip kendime vekâletname vermem!) diye güldü. İyi adamdır.

Kibardır. Ortağı Selâmi bey biraz delifişek ama, onun da kalbi temiz... Zaten

kâtiplere daha ziyade Veli bey karışır... Orada rahat edersin... de...

— İnşallah... Allah kazadan belâdan esirgesin.

— Kimi?

iki ay içinde göçer gider de...

— Bu kadar bedbin olma canım! Sen bugün, yoksa cimdallıda yenildin mi?

— Bilâkis, bugün beş lira kazandım. Oda kirasını, kahve borçlarını tekmil verdim. Şimdi de cebimde bir buçuk liraya yakın para var.

— Öyleyse haltediyorsun artık... Sahiden haltediyor-sun... Beş lira mebus yevmiyesi... Hem bahsa girerim, seninkinden vergi de kesmemişlerdir.

— Evet, kesmediler...

— İşte gördün mü? Bana bir kahve ısmarlayacak yerde, durmuş da kara kara söyleniyor.

— Affedersin Hamdi bey...

Murat, garsona seslenecekti. Hamdi bey mani olmak için derhal ayağa kalktı:

— Gidiyorum, dedi, şaka ettim... Başka sefer... Alacağım olsun!

Cansız elini uzattı.

Murat, onun arkasından merakla baktı. Bu adamın hayatındaki en gizli vakaları öğrenmişti de, ona neden (Hamdi bey) dediklerini bir türlü anlayamamıştı. Bu âdî yankesiciye, bu ahlâksız kulamparaya neden, kimler hangi sebeple (Bey) demişler, sonra bu sıfatı niçin değiştirmemişlerdi.

Maamafih, (Beylik) denilen asalete ait şeyden bu adamda muhakkak ki bir şeyler vardı. Nitekim birçok beylerde de bu adamda mevcut olan ahlâksızlıklar mevcuttu. Murat, garson İhsan'ın da kendisine, ısrarla (Bey) demesini hatırlayarak sıkıldı. Bu sözü evvelâ alay zannetmişti. Halbuki İhsan kendisini alay etmeyecek kadar seviyordu.

Bu ne acaip bir dünya idi!

O gece, kumarbazlar gelmediler. Oyun olmadı. Murat yarımda yatmak için odasına çıktı. Elektriği yaktı.

60 t

mamıştı. Garson İhsan iki üç günde bir süpürdüğü halde senelerin biriktirdiği tozun henüz birinci katını bile söke-memişti. Döşeme tahtalarının aralıklarını tamamıyle kapatan tozlar, zemine boz renkte kauçuk sürülmüş gibi pis bir yumuşaklık veriyordu.

Elektrik ampulü çıplaktı ve incecik bir telin ucundan nerdeyse kopup düşecek gibi sarkıyordu. Odada, dolap ye raf yoktu. Pencere camlarının çoğu, sökülerek, kullanılan odaların kırılmış camlarının yerine takılmak üzere gönderilmiş yerleri, Murat buraya taşındıktan sonra kısmen gazete kâğıtlarıyle, kısmen de kontrplâk tahtalariyle kapatılmıştı.

Odada mobilya olarak beş tane masa, açılır kapanır bir demir iskemle, bir şeker sandığı vardı. Masalardan üçü, duvarın dibine yanyana koyulmuş, üstüne Murat'ın yatağı serilmişti. Diğer ikisi, karşı tarafta duruyorlardı. Bunların üzeri ve altları alabildikleri kadar kitapla doluydu. Şeker sandığının üzerinde de ciltli, ciltsiz kitaplar duruyordu. Duvara mıhlanmış büyük bir çiviye Murat'ın paltosuyla şapkası asılmıştı.

Murat, iskemleyi yatağının yanına getirdi. Ceketini dikkatle çıkardı. Bu dikkat yırtılması korkusundandı. Fena halde eskimiş, kol ağızları, önleri, eep kapakları tamamıyle aşınmış olan ceketin dirsekleri yamalıydı. Yakasının enseye gelen yeri tamamıyle yırtılmıştı. Önü leke içindeydi. O kadar pis ve harap bir hali vardı kî, eğer üzerinde bu hale gelmemiş olsaydı, başka çare bulunmamasına rağmen Murat bunu ölse giymezdi. Astarı

tamamiyle bitmişti. Sabahları giyerken elleri ekseriya, kol astarının yırtık yerlerine girer, Murat'a bir sürü küfür ettirirdi.

Murat bunu iskemlenin arkalığına astı.

Her gece ve sabahları yaptığı gibi bir adım geri çekilerek, iğrenç bir hayvana bakar gibi baktı. Böyle baktığı zamanlar Ertuğrul Hikmet'in bir sözünü hatırlıyordu. Bok-sör-Şair, kâinata ve Murat'a öfkelenirse: «Bre budala, dir ye bağırırdı, dünyada iktisadî buhran var. Sebep mal bolluğu... Yani dünyada o kadar çok ceket var ki, ceketçiler 61

beriyorlar... Gene de senin sırtında ceket yok...» Murat kederle güldü. Belki de Hikmet haklıydı ama, bu söze inanmamakta kendisinin de hakkı vardı. İnsanın

biricik ceketi olur, o da bu halde bulunursa... «Aldanma ki şair sözü elbette yalandır!» denmez mi? Satılmayan ceket balyalarının altında ezilen adamlar ve tam altı aydanberi devam eden feci ceketsizlik...

Ceket bol olsa da, kazak herhalde o kadar bol değildi. Bu da sırtındaki kazağı hâlâ çıkarıp giyebildiği içirt kendisine bir mazeret ve tesellî oluyordu. Bunu, bir Romanyalı mektep arkadaşı vaktiyle hediye etmişti. O zaman, -iki sene evvel-herhalde kalın, ısıtıcı birşeydi. Demek, yün örgülerde âdeta insanlar gibi hastalanıp ihtiyarlıyorlar... İşte günden güne, belli belirsiz incelmiş... Bazı yerleri, dirsekleri, kolları hareket eden yanları, âdeta şeffaf lanmış... Bir tarafından öteki tarafı iyice görünüyor.

Dışarda, Mart gecesinin deli deli esen soğuk rüzgârı inliyordu. Murat'a, kocaman, boş, kimsesiz ahşap bina, temelinden sallanıyor gibi geldi. Üşüdü. Kitaplara bakarak, elleri koltuk altlarına kadar kavuşmuş öylece durdu. Aynı zamanda birkaç kitaba birden başlamak âdetiydi. Bu gece, hangisine devam edeceğini düşünüyordu. Bronte'nin Jane Eyre'L Hele dursun! Bu gece sarsak, karanlık, yalancı gibi şeylere tahammülü yok... Flober'in Trois Contesu...

İnsan, üslûptaki intizamdan bunalıyor. Daha hafif... Daha budalaca olan, Sirano dö Berjerak gelsin ortaya... Bir zamanlar, Fransa'yı hop oturtup hop kaldıran ne var bunda? 2 nci perdenin sekizinci sahnesine geldiği halde

henüz hiçbir fevkalâdeliğe rastlamamıştı. Duma per'in eserleri şurada dursun, Misel Ze-vako'lar bile daha güzel... Hiç değil, insan onları eğlence için okur... Bu, fazladan manzum... Maamafi, Sadri Ethem, «Sirano, Fransa'nın 1871 mağlûbiyetine meydan okumak için yazılmıştır. O zaman o kadar tutmasının sebebi budur,» demişti. Milletler de, çocuklar gibi avutulmak istiyorlar... Hem de Dev masallarıyla... Murat böyle 62

kibriti, yastığın altına soktu.

Yastık yüzü, yatak ve yorgan çarşafları, iki, ikibuçuk aydanberi yıkanmamışlardı. Başına gelen yerleriyle, yüzüne gelen yerleri koyu kurşunî denecek kadar kirliydi. İnce pamuk yorganın üzerine, eski bir İngiliz battaniyesi örtülmüştü. Bu battaniye, babası Mahir efendinin cephelerde kullandığı, ötesi berisi yanmış, iki yeri de, çiviye takılarak yırtıldığı için yamanmış bir emektar eşya idi. Murat iyi hatırlıyordu. Yeniyken tatlı, bal rengindeydi, kuvvetliydi. Mahir efendi, battaniyesini: «Kurşun sıksalar işlemez. İngiliz malı dedin mi bitti!» diye methederdi. Şimdi artık o da, ihtiyarlamıştı. Üstüne paltoyu koymadıkça, Murat'ı, inae pamuk yorganla beraber ısıtmağa yetmiyordu.

Murat paltoyu, çividen aldı. Battaniyenin üzerine serdi. Böyle paltonun altında yatmağa bir türlü alışamamıştı. Uykusunun arasında bile, üzerinden kayıp düşeceğini, sanki düşünerek rahatsız oluyordu. Düşse kirlenir diy© değil...

Palto da, ceket gibi, artık kirlenmek kabiliyetini kaybetmiş, kirlenmesi kabil olamayacak kadar eskimişti.

Kış bastırınca, çaresiz kalmış, Kapalıçarşı'daki Bit-pazarı'ndan beşbuçuk liraya almıştı. Aldığı zaman, âdeta yeni gibiydi. Kendisine, bu kadar sert, böyle dar, kollan bu kadar kısa da gelmemişti. O zamandanberi boy atıp şişmanladığı iddia olunamıyacağına göre, o soğuk kış ikindisinde, ucuzca paltosuzluktan kurtulmak kendisini aldatmış olmalıydı.

Kumaşın hiç görülmemiş bir yeşil rengi vardı. Spor biçimi yapılmıştı. Bu spor biçimlerin, eski elbise giyenler için en faydalı şeyler olduğunu Murat biliyordu. Biraz dar, yahut bol, biraz kısa, yahut uzun olması ehemmiyetli değildir. Astarı, cep ağızları, yakası yeni gibi görünüyordu. Kalın siyah

kaşlı yorgun gözlü Acem, tersyüz edilmediğine kalıbını basmıştı. Yedi liradan on para aşağı inemeyecek gibi davranması, dörtbuçuk verdiklerini duyunca, öfkelenmiş gibi, (malı) depoya göndermeğe kalkması da. Murat'ı aldattı. Beş liraya çıktı. Acem altıbuçuğa indi. Murat yürüdü. Başka yere bakacak, bu kadar münasibi-63

zaman Acem seslendi.

Paltoyu arkadaşları da, ilk bakışta beğendiler. Eski ceketi saklıyor, Murat'a, caddede gezecek bir kıyafet temin ediyordu. Aldığından bir hafta sonra, bir gece, Beyoğ-Ju'na çıktılar. Dönüşte yağmura yakalandılar. Murat, sırsıklam olarak odaya geldi. Kendisine, ferah ferah üç sene böyle gidecek, sonra da

tersine çevrilip daha bir o kadar hizmet edecek sanılan paltoyu, o gece, sırtından yeni olarak çıkarıp duvara astı. Sabahleyin, eskimiş, mahvolmuş bir halde buldu. Acem, bu' eski, her tarafı bitmiş, iplikleri çürümüş biçare şeyi, yeşil boya ve kola ile satılacak hale getirmişti. Meğer, yakası, kollan, cep ağızları, kamilen aşınıp beyazlanmıştı. Örgüsünün içinde, öteki ipliklerle yanyana gelemeyecek derecede çürük bir cinsi vardı ki, çoktan daha Acem'in rutubetli deposunda bunalmış ve eski satın almağa sıkılır müşteri beklerken çü-rümeğe başlamıştı. Murat çaresiz kalarak, arkadaşlarından terzi Enver'e gitti. Enver de, dışardaki cepleri sökerek, ötesine berisine yamadı. Asıl beden, yama tutacak halden çıktığı için, yamanan yerlerin hemen kenarları, birkaç gün içinde kendilerini koyuverdiler. Zaten eğreti boyası döküldükten, bilhassa cepleri alındıktan sonra spor biçimi palto, paltoluktan çıkmış, acaip bir Haham cübbesi haline gelmişti. Öyle ki, caddede giderken acelesi olmayan bütün gelip geçenier, bir kere dönüp mutlaka bu yeni modaya hayretle bakıyorlardı. Murat ta bunu farkettiği için sokağa çıkamıyor, mecbur olursa, sabahın erken saatleriyle, akşamın alaca karanlığını tercih ediyordu. Kıyafet düşkünlüğünün yavaş yavaş ahlâkını bozduğunu farketmiyor değildi. Gittikçe, insafsız, korkak, âdî bir herif oluyordu. Hele son zamanlarda, kendisini, apansız kalabalıkça bir yerde falan bulsa, birşey çalacağından, cüzdanlarını aşıracağından şüphelenecekler, maazallah, dalgınlığı esnasında eline bir sadaka tutuşturacaklar, yahut, (Oğlum şunu iskeleye kadar götürüver!) diyerek hamallık teklif edecekler diye ödü kopuyordu.

Soğuktan içi titriyerek, kitapların yanından yatağa ka-

başlamıştı. Demek artık kendisini lâyıkıyle kontrol edemiyor, bilhassa, yalnız kalınca sinirleri fena halde gevşiyordu. Gene «Deli mi olacağım?» diye düşündü. Sonra deli olacak adamın, deli olmak üzere bulunduğunu idrâk edemeyeceğini hatırlayarak kendisine cesaret verdi.

Pantolonunu çıkardı. Bu da ceketin kumaşındandı, onun kadar lekeli ve haraptı. Paçaları, arka tarafı, birer parmak genişliğinde aşınmıştı. Kıçı da yamalıydı. Kunduralarını çıkarmak için iskemleye ilişti. Hele kunduraları öteki giyim eşyalarının hiçbirisiyle mukayese edilemez halleydi. Bir insanı değil, Taksim Meydanı'nı bile bu bir çift pabuç eskisi, derhal, ayyaş ve meczup bir dilenci haline getirebilirdi. Artık su ve çamur tutacak yerleri kalmamıştı. Boyatmanın da imkânı yoktu. Çamurda yürümeğe mecbur kaldığı günlerin sabahı, burada, çoraplarını ayağına giyerken gözlerinden kaç kere yaş gelmişti. Çoraplar buz tuttukları için... Böyle sabahlarda nasıl olup ta hâlâ ölmediğine şaşardı. Ölmüyordu, sefalete alışınca, insan bir manada yaşıyordu ama, bir senede üç senelik yıpranarak şüphesiz... Bir senede beş sene yıpranarak... Şimdi tam yirmi yaşına girmek üzereydi. Bu yaş, herşeyi sürüklüyor... Açlığı, yoksulluğu, bilhassa rezaleti...

San zamanlarda artık doymaz hale gelmişti. Helvacıya gidince evvelâ yüz dirhem ekmek istiyor, onu beş kuruşluk helvaya katık etmeğe çalışıyor, kendi kendine (Doymuyorum değil... İnsan yerken böyle olur. Bir bardak su için kalkarsam, doyduğumu göreceğim!) diyor, cehtediyordu. Yani beş kuruşluk tahan helvasını yüz dirhem ekmeğe yetiştirmeğe değil, ekmeği tahan helvasına denk getirmeğe... Fakat ellerini ne kadar kontrol etse, lokmalar, galiba pek büyük oluyordu ki, ekmek derhal bitiyordu. Henüz son lokma, avurdunda iken yüz dirhem ekmek daha istemek icap ediyordu. Hâsılı, öğle yemeği olarak, eğer peynir yahut helva yiyecekse, muhakkak, yarım okka elli dirhem ekmek lâzımdı. O da helvacıdan utandığı için... Utanmazsa daha yüz dirhem yiyecek... Kolayca... Zevkle... Bir gün sinemada, artistin yemek ye-

diye bağırmış ta arkadaşlarını şaşırtmıştı. Ekmek hakkında ihtisası vardı. Çenberlitaş fırının diğer fırınlardan yirmi para fazlaya sattığı taze ve pişkin ekmeğinden bir insan bir oturuşta ferah ferah bir okka yiyebilirdi. Beyazıt fırınındaki de ona yakın... Diğerlerinden taze olduğu takdirde üçyüz dirhem. Bayatsalar, yarım okka... Bazan Kara Kemal'le beraber rakı içiyorlardı da, bir küçük fıran-calayla bir miktar pastırma yiyerek doyan Kara Kemal'e şaşıyordu. Belki kendisi de eskiden böyleydi. Lâkin şimdi öyle olduğu zamanları unutmuş

gitmişti. Bir sene içinde öyle olduğu, yani insan gibi yiyip doyduğu zamanları unutmak kabil mi? Kabil işte... Bunun yağlı yemediğinden, et, tatlı falan yemediğinden böyle olduğunu biliyordu. Bütün yaz, üzüm, peynir ve bütün kış, helva yemişti. Arada sırada, Şahap'lara, Hikmetlere misafir gittiği zamanlar müstesna... Bir de garson İhsan'Ia ve Kara Kemal'le içtikleri zamanlar... Kunduraları, bizzat kendisinden saklamak için yatağın altına itti. Çoraplar parça parça ve kirli idiler. Hava bu kadar soğuk olduğu halde leş gibi kokuyorlardı. Bu kokudan yatakta bile vardı. Yatar yatmaz biraz rahatsız ediyordu ama, sonra duymaz oluyordu. Odayı tutarken. Komiser Eşref bey: «Sakın, karı falan getirirseniz! Bak bozuşuruz!» demişti. Ne gülünç bir söz! Bu pisliğin içine mi?

Murat yüzü kıpkırmızı, hışımla gömleğini çıkardı. Bu gömleği geçen hafta Şahap vermişti. Verdiği zaman kar gibi beyazdı, sabun ve kekik kokuyordu. Vücudunu yıkamadığı, eski ve kirli ten fanilasını değiştirmediği halde, bu temiz gömleğin ferahlatıcı tesirini sanki derisinde hissetmişti. Derisinde hissetmesi, biraz hayal ama, boynu, bir müddet rahatsız olmamıştı. Şahap pehlivan olduğu için boynu ve gövdesi Murat'tan büyüktü. Gömlek bu sebepten boynunu daha inoe gösteriyor, kendisine hastalıklı, hastalıklı değilse bile uzun ve tehlikeli bir hastalıktan yeni kurtulmuş gibi bir manzara veriyordu.

Murat yatağa girdi. Titreyerek yorganın bir ucunu 66

umıu uıuı. ensesini nupuımuK için, oaşını aıışiK Dır na-reketle oynattı. Kitabın bükülü sayfasını buldu.

De Guiche Sirano'ya Donkişot'u okuyup okumadığı-ğını soruyor. Yeldeğirmenlere hücum parçasını.. Sirano: Onüçüncü parça diye cevap

veriyor...

Sonra yavaş yavaş bu sefil oda, bu insafsız kış gecesi, yarın, öbürgün ve daha öbürgün, her şey, yerini Er-don Rostan'ın kavgacı ve bedbaht Gaskonyalısına bıraktı.

Artık, (Manzum piyes olmaz!), (Sirano pek uydurma!) falan gibi makûl düşünceler yok...

Edebiyat vazifesini yapmağa başladı. Soğuk rüzgâr, yırtık pabuç, pis yatak, doymak bilmeyen genç uzviyet falan filân, hep teferruat... Değersiz şeyler... Dünyada yalnız Sirano var... Pervasız, kavgacı, hatta biraz küstah... Yani gençlik... Yani hayat...

Le Bret biran sustuktan sonra Sirano'nun koluna girdi:

Fais tout haut e'orgueillieux et amer, mais tout bas, Dis-moi simplement qu'elle ne t'aime pas! (*)

Cyrano' birden bire: Tais-toi! (**)

Murat, Sirano'ya hak verdi. Böyle lâf olur mu «Seni sevmiyor!» Ne demek? Sevmek te, sevilmek gibi yalnız bir insanın arzusuna bağlı değil ki... Birisinin kendisine âşık olması kadının nasıl elinde değilse, kendisini sahiden seveni sevmemek te öylece elinde değildir. Elinde olmamak lâzım gelir... Seven adam bunun çaresini bulacaktır.

Murat «Ben sevsem, mutlaka bulurum. Zira başko türlüsüne imkân olmaz ki...» dedi. Halbuki seviyordu. Hiçbir çare bulamayacağını bildiği için de, sevdiğinin, farkında değilmiş gibi davranıyordu. (Fakir'i pürtaksir) ile Sirano arasında acaip bir benzerlik bularak şaşırdı.

(*) Herkese yüksekten at, dök içindeki kini / Ama benden saklama seni sevmediğini!

(**). Sus, yeter!   (Siyavuşgil çevirisinden)

yordu.

Kitabın içinde kaybolmak için okumağa suratla devam etti.

VI

Murat sıçrayarak uyandı.

Eşikte, Ertuğrul Hikmet'in her zaman ısrarla (Abo) dediği Pehlivan Şahap duruyordu. Kapının tokmağını bırakmamıştı. Ona tutunuyor gibi -daha doğrusu-serhoş bir hâli vardı. Murat, Şahap'ı, haliyle, yangından yamru, yumru kurtarılmış kabataslak bir tunç heykele benzetti. Onu bir kere böyle görmüştü. Haliç idman kulübünde, her zaman yendiği bir güreşçi ile idman yaparken kendi oyunuyla yenildikten sonra minderde ayağa kalkıp seyircilere böyle bakmıştı.

Şahap: — Sahi uyuyor muydun? diye yavaşça sordu.

— Girsene... Saat kaç?

— Altı?

— Saat altıda bunu sormak için mi geldin...

Şahap içeri girdi, kapıyı kapadı. Yatağa doğru yaklaştı. Yarı yolda, döndü. Kitapların bulunduğu masalara gitti. Arkası dönük olarak:

- — Haydi, kalk, dedi, giyin, gidiyoruz!
- — Neden be yahu? Geçen gün Eyüpsultan'dan gelirken
- — Evet!
- — Benim cebime bir şey girecek değil!
- lütfen lâyık gören büyük sanatkâr sormuyordu. Telâ

— Haydi, kalk, dedi, giyin, gidiyoruz!

— Daha erken gözüm, çarşı açılmamıştır. - — Ne çarşısı?..

— Bayağı... Kapalıçarşı... Mahallebiçi güzeline gidecek değil misin?

— Kalk diyorum. -Bir kitap almış, yapraklarını çeviriyordu. Omuzları yalancı imişler gibi genişti. Sol kulağı, güreşte kırılmış, düz ve çirkin bir hal almıştı:- Kalk artık...

— Ben gidemem... Birisini bekliyeceğim. İstersen sana firaklı bir aşk namesi yazarım. Bankanota sarar

I

. Duyunıoıuc |juıı ıı vuıııııf, ıımutı jufiv/uı.

Yakında da düğün...

— Annem öldü.

— Ne diyorsun!... -Murat, dirseğine dayanıp doğruldu- Yalana bak!

— Öldü. -Kocaman omuzlar birden sarsılmağa başladılar. Şahap elindeki kitapla döndü:- Mahvolduk biz... Mahvolduk...

— Saçmalıyorsun... Ağlama karı gibi... Nasıl yahu? İyi diyordun... Vah vah!.. -Kalkıp arkadaşını kucaklamak arzuları duyuyordu.- Vah, Azize teyze vah!..

Sus diyorum... Ver şuradan pantolonumu... Yahut dur, ben kalkarım...

Giyinmeyi bahane ederek Şahap'a arkasını döndü. Kendisini apansız uyandırdığı halde, saf bir dost yüzüne bakarak gözlerini açmanın sevinci birdenbire uçsuz bucaksız bir boşluğa inkılâp etmişti. Anası ölmüş bir evlâda, hiç bir şey söylenemeyeceğini, -teselliye dair hiç bir şey- biliyordu.

İçinden «Vah zavallı Azize teyze... Vah zavallı Azize teyze!» diye geçirdi. Cehtettiği halde, kadının yüzünü bir türlü gözünün önüne getirmiyor, daima başörtülü gördüğü bu ufak tefek çirkin kadını, orta boylu güzel bir kadın olan ve güzel bir kadın olarak ölen kendi annesi Cansezay'a karıştırıyordu.

Şahap artık ağlamıyor olmalı... Hıçkırıkları duyulmuyor ama, şimdi dönüp gözgöze gelmek marifet... Gülüm-semeğe cebrederek omuzundan geriye baktı. Oğlan camdan dışarısını seyrediyordu. Elinde, hâlâ bir kitap var. Fransızca bir kitap...

Moris Meterlen'in (Büyük Sükûttan sonrası) isimli eseri... Bu kitapta, ölümün ve ölümden sonrasının hikâyesi ne kadar budala bir entellektüel-ce yazılmıştır.

Daha doğrusu uydurulmuştur.

— Neymiş hastalığı?

— Bilmem: -Şahap omuzlarını silkti:- İki doktor geldi. Birisi grip dedi. Birisi bronşit... Ben «Kanbur doktoru götürelim» demiştim. Fırsat elvermedi. Öylece... Şakacıktan öldü... Güzel güzel konuşup dururken... Babamla birbirimize bakakaldık...

— Geçe yarısı...

— Neden bana haber yollamadmız?

— Öyle şaşırmışız ki... Komşulara bile neden sonra seslendik... Hattâ babama kalsa, bunu da yapmayacaktı. Evin içi pek karışık olduğundan ayıp olurmuş... Böyle ölüm olmaz Vallaha! Hiç kuvvetini kaybetmedi. Aklı başında... Yarın, öbürgün kalkarım, diyerek yardımcı istemedi. Çamaşır yıkamış. Havalardan kurtulamadı. Herşey orta yerde... Bulaşıkları bile yıkamamıza razı olmadı «Ben kalkarım yarın!» diyordu. İnanılır şey değil ki.. Şimdi eve girersem sağ bulacağım sanıyorum.

Murat: «İlk zamanlarda herkes böyle zanneder!» diyecekti. Dudaklarını kısarak vazgeçti. Dudaklarının bu hareketiyle, hemen ıslık çalmak istedi. Bir tango tutturmak... Fazla üzülürse ıslıkla bir tango parçasını da öttürür... Üzüntüsü, öfkesi o gayrı ihtiyarî hiç seçmeden tutturduğu tango parçası sanki beraber yıpranır, dökülür, kaybolurlar.

— Birşey yedin mi?

— Ben mi? Hayır! neye sordun.

— Bak şimdi... Derhal karnımızı doyururuz. Sonra öteberi alır, eve gideriz. Ben Tahir amoama zorla yediri-rim...

— Biz eve gitmeyeceğiz ki...

— Ya?

— Eyüp Sultana gideceğiz...

— Neye?

— Vasiyeti varmış. Eveldenberî babama söylermiş. (Ben ölürsem muhakkak Eyüpsultana gömdürünüz.) diye... Biz gidip mezar kazdıracağız. Öğle namazını Eyüp-sultan camiinde kılacaklar.

— Ağlama artık... Ağlama!   Çocukluk ediyorsun... Ne yapalım? Yaşadıkça bunlar mukadder. Senin gene ba-bqn var, benim o da yok ya...

— Biliyorum. Gece hep seni düşündüm. Komşu kadınlar geldi.   Çenesini bağladılar. Yatağını değiştirdiler. Mumlar yakıldı. Kur'an okunmağa başlandı. Ben hep se-

70 I

dim. Meğer hiç bir şey anlamazmışım. Arada bir annem huysuzluk edince, geç kadlığım zamanlar lüzumsuz merak, sinir gösterince, «dünyada annesizlik, babasızlık iyi» derdim.

— Üzülme herkes senin gibidir.

— Evet, herhalde... -Kitabı, hafif hafif, sol yumruğuna vuruyor, sanki birşey hatırlamağa çalışıyordu:- Babam, annemi acaba benden çok mu severmiş...

— Neden?

— Bilmem... Bana dün gece öyle geldi... Öyle geldi ki... Artık o da çok yaşamaz... Bir yeri çöktü âdeta... Bir aralık babamı tanıyamadım.

— Lâtifeci adamların ıztırabı, ciddî, somurtkan adamların kederinden daha kuvvetli oluyor.

— Başkası olsa, farketmez... Bir müddet öylece durdu. Sonra dişi ağrıyormuş gibi başını iki tarafa inleyerek salladı... Yüzünde gülümser gibi birşey bile farket-tim.

— Ne dedi?

— Evvelâ birşey demedi. Benim ağlamamı seyretti. Sonra... Çok sonra... Komşuları çağırmak için ayağa kalktığı zaman, kapıda durdu. Sanki münakaşa etmişiz de o münakaşanın son sözü imiş gibi, iki kere: «Bize yazık oldu!» dedi.

— Tabi zor... Babalarımız, analarımızın ilk evlâtları sayılır. Düşünsene onlar, annelerimizi bizden evvel tanıyıp seviyorlar...

— Doğru... Öyle ya...

Murat, yeşil paltosunu Şahap'a hışımla uzattı:

— Tut şunu! Kolu kopacak diye korkuyorum...

Sonra şapkasını başına yerleştirdi. Bir an, yatağı düzeltmeğe davrandı. Beyhudeliğini kestirerek, yastığın altından cigara paketiyle kibriti aldı. Şahap'a bir cigara verdi:

— Bak hele... Kitabı bırak... Gidiyoruz... Sert bu işleri bilir misin?

— Hangi işleri?..

— Bilmem... Seni götürmemin sebebi de bu... Şaşırdım, kaldım.

— Ben de bilmem ya... Elbet bir bilene rastlarız. Haydi.

Aşağıda, çay, içmeği teklif etti. Şahap:

— Eyüp'te içeriz! diyerek razı olmadı. Garson İhsan, yüzlerine merakla bakıyordu. Dışarda gayet pis, çamurlu, bulanık bir Mart sabahı

vardı. Dehşetli soğuktu.

Şehzade Camii'nin köşesinden Vefa'ya giden yola saptılar. Bir yere yetişmek istiyorlarmış gibi hızlı hızlı yürüyorlardı.

Daha bozacıya varmadan Murat'ın delik kunduraları su almış, iki ayağı da vıcık vıcık ıslanmıştı. Ayakları böyle ıslandığı zamanlar, Zonguldak'ta giydiği ve eskimediklerine kızarak birgün amelelerden birisine veriverdiği, İngiliz madenci botlarını hatırlıyordu. Biraz kabaca, fakat ne sıcak, ne kuvvetli şeylerdi. Bir çift te kalın yün çorap oldu mu? İstersen dereyi yürüyerek geç... Bana mısın demezler!... Dün gece kumarbazların gelmeyişi de ne isabet!

Şahap:

— Kaçta yattın? diye sordu.

— Erken yattım, ne olacak?

— Geç yattınsa dedim... İhsan az kalsın beni yukarıya bırakmayacaktı.

— Boktan bir mesele için uyandıracaksın zannetmiştir. Söyledin mi?

— Söyleyemedim. Bu, yenilmek gibi bir şeye benziyor. Sanki kabahat benim

imişçesine utanıyorum.

— Bilirim... Ben de öyle olmuştum. Kahvede ikindiye kadar oturdum da, ne söyledim, ne de arkadaşlar farket-tiler. Sonra birisi bir aralık, (Canseza teyzem) diye birşey söyleyecek oldu, galiba Necdet... Birdenbire kalbime birşey saplandı. Yavaşça, evet, sahi, tıpkı bir kabahat itiraf eder gibi: «Annem öldü!» deyiverdim. Halil vardı. Kenan vardı. Üçü de evvelâ inanmadılar. Sonra hep birden ağ* 72

t

— Neden? Ağlanmaz mı?

— Ağlanır elbet... Ben ağlayamadım işte... Daha doğrusu evelce çok

ağladım. Annemin öleceği malûmdu. Aylarca evvel biliyorduk. Geceleri, korkulu bir rüya görmüşüm gibi sıçrayarak uyanır, büyük bir sıkıntı içinde, soğuk soğuk terleyerek annemin ölümünü düşünür, saatlerce ağlardım. Bir felâketi düşünmek, ona maruz kalmaktan zor. Böylesi daha iyidir sanırım.

— Hangisi?

— Hiç umulmadığı sırada geliveren... İnsan şaşırır da...

Şahap, itiraz etmeğe, kendi felâketinin başkalarının-kinden daha feci olduğunu

ileri sürmeğe üşenerek sadece derin derin içini çekti.

Murat, yanlış mevzuda konuştuğunu anlamıştı. Sözü değiştirmek için:

— Ertuğrul Hikmet'e uğrayalım mı, diye sordu. Şuracıkta evi... Onu da alırız. Belki bildikleri vardır. Malûm ya, dünyayı tanır.

— Hayır istemiyorum!

— Niçin istemiyorsun?

— Sana gelirken ben de düşündüm. Hatta bir aralık, geçerken onu da alalım diye karar verdim. Sonra vazgeçtim. Ne bileyim... Vazgeçtim... Hikmet

böyle sıralarda, aranmıyor. Onu keyifli iken bulmalı... Halbuki iyi şairdir. Senden daha iyi şair... Hassas yani... Ama hassasiyetinde bir acaiplik var. Sen amatör şairsin, o sahici, hadiseler karşısında daha soğuk...

— Yanılıyorsun! o belki de ağlardı... Bak ben ağlayamadım bile...

— Ağlayamadın ama... Ben biliyorum, dehşetli üzüldün... Sen dehşetli azap çekmenin ustasısın...

Murat, hayretle, fakat bu hayreti belli etmemeğe çalışarak Şahap'ın yüzüne baktı. Bu kaba saba, ablak pehlivan suratında şimdi inae bir hassasiyet vardı. İnsanları böyle tahlil edebileceğini değil, başkaları tarafından yapılan tahlilleri bile aklında tutacağını zannetmediği bu 73

hatırladı. İnsanları saadet mi olgunlaştırır. ıztırap mı? Verdiği cevabı şimdi cehtettiği halde bulamıyordu. Eğer şu anda defter önünde olsaydı, şöyle yazacaktı: «Elbette ıztırap... Saadetlerimizde, küstah ve hodgâm bir taraf var. Hem de fazlasıyle... Karşımızdakilerin zıddına basacak kadar...»

;>.'y > :!'/

Çocuklar mektebe gitmek için hızlı hızlı yürüyerek' yanlarından geçiyorlardı. Tütün ameleleri de öyle... Bu saatlerde, evelden de, sokakta bulunmuş, gelip geçenleri görmüştü. İçlerinde iki delikanlının, böyle süratli adımlarla, mezar kazdırmağa gittiklerini neden hiç aklına getirmemiş? Evet, Şahap, Ertuğrul Hikmet için doğru düşünüyordu. Beraber olsaydı, şüphesiz, tuluat kumpanyalarındaki ermeni oyuncuların taklidini yapmazdı. O da kendileri gibi düşünceli davranırdı. Bunda; hatta, kendilerinden daha da samimî olurdu. Yalnız arada bir fark var: Hikmet, muhakkak, bu soğuk Mart sabahının mezarlık yolculuğundan bir şiir çıkarmağı tasarlardı. Bir yerde vaktiyle okumuştu: «Şairler annelerinin cenazesini götürürken, yazacakları şiiri hazırlamakla meşgul olurlar.» Yani, ıztırapı, işle karıştırarak gayri samîmî bir hâle getirirler mi demek istemiş herif? Kendisi böyle bir şiir yazacak olsa nasıl başlardı?

— Cigara mı vereyim?

Şahap'a bir cigara verdi. Hiç canı istemediği halde bir tane de kendisi yaktı. Ağzı zehir gibiydi. Simit mi almalı? Birşey yemek lâzım. Bu kocaman budalaya da zorla yedirmeli... Bunda utanılacak bir taraf yok ki... Ölüme ayak uydurmak mümkün değil... Cünki ölümde yürümek unsuru yok. Ölüm, mutlak duruş hâli... Abdülhak Hâmit Makber'i yazarken muhakkak, yeni bir sevgili bulmuştu. Yeni sevgilisiyle mesut olan canlı insafı başka, Fatma hanıma mersiye yazan betbaht şair başka...

— Unkapanı iskelesine vapur yanaşmaz ki... Acaba kayıkla mı gitsek?

— Evvelâ sorarız. Vapur varsa bekleriz. Yoksa, ka-

!,<*« S gitmek olmaz.

— Ben de kürek çekerdim...

— Olmaz, dedim ya... Tamam kürek çekecek zamanı buldun...

İskelede birisi, on dakikaya kadar aşağıya vapur olduğunu söyledi. Bekleme salonuna girdiler. Burada kendilerinden başka yolcu yoktu. İçerde senelerdir odun yakılmış gibi duvarlar ve bunlara yapışık tahta sıralar, kirden simsiyah

olmuştu. Güneşsiz günde, bu siyahlık bir çeşit rutubete benziyor, iskeleyi, uzun

müddet denizin dibinde kaldıktan sonra vinçlerle dışarı çıkarıp buraya bağlamışlar zannını veriyordu.

Tozlu camların ötesi, sarımtırak bir çamurla dolmuş, |bir geniş nehir yatağına benzemişti. Haliç burada, karşıdan geçen kayıklara, havuzlanma sırasını bekleyen vapurlara rağmen denizin hatta andırmıyordu bile...

Murat, açlıktan yorgunluktan, üşüme hissetti. Eyüp-sultan'ı, kışın hiç görmemişti. Yazın, bazı, Kâğıthane'ye gitmek için, bazan da, Kâğıthane'de dolaşıp, uzun bir yürüyüşle Edimekapıdan şehre dönmek için geçtiği bu

büyük kasaba hakkında zaten hiçbir fikri yoktu. Mezarlıkları da kendisine uçsuz bucaksız gelmemişti.

— Benim annem de Eyüpsultan'da gömülü!

— Yok canım... Sahi mi?

— Evet... O da vasiyet etmiş... Bizim İstanbul kadınları, erkeklerin de çoğu öyle ya, mutlaka Eyüp sul-tan'a gömülmek istiyorlar.

— İyi öyleyse... Annenin yanında bir yer bulalım... Yalnız kalmamış olurlar...

— Ben annemin mezarını bilmiyorum ki...

— Yalana bak! O nasıl söz?

— Vallaha!

— Cenazede bulunmadın mı?

— Hayır!

— Neden?

— İşte öyle...

— İnsan annesinin cenazesinde bulunmaz mı?

Muruı, uz. mjısıı, toprak örtülmesini görmeğe cesaret edemedim. Bu kadar kati bir neticeyi seyre yüreğim dayanmayacaktı. O manzarayı görmediğim için, şimdi, senelerden sonra bile, ölümün yalan olması ihtimali var gibi geliyor,» diyecekti. Gene kötü bir mevzu tutturduğunu anlayarak sustu.

— Sana söylüyorum.

— Bulunmadım işte... Birdenbire hastalandım da. Durmuş amcamla Âdil amcam razı gelmediler.

— Sonra gidip öğrenebilirdin!

Murat, biraz evvel, annesi öldüğü gün kahvede olduğunu söylemesine rağmen yalana devam etti:

— Hastalığım uzun sürdü. Bir aralık beni Adapaza-rı'na yolladılar. Sonra geldim. Durmuş efendi amcam ölmüştü. Âdil usta amcam da Anadoluya gitmişti.

'— Eee?

-- E si zaman geçti... Mezar kayboldu. Biz lahit falan yaptıramadık. Taş diktiremedik. Tabi demir parmaklık ta çektiremedik...

— Vah vah! Arasıra gider, ziyaret ederdin! Biz taş yaptıracağız...

— Fena olmaz.

— Tabi... Siz, iyi yapmamışsınız...

— Para meselesi...

— İnsan, bulur buluşturur. Şimdi aklına gelmiyor mu? «Annemin mezarı belli olsaydı, giderdim. Biriki sûre okurdum.» demiyor musun?

— Hayır. Hiç böylesi aklıma gelmiyor. Bir, iki kere Eyüpsultan'dan geçtim. Öyle sahibi belirsiz, mezarlar çok... (Birisini anneminki farzedeyim) dedim. Olmadı. Yenilerini çok yeni buldum, eskilerini çok eski... Annemin ölüm tarihi malûm olduğu halde, orada bu tarih hiçbir işe yaramıyordu. Yeniler için çok eski bir zamanı eskiler için de, çok yeni bir zamanı gösteriyor sanki... Bir - şey okumağa gelince... Ben hiçbir âyet, sûre bilmiyorum. Sonra da ruha falan inanmıyorum.

— Ben de inanmazdım. Daha doğrusu bugüne kadar inanmam zannederdim. Fakat ölümün karşısında lü-

— Başka çare olmasa da, bu da çare değil... Ölen bir insandan bize aneak hatıraları kalıyor. Hatıralar da, ona değil, bize ait şeyler... Zaten eğer ruh sahiden ölmemiş olsaydı, yaşayanlar dünyada pek rahatsız olurlardı. Düşünsene... İlkbahar havalarını... İlkbaharın gökyüz-lerini... O renklerin, yaşama arzusu veren tazeliğin içinde vücudu ölmüş serserî ruhlar dolaşır da biz bunu hissederek rahatsız olmaz olur muyuz?

Şahap, cevap vermedi. Kabahatli bir küçük çocuk gibi kocaman, beyaz ellerini dizlerinin üzerine bırakmıştı. Murat: «Yahu! Ben ne haltediyorum. Felsefenin şimdi sırası mı?» diye düşündü. Gırtlaklarına kadar ölümün içine gömüldüklerinden bir türlü başka mevzua geçemiyordu.

Bereket versin vapur görünmüştü.

Biletleri almak için dışarı çıkarak, bu sükûttan, -ölüme dair konuşmaktan daha beter olan bu sessizlik- kurtuldu.

Vapur da pek tenha idi. Üçüncü mevkiin oturacak yeri parmaklıktan ibaret rahatsız sıralarında birer cigara daha yaktılar. Pervane dönerken ihtiyar tekne, öksüren bir adam gibi sarsılıyordu. Murat, Haliç vapurlarına bindiği zaman duyduğu ters hisse gene kapıldı. Sanki vapur duruyordu da, iki taraftan şehir yürüyordu. Bu da insana, başdönmesine yakın bir şaşkınlık vermekteydi.

Alışık bir hareketle bacaklarını bükerek kunduralarını sıranın altına saklamıştı. Bunu farkedince, utandı. Kendisini ne kadar saçma şeylerle rahatsız ettiğini şimdi daha iyi anlıyordu. Başka bir sebep için, aynı sokaklardan geçmiş olsaydı, kıyafetinden ne kadar utanırdı. Halbuki bu sabah caddeler o kadar kalabalık olduğu halde, kimseyi umursamamıştı.

«Ölüm karşısında günlük hayatın küçük zavallılıkları nasıl da pek değersiz kalıyor.» falan diye birşeyler düşünmeğe başladığını farkedince öfkeden yüzü bembeyaz kesildi. Cebinden bozuk para çıkarırken eli titriyordu.

— Şuradan bir simit falan bul, dedi, birşeyler al...

oıııiL mı: inci cue :

— Ağzımın içinde değil ya... Büfeoi vardır. Simit bu-lamazsan Acıbadem kurabiyesi bulursun...

— Peki... Para dursun... Bende var. Kaç tane alayım. Ben yemiyeceğim...

— Artık çok oluyorsun... Neden yemiyecekmişsin? Bu ne kadar sürer? Geberinceye kadar yemiyeceksen diyeceğim yok! Eğer yarın falan yemeğe başlıyacaksan bu açlık grevi beyhude... Yallah!

Şahap, çocuk gibi itaat etti. Biraz sonra pek bayat, elden ele gezdiğinden susamları dökülmüş dört tane simitle geldi. Kendi payını da, obur gibi Murat'tan evvel yiyip bitirdi. Bu suretle iştihası açılmış olmalı ki:

— Acıbadem kurabiyesi yokmuş, dedi, hiçbir şey, yok... Çikletten başka.

— Aldırma...

Murat, başını dışarıya çevirdi. Kasımpaşanın üstünde, uzaktan pek heybetli görünen, işlemez saatiyle Bahriye Hastanesi duruyor, onun dibinde, sarı boyaları, denizin bulanıklığına pek yaraşan eski Bahriye Nezareti, bakır mangalın altında sırtını kamburlaştırmış şımarık bir Van kedisini hatırlatıyordu.

Eski Bahriye Nezaretinin muntazam rıhtımı ve kışın yapraklarını dökmeyen parkından sonra gemi leşleriyle dolu, ümitsiz bir tersane sahili başlamaktaydı. Burada, son 100-150 senenin bütün gemi modelleri vardı. Hepsi de, Murat'a, belki tarihi iyi bildiğinden hiç kullanılmadan eskimiş hissini veriyordu.

Hizmetten çıktığı halde, üstünü yelken beziyle sımsıkı örtmeği hâlâ ihmal etmedikleri, küçük saltanat vapurları... İlk icat istimbotlar... İlk icat mahmuzlu harp gemileri... Artık tayfasız kalmış ve hareket imkânını kaybetmiş, bütün teknelerdeki sefil ve bedbaht ümitsizliği sahil boyunca

sımsıkı bağlamışlardı. Bacalardan hiçbir i* duman sızmıyor, merdivenlerinde, lombozlarında hiçbir hayat alâmeti görünmüyordu. Bayraksız, borazansız, var-dabandrasız bu ölü harp gemilerini seyretmek insana bir mezarlığa bakarken duyduğu şeyleri hissettiriyordu.

ğının arasında bir ferahlık gibiydi. Halbuki, buranın meşhur bahriye zindanını akla getirdiği için ferahlık duygusu da tam değildi. Manzara Hasköy'e kadar büsbütün harap, dayanılmaz, karmakarışık oluyordu. Haliç bile, burada, artık eskimiş ihtiyarlamış bir denizdi. Bir deniz değil, denize pek uzaktan akrabalığı olan ve gittikçe bu müşterek tarafları kaybederek, nesli münkariz bir başka cins haline gelmiş acaip bir su... Güdük bir nehir... Leşler tarafından tıkabasa doldurulan ve dolduruldukça daralan bir göl parçası... Teknelerin, dolaşmış bir yumağa ve aynı zamanda delikdeşik bir kocaman tenis ağına benzeyen ormanlarının arkasında, bir seyyar fotoğrafçının siyah perdesine benzeyen isten kapkara ahşap tamirhane binaları vardı.

Rıhtımda tersine çevrilmiş bir kayık teknesinin yanında iki çocuk koşuyordu. Hemen dağılacakmış zannını veren eski bir pazar kayığı, şirket vapurun dalgasıyle ihtiyar bir orospu gibi iğrenç bir cilveyle salındı.

— A! Gene o şamandırada bir şilep var.

Murat, yüksek sesle böyle söyliyerek Şahap'ın koluna vurdu.

— Hangi şamandırada?

— İşte... Ne tuhaf!..

— Tuhaf olan nedir? Şamandıra mı?

— Şamandıra elbette... Değil mi? Bir de martı kondu üzerine... Bu şilep burada ne arıyor acaba?

— Tamire gelmiştir. Eski birşey... Pek te küçük..

— Küçük evet... Ararat şilepi de böyle küçüktü.

— Ararat Şilepi mi?

— Böyle küçüktü ve muhakkak ki burada duruyordu. Öyleyse bu şamandıra eskidenberi burada olmalı...

— Ne zaman eskidenberi?

— İngilizlerin zamanında... Mütarekede...

— Bilmem...

— Ben biliyorum... Tamam buradaydı... Ararat Şilebine cephane yükletiyorduk.

— Evet...

— Sen kaç yaşındaydın?

— Galiba on yaşındaydım... Sonradan coğrafyada Ararat dağı sözü ne zaman

geçse ben buraya demirlemiş; olan, eski Şilebi hatırlarım. Bence bu dünyada Ararat dağı diye birşey yok... O küçük, eski Şilep var...

— On yaşındaki çocuğun cephaneyle ne alâkası olur?

Galiba o zamanlar benim bundan daha tehlikeli işlerle alâkam vardı. Ben o zamanlar Salih Reis amcayı, Bilâl amcayı, gırtlağı oynayan amcayı, -Bu Yüzbaşı Hakkı beymiş... M. M. den... sonra öğrendim?- Kürtoğlu amcayı... Bu da Mülâzım Abdülvahap efendi... Bolşevik Mustafa amca... Lâz amca ama, kayıkçı lâz değil... Öteki lâz amca...

— Bolşevik Mustafa kim?

— İşte Bolşevik Mustafa... Benim adım da Bolşevik Murat'tı. Adil amcam böyle söylerdi de hep... Bir de İmam amca vardı.

— Dursun efendi dersin o mu?

— Hayır! Bu İmam amca, bir mescitte otururdu. Harbiye Nezaretinin arka

tarafında bir küçük mescit var ya... İşte orada...

— Bunları tamamiyle hatırlıyor musun?

— Bana kalırsa, hatırlıyorum gibi... Halbuki bütün çocuklar öyledir. Büyüklerinden duyduklarını yaşadım sanırlar. Ben de, sonraları, marangoz Adil amcamdan, Süleyman amcamdan, Durmuş efendi amcamdan duyduğumu hayalmeyal hatırladıklarıma ekledim.

— Gemiye binmiş miydin? ""

— Evet... Hüsniye teyzemle beraber gittik. Kayıkçı da bizdendi. Apansız bir haber gelmiş. Haberde, İngilizlere ihbarat yapıldığı, yüklemeyi bırakıp geminin derhal Haliç'ten çıkması icap ettiği bildiriliyordu. Vaziyet birdenbire çok tehlikeli bir hale gelmişti. Çaresiz Adil amcamın karısile beni yolladılar. Kayıkçı Hızırağa, Yemiş'e

Hamallardan birisi Hızırağa gelince bize haber verecekti. Kadının telâşsız halini her zaman hatırlarım. Peçesinin altında dua eder gibi dudaklarını kımıldatıyordu. Bir kere bana (şeker alayım mı?) diye sordu. İstemez dedim.

Annem böyle tenbih etmişti. Sonra, iki defa söyleyeceğim sözleri tekrarladı. Gemiye yakın geçeceğiz. Etrafta sesimizi işitecek kadar yakın sandal yoksa,

Bilâl amcayı çağıracaktım. Yakalanırsak Hüsniye teyzem karısı, ben de çocuğu olacaktım. (Benim babamın adı Bilâl diyeceksin) diyordu. De bakayım!, «Benim babamın adı BelâN», «Be-lâl olmaz avanak Bilâl efendi!», «Bilâl efendi!», «Ya annenin adı?», «Bilmez miyim Canseza hanım!», Sen hiç akıllanmıyacaksın Murat! Annenin adı Canseza değil. Hüsniye! «Evet!..»

«Söyle bakayım, biz oraya neden gittik?», «Şeyden, evsahibi kira istedi. Para almağa gittik.», «Aferin!» İhtiyar bir hamal, iskeleye girdi. Hüsniye teyzeme işaret etti. Hızırağa gelmiş. Kayığa bindik. Hüsniye teyzem dualar okudu. Vapura yaklaşınca «Baba, baba!» diye bağırdım. Tayfalardan birisi: Kim senin baban? diye sordu. Hüsniye teyzemin yüzüne baktım. «Bilâl efendi!» diye fısıldadı. «Bilâl efendi benim babam!» dedim. Üstübaşı kir içinde, fesi kalıpsız, traşı uzamış bir adam geldi. Hızıra-ğayı tanıyınca, ne istediğimizi sordu. Hüsniye hanım peçesini kaldırmadan yukarıya baktı. «Şeyhefendinin selâmı var!» dedi. Meğer parola bu imiş. Sonra sesini biraz alçaltarak emirleri tekrarladı.

Hızırağa bizi Hasköy'e çıkardı. Okmeydanı'ndan, Kadınlarçeşmesi'nden, Piyale'-den dolaşıp bizim eve geldik.

— Cephaneler yüklenemedi mi?

— Bin ton cephaneymiş... Kırkbin tanesi tüfek kurşunu, üst tarafı, muhtelif çapta top mermisi... Bizim götürdüğümüz emir üzerine bir kısmı kaldı.

— İngilizler gemiyi bastılar mı?

— Hayır! Gemi ertesi sabah gün doğarken Haliç'ten çıktı. O zamanlar, Unkapanı köprüsünde, işgal ordusunun casus barajı varmış. Tevfik bey isminde bir zabit

— Bin ton cephaneyi neden yükletemediler? Siz gittiğiniz zaman saat kaçtı?

— Öğle üzeri...

— Yanlış... Öğle üzerinden ertesi sabaha kadar, bin ton cephane yüklenmez mi? demek aklında iyi kalmamış...

— Sonra bunu Adil amcama ben de sordum. Vinç kullanılmıyormuş. Şilep oraya boyanmak bahanesiyle gelmiş. Sandıklar elden ele geçirilip, gayet

tehlikeli surette anbara kaydırılıyormuş.

— Cephaneler nerden geliyor?

— Kalenderağa cephaneliğinden üç çift pazar ka-yıklariyle sebze küfeleri içinde getirip gece, gemiye yanaşıyordu. O zamanlar, İstanbul hamalları ikiye bölün-müşlermiş. Birisi Salih Reisin emri altında Kuvayi Milli-yeye çalışıyor, ötekiler Hızır ve Şaban Reislerin adamları, İstanbul Hükümetiyle İngilizlere taraftarlık ediyorlarmış...

— Hiç korkmadın mı?

— Çok küçüktüm. Korkuyu bilmeyecek kadar küçüktüm. Sonra yaptığımız işleri öğrenince artık bunların tehlikeli olmak hali geçmişti. Şimdi biraz cesur olmanın sebebi herhalde bu. Ne dersîn?

— Öyle... Haklısın...

— Bir de inanmak meselesi var. İnsan cine, periye, şeytana, ruha falan inanmazsa, birçok korkulardan kurtuluyor. Durmuş efendi amcam, «Vicdan, namus, şeref, bahisleri de böyledir ama ters tarafından.» derdi. Durmuş efendi amcam derdi ki: «Bunların lekelenmesinden korkmamak ta insana bir çeşit cesaret veriyor galiba, Zemzem kuyusuna işemek gibi bir marifet...

— Durmuş efendi amcanı görmeyi pek isterdim. O kadar gayret ediyorum, dikkatle bakıyorum, ona pek uzaktan da olsa, benzeyen bir Hocaya raslamadım.

— İlle Hoca arıyorsun da ondan... Namuslu adamların... Hem namuslu, hem de cesur adamların bir müşterek tarafları var ya... İşte ona bakacaksın...

82

Hoca herhalde çok enteresan olur...

— İhtimal...

— İhtimal değil muhakkak... Şimdi göreceksin ya... Diğerleri hep âdî, aşşağlık dilenciler... Öylesine adînin bayağısı şeyler ki, bir tabii hâdise

olması lâzımgelen ölümü bile dayanılmaz bir rezalet, bir namussuzluk haline getiriyorlar.

— Sahi... Kaç kere cenazede bulunmak mecburiyetinde kaldımsa, annemi mezara kadar götürmediğime memnun olmuşumdur.

Bugün, Murat'ın bütün gayretine rağmen söz dönüp dolaşıp ölüme, daha beteri anne ölümüne geliyordu. İkisi de, artık, Eyüpsultan'a kadar somurtarak sustular. Tahteşşuurla inat etmek böyle üzüntülü sıralarda, işte belli birşey, pek beyhudeydi.

VII

Hani Akbabaların hayret edilecek bir tabiî insiyakları vardır. Nerede bir leş olsa oraya toplanırlar. Öyle ki, köylüler, gece dağda kalmış hayvanlarını ararken, derelere, kayaların ve çalıların arasında bakacak yerde, gökyüzüne bakarlar, Akbabalar, nereye doğru gidiyorlarsa, o tarafı tutarlar. Onların çok yüksekte uçup geniş dairelerle döndüğü yerin ortası, leşin bulunduğu mahaldir. İşte Eyüpsultan'a çıktıktan sonra vuku bulan işler, tıpatıp buna benzedi denilebilir. Bir kahvenin kapısından uzanıp «Mezar kazdıracağız» cenazemiz var, derdemez, hâlâ sulu kar yağmasına rağmen, etraflarını, ağır tenbel, fakat açgözlü hareketleriyle sahiden akbabalara benzeyen, onlar gibi asırlardanberi yaşıyorlarmış ve yalnız bu hazin işle geçiniyorlarmış hissini veren bir takım insanlar çevirivermişti.

Elleri ve sarığı son derece kirli, seyrek dişleri ve kırçıl sakalı nikotinden sapsarı, kamburumsu bir ihtiyar, ön-, lerine düştü. Bu ihtiyar, peyda oluncaya kadar, intizam-83

yenler birdenbire geri çekildiler. Fakat büsbütün uzak-laşmadılar da, onbeş, yirmi adım mesafede «Ölü sahiple-ri»ni gene de takip ediyorlardı. Mezar kazdırmak için, biryerden kâğıt almak lâzım geliyordu. İhtiyar adam, bu işi iki lira mukabilinde çabucak bitirdi. Belediye Dairesinden dışarı çıkınca:

— Ölü hanginizin? diye sordu.

— Benim! diyen Şahap'a bir kâğıt tutuşturdu.

— İşte, mezar muamelesi... Cebine sok... Lâhitli mi olacak, fıkara mezarı mı?

— Anlayamadım.

— Yani içine ve üstüne taş döşenecek mi?

— Bilmem... Babam bilir.

— Olur mu ya... Hazırlığı ona göre yapacağız. Tabutla mı gömülecek?

— Usulü nasıldır?

— Usulü bırak şimdi... İstersen tabutla gömülür, istersen kefenle... Hazırlığı ona göre yapacağız... Kefenle gömülecekse, tahta ister, "tabut ısmarladınız mıydı?

— Babam marangoza yaptıracaktı.

— Öyleyse tabutla gömülecek... Bak, havalar yağışlı oğlum, merhum, yahut merhume rahatsız olmasın... Gel, mezarı lâhitli yapalım... Sağlam olur.

— Çok pahalı mı böylesi?

— Parası kolay... İdare ederiz. Çocuklar benim sözümden çıkmazlar. -Sesini alçattı:- Elimin altında güzel taşlar var.

— Mezar taşları mı?

— Hayır lahit taşları... Bir zengin adam özenerek yaptırmış. Sonra akrabalardan birisi, buraya gömülmeğe itiraz etmiş te, Karacaahmet'e götürmüşler. Taşlar duruyor. Ucuza kapatırız. Merhum, yahut merhume.

— Annemdir.

— Allah rahmet eylesin... Allah sona uzun ömürler versin... Öyleyse daha iyi, kadın kısmına lâhitli mezar şarttır. Namahrem, bir de eksiketek...

Kadın kısmının

uır vuku oaenmez... ıaşları yukarı taşıtayım. Ruhu şadolsun... Bize de sevap...

Uzaktan uzağa takip edenlerden birine seslendi:

— Abdullah... Derhal, aracı Rıza babaya koş... Ben ona bir takım lâhitlik taş bıraktım. Arabayı koşun... Sen de yardım edersin... Taşları içine atın, yukarıya çıkarıve-rin... Araba ücretini efendi oğlum verecek. Sana da bir tütün parası uydururuz haydi...

— Nereye gömülecek Şemsettin efendi?

— Herkes nereye gömülüyor eşşoğlusu... Tekke'nin karşısına... -Pek budalaca bir şey işitmiş gibi başını sallayarak, sanki kendi kendine konuştu: - Şu Abdullah aptalın birisi... Ben başka yere cenaze gömdürür müyüm? -Murat'a döndü: -Başkaları bunu bilmezler... Bilmeden eshabı mesalihin önüne düşerler... Utanmaz Herifler... Dünya bozuldu. Mezarlıkta emniyet, uhreviyet kalmadu Şuraya askerler konmuş... Geceleri, meraz aralarında kötü kadınlar gezdiriyorlar, esrar, rakı içiyorlar, zina ediyorlarmış... Ben rastlamadım. Rabbim göstermedi, inşallah ta göstermez... Bir rastlasam zaten işleri tamamdır. Acemi klavuzlar, bunu bilmezler de, cenazeyi, yola yakın olsun, götürüp gelmesi kolaylaşsın diye bir eski çukura atıverirler. Ayıptır yahu, günahtır. Hepimiz o yolun yolcusuyuz... Allahutaâlâ, adamdan bunun vebalini sorar. Belediye çavuşu Ahmet efendi, eksik olmasın hatırımı sayar! Sizi görünce gönlüm sevdi. Belli bir şey müs-lümanzadelersiniz. (Tekke'nin karşısında mezar isterim) dedim. (Oraya gömdürmüyoruz. Kendin biliyorsun!) diyecek oldu. Sonra hatırım için razı geldi. Eyüpsutlan'da insana lâyık iki mezar yeri varsa, birisi de Tekke'ye mü-lâsık ve mücavir bulunanıdır. Birkere Tekke mübareke makam... Saniyen her zaman ışık yanar. Ölü kısmı, Ma-rifetname'de yerini gördüm, ışığa meftun olurmuş. Işıksız yerde rahatsızlık hissedermiş.

Sonra malûmuâliniz, nisa kısmına mezarda bile tehlike vardır. Peri taifesi hatun kişi cenazesine meraklı olur. Elhasıl, uzaktan mübarek bir Tekkenin, mübarek bir Türbenin ışığı parlamalı... Can-

yoldaşı olmalı! Rabbim bize de böyle bir makam nasîp buyura, amîn!

Herif söyledikçe, Şahap'ın yüzünde ümitsiz bir korku, çaresizlikten gelen bir bîçarelik görünüyordu. Böyle şeylere inanmadığı halde, Murat bile bir ürperme hissetti. Şemsettin efendi, bir coğrafya âliminin coğrafyadan, bir betonik âliminin nebatattan, bir usta kimyagerin kimyadan bahsettiği kadar selahiyet ve teferruatie ölümden, ölüme ait o zamana kadar hiç bir şairin, hatta, Abdülhak Hamit beyin bile bahsetmediği, hayal etmediği şeylerden dem vuruyordu.

Yokuşun altında bir tahta barakaya uğradılar. Şemsettin efendi, kapıyı yumrukladı. İçerden:

— Hey! diye bir ses geldi.

— Açsana rezil!

— Kimsin?

— Aç diyorum. Benim, ben Şemsettin efendi!

— Sen misin? Nargilesi boklu... Defol, şimdi işim var.

— Gel buraya rezil! Ne işin var?

— Cicimama yiyorum.. Cicimama..

— Alayı bırak... Müşteriler bekliyor. Mezar kazılacak...

— Yalan söylüyorsun. Yağma yok... Beni kaç kere aldattın...

— Vallaha! Billaha...

— Sen yemine şerbetlisin rezil... -Bir fısıltı oldu, konuşan erkek sesi içerde birisine: - Yat diyorum orospu, diye çıkıştı, senin buraya geldiğini görmüştür. Rakıdan çimlenecek namussuz. Yat aşağı... Bu havada cenaze

olmaz, ben bilmez miyim? -Sonra yüksek sesle bağırdc-Haydi defol!... Başka kapıya...

— Aç Kadri... Aç ta bak... Bak ki yalan mı söylüyorum. İşte beyler de beraber... Gene bugün şaklabanlığın üzerinde...

— Nerde benim, kazma sapım... Eğer yalan söylü-yorsan, şartolsun kafanı kırarım moruk...

Kapı açıldı. Bir haftalık tıraşıyle, gözleri kan içinde 86 r

lanmıştı. Yüzünde derin bir yara izi vardı. Biraz da ça-purdu. Soyunmuştu. Beyaz donuyla beyaz gömleği kirden kurşuni bir hale gelmişlerdi. Ayakları da aylardır

y1-

kanmamıştı.

— Sahiymiş ulan! Vay ölüsünü... Töbe estağfurullah...

Murat, rakı kokusunu iyice hissetti. Böyle serhoş bir adamın kazdığı çukura uzanıp yatabilmek için -Hem de bu yatışa ebediyyen diyorlardı- insanın ancak müdafaasız bir ölü olması lâzımdı. Bu adamın kazacağı çukur cennet-i âlâ'da bile olsa, manen bir çöptenekesi kadar kirli sayılmalıydı.

Herif, ensesini kaşıyarak bir müddet düşündü. Sonra omuzu üzerinden emretti:

— Şuradan pantolonla ceketimi ver... Sana dedim kalltak..'.

Bunları acele giydi. Kasketini de istedi. Hareketleri henüz karar vermemiş olduğunu zannettirecek kadar mütereddittti. Nihayet kasketini de kıvırcık, âsî, saçlarının üzerine yanlamasına attıktan sonra mezar kazmağı kabul ettiğini anladılar. Şemsettin efendiye:

— Birisini yolla da, Mehmet'i çağırsınlar, dedi.

— Nerdedir şimdi?

— Nah, ağzımın içinde... Mehmet nerede olur andavallı... Usturanın dükkânındadır. Çırağa bakıp geviş getirir namussuz...

Kulübe penceresiz olduğundan bir mağara kadar karanlıktı. Mezarcı, kapı çekmeden bu karanlıkta kaybolmuştu. Murat gözlerini alıştırıp içeriye baktı. Döşeme topraktı. Karşıda, duvara eski bir gaz lâmbası asılmıştı. Bunun tam altında perişan bir yatak, yatağın önünde, yuvarlak bir sofra tahtası duruyordu.

Üzerinde bir rakı şişesi, kâğıtta mezelik öteberi, biraz da ekmek vardı. Yeşil ipek kombinezonlu, çıplak bacaklı, son derece esmer ve son derece çirkin bir kadın, başına bir yemeni örtmeğe çalışıyor, yüzünü yana tutarak kapıdakilerden saklıyordu.

Kadri, iki kazma, iki kürekle göründü. Bunlardan bir tanesini dışarıya, kulübenin tahta duvarına dayadı.

Kapıda biran durup birşeyler düşündü. Sonra kadına:

— Ben gidiyorum, dedi, bir saate kadar gelirim... Rakıyı tekmil bitirsen, bak keyfine... Kapıyı üstüne kilitleyeceğim...

— Kilitleme

— Yağma yok... Biz yukarda uğraşırken iki vizite yapar mısın orospu...

Hem de bizim yatağımızda... Canımıza rahmet!

— Kilitleme...

— Kes diyorum. Sopa geliyor... Mehmet kapıyı vurursa, seslenme... Yahut seslen... Bunları alsın da çabuk yetişsin... dedi dersin...

— Olur.

Herif, kapıdaki halkalara bir asma kilit, geçirip katı bir hareketle kilidi kapattı, iyi oturup oturmadığını anlamak için de bir, iki kere çekti, muayene

etti.

— Tamam! diye güldü, haydi bakalım.. -Kazma ile küreği omuzladı:- Anladın mı moruk? Bizde karı edindikten sonra kapıyı kilitlemeyecek aval gözü var mı baksana...

— Mehmet'ten mi korktun?

— Mehmet karıdan anlamaz. Ona oğlan olmalı... Eğer içerdeki oğlan olsa

da, bunu da Mehmet sezse, öyle kilitler değil, Osmanlı Bankası'nın kasası olsa, parmağıyla açar da içeri gene girer, sen bekle dur, artık... Gözle ki Topçu Mehmet geleoek... -Murat'a, kurnaz kurnaz göz kırpıp güldü: - Sakın bunun sarığına aldanmayın efendiler, dedi, Nasrettin Hooa ne demiş, başını ne kadar yeşil sarsan da ben senin ne gâvur olduğunu bilirim demiş...

— Kadri, ayıp ediyorsun... Şakanın da sırası var. Beyler yabaneı. Sahi zannederler. Senin şakacı olduğunu

bilmezler de...

— Şakaoı olduğumu, öyle mi?... Benim şakaoı olduğumu... Pekâlâ lahit mi olaoak dedindi?

— Lahit!

— Taş ne yapacağız?

— Geliyor. Herşey hazır...

— İyi öyleyse... Bizim şakaoı olduğumuzu mu demek?.. Pekâlâ!..

Murat'ı, ilk defa görüyormuş gibi, tepeden tırnağa süzdü. Soğuk hava aklını başına getirmiş olmalı ki, kıyafetini pek beğenmedi.

Lahit mi? diye tekrar sordu.

— Evet dedik ya...

— Pazarlık kesildi mi? Beş liradır. On para aşağıya idare etmez.

— Kolay...

— Kolaymış... Asıl zoru budur. Beş liranızı alırım. Helâlinden beş

kaymenizi... Sonra maraza olmasın ha! Ben başka mezarcılara benzemem. İşte bu sakallı papaz bilir... Başkaları hem' işin ehli değiller, hem de, namussuzluk ederler. Geçenlerde ne oldu? Haydar'ın kazdığı mezardan ölüyü köpekler çıkarmışlar da paralamışlar... Fıkaranın leşini köpekler yedi. Polise haber

verildi. Cinayet mi var? diyerek dünyanın aynasızı birikti başımıza...

Bereket doktor «Cinayet değil... Eski ölü!» demiş te, kurtulduk... Köpekler de azdı birader, hepsi çakal kesildi namussuzların, çakal kesildi. Mezar var,

mezareık var. Mezar var, ölüyü bir haftada çürütür, mezar var, üç ay sonra açarsın, ölü içerde kız gibi yatıyor. İşte bu Şemsettin hoca denilen namert bilir. Biz, çekirdekten yetişme mezarcıyız! Namımız yürümüş memlekette... Nice beyden, efendiden adamlar, (Kadri usta) diyerek adımıza, şanımıza gelirler. Ellere bir vereceklerine, bana iki verirler... Hamdolsun, bu yaşıma geldim, yani, yirmi senedir bu zanaattayım, ben diyeyim bin ölü, sen de, onbin ölü gömdüm. Birisini de köpekler paralamadılar. İşte, yüzü sorun söylesin! Öyle değil mi, nargilesinin marpucuna tükürdüğüm yobazı!

Şemsettin efendi, artık suratını astı. Cevap vermeyerek başını çevirdi. Kadri, bir müddet cevap beklemiş olacak ki, sesi çıkmayınca döndü:

— Yürü! Sen bugün saçmalıyorsun.

— Vay, küstün mü teres! - '

— Küserim elbette...

— Hayır, küsemezsin... Bir kere anzorotun kokusunu aldın bu, bir... Bir de karıyı gördün... Kara Şaziye'nin tadını sen bilirsin...

Şemsettin efendi, Murat'ın kulağına mahcup mahcup fısıldadı:

— Kusuruna bakmayın evlât! Meczubun birisidir. Yarı divana olduğunu

burada herkes bilir de, böyle saçma sapan söylenmesine kimse aldırmaz. Bazan da,

sofuluğu tutar. Oamiden çıkmaz. Kafasını, Eyüpsultan hazretlerinin türbe

parmaklığına (Medet!) diye vurduğunu görseniz, acırsınız... Esnaf koşar da

bunu oradan cebren ayırır. Esnaf yetişinceye kadar kafasını pare pare yardığı çoktur. Bazan da işte böyle zındıklığı tutuyor. O fahişeyi neredense getirip kapatır. İçer, bağırır, çağırır... Kusuruna bakmayınız... Böyleleri tekin olmuyor. İki kere yangın olacağını bildi. «Ateş gördüm... Ateş

düşecek... Ateş!» diye çarşıda seğirtti gezdi. Kalbi saf olduğundan Allah ona malûm ediyor. Besbelli... Zamanın (Behlûl'ü Dânajsı canım! Hiç farkı yok...

O da, himmeti hâzır olsun, böyle melâmet içinde puyân imiş, gözü kapalı olanlar. küfre müstağrak bilirlermiş...

ık" — Öteki mezarcıya da haber gönderseniz... Bir yerde oturuyormuş. Galiba o da Behlûl'ü Dânâ.

— Evet... Bunlar bir taifedirler... Peşlerinden gelenlerden birisine emretti: -Ali, koş Mehmet'i bul!.. Bir yerde oturur bilisin ya...

Çocuk omuzlarını silkti:

— Ben gitmem!

— Neden yavrum?

— İleri geri haltediyor. Boku ağziyle yese umurumda değil, el şakasına da başlıyor. İşte, Necip gitsin! Ahbabıdır. -Yanındaki sarı saçlı oğlana döndü:- Haydi oğ-Jum! Hazır, (Alacağım var pezevenkten) diyordun...

Oğlan biraz düşündükten sonra döndü.

merdivenli yolun, doğruca ölüme gittiği belliydi. Yeşile boyanmış demir parmaklıklar, çoğu meyillenmiş mezar taşları... Bir karmakarışıklık ki... Mezarcılar şakalaşarak, birbirlerine çirkin kinayelerle takılırken Şahap'la Murat, etrafı dolaştılar. Her adımda, ıslak toprak .ayaklarına yapışıyor, yürümeyi zorlaştı-rıyordu.

Hocanın ışığını methettiği türbeye kadar gittiler. Pencere parmaklığına çeşit çeşit bezler düğümlenmişti. Ellerini iki tarafa, siper edip içeriye baktılar. Zemin altı köşeli tuğla ile döşenmişti. Çıplaktı. Ortada, iki mezar vardı. Boşaltılmış bir evde, son seferi yapacak arabayı bekleyen iki sandığa benziyorlardı.

Murat, pencerenin pervazındaki erimiş mumlara par-mağıyle dokundu. «Bunları buradan alırlarmış da çorapçılara satarlarmış... »

— Babamı yeniden evlendîrmeli!

Murat anlamadan arkadaşının yüzüne baktı:

— Ne?

— Babam evlenmeli diyorum. Bize kim bakar?

— Baban olmaz. Sen evlen...

— İmkânı mı var? Son zamanlarda hep bunu söylerdi: Nasıl bir kız olacağını... Düğünü nasıl yapacağını... Yüreğim dayanmaz...

— Yürek meselesi değil... Belki de baban tekrar evlenmeyi istemez...

— Kim bilir?..

Ellerini bellerine koyup, denize baktılar. Zülüftarağa köprüsüne doğru bir bağırsak gibi incelmişti. Orada, yosunlu tahtalara benzeyen birkaç yayvan ada vardı. Sonra gittikçe netliğini kaybederek uzaklaşan, İstanbul şehri...

— Burasını Piyer Loti pek severmiş. Dünyada seyyahtan daha budala mahlûk[A]olmaz.

— Neden?

— Bir de şimdi görmeli... Yazın gelirler... Burada gömülü ölüleri de yoktur. Kimbilir, bizi nasıl hayal edi-

91

yorlar. Kitaplardan anladığıma göre, Şark diyince bu av-rupa'lı züppelerde, bir masallar uydurma kabiliyeti başlıyor. Öyle ki... Her sabah ailemizden birisi ölür de buraya gömersek seviniriz sanıyorlar. Biz ölüme doğru yaşarmışız gibi...

— Böyle olmamız işlerine geliyor. Geçen gün bir-şey okudum. Köprülü Fazıl Ahmet Paşamı hangisi, Fransız sefirine: «Kiralınız o kadar büyük adam diyorsunuz! Bu ticaret işleriyle nasıl uğraşıyor?» diye sormuş. Ticaretle uğraşmayı ayıp sayıyoruz da..

— Ben de Piyer Loti'yi ayıplamıyorum. Kendimizi ayıplıyorum. Nerdeyse, (Aman Piyer Loti sonra bizi beğenmez!) diye korkuya kapılacağız... Herifi şuraya getirmeli... Bir tahta eve sokmalı... Ekmeğini de şuradaki elektrik fabrikasında çalışarak kazanmağa mecbur etmeli... Bilmem, kendisinden başka sevdiği var mıdır? Onu da veremden öldürmeli... Açlıktan.;. Buraya gömdükten sonra eline kalemi vermeli... Bakalım ne yazacak?

Şahap,

— Buralarda kahve falan yok mudur? dedi.

— Ne olacak?

— Bir şey içerdik.

— Soralım... Sahi! epî vakit var.

Kazılan mezarın başına döndüler. Burada, toprak, birkaç kere elden geçirildiği için yumuşaktı. Çukur, daha şimdiden, heriflerin göbeğine geliyordu.

Şemsettin hocaya oturacak yer olup olmadığını sordular.

— Vardır. Buluruz, -dedi, sonra sesini alçalttı:- Bu serserilerin baştnda durmasak olmaz. İki karış eksik kazmayı kâr sanırlar... Nerdeyse araba da gelir. Taşlara bir kere bakarsınız. Lâhti gözümüzün önünde yaptırmaz-sam, yüreğim rahat etmez... Hele işimizi bitirelim... Oturmak kolay! -Damağını keyifle şaklattı:- Bir de yer bulduk ki... Sultan hanımlara mahsus... Şurada yatan kadın ermişlerdendir. Üzerine kangal kangal nur indiğini gözümle gördüm. Bir büyük Paşanın refikası imiş. Cenazeye bel-

\

polis te getirmiş. Gene bize başvurdular. Mezarın yerini biz beğendik. Hitamında on lira verdiler. Fakire fıka-raya dağıttıkları da başka... Cenazede paraya acımadın mı, mevtanın ruhu rahat eder. Zaten mevta kısmına ilk gecesi zordur. Münkir-Nekir meselesi bir... Bir de mübarek ayılır kalkmağa davranır da, başını tahtaya vurunca: «Eyvah! Ölmüşüm!» der. İşte bu sıralarda, arkasından verilen sadakadan başka yardımcısı yoktur. Siz hiç merak etmeyin! Akşamla yatsı arası buraya çıkarım. Bir Ya-sin-i şerîf okurum. Yüreği ferahlar rahmetlinin...

Hepimiz o yolun yolcusuyuz...

Mezarın içindeki dinlenmek için biraz durdu. Şiddetle perdahlattığı yüzünde, derisi kemiklerine srmsıkı yapışmıştı. Sırtlağı da sipsivriydi.

— Ne okuyorsun sakallı domuz! diye lâf attı. . Şemsettin hooa telâşlandı:

— Bitti mi Mehmet Can? Bitirir canım! Bir tuttu mu dev gibi çalışır maşallah...

— Ne okuyorsun efendilere, dedim?

— Hiç, konuşuyoruz!

— Kara Şaziye aşağıdaymış. Kadri diyor ki: «Bahta, talihe! diyor, ne alırsa razıyım! Elden versin! Başımın üzerinde yeri var!» diyor.

— Münasebetsizliği bırak ta işine bak!

— Ulan, ablama söylerim diye korkuyorsan, bizden sır çıkmaz.

— İşine bak, dedim ya.. Zaten bizde kabahat! Sizin gibi namussuzlara mezar

kazdırıyoruz. Günaha giriyoruz ya... Semtli bulunmuşsunuz. Yüreğim rahat etmiyor. Peygamberimiz (Sana taş atana sen ekmek at!) buyurmuş.

— Hele domuz! Peygamberin adını anma! Çarpılırsın! Ablam seni Kara Şaziye'nin kulübesinde basmadı mı? Yedi mahalle teneke çalmadı mı? Riza beye dua et... Ablam şartetti!

— E! Uzattın artık! Ben karıdan korkan herif miyim?

93

yapsın! Vallaha, Tallaha. Ben de eve oynaş alırım.» dedi. Ben de, (Bizim Şemsi hoca öyle şeylerden korkmaz. Almadığın kabahat!) dedim. Nasıl iyi demiş miyim?

— Tuu Allah belânı versin! -Murat'a gene başını salladı:- Latifeyi sever bu

Mehmet? Kusuruna bakmayız! -Sonra mezarcıya çıkıştı: - Biz şuradayız!

Tekkenin arkasındaki kahveye gidiyoruz. Lahit taşı getirecekler. Arabacıyı oraya yollarsın.

— Olur! Lâkin Kadri'nin pazarlığına birşey demedin...

— Töbe Yarabbi! Mezarcı arkadaşına güldü.

— İşte kabul ediyor. Bu Papazın (töbe) demesi, (Bert her bokta varım!) demektir... Acele uzaklaşmak isteyen Şemsi hocanın arkasından seslendi: - Kara Şaziye'yi canın çekmediyse, Nazlı Hüseyin'i getireyim... var mı bir diyeceğin namussuz!.

Şemsi hoca, (Dünya bozuldu!) diye bir şeyler söylüyordu.

Murat, büyük bir keder içinde, bir başka hocayt (Durmuş hocayı) hatırladı. Onu hatırlamak her zaman, kendisine ümit verirdi. Yavaşça öksürdü.

Mezardan hep acele uzaklaşırlar. Artık görünmez olduğuna kanaat getirilince yavaşlanır. Hele bu yağmurlu, soğuk Mart günü Murat bunu bir kat daha şiddetle hissetmişti. Yanında yürüyen Hikmet'e belli etmeden baktı. Hikmet'in kurt yüzü -Profilden kurta benzerdi- so-murtmuştu. Üçüncü gözetlemede gözgöze geldiler. Hikmet sesini alçaltarak:

— Ne Kâbus! dedi.

— Hangisi?

— O Kur'an okuma faslı.. Kılıklarına baktım... O kadar paçavra, o altı adamın sırtında nasıl duruyor. Sanki üstüste zamka batırmışlar, her batırılışta didik-lenmiş paçavraların içinde yuvarlanmışlar... Kur'an da

Daha birisi besmeleyi yarılamadan öteki havadan kapıyor... Kavrıyor, pençeleriyle mıncıklıyor... Hüsniye teyze mahvolmuştur... Pisliğin hiç bir çeşidine tahammül edemezdi...

— Ben zengin cenazelerinde de bulundum. Onlara, kravatlı, kelli, felli Hafız efendiler geliyorlar... İçlerinde besteler yapanlar bile var. Manzara daha besbeterdi. Ne yapmalı bilmem ki...

— Rahmetli babam en güzel şekli bulmuş. Bilmez mi canım?

— Anlayamadım.

— Barbaros zırhlısı ile beraber batmış... Kendi isteğiyle... Ne güzel...

— Sen ne yapacaksın?

— Vasiyet edeceğim. Cesedimi yaksınlar, külünü rüzgâra savursunlar..

— Sahi! En temizi bu... Hep düşündüm. Düşünürken... -Etrafına bakıp Şahap'ı kolladı- gözümün önüne gelir. İlk gece. Öyle upuzun yatıyorum. Birşey evvelâ göğsümde gezinir. Sonra kefenin katlarını zorlar. Teması hafiftir ama ben gene de hissederim. İlk zorladığı yerden giremez. Döner bir başka aralığı tecrübe eder. Bu aralık kendisince birşey hissetmiştir belki de bir tehlike... Durup karanlığı dinler. Bütün yeraltı melekleri dikelir. Sonra daha itina ile tekrar başlar. Nihayet kefenin bir yerinden deriye girebilmiştir. Alışık olduğu için çeneye doğru yürür. Sonra dudaklarımdan geçer... Burnumu yandan dolaşır... Nihayet gözüme...

— Ne diyorsun? Sus artık...

— Değil mi? Nihayet akrep...

— Şus rica ederim...

— İyi ama, ölüyüm... Tahta parçasından, temel taşından farkım yok!

— Biliyorum ama, gene de sus! Mutlaka yakılmağf vasiyet edeceğim...

— Birşey daha aklıma geliyor. Nedir bilir misin?

— Ne?

kati vardı. Ölümüyle beraber bu harikulade insan hissi, kadın duygusu heba mı oldu? Tanburî Cemil'in parmaklarındaki tanbur çalmak melekesi... Ne bileyim, Neyzen'in sanatı... Yahya Kemal'in başındaki şiir yapan şey... Ertuğrul Hikmet, durup Murat'ın yüzüne baktı:

— Korkunç adamsın bazan, dedi, kendine karşı bu kadar hain oluşun kederini insan gibi gösteremediğinden... Farkında mısın?

— İnsan gibi... -Murat gülümsedi ve Ertuğrul Fikret'in bir mısraını tekrarladı: - Yırtık kunduralarım bana bu hakkı verdi!»

Ertuğrul Hikmet, arkadaşının perişan ayakkabılarına istemeden baktı. Kabahat kendisinin imiş gibi utandı.

Şiirde (Bana) yerine (Ona) deniliyordu. Sevgilisi aşktan bahseden şaire gülmüş... Böyle alay etmek hakkını ona şairin eski kunduraları vermiş imiş... Öfkeyle sordu:

— Sabahleyin bana neden uğramadınız? Murat işitmemiş gibi konuştu:

— Ölüm bazan ehemmiyet kesbediyor. İnsan bir oturuşta ona dair bir çok şiir yazarım sanıyor.

— Bana da olur. Sadrî'ye sordum. (Yapamazsınız sanırım) dedi.

— Neden?

— Ölüme dair yazabilmek için ölümü maddî varlığımızda biraz duymamız lâzım kanaatında...

— Yani bir yerimiz mi ölmeliymiş?

— Bu zaten olurmuş, bir muayyen yaştan sonra ölüm hiç sezdirmeden

vücudumuza işlemeğe başlamış... Ekseriya damar sertleşmesi halinde... Bu hal

başladı mı, bir müddet tedirgin olan uzviyet ölüm korkusuna düşer, ölümü düşünürmüş. (En iyi ölüm şiirleri bu sıralarda yazılsa gerek!) diyor. Lâkin ben doğru bulmadım. Şiirde hakikatin payı hemen hiç yoktur. Biz sonradan iktisap ettiğimiz bir zanaatle yazıyoruz, değil mi?

— Sabahtanberi düşünüyorum. Ölüm zor mevzu! Büyük bir ressam, (Ah, demiş tüylü bir beyaz havlu resmi

96

yapaDiısem!..j uıumae şiirde pek zor. Fazlası, fazla, noksanı noksan... Bugünkü hislerime uygun bir mısra bulamadım. Hâmit pek şairane geldi. Şairane bile değil... Pek akıllı... Frenklerde de birşey bulamadım!

— Kendin?

— Affet! Öyle berbat ki okumağa değmez!

— Hele hele!

— Fikrimi söyliyeyim de... O zaman dinlemek istemez misin. «Hayat, hatsız, virgülsüz bir cümledir ki onu birden okuyup sonuna da mezar denen bir nokta koyacağız..» Böyle birşey... Topu topu altı mini mini satır. Hepsi kırkiki hece...

— Okusana canım!

— Bir cümledir ki hayat -Ne bir virgül, ne bir hat-Birden okuyacağız! -Bazan genç bazan erken- Sonunda mezar denen,

Ertuğrul Hikmet yavaşça tamamladı:

— «Bir nokta koyacağız!.» hayır. Hiç beğenmedim. Sadri haklı...

— Haklı olmaz mı?

— Abo bu sabah sana mı geldi.

— Evet.

— İlk sözü neydi?

— Hep merak edersin... Dur bakayıml Galiba: «Biz mahvolduk» dedi.

— İlk sözü bu mu?

— Hayır! Uyuyor muydun falan diye sordu da... Ölüme dair ilk sözü bu.

— Gelirken motorda hep seni düşündüm. Ben de bir felâkete uğrasam sana koşarım. Ama ne gibi bilir misin! Ben iki kişi olsam... Yani iki parça... Bir felâkete uğrayınca öteki parçamdan evvel sana koşarım...

— Mersi!

— Mersi ama, sen bize koşmazsın!

— Deli misin! Ben de size koşarım.

— Hayır! Neden sen bize koşmazsın da biz hep sana koşarız bilir misin?

— Hayır! Uydurmayacağım! Sende bir hal var, Sen sana koşanları nasılsa kendine borçlu bırakmıyorsun... Dur biliyorum. Bunun farkında bile değilsin. Yani borç mevzuu bahsolamaz. İşte bizi sana koşturan da bu galiba...

Şahap yanlarına geldi.

— Motor bekliyormuş, dedi, Adliyeciler tutmuşlar. -Babası zabıt kâtibiydi: - Binelim mi?

Murat, hiç düşünmeden cevap verdi:

— Binelim. Doğru size gidiyoruz. Evi toplamak lâzım. Baban sonra gelsin!

Bu pratik ve tam yerinde bir teklifti. Başından bir kere daha geçmediği için bunu nasıl olup hatırladığına kendisi de şaştı.

VIII

Üçü baştarafta bulunuyorlar, rüzgâr insan yüzünü kesecek kadar soğuk olduğu halde aldırmıyorlardı. Halbuki Ertuğrul Hikmet'in pardösüsü inceydi. Murat'ın ıslak ayakları donuyordu. Şahap'ın ise sıtma nöbetine tutulmuş gibi içi ürpermekteydi.

Hikmet homurdandı:

— Şuna elbette deniz denemez... Belki zaman zaman Okyanus ta böyledir ama, Haliç aslını inkâr etmiş bir haramzade...

— Sen denizi eskidenberi sevmezsin!

— Sevmem... Babama çok acırım. Deniz, bazı insanları, orospuca aldatır. Onları farkettirmeden değiştirir. Kendisine bağlar. Babamı bir türlü anlayamadım. Aramıza bu cenabet giriyor! «Haydi Hikmet bey çabuk!» diye bağırmış.

— Kim?

— İkinci çarkçı... Bölmeleri su alıyormuş. Terk-i sefine emri çoktan verilmiş. Babam bir direğe dayanıp tırnağını kemirmekteymiş. Annem, âdeti olduğunu söylü-

başı elbisesi olduğuna göre, yüzü gözü de kir içindeymfş. Güverte zabitanına gemisi ile beraber batmağı yaraştırıyorum. Lâkin makine kısmına ne oluyordu? Şirket vapurlarında bazan boş bulunup, kafamı kapıdan kazan dairesine uzatırım. Yüzüme istim kokusu ve ıslak bir hararet çarpar! Belki cehennem de tıpatıp böyledir. O basamaklardan aşağıda, her zaman ışık yanan o pis, o daracık çukurda, bir şövalye bulunacağını nasıl kestirirsin? Çanakkale'den düşmanı geçirmeyeceklermiş... Haydi Cör-çil'le Loyd Corç serseri... Babama ne?

— Ondan sonra da o kadar çok gürültü oldu ki... Hikmet amcam pek yaşamazdı.

O tabiatiyle...

— Makul bir surette ölebilirdi ya... Allah, Allah! Öylece bir demir direğe dayanıp tırnağını kemirerek... Su yavaşça, pusudan yaklaşmış gibi geliyor. Ayaklarında ıslaklığını duyunca, pişman olmuş, bir kere merdivene bakmış mıdır?

Telâşla... Daha doğrusu can avliyle bir kere olsun atıldı mı? O menhus Barbaros nasıl da var kuvvetiyle üzerine çökmüştür. "

— Barbaros'un battığı günü iyi hatırlıyorum. Biz o zaman Kasımpaşa'da oturuyorduk. Bir Bayram arefesiy-di galiba?

— Kasımpaşa ekseriya Bahriye zabitlerinin, küçük zabitlerinin ve neferlerin oturduğu semttir. Haber gelince, koca kasabaya bir hal olduydu. Allah göstermesin... Ben bir milletin bir tek insan gibi başını yumruklayarak ağlamasını düşündükçe o gün gözümün önüne gelir... Sakin sokağa yavaş yavaş bir hal oldu... Nasıl anlatmalı? «Bir hal oldu!» Tam karşılığı...

— Demek hatırlıyorsun? Şahap tane tane söze karıştı:

— Hatırlamaz mı? Şuradaki şilebi görüyor musunuz? Mütareke de aynı şamandıraya bağlı bir küçük şilebe bunlar Anadolu için cephane yükletmişler.

— Bunlar kim?

— İşte bu Murat?

murttu:- Bir yalan söyle ki yalana benzesin!

— Vallaha! Sor da bak! Demin gelirken anlattı.

Başka zaman olsa Murat inkâr ederek Şahap'ı deliye döndürürdü. Şimdi, Hikmete karşı annesi ölmüş arkadaşı tutmak için macerayı kısaca hikâye etti.

Ertuğrul Hikmet'in kurt yüzünde vahşi bir gerilme olmuştu. Murat'a tepeden tırnağa baktı:

— Kaç yaşındaydın?

— Bilmem! Herhal onu doldurmadımdı sanırım... Sade o kadar mı? Bacağımdan büyük işlere girmiştim. Şimdi düşünüyorum da... Başıma kasket geçirip bir Bulgar sütçüye yollarlardı. Bir takım kâğıtlar alınır, verilirdi. Sonra yüksekkaldırım'daki Majestik sineması yok mu? Oraya giderdik.

— Ne olacak?

— Kâğıtları, M.M. gurubu istihbarat servisine orada karanlıkta teslim ederlerdi. İşte öyle bir işten dolayı gene gitmiştik te.. Babam Fransız zabitiyle çarşaflı kadını öldürmüştü. Hâlâ gözümün önündedir. Biz sinemanın antresinde, üç basamak yukarda duruyorduk.'Adil amoam bir de başkası vardı. O başkasını sonraları yakalamışlar da işkence ile öldürmüşler. Babam beni arkadaşlara teslim etti. Eli ceketinin dış cebinde bir suya girer gibi yük-sekkaldırım'ın akşam karanlığına karıştı. Mamafi, kıpkırmızı fesini alaca içinde kolayca takip ediyordum. Çeşmenin önüne, dört yolağzına gelince silâhlar patladı. İyi atardı rahmetli... Sonra öğrendim. Zabite iki kurşun, kadına iki kurşun değmiş. Diğer üç kurşunu ne olur, ne olmaz diye atmamış. Fesini başından çıkarıp sola saptı.

— Evet, daima sola... Nur içinde yatsın Mahir amcam! Sonra...

Biz sinema gibi seyrettik. Hemen de sinemaya girdik. Kâğıtları teslim ettiler. Oturduk. Hiç unutmam! Bir acaip filmdi. Siyah mantolu bir adam vardı. Şato harabelerinde galiba bir hazine aranıyordu. Hep öyle değil midir? Hazinenin plânını sık sık gösterdiler. Bugünkü gibi

liyordu.

Gece eve döndük. Adil amcam bana sıkı sıkı tenbih etti. Anneme bile söylemeyeceğime dair yemin ettirdi. Zaten buna lüzum da yoktu. Hiç bir şey söylememeğe alışıktım. Adeta erkek gibi: «Dışarda olup bitenler karı kısmına anlatılmaz. Ayıptır.» derdim. Fransız zabitini babamın vurduğunu Annem aneak zaferden sonra öğrendi sanırım.

— Sonra?

— İşte bu kadar. Pardon! Sonra anladık ki kadın müslüman kadını değilmiş. O zamanlar, işgal ordusuna, böyle sahtekârlık yaparlarmış... Yazık oldu ikisine de, derim... Niye güldün?

— Ben neye gülerim! Kunduralarına baksana...

— Gene tuttu huysuzluğun. Bütün bunların yırtık kunduralarla ne alâkası var?

— Birisini tanıdım. Şimdi Paris'te okuyor. Biz yaştadır. O kadar zenginler ki... Eskiden de zengin imişler. Aynı tarihlerde... Yani senin Bulgar sütçüden mühim kâğıtlar alıp sinemada Kuvayı Milliyecilere teslim ettiğin sıralarda... Babanın yani Marangoz Mahir efendinin film çevirir gibi

adam vurduğu zaman... Pederi biraz yaş-lıymış. Bir yerde sefirmiş. Valdesiyle beraber bir aralık bu dediğim arkadaş İstanbul'a gelmişler. Gelir gelmez de konaklarını, işgal ordusu zabitleriyle doldurmuşlar. Günlerden bir gün evin önünden elmaşekerci geçiyormuş. Ne zaman bir elmaşekerci görsem, macera aklıma gelir, gülümserim. Bizim arkadaş: «Anneme gideyim, para istiye-yim de, elmaşekeri alayım! ne olacaksa!» demiş yürümüş-müş... Çocuktur üstkat odalara acele bakar, merdiveni iner, salonun kapısını açar. Bir de ne görsün? Annesi, birisini arka üstü divana yatırmış, üzerine çullanmış. Divana yatırılan biçarenin yüzü görülmüyor ama, mavi çuha pantolonu ile parıl parıl rugan çizmeleri görülüyor. Belli ki annesi misafir zabitlerden birisini yatırmış.

Meğer bizim arkadaş o sıralarda, hizmetçilerden birisinin kendi yaşında kızıyla güreş edermiş. Bu güreşi yaptıran ahçı-

başı, kuçuKDey kızı yere yaııraı mı, «Yaşa KuyuKuey! sıkı bastır!» diye keyifle bağırırmış. Çocuk kısmı gramofon plâğı gibidir. Bakmış ki annesi de güreş oyunu oynuyor, fazladan «Mösyö»lerden birisini iyice yatırmış: «Yaşa Anne! sıkı bastır!» diye aşçıbaşı gibi bağırmaz mı?

— Uyduruyorsun? Böyle bir macera belki olmuştur. Lâkin o çocuk sana anlatmaz.

— Esas olması ya... Ben vallaha uydurmuyorum. Vakayı bana günün serbest güreş mağlubu Fransız zabiti anlattı. Sonraları burada ticaret yapıyordu. Güldü de... «İlk öğrendiğim Türkçe işte bu sözlerdir» dedi. «Fransız'ların dilimizi nasıl konuştuklarını bilirsin. Herifin bir: «Yaşa Anne! Sıkı bastır!» demesi var ki duymanı isterdim. Gene o Fransız ahbabıma göre: Biz az kalsın medeniyette Fransızları geçiyormuşuz! Anadolu'dakiler, herhalde Mahir amcalarım oyunbozanlık etmişler. Zira Fransa'da da böyle işler oluyormuş ama, oradaki çocuklar annelerine gayret vermeyi henüz bilmiyorlarmış. Sadece ayaklarının ucuna basıp edeple geri dönerlermiş.

— Şimdi hatırladım. Klod Farer'in (Les Civilises) isimli romanında var.

— Demek romanını da yazmışlar. Bir de kendimizi Avrupalılara tanıtamadık diye üzülürüz. Bir de sıkılmadan (Uyduruyorsun) dedin! Nasıl yalan mıymış?

— Bizdekini değil Fransa'dakini yazıyor!

— Daha iyi söyledin ya. Fransız kendi marifetini saklamadığına göre demek samîmi... -Suya tükürdü: - Annen asker dikişi dikeceğim derken verem oldu, arslanım, dedi, baban oğlumun yırtık kunduraları şair Hikmet'e gülmek hakkı vermesin diye evini yangından kurtarmak istersen geberdi... Ayakların şu anda su içindedir. Su kısmı da bir muayyen dereceden sonra buz tutar. Aç gezdiğin zamanları bilirim. Arkadaşlar (Mektepler paydos oldu. Kızları seyredelim!) diye tramvay caddesine çıkmak isteyince, sen kılığından utanıp bir iş bahane ederek bizden ayrılırdın... Bir de sıkılmadan, (Bunun ne alâkası var? tuttu huysuzluğun!) diyorsun. Alâkasını hâlâ anlayamadın mı? Oyun böyle bitmeyecekti oğlum! Ben doğma

I

daki mezbeleliği çok kişi nedir bilmez! Arada karpuz sergisi kurarlar. Karpuz sergisini ne bileceksin. Halis oğlan kerhanesidir. İşte orada meşhur karakol vardı. (16 Mart şehitleri) derler. Her sene ihtifal falan yaparlar da, havaya kurusıkı kubur sıkarlar. Uyurken süngülenmiş Mahir efendiler, Ahmet çavuşlar, bilmem kimler... Koca bir milletin içinde sarı çizmeli değil,

yalınayak, başıkabak Mehmetçikleri!.. Ne zaman Feridiye'ye işim düşse Abanoza uğrasam, nekadar sarhoş olursam olayım, altıma yatan kızın arkasında, bir tane 16 Mart şehidi, İnönü şehidi, Sakarya şehidi görür gibi olurum. Höst! Canım sıkılıyor. Lâfımı kesmeyeceksiniz! Şehitlerin elinden bibok gelmiyeceğini bilirim.

Kızlarını kerhaneye koyanlara, vizitesini verip icabına bakanlara ne bu dünyada ne de öteki dünyada bir halt edemezler. Binaenaleyh ortada milli hakimiyete, misak-ı millîye dokunan bir cihet te yoktur. Bunlara da dokunmadıkça her söz beyhude sayılır. Gevezelikten ileri geçemez. Lâkin bir uzak tehlikesi var gibime geliyor. Ben bir daha Barbaros'la beraber batmam. Sen, bir daha üç muharebeye girip karını neticede veremden öldürtmezsin. Oğlunu yalınayak, dilenciden beter dolaştırtmazsın. O zaman işimiz, o dediğim arkadaşın hanım valdesine kalır.

Düşmanlar gene kolayca gelirler. Hanım valde işi yoksa sertliklerini yumuşatmağa uğraşsın! Başa mı çıkar Murat yoldaş!

— Haklısın ama, bunu söylemek sana da bana da düşmüyor!

— Neden beğim?

— Babalarımız bu niyetle döğüşmediler...

— Netice böyle olsun diye mi -Parmağıyle Murat'ı gösterdi:- döğüştüler?

— Biz de çalışacağız! Senin şimdi facia halinde gördüğün şey, 50 liranın yokluğu. Elli lira ile keyfin yerine gelir. Ben şehzadeler gibi süslenirim. Rica ederim, rica ederim, ben babamın hatırasını 50 bin liraya değişmem!

— Annenin hayatını?

103

— Ananı ne kadar severdin biliyorum. O kadar severdin ki, bir şiir yazamadın. Bundan daha büyük ispat istemem... Bir gün içmiştik. Aklında mı? Ne dedindi? «Ölmeden evvel de böyle mi idim bilmem, dedindi, bilhassa şimdi, bu yoksulluk içinde iki dehşetli şey oldu. Ba-zan hülya

kurarım. Milyoner olurum. Bir milyonerin malik olduğu şeylerin hepsine malik olunca. Yüreğim âdeta bir demir duvara çarpar. Bunları anneme götürememek... Ona (İşte al)

diyememek duvarına... Elim, ayağım kesilir. Belki de iş bulamayışım da bundan. Bazan da... İnsanların öldükten sonra birşeyler görüp anlayacaklarına inanmadığım halde, milyonda bir ihtimalle annem beni seyrediyor, üzülüyorsa... derim... O anda herşeyi göze aldığım olur.» demedin mi?

— Dedim. Gene de öyledir...

— Annen halbuki, son günleri ben iyi biliyorum, seni doyasıya öpemedi.

Hastalığım geçmesin! diye... Biri, bir kitabında galiba (Hizmetkâr idarehanesinde bu verem oimak korkusunu ne güzel anlatıyor. İşte bugün sen de o haldesin. Bu tehlikeye maruzsun. Mütemadi gıdasızlık, soğuğa karşı giyinememek, yarın ne yiyeceğim? nerede yatacağım? korkusu... Bunlara

ilâveten anneni bahtiyar etmek imkânından mutlak surette mahrum kalmak...

— Hayır! İşte burada yanılıyorsun! Annemin hatırası için bütün Türk milletini bahtiyar edeceğim. Kayıtsız şartsız bütün Türk milletini... 15 milyon kişi bir tek Can-seza hanımmış gibi... Bunun içinde bana sataşan namussuz herif te var.

— Kim var? kim var?

— Sahi! Bu macerayı bilmiyorsunuz! Haydi onu da anlatayım da bitsin! Bu yazdı.

Ne perişan bir yaz!.. Bir ay evvel tabancamı satmıştım. Üç gün evvel de o da

güzel lâz bıçağımı. Hatırlıyor musun?

— Kemik sapıı değil mi? Evet!

— İşte onu! Yüz kuruşa sattım. Üç gün sonra tama-

104

Denize karşı bir sıraya oturdum. İnsan hiçbirşey düşünmeden yapamazmış. Yalan! İnsan, hiç kafası yokmuş gibi kendisini bile unutarak saatlerce dalıyor. Sana birşey daha itiraf edeyim: Açlık için birçok şeyler yazılmıştır. Galiba

hepsini tok adamlar uydurmuş. Aylardır devam eden yoksulluk neticesinde, yavaş yavaş iliklere işleyen açlık, öğle yemeğinin bir saat gecikmesi sırasında duyulan mide kazıntısına benzemez. Ağız sulanması, mide kazıntısına benzemez. Ağız sulanması, midede sızı falan olmuyor. Bir yorgunluk ta

değil... Bir uyuşukluk... Bir uyumak arzusu... Lâkin sahi zannedip uyumaya ni-yetlenmemeli... Uyku gelmez. Zaten uyku normal iştir. Sen tepeden tırnağa anormalsin... Birisinden işitmiştim. Uzun zaman aç kalan insanlar, zayiflamazlarmış. Bilâkis, şişman görünürlermiş. Deri şişiyor galiba!

Sonra artık vücut kendisini bırakınca... Herhalde kalp hepsinden evvel oyunbozanlık etmeli ki... Koşup dururken yüzünün üstüne devrilirmişsin.

Gelip çevirirlermiş ki ölmüşsün. O anda... Ne çırpınmak... Ne birşey! Yalnız, gözlerinden birisinin altı patlarmış ve oradan bir sarı su akarmış... Murat kederle gülümsedi: - Herhalde açlıktan ölen adam bu suretle bahtına ağlıyor olmalı... Ben o gün Gülhane Parkında henüz bahtıma ağlayacak halde değildim. Açlığı bir öfke şeklinde hissediyordum. Kendi şahsıma karşı bizzat alçaldığını için hiddetliydim. Sonra yavaş yavaş bir serhoşluk başladı. Keyifli birşey... Dünyayı bir umursamamak... Herşeyi âdî, değersiz, bayağı görmek... İşte içimde, beni (Murat) yapan her ne ise, o bir küçücük ışık, yahut, bir mini mini kız çocuğu gibi daracık bir yer: de oradan oraya koşarken yanıma birisi oturdu. (Merhaba) dedi. (Merhaba) dedim. Hafif sakalı vardı. Sırtında

cübbeye benzeyen bir siyah pardösü... Bilirsiniz... Anadolu'dan mal almağa gelmiş bir kasaba esnafı... Kolay bir tedaî ile bana rahmetli Durmuş hoca amcamı hatırlattı. Rahatlık hissettim. İstanbul'lu olup olmadığımı

sordu. (Evet) dedim. Memnun olmuş göründü. Yabancılıktan dem vurdu. Beraber dolaşmağı teklif etti. Herhalde

pek uysal davranmışım ki... tiranna dukukuhi sumu en-ni önüme atmaz mı?

— Eyvah! Karakollara gitmişsindir... Suratını tersine çevirmişsindir!

— Hayır! Ne hale geldiğimi tasavvur edemezsin* Bir kere elimi bıçağıma götürdüm. İç cebime. Orada bulunmayışına, herifin hareketinden daha çok şaştım. Nasıl yerinde olmazmış... -Murat gülümsedi: - ama olmadığı da isabet... Bir an sürdü sanırım. O bir an bu adamı hemen yere devirip artık bıçaklayacak yeri kalmayıncaya kadar bıçaklamak lâzım geldiğine kanaat getirdim. Bunu yapamadıktan sonra durmak beyhude olacaktı. Nasıl

bakmışsam bakmışım! Öyle bir korktu ki... Sakalı titreyerek «Töbe yiğit! Töbe koçum! Haltettim. Töbe!» diye zıpladı kalktı. Bir ayağı da biraz topalmış. Arkasından kayboluncaya kadar baktım. Sanki o herif duruyordu da, etrafında Gülhane Parkı yaylanıyordu.

— Bunu da mı bahtiyar etmek istersin!

— Evet... Bütün Türk milletini diyebilmek için...

— Yanlış seviyorsun arkadaş...

— Nasıl seveyim?

— Bütün dünyanın namuslu insanlarını... Bütün dünyanın... Ve ancak namuslu insanlarını...

— Orospular hudut harici mi demek?

— Her çeşidi... İster, kasaba esnafı kılığında olsunlar, ister, Fransız

Yüzbaşısını oğlunun (Yaşa anne sıkı bastır!) teşviki önünde beğenenler oslun...

— Dursun amcam da böyle derdi. Sen ne diyorsun Şahap?

— Ben şaire hak veriyorum. Orospuları sevmek olmaz!

— İyi ama, demin bak bu şair ne dedi? Orospuların içinde 16 Mart şehitlerinin

kızları da varmış.

Ertuğrul Hikmet elini kaldırdı:

— Haşa! Onlar orospu değil! Orospu... Biziz!..

Murat, o gün akşam üzeri girdiği Şahap'ın evini, o

bettinjin kıraat kitaplarındaki (Ey tamı şüheda'ya) makalesini hatırlamıştır. Bilhassa zabit gittikten sonra arkasında bıraktığı perişanlığın içinde, kadının açık kalmış bir konsol gözünü iade etmesini.

Babayı köşedeki kahveye bırakmışlardı. Eve yaklaşırken, Murat nedense bunun pek müşkül bir iş olaca-1 ğını, adamcağızın kalmak istemeyeceğini düşünerek nasıl hareket etmesi lâzım geldiğini tasarlamış, bir çare de bulamamıştı. Halbuki Tahir amca, şaşırmış bir çocuk gibi hiç itiraz etmedi.

Kapıda bekleyerek Şahap'ı anahtarı getirmek üzere babasına yolladılar.

Ertuğrul Hikmet:

— Annemi sırtlayıp getirsem nasıl olur? diye söylendi.

— İstemez. Çamaşır yıkayacak değiliz! Meydandaki ufaktefeği bir yerlere doldururuz. Zaten ne yapacağımızı da pek bilmiyorum ya... Hele girelim...

Şahap anahtarsız geldi. Babasında değilmiş. Komşulardan birisinde olmalıydı. İki kapı ötede buldular.

Ev altı rutubet kokuyordu. Karanlıktı. Bu karanlık ışıksızlıktan ileri gelmiyor, evin canı sönmüş tesiri veriyordu. Murat «Cenazeyi burada yıkamışlardır» diye düşündü.

— Bir kere paltoları, pardösüleri çıkaracağız... Ne oluyor Şahap?

— Hiç!

— Rica ederim, ağlayacaksan, burada istemem... Sus bakayım?

— Ağlamıyorum, Babam perişan... (Anahtarı!) dedim de... Yüzüme bakakaldı. Eminim ki beni tanımamıştır. Biz bu evde iki kişi barınamayız... Olmaz.

Murat, öfkeyle ayaklarını yere vurdu.

— Kunduraları çıkaralım, dedi, etrafı çamura boğarız. Haydi gelin arkamdan.

— Dur sana terlik vereyim.

liyorum, zordur. Lâkin dayanacağız...

— Mevlût ne zaman okutulur? Ertuğrul Hikmet patladı:

— Başlatma mevlûtun geyik masalına şimdi... Yeter... Mezarın başındaki herifleri görmedin mi? İstemiyorum.

— Âdettir de... Kırkında galiba...

— İyi birşey olsa, saklamazdık... Kes... Canımı sıkıyorsun!

Odaları dolaştılar. Ölü yatağı olduğu gibi duruyordu. Murat, havayı değiştirmek gayretiyle bunu evvelâ üstün-dekilerle beraber katladı. Bardak,

tas, mendil gibi şeyleri bir dolaba soktular.

Şevket, acele katlanan şilteyi tekrar sererek içindekileri dikkatli dikkatli devşirdi. Yorganı, sanki birazdan kullanacakmış gibi katladı. Hepsi de bu işler pek uzun sürecek zannetmişlerdi. Kendilerini pek şaşırtan kısacık bir müddet içinde herşey yerli yerine geçti. Evde ölümden hiçbir iz kalmadı.

Murat:

— Öyleyse yemek hazırlayalım! diye elleri belinde teklif etti.

Şahap:

— İstemez, dedi, anahtarı aldığım Bedri beyler gön-dereceklermiş... Oturalım da birer cigara içelim.

— Dur canım! Aklımda birşey var diyorum. Sobayı yakmadık! Haydi Hikmet sen odun getir. Sen de Şahap bana biraz çıra bul... Çıradan evvel bir şey getir de sobanın külünü alalım.

Bunu acele yaptılar. Odanın akşam loşluğu içinde de, sobanın horultusu ve kırmızı oynak ışığı, ölüm hissini büsbütün uzaklaştırdı.

— Artık Tahir amcam gelsin!

— Ben gidemem. Hikmet getirsin!

— Daha iyi.. Sen de geceliğini hazırla!

Yalnız kaldıkları zaman, sobada ellerini ısıtarak, Şa-hap'ın yüzüne bakmadan

konuştu:

mecburdur. Birbirinizi beyhude yere üzmekten birşey çıkmaz! Ne kadar acı duyduğunu bilirim. Lâkin, bazı yerde, evlâtlar babayı geçecek. Bilirsin

zaten ağlamak hiçbir şeyi halletmiyor. İlk anlarda insanı biraz ferahlandırır gibi olsa da, uzayınea faydasızlaşır... Sen Kur'an okumasını bilir misin?

— Biraz... Senin kadar... İşte canım... (Yasin)i yan-lışsız okurum.

— Senin kadar dedin de ödüm koptu. İyi öyleyse... Birşeyler yemeğe çalışırız.

Sonra ben teklif ederim. Abdest alırız. Birer parça Kur'an okuruz. Zaten Tahir amcam bîtap bir haldedir. Yatırırız. Sen de aynı odada kal bu gece... Ben yarın sabah erken gelirim. Babanı işe gönderirim.

— Gider mi?

— Hiç itiraz etmez... Bu akşam anladım.

— Nereden anladın?

— Kahveye oturmasından... Sen haydi, bir büyük kapla abdest suyu getir. Sobanın üzerine koyalım...

Kendisi annesine (Yasin) okumağı hiç düşünmemişti. Şimdi, bunu nereden çıkardığını araştırınca, ölüm karşısında, kederli bir insanı teselli için başka çare olmadığını anlıyordu. Kederli bir insan ama... Kendisi gibi değil... Tahir amca gibi...

Hikmet, Tahir efendiyi yukarı çıkardığı zaman, komşunun yolladığı yemekler de gelmişti.

Tahir efendi, büyük bir suç işlemiş gibi hep yere bakıyordu. Oğlunun getirdiği entariyi görünce hiç ses çıkarmadan soyundu. Sedirde, her zamanki yerine oturdu. Sofrayı önüne getirdiler. Birkaç lokma aldı. Murat'ın pişirdiği kahveyi, verdiği cigarayla beraber içti.

Mescitte yatsı ezanı okunurken Murat:

— Haydi amca abdest alacaksınız! dedi.

Eline su döktü. Sonra da kendisi ağzını, burnunu çalkaladı, yüzünü kollarını baştan savma yıkadı. Ayaklarını yıkamayı da unutmuş oldu. Zaten kimsede dikkat edecek hal yoktu. Şahap'tan sonra Ertuğrul Hikmet'e 109

Şair, başını (Ne olur?) manasına salladı:

— Abdest al. Sıra ile Kur'an okuyacağız!

— Ben beceremem!

— Biliyorum. Sen Kulhüvallah'ı okuyacaksın...

— Töbe estağfurullah...

Ertuğrul Hikmetin aldığı abdest te, pek abdeste ben-zememişti.

Murat, duvarda asılı kitabı indirdi. Tahir efendinin karşısına oturup, bir güzel Besmele çekti. (Elham)dan başladı (Elif, lâm, mîm)in çerçeve içindeki kadarını okuyup, Tahir efendiye uzattı.

— Ayınmim'den iki sûre de siz okuyacaksınız. -Sayfaları süratle aradı- İşte şunları...

Tahir efendinin sesi, uzaktan geliyor gibiydi. Dolgun ve pürüzlüydü. Murat onu dinlerken, Kur'anın burada bir itiyattan ibaret olduğunu, ne kalbe, ne de akla mahsus hiçbir his uyandırmadığını farketti. Buna rağmen gene de insana pek tabii geliyordu. Ölülerin arkasından niçin Hatim indirildiğini, Mevlût okutturulduğunu ilk defa bu kadar sarih anladı. Başka birşey verilemez olduğundan...

Ertuğrul Hikmet (Kulhüvallah) ta bile üç fahiş hata yapmış, kitabı Murat'a verirken:

— Ne kadar zormuş! diye mırıldanmıştı. Şahap'ın sesi güzeldi. Kur'anı da iyi okuyordu. Sanki öğretilmiş gibi aoele de etmedi.

(Yasîn) sûresinin devamı müddetince, Murat, bir kelimesini bile anlamadığı cümlelerin kafiyelerine dikkgt ederek, eskiden, babasıyla beraber gittikleri Teravih namazlarını hatırlayarak, ölümü ve ölüyü unuttu. Zaten umduğu da

buydu. Şahap susar susmaz, elini kaldırarak dua okur gibi birşeyler mırıldandı, acele:

— Artık yatalım! dedi, yarın sabah ben erken geleceğim... Cigaranız var mı Tahir amca?

— Var.

— Yoksa bırakayım!

— İstemez.

110

yataKiarı yaparsınız aegıı mrc

— Yaparım evet...

Tahir efendinin elini öpüp Hikmet'le beraber çıktılar.

Hava poyrazdan lodosa çevirmiş, kuru soğuk, yapışkan bir ıslaklığa dönmüştü. Hikmet, neden sonra:

— Kur'an okumayı iyi akıl ettin, dedi, başka hiçbir şey de yapılamazdı.

— Ne hazindir...

— Hangisi?

— Hiç bir akıllı iş yapılamayacak yerde işe yaramak...

— Ben sana her zaman demez miyim?

— Hazin ama...

— Yook... İtiraz istemem...

— Ben dindar olduğum için itiraz etmiyorum. Bizim memlekette henüz sosyal fonksiyonu var...

— Ne biliyorsun? Senin (Bizim memleket) dediğin yer neresi? Bu memleketin hangi mıntıkalarını iyi tanırsın?.. Hangi zümrelerini... Her memlekette, köylü sınıfı ananelere sadık olur. Din'e bahusus! Bizim memleket bakalım böyle mi?

— Nasıl?

— Ben iki sene Anadolu'yu karış karış dolaştım. İstanbul çocuklarına orasını güzelce göstermeli ki... Val-laha, dinle alâkadar kimseye rastlamadık. En mütehassı-bı kasaba esnafıdır, bizim kumpanyanın kızları için az daha birbirlerini kıracaklardı. Yoksa, İslâmiyette artık zina etmek haram değil mi?

— Öyle olmuyor ki... Devir meselesi... Hem zina ediyor, hem müslümanlığı sapasağlam kalıyor.

— Tamam! Ben de bu kanaattayım.

— Ne gibi?

— Benim müslümanlıkla hiçbir alâkam kalmamalı... Sen dilersen beni gene Mekke Şerifi kadar müslüman saymalısın!

lam kaidelerini neden kötüleyim! Hiçbir din, hiçbir Peygamber ümmetine kötü yol göstermez!

— En iyisi de islâmiyettir. Esareti ilgayı aklına getirmemiş... Bizim Allah İngiliz Lord'undan daha mı gaddar yahu?..

— Eskimiş ahkâmı yok demiyorum...

— Gene geldik, eski münakaşaya... Bu gece Kur'-anın bir faydasını görür gibi oldum. Belki yalnız bu geceki faydası kalmıştır.

— Belki mi?

— Tabii belki... Yarına kadar düşüneceğim. Aklım iyice yatmazsa bir bilene danışacağım.

— Neticeyi bana da bildir unutma!

— Hiç unutur muyum? Ben bu geceki faydasının da saçmalığına eminim!

Soruşturacaksam senin hatırın için soruşturacağım.

— Bir duyan olsa, beni ham sofu zannedecek! Ben annemin canına Kur'an okumuyorum... Aklında bulunsun! Hem Durmuş efendi amcam da, hoca olduğu halde, Kur'an okumazdı.

— Şahap'a da söyledim de... Şu Durmuş efendi amcanı görmek için ömrümden beş senesini severek verirdim. Nerdeyse adını anarken (Celle Celâlehu) diyeceksin.

— Adil amcamı sana göstereceğim. Onu görünce Durmuş efendi amcamı görmüş gibi olursun! Bak o zaman bana nasıl hak vereceksin! Hem sen Adil amcamla öyle güzel anlaşırsın ki...

— Neden?

— O da senin gibi komünist de ondan... Köşebaşında Hikmet:

— Sana güle güle, dedi, ben şuradan bizim kıza bir görüneyim. Günde iki kere

penceresinin önünden geçmezsem kavga ediyoruz,

— Bu gece olsun...

— Ne olmuş bu geceye?

— Şahap'ın annesi...

i

uıuu

seleyi istismar ederek mahailebici güzeline kendisini nasıl açındıracağını düşünüyordur.

— Artık gaddarlık ediyorsun!

— Ölüm öyle tuhaf birşey ki... Hayatla içice bulunduğu halde, aynı zamanda hayatla hiçbir alâkası da yok... Tasavvur bile edemiyoruz. Bugün anlattığın akrep hikâyesinde bana feci gelen neydi bilir misin?

Neydi?

— Akrep'in senin gözünü oyması değil... Senin elini kaldırıp onu

defetmeyisin... Haydi Allahaısmarladık fakir'i pürtaksir!

— Güle güle Şair, - boksör, - gazeteci...

— Yeter... Hakaret oluyor...

— Kahveye uğrar mısın?

— Bu gece mi? Hayır! Erken yatalım!

— İnanmam. Paran varsa içersin.

— Vallaha içmem! İşte abdestimle sana bir de müs-îüman yemîni!

Hikmet, arkadaşının elini sıktı. Her zamdn böyle ayrılırlarken kendi şiirlerinden bir mısra söylerdi:

— Yolda ateş bulursam yakarım cigaramı!

Murat düşünerek yürüdü. Birçok hususlarda, Hik-met'le fikirleri taban tabana zıttı. Öyle olduğu halde, aynı şeyleri nasıl seviyorlardı, aynı şeylere

nasıl kederleniyorlardı? Buna esasta ayrılıp teferruatta birleşmek mi demeli, yoksa teferruatta ayrılıp esasta birleşmek mi?

Esasta birleşiliyorsa, teferruat insanı nasıl oluyor da bu kadar ayırabiliyor, teferruatta birleşip esasta ayrılıyor-larsa, esasta ayrılanları teferruat böylece nasıl birleştirir?

Bir cigara yaktı ve yüreğinin adetâ sevinçli oluşuna evvelâ şaştı, sonra üzüldü. Hüsniye teyzeye dehşetli acıdığını biliyordu. Öyleyse?.. Saadete benzeyen bu

gönül ferahlığı bir arkadaşa karşı vazifesini yapmaktan geliyor olmalıydı!

Ne kadar hazin olursa olsun vazife iyi şeydi.

Bu düşünce gönül ferahlığını bir misli, daha arttırdı.

Çünkü aynı zamanda Murat, kendisinin tenbel bir insan olmadığını da bir daha ispat ediyordu.

Nerdeyse ıslık çalmağa başlayacaktı ki, lodos'un yapışkan rutubetini yırtık pabuçlarının içinde, taban derilerinde iğrenerek hissetti.

«Hay Allah belâsını versin» diye söylendi.

IX

Garson İhsan, iyice merak etmişti. Sabahtanberi nerede olduğunu sordu. Şahap'ın felâketine çok acıdı. Büyük bir fincanla şekeri az bir kahve getirdi:

— Seni iki kere aradılar! dedi.

— Kim?

— Adını söyledi ya... Unuttum. Dur bakayım... Necdet mi? Necip mi?

— Necip olmalı... Defterden falan bahsetti mi?

— Tamam! Defteri sordu. (Yazdıysa alayım!) dedi. (Haberim yok!) dedim. İyi demiş miyim?

— Keski verseydin?

— Veremem. Tanımıyorum. Huyunu bilmiyorum. Şakalaşmağa kalkar... Bir de ona mı öfkeleneceksin! Demek böyle ha... Şahap iyi arkadaştır. Yazık, sabahleyin ondan mı gelmiş demek? Az kalsın, (Yok) diye siktir edecektim.

— Ondan gelmiş. Eyüpsultan'a gittik. Mezar kazdırdık. Şahap kederli ama, babası büsbütün berbat...

— Aldırma... Yarın yeni bir karı alır. Yeni karı bütün dertlerini avutur. Bizde bir lâf ederler. Derler ki: «Makbul karı iki senede ölür de yiğidi yeni baştan kız alır! Ölene dua eder.»

— Öyle değil!.. Tahir amcam fena!..

— Ben Şahap'a acırım. İnsan altmış yaşına gelse, anne, annedir. Hiç değil, gider de şımarırsın! Ben de bir iş mi buldu dedim? Yoksa başına bir belâ mı geldi? Senin boktan işlerin çoktur. Hem de bir kârı olsa canım yanmaz. Onun bunun meselesi...

— oımuı kıık Myuıet perışun aa Kimseıer çağırmıyor. O cihetten rahatım... Üzülme.

— Nesine üzüleyim? Söz dinlemiyorsun ki... Bizde lâf ederler: «Akıl veren çok olur da ekmek veren bulunmaz!»

— Ekmek... Biz de kimseden şimdilik ekmek istemiyoruz ya, İhsan efendi.

— İstesen de veren nerde? Sahi unutuyordum. Bu gece bakara var. Patron geldi. Seni sordu. Selâm bıraktı.

— Getiren gönderen sağ olsun... Bu gece mi? Bir de yorgunum ki...

— Yarın akşama kadar yatarsın. Gene Şahap'ın anası ölecek değil ya...

Bu sefer Mustafa Kemal gelse yukarı bırakmam... Gazinonun yarısı bizim. Ne de olsa üç, beş lira alırız.

— Care yok! Bekleyeceğiz! Kimler gelecek acaba?

— Eskiler tamam... Adana'dan iki tüccar gelmiş. Paralı heriflermiş...

— İyi. Pekâlâ!

Bakaraya saat onbirde oturdular. Üç seyirciyle Murat'tan başka dokuz oyuncu vardı. Murat hem fiş veriyor, mano topluyor, hem de kâğıt dağıtıyordu.

Oyun büyüktü. Büyük olduğu için de seyirci heyecanlıydı.

Bir meşhur operet bestekârı, bir doktor, Beşiktaş'lı Adana, Darülfünun'a gittiği söylenen zengin bir delikanlı, iki mirasyedi, iki yüksek rütbeli, zabit, iki de Adana'lı tüccar... Oyun sessiz ve terbiyeli devam ediyor, kazananlar da, kaybedenler de efendice davranıyorlardı. İkiye doğru Murat'tan rakı rica ettiler. İhsan bir şeyler uydurdu. Arkadaşının yorgunluğunu hesaplayarak, -Kendi yorgunluğuna aldırmadan- yardıma geldi. Kâğıt dağıtmayı Murat'tan aldı. Bu suretle, Murat'a kumarbazları seyir imkânı da vermiş oldu.

Birisi mi söylemişti. Bir yerde mi okumuştu. (İnsanın ahlâkını yaptığı iş tayin eder.) diye bir söz aklına geldi. İyi tanıdığı insanlar masaya oturup kâğıda el sürer

da, paralar da, artık kâğıt ve para değillerdi. İnsan oğlunun eğlenmek için icat ettiği bu resimli ve renkli kartonlar dönüp kendisini icat edene nasıl dehşetle

hükmediyorlardı. Esası şüphesiz, kaybetmemek, mütemadiyen kazanmak olduğu halde, paranın nasıl da hiç bir değeri kalmıyor, esasta değersiz olması lâzım geldiği halde, birdenbire hayatî bir kıymet iktisap etmiş sayılan iskambillerin dönüp dolaşmasına basit bir vasıtadan ibadet kalıyordu.

Terliyorlar, sararıp kızarıyorlar, korkup seviniyorlar, birbirlerini gözetleyip kollayarak, tereddüt içinde veyahut gözünü kapayıp bir yere atlar gibi, çoluk çocuklarını, işlerini, sevgi ve nefretlerini unutmuş olarak görünüyorlardı.

— Banko!

— Kart!

— Elli liralık fiş verir misiniz?

— Bana da...

— Evet, gene dokuz buldunuz...

— Ne şans...

— Mersi..

— Rica ederim...

Ve arada, meşhur operet bestekârının güzel kahkahası...

Oyun sabaha karşı dağıldı.

Mano, -yani kumar evinin hakkı- 40 lira tutmuştu. Yarısını patrona ayırdılar. 20 lirayı da birisi ocakçıya mahsus olmak üzere üç pay yaptılar. Ayrıaa kazananlar İhsan'a birkaç lira bahsis bırakmışlardı

— İhsan, elinin tersini ağzına kapatarak esnedi:

— Yorulduk ama, değdi, ne dersin?

— Bu hafta da dehşetli şansım var. Böyle giderse ahlâkım bozulacak.

— Hiç bozulmaz. Aklı başında bir insan devamlı olmayan kazanca güvenmez...

Bak unuttum. Hamdi bey uğradı. Sen gelmeden biraz evvel... Seni sordu ona kalırsa iş hazır diyor. Ne düşündüm bilir misin?

116

— Sana elden düşme bir elbise uydursak... Hamdi bey (Avukat yanına koyacağız.)

diyor. Bu kılıkla gidemezsin.

— Nasıl uyduracağız? Yedi liraya elbise vermezler ki... Zaten yalnız elbiseyle de olmaz. Kundura, gömlek, şapka ister... Dur bakalım... Ben bir şeyler düşünüyorum. Bir çaresine bakacağım...

— Ben de biliyorum. Kundura lâzım... Öteberi lâzım. Dedim ki patrondan biraz avans alırız. Otuz lira şimdilik işimizi görür. Sen işe girince birlikte öderiz. Ne kadar maaş verirlermiş?

— Hamdi beyin sözü: 25 lira...

— Pek te az kardeş!

— Üstüste on, onbeş lira da çıkarı varmış.

— Ne gibi?

— Bilmem. Öyle söylüyor. Bahşiş falan olmalı... Bu da bir çeşit uşaklık... Uşaklık demiyelim, garsonluk gibi... Lâkin adı: Kâtip...

— İş olsun da... Böyle sürünmek daha mı iyi? Aklıma kaç kere geldi de nedense söylemedim.

— Nedir?

— Bu yaz münasip bir iş bulunmazsa garsonluğu de-nesek diyecektim.

— Neden diyemedin? Böyle işler bizde ayıp sayılıyor. Bizde dedimse, büyük şehirlerin bazı muhitlerinde... Halbuki İstanbul'da öyle garsonlar var ki günde beş liraya para demez. Bunu düşünmeyiz de, ille adı kâtiplik olsun diye zorlarız. Kendimiz de pek uydurmuyoruz. Muhit yadırgıyor. Takdir edecek yerde...

— Haydi artık yat! Böyle söylemenin ne faydası var. Bildiğin halde, sen bile yapamazsın. Peki buna ne diyelim- Vallaha ilk onbeş öldüm, öldüm dirildim. Hele birisi ilk defa paranın üstünü almadı. (Kalsın) dedi. Sırtımı ter kaplamasın mı? Bir ayıp geldi bana, hiç sorma! Sonra düşündüm. Düşündüm de, «Oğlum İhsan! İş senin bildiğin gibi değil, dedim, garson kısmını müşteriler bir vakit insan yerine koymazlar» dedim.

— Fena manada söylemiyorum ki birader! Yanı garson, garsondur. İhsan, Mehmet, Ahmet, değil... Yüzüne dikkatli bakmazlar. Bir beyaz önlük... Bu beyaz önlük her tıkırdıya kendiliğinden koşar. Emirleri alır, yerine getirir. Ben de

öyleydim... Bu aklıma gelince cesaretlendim. Sonra da insan alışıyor. Şimdi artık kırk senelik garson gibiyim.

— Amerika'da, bir çok büyük adamlar küçüklüklerinde garsonluk, tezgâhtarlık, çıraklık ederlermiş.

— İşte bu iyi bir âdet! Onlar garsonun halinden anlarlar? -İhsan biraz düşündü: - Anlarlar, dedim ya, insan böyle şeylere hem kolay alışır hem de kolay unutur. Kulak verme... Hem garson kalmalı, hem de büyük adam olmalı ki garsonları unutmasın!

— Aferin İhsan! Ne doğru söyledin...

— Yat! Gevezeliğim tuttu. Bir yorgunum ki...

Murat, odasına girdi. Girer girmez, sabahleyin yatağını düzeltmeden çıktığına her zamanki gibi pişman oldu. Yorganı katlasaydı, üzerine delik deşik battaniyeyi çekseydi sefalet bu derece dehşetli görünmezdi. Şimdi ayakları çoktan kuruduğu halde sabahki ıslaklığın ızdıra-bını da yeniden çekmeğe başlamışlardı. Cebinde on liraya yakın para olduğu halde, on kuruş bulunmadığı zamanların azabını bilmesine rağmen hiç sevinmiyordu. «Devamlı olmayınca bir işe yaramaz... » İnsanın, sahici insan olabilmesi için ekmek parası, giyecek derdi, başını sokacak yer bulamamak korkusundan kurtulması lâzımdı. Buğdayın kilosu iki kuruşa, bir metre yerli kumaş iki-buçuk lira, bir yerli kundura üç lira, basmanın arşını on-beş kuruş ve bir odanın aylık kirası da üç lira olduğu halde, bunu temin edememek, bunun yokluğunu çekenlere temin etmeği aklına bile getirmemek şaşılacak birşey değil mi?

Kitaplarına kederle gülümseyerek baktı. Anket defteri hepsinden ayrı, daha yeni daha temiz duruyordu. «Halbuki ötekilere nazaran ne kadar feci derecede saçma!» diye düşündü. Yorgunluktan sırtı ağrıyordu. Panait 118

ıy a< Wı www w j M. .« ...

Sirano'yu aldı. Kaldığı yerden iki sayfa okudu. Elektriği söndürüp uyudu.

Ertesi sabah erkenden Şahap'lara gideceğini tama-miyle unutmuştu.

Necip, Anket defterini almak için ancak iki gün sonra uğradı. Ve ilk sözü:

— Hazır mı? diye sormak oldu.

— Hazır! Bir kere (Merhaba) derler. Sonra oturup bir kahve içerler..

— Bilmem ki bekliyorlar da...

Mekteptenberi bu tereddütlü halini insanın yüreğine merhamet veren bir sevimlilikle taşıyordu. Öyle ki, iki kere ikinin dört ettiğinde bile hâlâ mütereddit gibi bir hali vardı.

.', ... AA ”•.--- —!-!•'-•<

Birşey unutmuş, yahut, şuracığa birşey düşürmüş te bulamamış gibi can sıkıntısı ile kapıya baktı. Nihayet içini çekerek oturdu.

— Hazır demek?

— Hazır canım! Ne kadar ehemmiyet veriyorsun. Huyunu bilmesem sahi

zannedeceğim.

— Defter mi? Kardeşim, başımın etini yiyorlar. O kadar merak ediyorlar

ki... Daha bir sürü yazacak adam varmış.

— Sen?

— Ben beceremem ki... Şaka edeyim diyorum olmuyor, ciddi davranayım diyorum olmuyor. Bana yazdırmak ta istemiyorlar. Zaten (Haydi) deseler, ben kendime münasip bir namı müstear bile bulamam... Aylar geçer...

— Kimler yazacakmış, Bak Necip, İnci hanım her kimse, rica ederim beni insafsız insafsız tenkit ettirmesin...

— İnci mi? Kuzinim... Seni dünyada tenkit ettirmez. (Defterimin şaheseri!) diyor. Hem sana birşey söyliye-

muş. uoraunu sana geiırmege mecDurum. Ne yapacağım bilmem ki...

— Bunu benim için sorsan daha iyi edersin. Hem ben galiba bir küçük Anadolu

seyahatine çıkıyorum. Artık geldikten sonra inşallah...

— Dur bakayım! (Anadolu) dedin de aklıma geldi. Senin annenin adı Oanseza hanım mı?

— Evet, ne olmuş?

— Öyleyse babanın adı da Mahir bey...

— Çanım ne olmuş?

— Ben bilmiyorum, dedim, gülüştüler. Mehmet Pa-şa'nın torunu Fatma hanımı tanıyorsun öyleyse...

Murat, telâşla gözlerini, kırpıştırdı.. Yutkundu.

— Fatma hanım mı? Hayır! Zannetmem!

— İyi vallaha! Bu (Zannetmem) bana mahsus bir söz değil mi? O seni

işte pekâlâ tanıyor. Bir defterde Fakir'i pürtaksiri okuyorlardı (Kim bu kuzum?) diye sordu. Bizim Kuzin, (Benim defterime de yazıyor. Neoip'in arkadaşı Murat bey!) dedi. O zaman (Murat mı?) diye düşündü. Bir Murat tanıyorlarmış. Lâkin seni Anadolu'da biliyor. (Valdesinin adı Oanseza hanım pederi de Mahir bey... Pederleri bir yangında kazaya uğradılar,» dedi. Doğu mu?

— Doğru lâkin ben hatırlayamadım.

— O seni hatırlıyor ya, sen ona bak... Lâkin azizim dehşetli kız! Hem akıllı, hem de güzel... Ben o kadar tatlı esmer görmedim. -İçini çekti:- Öyleyse hazır ol kahveleri içince gideriz!

— Nereye?

— (Eğer o Murat beyse mutlaka getirin) dedi. Şimdi beni bekliyorlar. Kapıdan çıkarken bizim kuzin, (O Murat bey değil de Fakir-i pürtaksir ise, siz gene getirin!) emrini verdi. Sen daha şimdiden bir çok evlerde meşhursun.

— Yok canım!

— Ben zaten mektepten biliyordum. Tahrir vazifelerini hepimizden iyi yapardın. Çok da okurdun... Seni

\

remem. Nasıı aa aKiiıarınaa tutuyorlar. Bir sürü yanlışım» çıkardılar. Ben tashih etmeğe baktıkça büsbütün karıştırdım. Hasılı senin yüzünden berbat bir haldeyim azizim. Yürü gidiyoruz!

Murat, gülümsedi. Necip mi o kadar dalgındı. Kendisi, âdeti olduğu üzere kahvenin en kuytu köşesine oturduğundan mı, kılığı kıyafeti insanları dehşete düşürmüyor-du. Yoksa, erkekler sahiden teferruatı böyle görmezler miydi?

— Çok müteessifim kardeşim, dedi, gayet mühim bir randevum var. Defteri al götür. Hanımlara gıyabî hürmetlerimi söyle. -Bir an düşündü:- Fatma hanıma ayrıoa selâm ederim. Evet, şimdi, hatırladım. Tanışıyoruz. (Anadolu'dan gelmiş!) dersin işleri yüzünden valdeleri hanımefendiyi henüz ziyaret edemediğine pek mahcup.) dersin. İlk fırsatta Saide hanım teyzemin ellerini öpmeğe geleceğim. Nasıllar? Görüşmeyen iki sene oluyor. Fatma... Pardon Fatma hanım, büyümüştür değil mi?

— Ben küçüklüğünü bilmiyorum ki... Kocaman kız... Uzun boylu... Ne endam? Ben pek anlamam, bilirsin. Lâkin kızlar bile kendisini beğeniyorlar!

— Onun anket defteri yok mu?

— Bilmem. Biraz kibirlice... Herkes, (Fakir-i pürtaksir! Fakir-i pürtaksir!) deyip dururken hiç lâkırdıya karışmamıştı. (Murat) denilince alâkadar oldu.

Ben doğrusu beğendim. Neden gelmek istemiyorsun anlayamıyorum. Bazan bir eğleniyoruz... Teyzem de hoş kadındır. Edebiyattan, musikiden öyle güzel bahseder ki... Derhal anlaşacağımıza eminim! Benimle hep alay ederler. Ben de aldırmam!

— İyi ediyorsun! Bir gün elbet gideriz. Teyzeniz hanımefendiye hürmetlerimi takdim ederim. Lâkin hanım arkadaşlarınıza rioa ederim, beni lüzumundan fazla şımartmasınlar!

— Seni pek beğenirler. Hep yüzünü, kalıbını, kıyafetini soruyorlar.

Anlatıyorum. Onların hoşuna giden sözleri nereden bulursun Yarabbi!

121

ru sürdü:

— İşte! Dalgınsındır. Kaybedersen mesuliyet kabul

etmem!

— Doğru eve gideceğim. -Deftere biraz korkarak, birçok ta üşenerek

bakıyordu: - Ev şuracıkta, Lâlelide... Beraber geliversen... Cok iyi olurdu. Sevinirlerdi. Dans ta ediyoruz. Ben bir başıma haklarından gelemiyorum. Bazan kapıyı üzerime kilitleyip, bir odaya saklanıyorum. Bilirsin, saat makineleriyle meşgulüm. Lâkin rahat bırakmazlar... Biri gider, biri gelir...

Sen olsaydın... Biraz başımı dinlerdim.

— Fatma hanım da dans ediyor mu?

— Şahane! Vücudu pek müsait... Bir endam! Hüner rakkaseleri gibi... Demek gelmiyorsun! Ne diyecektim?

— Acele bir randevusu varmış. Zaten böyle bir davetle şerefleneceğini bilmediğinden...

— İşte bir sürü lâf!.. Beni tekrar buraya gönderirler zannederim... Usandım canımdan!..

Ayaklarını sürükleyerek, birisine şımarır gibi, ağır ağır çıktı. Murat arkasından gülümseyerek baktı. Bazı hareketlerini taklit etmek arzulan duyardı. Rus romanlarında-ki acaip prenslere benzeyen bir tarafı vardı. Büyük bir çocuk...

Sonra Fatma'yı düşündü. Son gördüğü zaman 14-15 yaşında olmalı... Gene de, güzeldi. Lâkin boyu o kadar uzun görünmemişti. Demek serpilmiş... Bu yaşlar kızların çocukluktan genç kadınlığa geçtikleri çağlar... Kalbi sıcak sıcak vuruyordu. Ne uzak seneler... İki sene halbuki... İki sene ama dehşetli iki sene... Ölümle, azapla, yoksullukla ağzına kadar dolu... Gurbet... Falan...

Elini traşlı yüzünden geçirdi. Yüreğinde yorgunluk -daha doğrusu - ihtiyarlık duyuyordu.

Boş fincanları almağa gelen İhsan :

— Defter gitti mi demek? diye güldü.

— Gitti, evet!

— Çoook... Bir sürü hazırlıyorlarmış. Biz bunu para ile yazsak epî kâr edecekmişiz.

— O zaman da yazdıran olmaz. Yağma yok! -Kapıya baktı. Eline aldığı fincanları acele masaya koydu:- Şahap geliyor... Ne diyeyim?

— Bana mı soruyorsun? Geçmiş olsun diyeceksin! İhsan elini uzattı.

— Geçmiş olsun Şahap efendi... Duydum da, çok üzüldüm.

— Sağol İhsan efendi! Ne yapalım... -Murat'a döndü:- Hani ertesi sabah gelecektin?

— Sorma! Uyandım ki öğle olmuş... Gece bir türlü uyuyamadımdı. İhsanla oturduk, dertleştik değil mi?

İhsan :

— Öyle! diyerek tasdik etti. Murat:

— Bizim pehlivana bir kahve yap! dedi. Otur... Nereden geliyorsun? Tahir amcam

nasıl?

— Bugün işe gitti. Arkadaşları (İstersen birkaç gün biz idare ederiz) demişler. Lâkin bir yerlerde vakit geçilemiyor.

— Otur. Sen nerelerdeydin?

— Ben mi? Serseri olduk birader... Hâlâ inanamıyorum. Sana da böyle mi gelirdi?

— Herkese... Bu inanamamak iyidir. İnanamaya ina-namaya alışıyoruz.

— Çarşıya uğradın mı?

Şahap bir an söyleyip söylememeği hesapladı.

— Uğradım. Halimden o saat anladı. Gitti geldi, sordu. Babası içerde bir işle

meşgulmüş bereket versin... Söyledim de ağlamasın mı?

— İyi kız! Eksik olmasın!

— Şaşırmışım... Duramadım. Tavukgöğsünü olduğu gibi bıraktım, çıktım. Ertesi gün uğrayınca babası: (Sizin tavukgöğsünü kaldırdık!) dedi. (Bekledik dönersiniz

diye, baktık ki gelmediniz!) İyi insanlar değil mi?

123

yorlar...

— Ertuğrul Hikmet nerede?

— O da iki gündür görünmüyor! Bilmez misin! Dertli olduğu zaman bir yere

kapanır. Kafayı çeker.

— İçki başına felâket getirecek diye korkuyorum.

— Aldırma! Hikmet'in parası ona, felâket getirecek kadar çok içki temin

edemez.

— Orası da öyle ya... Babam her gece seni söylüyor. Ben onu serserinin biri sanırdım! İçinizde en yüreklisi, akıllısı oymuş! diyor. Eskiden bunu lâtife olsun diye söylerlerdi. Şimdi böyle konuşmak istemediği halde, gene de böyle konuşuyor.

— Alışmış!

— Alışmış ama, eskiden beni güldürürdü, şimdi ağ-layasım geliyor!

İşsizliğini söyledim. Ahbaplarına bakacak! Öyle dedi ama, hiç ummam! Şuraya

gidince unutur, Dündenberi tutturmuş (İlle seni evlendirelim!) diyor. Canım sıkıldı.

— Canım! Ölenle ölünür mü? Er, geç..

Şahap, açık kestane renkli gözlerini hayretle kırpıştırdı :

— Sen mi söylüyorsun? Annemin ölümünden üç gün sonra...

— O başka... Size bir kadın lâzım be birader... İstersen mahallebici güzelinden

Tahir amoama bahsedeyim!

— Hâlâ konuşuyor. Ben istemiyorum..

— Peki, peki! Ne zaman istersen haber ver! Kulübe gittin mi?

— Ne kulübü? Fakülteye bile uğramadım. Hem bert sana birşey söyliyeyim mi? Ben

hukuktan vazgeçtim.

— Bir sene sonra iyi akıl! Ne yapacaksın?

— Kaptan olacağım. Bu sene Ticaret-i Bahriye'ye talebe alacaklarmış.

— Avukatlık, hakimlik hiç birşey bilmeden pek âlâ başarılır. Kaptanlığa gelinee, mutlaka bir serdümenin bildiğini bilmeğe mecbursun. Bak sonra karışmam!

124 I

kulak verme...

— Her sanat iyidir. Hakkından gelmeli...

— Sen de artık beni büsbütün...

İkisi de duydukları hakiki kedere rağmen ölümün süratle uzaklaşmış olduğunu farkederek şaşırdılar. Eskisi gibi lâtife etmemek için kendilerini zorladıkları meydandaydı. Gene somurtmağa çalıştılar. Murat, «Ölenle ölünmüyor! Doğru!» diye düşündü.

Bu esnada Necip'in tekrar içeri girmesi mevzuu büsbütün değiştirmiş oldu.

Necip, şapkasını ensesine atmıştı. Murat, uzun boylu olduğu için, somurtmak ona yaraşıyor! diye aklından geçirdi.

— Hayır ola?

— Kalk birader! Ben sana demedim mi? -Şahap'ı belki de sahiden

görmemişti: - Kalk haydi!

— Ne var?

— Seni bekliyoruz. Pastalar ısmarlandı. Sen Fatma hanımın nişanlısı imişsin de bize neden söylemedin?

— Kimin nişanlısı imiş?

Bunu tehditkâr bir ifadeyle Şahap sormuştu.

Murpt kendisini toplamak için iki delikanlıyı tanıştırdı. Necip bir an, bir müttefik bulduğuna memnun gülümsedi. Ellerini masaya dayadı:

— Haydi!

— Hele otur. İmkânı yok! değil mi Şahap?

— Neyin imkânı yok! Nişanlı olmanın mı? İyi valla-ha!

— O lâtife canım... İşimiz var ya... Limana gideceğiz... Gayet mühim...

— Ne limanı, anlayamadım? Necip :

— Olmaz, diye yalvardı, hepsi geleceklerdi de, ben bırakmadım. Burası Paris

değil hanımlar. Şehzadebaşı Kıraathanesine genç kızlar henüz devam etmiyor,

dedim. İyi demiş miyim?

— Peki iyi söylemişsin!

125

|~U II MU IIUIMllI lliu nur\u

dest edip götüreceğim!

— Kim bu Fatma hanım? Gene Şahap soruyordu •

— Mehmet Paşa'nın torunu! Murat'ın nişanlısıymış!

— Ne demek? Murat gülümsedi:

— Bir çocukluk latifesi... Fatma hanımın pederi Selim bey Sakarya harbinde

şehit düştü. Babamla aynı bö-lükteymişler. Orada, cephede, boş vakitlerinde konuşurlarken kızı bana vermiş oluyor. Sonra biz tanıştığımız , zaman... Küçüktük. Bana öğretirlerdi. Ben Fatma'ya... Fatma hanıma (Nişanlım) derdim. O kızardı, ağlardı. Ben. de (Çatlasan da, patlasan da sen benim nişanlımsın. Seni bana Selim amcam vermiş!) derdim. Annelerimiz gülü-şürlerdi. Demek ki bunu hatırlamışlar.

— Evet! Kendilerine sinema oynatırmışsın! Filmi bile hatırlıyor. Renkli bir inek filmi imiş. İnek başını salladıkça bir sevinirmişsiniz ki...

— Sahi öyle bir film vardı. Galiba da, ancak beş metre idi. Tekrar, tekrar çevirirdik...

— İşte gördün mü? Tamam! Yürü gidelim... Ötekr kızlar inanmıyorlar. Ötekiler inanmadıkları için Fatma hanım ısrar etti.

— Neye inanmıyorlar?

— Fakir-i pürtaksir'in Fatma hanımın nişanlısı olabileceğine...

— Neden?

— Fatma'yı sana lâyık görmüyorlar galiba... Kanaat-larınca sen, Balzak'tan daha büyük bir edipsin!

— İşte asıl bu sebeple gitmemek lâzım. Hanımlarr inkisar-ı hayale uğratmayalım! Şimdi beni iyi dinle Necip! Yorulduğun için özür dilerim. Hemen git! (Kahvede yok!) dersin.

Şahap ihtiyatla sordu :

— Neden gitmiyoruz?

— Gitmiyor muyuz? -Murat bir kaşını kaldırarak yüzüne baktı:- Anlamadım!

sunup uu uumşııı munusiiıı umyuiuu;

— Yani... İşimiz var da... Beyfendiye onu demek istiyorum. Biz mutlaka limana inmeğe mecburuz.

— Kardeşim! Vallaha bilmem ki... Ben de (İşi vardır) dedim. Buraya kadar gelmeğe üşendiğimden... İnanmadılar. (Bizi kırmaz) dediler. (Bu kadar kabalığı ummayız) dediler. (Homongolos mu bu?) dediler. Sonra yolda aklıma geldi. Şuradan döneyim de (Kahvede bulamadım.) diyeyim dedim. Lâkin işte Murat bilir. Ben doğruyu gidip, söylemeği beceremem. Yalan hiç olmaz... Yüzüme gözüme bulaştırırım... Gelse iyi olur. Hep beraber gideriz. N'o-lacak? Beş dakka sonra limana gidiverin... Kıyamet kopmaz ya...

Şahap, bu kadar mâkul bir teklif karşısında tekrar ümitlendi:

— Sana söylüyoruz hemşeri!

— Bana mı? Ne? Evet (Kahveden kalkmış) diyeceksiniz... Bir başka gün vadediniz. Meselâ, bir hafta sonra... Olur mu?

— Ne yapalım? Olacak! Lâkin pek üzülecekler. Buı kız milletini bilirsin... Nuh der Peygamber demez! Şu halde burada yoksun!..

— Yokum!

— İyi... Birşey daha alacaktım. Haa sahi! Sen ne ci-garası içiyorsun?

— Ne yapacaksın?

— O cins cigaradan da ısmarladılar. Ben cigara içmediğim için adlarını bilmem. Sana sezdirmeden öğrenip alacaktım. Söylesene...

— İyi ama, ben gitmediğime göre artık hacet kalmadı!

— Sahi! Sen çok yaşa e mi? Ben döneyim! Selâm götüreyim mi?

— Sapıttın mı Necip? Hani ben burada bulunmuyordum.

— Öyle ya... İyi ki hatırlattın birader!..

Eliyle selâma benzeyen müphem bir işaret yaptı. Yalnız kaldıkları zaman Şahap

sordur

I

— iNfciutsn yıııııouiM

— Bir kere (Gitmedik?) değil (Gitmedin?). Kendini hemen araya sokuşturma... Sonra töbe Yarabbi! Şu kılığıma, kıyafetime baksana...

— Hiç aklıma gelmemişti. Öyle ya... Lâkin bu nişanlılık bahsinden ben kuşkulanıyorum.

— Neden? Eski hatıra... Annemin günlerinden... Hemen sustu.

Şahap birşey düşünerek gene somurttu ve neden sonra :

— Amma da arsız bir kızmış, dedi, elin adamına nasıl oluyor da (Nişanlım) diyor?

Bu söz Murat'ı sinirli sinirli güldürdü.

İhsan'la Murat akşam yemeğinde kendilerine bazı bazı yaptıkları gibi mükemmel bir ziyafet çektiler. Ziyafet tanesi yüzer paradan dörder köfte, beş kuruşluk yarımşar piyaz, bir de yüz dirhemlik rakıdan ibaretti.

Kahve, akşam ezanıyla yatsı arasında, bir saat kadar tenha oluyordu. Bu tenhalıktan istifade ederek, ocakta kurdukları sofranın karşısına geçerler, ekseriya, hiçbir şey konuşmadan, bazan da tek tek, rabıtasız gibi görünen mevzuları dolaşarak, ziyafetin tadını çıkarırlardı.

İhsan :

— Cok paran olsa her akşam içer miydin? diye sordu.

Bunu ikinci kadehten sonra mutlaka sorardı. Murat, elini salladı :

— Bilir misin? Sofra muntazam olmalı. Ahmet Ra-sim bey, (Mezeler göz içindir.) dermiş. Öyle, göz için bir sofra!.. Kar gibi tertemiz örtüler, en hâlisinden kristal kadehler... İki de aklıbaşında arkadaş... İki de küçük hanım... Sesleri güzel olacak... Zannederim ki, böyle olursa her akşam içilir.

— Sahi! Kaç kere karar verdim. Bir izinli günümde Beyoğlu'na çıksak diyorum. Olmuyor. Köfteciden sonra

dirmez... un t\cıc yıueısetı, seni egıen-

— Ya?

— Oraya yerleşmeli... Herkesi tanımalı, diyeceğim... Bu sefer de usanmak başlar. Hasılı boş!

— Boş moş! Bir gece davranalım kardeşim! Şöyl© Beyoğlu'na bir görünelim! Ertuğrul Hikmet bey ne güzel söyler: «Görsün bizi

görmeyenler» diyelim.

— Olur. Hay hay! İş bulayım da sonra...

— Evet! İş bulmadan olmaz... Bir küçük şişe daha gelsin mi?

— Yok! Faydasız bir şey! Oturup birer kilo içsek ser-hoş olmalıyız! Yahu, bazen

canım ne ister bilir misin? Kendimi kaybedecek gibi içeyim, derim. Hani bazısı efe-lenir... Bir hal gelir üzerine... Nâra atar, yalpalar...

— Mahsus yapar rezil! Ona mı imrendin?

— Bazı imreniyorum. Ben de aksine çok içtim mi, olduğumdan daha ağır davranıyorum. Serhoşluktan utanmış gibi... Halbuki insan neden içer? Serhoş olmak için içer...

— Yok! Serhoş olmak için içilmez. Birbirinin lâfından daha çok lezzet almak için içilir. Sonra türküler de insana, birkaç kadehten sonra, daha yanık geliyor.

— Ertuğrul Hikmet'te serhoşlanmaz. Yatar sızar da. sızdığı ana kadar aklı

başındadır.

— Ekseriya, ayıklığında iyi döğüşenler böyle oluyorlar. Ayıklığında yumuşak adamların serhoşluğu fena... Zembereği boşanmış saat gibi... Durduramazsın. Gürültüsünden kafan kazana döner! Köfteleri biraz ısıtayım mı?

— İstemez, bitirelim! Doydun mu?

— Çoktan...

Ocakçı Veli dayı yemekten geldi.

— Keyfinize bakın Allaseniz, dedi, haber verseydiniz kalırdım.

Onun âdetiydi, böyle üzerine geldiği zaman delikanlıları mahcup etmemek için böyle söylerdi ve ekseriya.

Gene de öyle yaptı.

— Zahmet ettin dayı!

— Zahmet mi olurmuş Murat beyim! Allah şahit, seni çok severim. Hele bizim

İhsan, sana tutkun âdeta! Biraz görünmesen somurtur. Arar...

— Eksik olmasın! Ben de sizi seviyorum. Kardeş gibi geçindik...

— N'olaoak yavrum! Ölümlü dünya bunun burası... Bir tatlı dil, güler yüz kalır. Murat dışarı çıktı. Her zamanki köşeye kuruldu. Midesi sıpsıcaktı. Başında keyifli bir duman vardı. Bir iki gazete almıştı. Takip ettiği romanları ekseriya bu sıralar okuyordu.

; Daldığı için Ertuğrul Hikmet'in başueuna dikildiğini farketmedi:

— Dalmışsın ceride ummanına...

— Yok... Nerdesin hakikatsiz!

— Kurdun, kuşun yuvası var, insan oğlunun yuvasr yok...

— Hay Allah belâsını versin, sana incil hediye eden Amerikan misyonerinin. Ben usandım.

— Hiç usanma! Öyle bir acaip üslûbu var ki... Bayılıyorum. İki bin sahifelik bir koca kitabı, inadına da küçük harflerle dizmişler... Bu iki bin küsur sahifede topu topu üç, dört tane esaslı yalan var. Bu üç, dört yalanı, bıkmadan, usanmadan ve en tuhafı zerre kadar utanmadan tekrar etmişler... Bayılıyorum dedim ya... Hele Davut Peygamber'in bir marifetini gördüm.

— Neymiş?

Davut Peygamberdir, bir gün can sıkıntısı ile pencereden komşu evlerin avlularına bakar. Gayet güzel bir hatun görür. Akıl başından gider. Tahkik ettirir. Bir yaman zabitin karısı olduğunu anlar. Sen Peygamber Davut olsan ne halt ederdin?

— (Töbe) derim! Malûm ya bir uygunsuzluk yaptığımız zaman (Ben Peygamber değilim ya birader,) deriz.

130

:; uıyc uuyıııııo.

— Ne istiyor?

— Dinle iki gözüm! Hemen bir kâğıt yazmış. O sıralar Davut Peygamber'in orduları bir şehri muhasara ile meşgul imişler. O zabite bu kâğıdı verip doğruca kumandana yollamış.

— N'olacak?

— Kumandan, zabiti en tehlikeli yere hücum ettirip, civardaki askerleri birdenbire geri çekecek.

— Anlayamadım.

— Neden nur-u aynım! Zabiti geberteceğiz ki karısı bize kala! Bunda anlaşılmayacak ne var? ,

— Bunu Davut Peygamber mi yapıyor?

— Davut Peygamber, ne sandın?

— Kitaba neden yazmışlar? Allah Allah! Uyduruyorsun!

— Uyduruyorsun, dedin mi, demedin mi, yarın İn-cil-i şerîf geliyor. Bir

oku da daha ne marifetler var, an-ta? Kardeşinin karısıyla çiftleşen mi istersin, öz babalarıyla yatan iki hemşire mi dilersin, can kaygusiyle nikâhlı

karısını kızkardeşim diye takdim edip ellere ettiren mi ararsın?

— Bu namussuzlukları ne demeye yazıyorlar. Hıristiyan milleti de böyle işlere gayret versin, diye mi?

— Vay beyim var! Davut Peygamber'in kıssasını diler misin?

— Tabi!

— Karının kocası ölür. Davut Peygamber dul karıyı çekip alır.

— Sonra!

— Onlar ermiş muradına... Sonrası daha acaip... Kitabın belki yüz sayfasında, yüzlerce Davut neslinden melek geliyor. Hepsinin maceraları kısaca anlatılırken bir de mühim kayıt var: «Bu melek, Davut Peygamber'in Allah'a hoş gelen yolundan ayrıldı. Milletini gazaba uğratmağa sebep oldu!» deniyor. Yani, komşusunu öldürüp karısını almadığından besbelli...

— incil-l şeni yumı ycııyoı...

— İstemem!

— Hayır! Gelecek... Dursana, ne sırıtıyorsun? (Hoh!) de! (Hoh!) de bakayım! Vallaha sen içmişsin namert!

— Yok canım! Dişim ağrıyordu da, bir kadeh bulup gargara ettim.

— İnanırsam, asıl ben gargara etmiş olacağım...

Heie dur...

— İstemez! Vallaha istemez... Bak, içmem!..

— Dur, dedim.

Ertuğrul Hikmet, kendi tabiriyle «Kuş gibi uçup» gitti. Beş dakika sonra arka cebi şişkin olduğu halde geri geldi. Ocakçıya seslendi:

— Veli dayı mısın, ne kannağrısı namussuzsun! Birer çay gönder! Şekeri sakın içine atma!

— Bir namussuz sesi geliyor! Yavrum İhsan! Sese bak! Bizden mi?

Çaylar gelinoe birer yudum aldılar. Sonra her yudumun boşluğunu konyakla tamamlayarak, derin bir keyf içinde ağır ağır demlendiler.

Ertuğrul Hikmet büyük bir ustalıkla Şahap'tan annesinin ölümünden hiç lâf

açmadı. Gene kızı vasfediyor-

du:

— Bir hoş ki... Kız kısmını insan oyuncak niyetine seviyor. Bir türlü ciddiye almıyor. Onlar halbuki bizi dehşetli ciddiye alıyorlar. Düşünüyorum, sebep şu olsa gerek: Bizim onlar uğruna yaptığımız şeyler, erkek olmamız haysiyeti ile pek sudan işler. Meselâ, gece vakti tenha sokaklarda dolaşmağı ele alalım! Bu iş bir delikanlı için kalabalık sokaklarda dolaşmaktan daha tehlikesiz. Yani her zamanki hayatından daha basit! Fakat bir de genç kıza sor... O seninle beraber, iki adım atmağı büyük bir fedakârlık, kahramanlık sayar! Bundan ürkekliğine rağmen bir de budalaca güvenmesi vardır ki...

— Evet! Anlıyorum.

— Nereden anlayacaksın? Öyle bir soğuk herifsin ki... Kaç kere söyledim. Bizimkinin bir çıtıpıtı arkadaşı

var. Mebruke... Görmeli! Yeme de yanında yat! Ben bile arada sırada, (Şunu bıraksam da, berikine mi başlasam!) diyorum. Bir Cuma sinemaya gidelim... Karanlıkta kolay anlaşırsınız...

— Konyak kafana vurdu. Tam âşıkdaşlık edecek sıram ya benim?

— Başkalarının düşünmesi lâzımgelen şeyleri, hiç üstüne elzem olmadığı halde, neden düşünürsün? Kılık kıyafetine bu kadar ehemmiyet verişini bir türlü anlayamıyorum.

— Neden be yahu? Geçen gün Eyüpsultan'dan gelirken, bu kılık kıyafet bahsini nerelere götürdündü? Bir sözün bir sözünü tutmuyor ki...

— O zaman konyak içmemiştim. Aklım başımda değildi. Ben içmediğim zaman söylediğim sözlerden mesuliyet kabul etmem! Şimdiki sözüm doğru! Bırak, Mebruke hanım. (Ben bu kılıksız herifi ne yapayım?) desin! Belki demez!

— Ben haysiyetimi bir kız çocuğunun (Belki demez) ihtimaline teslim edecek adam mıyım?

— Haysiyet mi? Haysiyetin bu işle münasebetini kavrayamadım! Ayıp değil ya..

— Senin şiir!

— Yere batsın yahu! Keski yazmaz olaydım. Bir daha sana şiir okumayalım öyleyse... O lâfın gelişi... Haddine mi düşmüş! Kunduram yırtık diye benimle alay edecek ha!.. Ağzını yırtarım, ağzını... Hem sen bana baksana kuzum! Ben Ertuğrul Hikmet olduğum halde, kılıksızlığını bana karşı izzet-i nefis meselesi yapmıyorsun da, elin bîçare budalasına karşı nasıl böyle düşünüyorsun?

— Sen beni seversin!

— Belki Mebruke de sever!

— Aradaki (Belki) ye hiç mi dikkat etmezsin be şair!

İki arkadaş daha geldi. Cimdallı oynamağı teklif ettiler. Murat'la Hikmet ortak olarak karşı karşıya oturdu-ıar. Hikmet suret-i haktan görünerek sordu:

; "   133

— Cigara falan var mı?

— Vay açıkgöz vay!

— N'olmuş? Mutlaka kazanacağımız ne belli?

— Hem Murat'la ortak olmuş, hem de (mutlaka kazanacağımız ne belli?) diyor.

Sen bizi gözü açılmamış sığırcık yavrusu mu sandın? Birer çay içeriz!

— Peki canım! Var mı, yok mu diye sorduk! Günah mı?

— Hem de günah-ı kebâir... Dolandırıcı!

Murat büyük bir süratle oynuyordu. En küçük kâğıda kadar hesaplamakla ve asla kaput olmamakla meşhurdu. Altıok iskambilde ustalığına da diyecek yoktu. Çok zaman bir kahve halkı, işini, gücünü bırakır, Murat'ın ustalık ettiği partiyi seyrederdi.

Ertuğrul Hikmet de fena oynamıyordu. Birinci partiyi kolayca kazandılar.

Kahve kalabalıklaşmış, domino, tavla gürültüleri artmıştı. Seyirciler de etraflarına toplanıyorlardı.

Murat, hep önüne baktığı halde, söylenmeden yapamazdı:

— Onlu geldi!

— Haydi oyununa bak!

— Niçin telâşlandınız? Ben sizin yerinizde oslam. Onludan evvel bacağı oynardım.

— Çok beklersin!

— Teşekkür ederim. Benzinin sararması hakikati haykırıyor! Bre ortak! Demindenberi (Bacak) diyorum. Bizi mahvettin!

Ertuğrul Hikmet somurttu:

— Cebime mi sokaydim? Ben onu oynamağa mecbur değil miyim?

— Cebine elbette... Marifet cebine sokmaktadır. Dünya cebine sokmak üzerine kurulmuş...

— Bir daha rica ederim bacak, macak deme! Herifi kuşkulandırıyorsun. Onludan evvel oynardı.

— Hiç sana benziyor mu? Bu arkadaş adeta akıllı! Yani kendi aklı kendisine elverir. Vücudunu bir yere çarpmadan gezdirmeğe yeter!

134 i

— Bizimki?

— Ne diyeyim? Yar var, ağyar var! Allah selâmet versin!

Hamdi bey nedense bu akşam erken gelmişti. Murat'ın sözlerine fıkır fıkır gülerek yanında oturuyordu.

İkinci partiden sonra, Hikmetle tavlaya geçtiler. İkisi de oyunu yanlışsız oynarlar, birbirlerine zar da tutmazlardı.

Murat ta onları seyretmekten zevk alıyordu.

Hamdi bey:

— Vursana manzumeci! dedi.

— Kimi vurayım? Seni mi? Neden?

— Pulu... Beşi ben olsam vururdum.

— İşte ondan yeniliyorsun ya...

— Kim yenliyor? Aman Garson efendi birader! Lütfen tebeşir yetiştir. İnkâr edecek!

— Bilakis, inkâr etme diyerek sana üç oyun verdik!

— Şuna üç oyun der! Sinirime dokunuyor. Bir mars bir oyun...

— Üç etmez mi? Yoksa, üç buçuk mu sayılıyor?

— Marsın bir başka halâveti vardır. Gele mi? Neden gele atıyorsunuz? Bu suretle bir hamle kaybetmiş oldunuz?

— Sus! Zar duymasın! Zar bunun böyle olduğunu bilmiyordu. Bilse hiç gele gelir mi? Dört oldu.

— Biraz daha devam edelim. Bir düşeş atarsam!

— Elbette devam edeceğiz. Ben seni denemek için söyledim.

— Neyi deniyorsun?

— Tavla bilip bilmediğini!

— Netice?

— Bilmediğin meydanda! Zira tavlada mars diye bir-şey yoktur. Bir oyun almağa çalışacaksın! Mars olur, kadere... İşte şeşbeş bir açık verdi. Gel Hamdi bey ne sana, ne bana!

— At ta kazan!

— Sonra (Eyvah!) dersin! Son pişmanlık fayda vermez!

135

— At uzatma!

Bir daha teklif ediyorum. Ne sana, ne bana! Zarları yuvarladı. - İşte gördün mü? Vuruldun! deminki sözünü yerine getiriyorum. Demin (Vur) demeseydin. valla-ha vurmazdım!

Oyna... Ben o kemiğin bıyığına tüküreyim! Gelmemeliydi ki...

— Bu da üç olur!

— Oyna! Yağma yok!

— Üç olur. Bir tavla bilen gelsin!

Oyna! Saçmalıyorsun! Ben işte bu sebepten bununla oynamağı istemem. Şiir yazar gibi oynar...

— «Beş attım da şeş oynadım - Gene Felek yendi beni!» Hesabı he mi?

Duydunuz ya müslümanlar! Sahtekârlık ettiğini ağzıyla söyledi. Saymam!

— Sana kalsa çoktan savuşacaksın ama... Bereket versin, şahit çok... İstersen şeşyek kapısını vereyim...

Kızma!

— Aman şeşyek kapısını da öğrenmiş. Tevekkeli değil... Ne oluyor diyorum. Murat bey siz mi öğrettiniz?

— Yardımcı sayılmaz. Tavlada yekyekedir.

Bu esnada, (Türk Salonu)nun garsonlarından birisi, Murat'ın yanına geldi. Kulağına eğildi:

— Bizde bir arkadaşınız var. Sizi çağırıyor? dedi.

— Kim?

— Ben tanımıyorum. Buralı değil.

— Kendisi neden gelmiyor?

— Yanında bir hanım var. (Mutlaka gelsin) dedi. (Beş dakika getein de gitsin!) Murat duvardaki saate baktı. Onbirdi.

— Nasıl bir adam?

— Esmer!

— Çok mu?

— Çok!

— Bildim. Zahmet ettiniz. Mehmet efendi, lütfen kendisine (İşi var!) deyiniz olmaz mı?

— Başüstüne!

136

Garson gidince Ertuğrul Hikmet sordu:

— Neymiş?

— Birşey yok!

— Neymiş Aİlasen?

— Birşey yok dedim ya... Dans müsabakası varmış, (girecekse Duyursun!) demişler.

— Girelim n'olacaksa... Bir de namımız danslara yürüsün! Hep tavlada yenecek değiliz ya...

— Kim yenilmiş. Dörde dört!...

— Hah! Bunu itiraf için söylemiştim. Durunuz Düşeş öyle mi? Oyunu biraz bilseniz, (Beş) diye bırakırdınız!

— Zehir gibi atıyor bu gece... Bu gece bunu güç yetmez! Sana gelen zarın yarısı bana gelmeli de...

— Tam yarısı gelirse, ben beş yapıncaya kadar, siz iki buçuk yapabilirsiniz...

Bu da bir muvaffakiyettir. Benden iki buçuk oyun almak... Hey Yarabbi! İşte bir

düşse daha... Bende pul kalmadı gözümün bebeği! Başka paran var mı?

Hamdi bey, kıpkırmızı olmuştu. Ne zaman yenilse beş dakika kadar dehşetli üzülürdü. Lâkin seyirciler de hak verdiler. Hikmet'e yenilmek başkasına yenilmeğe benzemezdi. Sanki karşısındakine tavlayı muhakkak öğretmeğe yeminliydi.

Şimdi gene meşhur hikâyesini, büyük bir ciddiyetle anlatmağa başladı:

— Herif hamama gitmiş! Bakmış ki bir delikanlı, göbek taşında oturuyor ve de kara kara düşünüyor. Herif sormuş: «Ne var oğlum! Yoksa senin ırzına mı geçtiler?» Delikanlı başını sallayarak cevap vermiş: «Keski ırzıma geçseydiler dayı, beni yendiler!» Zordur Allah göstermesin! Düşmanlar başına... Pek, müşküldür... Ulan kemik!.. Senin kırk paralık namusun olsa Hamdi beye merhamet ederdin...

— Yarın akşam!

— Bu söz, Hamdi beyin öfkesini altettiğine delâletti. Yanaklarını çukurlaştırarak sevimli tebessümüyle gülümsedi. Tavla bahsi da burada bitti.

137

Üç arkadaş bir müddet susunca seyir için toplandılar, kibarlık ederek uzaklaştılar. Hamdi bey Murat'a:

— Bugün gene senin avukatla beraberdik, dedi. Kâtip galiba zannettiğimizden daha çabuk ayrılacak. Sevki-iyattan evvel Ankara'ya gitmek istiyormuş. Erkân-ı harbi-yede bir akrabası varmış. Onu görüp bir yere yerleşecek-miş. Bu sebeple hazırol!

— Ben hazırım!

— Oğlan yarın giderse, ben yarın seni gelir alırım!

Öbürgün giderse öbürgün...

— Başüstüne! Ertuğrul Hikmet:

— Hay Allah razı olsun Hamdi bey, dedi, korkuyorum, giderek ahlâkı bozulacak!

— Ne. gibi?

— Şey oluyor. Adeta ürkek oluyor. Ben, halbuki bilhassa Murat gibi ddamlar işsiz kalınca yırtıcı olurlar sanırdım. Hani teşbihte hata olmaz (Aç köpek fırın yıkar!)

îîıesabı!

Hamdi bey bir an düşündü:

— Değil, dedi, bilakis... Açlık insanı sünepe eder. Ne demişler (Yiğitlik atla, silâhla, parayla olur.)

Murat tane tane konuştu:

— Sünepelik bildiğimiz halde gelse, insan belki onu aklıyla defeder. Lâkin öyle gelmiyor. Bir başka türlü! Dünya birdenbire değersizleşiyor. Bu değersizleşmek biraz fazla sürerse, öyle sanırım ki, aç adam, şerefini dahi korumağa üşenir! Zaten her çeşit ahlâk düşkünlüğü de birdenbire başlamıyor ki... Yavaş yavaş, o kadar derinlere düşeceğini havsala almaya almaya... Nihayet bir daha yer yüzüne çıkmanın imkânsızlaştığı bir yere kadar indiğini şaşırarak farkedince... Değil mi?

— Herkes için değil... Yalnız sefalet her zaman bu neticeyi vermez. Başka yardımcı unsurlar da ister. Meselâ içki, meselâ ailede mütemadî geçimsizlik... Ertuğrul Hikmet, Hamdi beyin arada sırada, böyle konuşmasına her zaman şaşardı. Hiç görüşmediği hal-

de, uzun senelerdir devam eden yalnız hayat, bu acaip yankesiciye demek felsefe yapmak, içtimaî şartları tahlil etmek imkânını vermişti. Zaten pis sanatına rağmen, diğer emsali gibi kalkmamak üzere düşmemiş olması da belki bundandı. Kitap okumayı sevdiğini, bir büyük ve kalın deftere beğendiği şiirleri kaydettiğini biliyordu. «İnsanı düşürecek unsurlar var

ama, bereket versin büsbütün düşmesine manî olan unsurlar da var!» diye düşündü.

(Tülk Salonu) nun garsonu tekrar geldi. Gene Murat'ın kulağına eğildi:

— Affedersiniz! diye fısıldadı, arkadaşınızın adı Kara Cemal'miş. Cok müşkül vaziyette olduğunu söylüyor. (Bir dakika için gelsin de gitsin!) diye rica etti.

— Neymiş?

— Vallaha bilmem!

— Parası mı yok? Ama zannetmem! Serhoş mu?

— Değil!

— Ya?

— Galiba bir belâya çattı. Masasında Zifos Şükrü Oturuyor.

— Kız var dedinizdi?

— Kız da var.

— Zifos ne istiyormuş?

— Bilmem. Akşamdanberi beraber içiyorlar... Zifos'u bilmez değilsiniz. Adı üzerinde...

Ertuğrul Hikmet daha fazla sabredemedi. Garsona:

— N'oluyor Mehmet? diye çıkıştı.

Birşey yok Hikmet bey... Murat ağabeyi bir arkadaşı istiyor da...

— Ne biçim arkadaşmış. Biz burada ağaç gölgesinde oturmuyoruz. İşi olan herif kendisi gelir. İyi vallaha!

Murat bıyıklarını çekiştirerek düşünüyordu. Hikmet'-in ceketini ocaktan alsa da bir an gitse mi? Pantolonu da berbat... Hele kunduraları da berbat...

Kara Cemal'in yaza çıkmaz işleri çoktu. (Bre serse-rî! denilse...

Şehzadebaşı'nın Türk salonu'nda ne işin var? Beyoğlu dar mı geldi?)

Sözü uzatmamak için:

139

— Peki, hemen geliyorum! dedi. Garson'un arkasından düşünerek baktı.

— Neymiş canım?

— Bizim Kara Cemal..

— E?

— Serhoş galiba! (İlle gelsin) diye tutturmuş.

— Gidecek misin?

— Bir bakayım. Şimdi gelirim!

— Dur evvelâ ben sana bakayım? Otur oturduğurt yerde... Ben o züppeyi hiç sevmiyorum.

— Arkadaştır.

— Arkadaş olsa semte gelince evvelâ buraya uğrardı.

— Yanında kız varmış.

— Vay beyim vay! Dans salonunda .fink atan kızın hatırı için mi sana uğramamış. Peki uğramadıysa şimdi ne demeğe çağırıyor? Demin (İşim var) dedin ya...

— Yapışkandır. Ben gider gelirim... Siz savuşmayın!

Hiç olmazsa İhsan'ın ceketini almak için, bir de sustalıyı açıp hazırlamak fikriyle kahve ocağına doğru gitti. Zifos bulaşık herifti. Hele sarhoşluğu bütün İstanbul'a illallah çektirmişti. (Zifos) adı da zaten bundan geliyordu. Ayıkken şeker gibidir. Lâkin bir de içti mi? Hele bugünlerde Bahriye askeri de olmuş... Ocakta, Veli dayıya göstermeden sustalıyı açtı. Ceketinin dış cebine soktu. Bu esnada, ceket değiştirmekten vazgeçmiş, orada birisi vasıtasıyla ya Kara Cemal'i, yahut Zifos'u dışarı çağırmayı tasarlamıştı.

Gülümseyerek caddeye çıktı. Kara Cemal iyi boks yapardı. Bilhassa sol yumrukları pek kuvvetliydi. Zifos'u saniyede tepeleyecek iktidarda olduğu halde... Başını salladı.

Arkasında hızlı hızlı ayak sesleri duyarak döndü.

Ertuğrul Hikmet, başı açık geliyordu.

— Hayırola!

— Ben de geliyorum.

— Olmaz.

] — Uzatma, ben de geliyorum. (Zifos) diye bir lâf

w duydum. Zifos ne oluyor?

— Zifos falan yok! Sen kahvede bekle... Şimdi geleceğim...

— Palton da yok... Dişlerin birbirine vuruyor haydi yürü!..

— Öyleyse riea ederim, işime karışma!

— Vay, iş te mi var?

— Karışma, dedim ya...

Dans salonunda cazbant sesi dışarıya vuruyordu. Müsteciri Asım bey, uzun boylu yakışıklı bir delikanlı, yağlı güreşte olduğu kadar dansta da ustaydı. Murat'ı gülerek karşıladı. Ağır bir sesle:

— İşin farkına vardım ama, hele ortalık biraz daha tenhalaşsın dedim, diye gülümsedi, lâkin Kara Cemal, ille sizi çağırdı.

— Daha iyi... Siz lütfen birisini yollayın da, (Zifos'u) bana çağırın!

— Gelmez. Cok sarhoş! Yahut ta numara yapıyor. Kaç kere adam gönderdik. Bir

kere dışarı alsak... Ben hesabımı biliyorum.

— Bir de benim için çağırın!

— Ne diyelim?

— Murat geldi! Seni istiyor! deyiverin bakalım! Asım bey, garsonlardan birisini yolladı. Kendileri de

kapunun aralığından gözlediler. Herkes dans ettiği halde, Kara Cemalle kızı oturuyorlardı. Zifos, âdeti olduğu üzre üç iskemleyi birden işgal etmiş, birisine oturmuş, birisine kolunu, diğerine ayağını dayayarak yayılmıştı. Garsonu, başı ağır serhoş gibi göğse düşmüş olarak dinledi. Sonra hatırlamağa çalışır gibi gözlerini zorla açtı:

— Buyursun yahu! dedi, Murat bey gelsin! Pekâlâ! Bunu kapı aralığından duymuşlardı. İyi bir tesadüf

eseri olarak Kara Cemal kapıya yakın bir yerde oturuyordu. Burasını salondan alçak bir bölme ayırmaktaydı.

I HOI lliv I i\j*-ovj ıvıuıuı in I\UI IUUI VilVf l remezlerdi.

Ertuğrul Hikmet'e adeta yalvardı:

— Sen girme! Ayıp olur! Bak ne kolay halledeceğim. Söz ver! Asım beyle burada duracaksınız!

— Vuruşursanız?

— O zaman girersiniz!

— İyi öyleyse...

Murat, süratle yürüdü. Bölmeye girerek, serhoş Zi-fos'un başına dikildi. Daha yaklaşırken ellerini kollamış» ikisini de meydanda, çıplak görmüştü.

— Merhaba arkadaşlar! diye gülümsedi.

Kara Cemal, büyük bir yükten kurtulmuş gibi sıçradı:

— Buyur. Neredesin yahu?

— Merhaba... Murat bey!...

— Vay Zifos ta buradaymış! Alem yaparsınız da haber vermezsiniz öyle mi? -Kıza döndü: - Safa geldiniz efendim! Bunlar pek hakikatsiz olmuşlar ama, sizi görünce mazeretlerini anladım. Siz bir arkadaşı ihmal etmeğe fazlasıyla değersiniz.. Beni takdim etsenize...

— Nadire hanım... En sevgili arkadaşım, canım ciğerim, kardeşim Murat bey... Murat kızın elini sıkıp Zifos'un ayağını dayadığı iskemleyi çekti oturdu.

— Canınız sıkılmıyor ya?., dedi, neden dans etmiyorsunuz?

Kara Cemal kekeledi:

— Ediyoruz.

— Hani nerde? Tango boşa gidiyor. Ben epîdir senin dansını seyretmedim. Kalkın bakalım!

Kız, büsbütün korkmuştu, hakkı da vardı. Çünkü yeni gelen Zifos'tan daha serserî idi. Kıyafetinden belli. Üç günlük sakalı da cabası...

Kara Cemal sözü ikiletmedi. Kızı piste koşturdu. Kalabalığa dalıverdi.

142

— N'oluyor Zifos!

— Bırak ağabey! Hemen dansa kalkın dersin. Biz burada akşamdanberi... Sen

ne bileceksin!

— N'olmuş?

— Bu kız... Bu orospu! Töbe estağfurullah, yahu bizim başımızı belâya

sokacak! Sen bunun yediği naneleri duysan kulağını kesersin namussuzum?

— Seninle bir alâkası mı vardı?

— Benimle alâkası olsa, şu da lâf mı Allasen, Karo oğlanı çoktan tepelerdim.

— Öyleyse...

— Bu kız, senin anlıyacağın bizim Mülâzım'ın dostu!

— Hangi Mülâzım'ın?

— Bizim Talim Taburunda...

— E?

— Bölük zabiti...

— Peki!

— Bir de baktım, burada oturuyoruz. Beyoğlu'ndan buraya neden atlamışlar.

Mülâzım'ın korkusuna... Bizim Mülâzım yiğit delikanlı... Biz de bugüne bugün muteber sayılırız. Dostunu ellerle görünce can başıma sıçradı lâkin dur bakalım dedim.

— Evvelâ rakı içelim de dedin öyle mi?

— Evvelâ bir anlayalım, dedim, bizim Mülâzım Allah selâmet versin, yiğit delikanlı ama, orospu pozlarını hovardalık numaralarını pek bilmez. Olur ya, belki bir oğlan arkadaşıdır. (Şunu götür de biraz dolaştır, ben de arkanızdan gelirim!) demiştir. Külhanbeylikte bilmez değilsin, karı, silâh yabancıya teslim edilmez ama, Mülâzım bu?

— Sonra baktın ki öyle değil...

— Değil. Cinler tepeme toplandı. (Dans etmeyeceksiniz.) dedim.

— Bak Zifos! sana bu işi hiç yakıştırmadım.

— Hangi işi?

— Bu kadarcık işi sen bilirsin... Lâkin serhoşluk akimi karıştırmış.

— Nedir?

— Bu senin yaptığına düpedüz (Pezevenklik) derler. Ulan sen elin zabitinin

dostunu kollayacak delikanlı mısın? Tuuu ervahına...

— Aman!

— Amanı, ben duydum, başkası duymasın! Haydi yavaşça savuş!

— İyi ama, zabitin...

— Başlarım zabitin sırmalarından... Defol diyorum. Bir de Zifos kodoşluk ediyormuş mu desinler? Eller Bahriye ocağına girince hiç yoktan yiğitlenir!

Şuna bakın! Kalk savuş! Ben oğlanla kıza birşey belli etmem.

Zifos, bu lâflara kanacak kadar serhoş değildi. Buraya otururken (Anafordan birkaç kadeh yuvarlarım.) demişti. Birkaç kadeh te yuvarlayınca, (Şu kız, -Sahiden zabitin dostu olan Nadire'yi- bu gece de bizim zarımıza baksın!) diyerek fikri bozmuştu. Murat'tan başkası olsaydı, -Merkez memuru lâz Fehmi bey bile olsa- bu niyetini dayak yemeden değiştirmezdi. Kendisine Zifos lâkabı bıçak atmasından ziyade, dayak yeme kabiliyetinden dolayı verilmişti.

Lâkin Murat'ı tanıyordu. Görür görmez, işin içinden (Maraza olmadan) nasıl çıkacağını düşünmeğe başlamış, hemen de ayılmıştı. Murat'ın kendinden taraf olması hoşuna gittiğinden cilveleniyordu.

Bunu Murat ta gözlerinden anladı. Çünkü Zifos kavga etmeğe karar verse, öyle hain bakardı ki...

— Yuvarla şunu da bas! dedi.

— Gelseler de (Eyvallah!) desem...

— Bas diyorum. Canımı sıkıyorsun...

— Kız fena değil de Murat bey... Gel bu gece...

— Hâlâ söylüyor... Kızıyorum ama...

Zifos rakıyı dikip kalktı. Yumruğunu efece ağzına sürdü. Bir kere dans eden kalabalığa baktı.

— Bu gece sana bağışladım, dedi, lâkin bunları başka yerde bastırırsam, Allah kerîmdir.

— Ona sözüm yok! Eğer başka yerde bastırır da, kızın iman tahtasına çökmezsen namertsin!

— Hem fırsatı elimden alırsın! Hem de şu söylediğin söze bak!

— Geliyorlar. Defol!

Zifos kollarını kabartarak çıkıp gitti.

Murat arkasına dayandı. Kara Cemal'le kız, ta, yanına gelinceye kadar farketmemiş göründü. Sonra kibarca gülümsedi:

— Afedersiniz, Şükrü efendinin acele bir işi varmış. Gitti. Selâm bıraktı.

— Gelecek mi?

— Bu gece mi? Yok canım! Gitti gider, dâhi gider. Siz daha kalacak mısınız?

— Hayır, hayır! Şunu içelim de biz de gidelim değil mi cicim!

Kız, omuzlarını silkti. Murat'a dikkatle bakıyordu. Henüz belâdan tamamıyle kurtulduklarına emin değildi. Murat garsona seslendi:

— Mehmet efendi hesap! Sonra da arkadaşa bir otomobil bulunuz... Bana müsaade hanımefendi!

— Güle güle efendim: Kara Cemal atıldı:

— Oimaz. Şunu bitirelim. Sen de bizimle beraber geleceksin!

— içmiyorum. Doktor yasak etti. Sonra arkadaşlar bekliyor. A, baksanıza buraya kadar gelmişler. -Kapı aralığından bakan Hikmet'e elini salladı:- Geliyorum. Kalkti:-Allaharsmarladık!

— Yarın bana yazıhaneye mutlaka uğra!

Kara Cemal, komisyonculuk ederdi. Tehlikeden kurtulunca sanatına çok iyi giden yüksekten konuşma âdetini gene ele almıştı.

Murat ona mazur gören bir gülümsemeyle baktı.

145 F.: 10

Nadire'nin elini sıktı.

— Siz, dedi, Cemal'in şimdiye kadar tanıdığı en güzel hanımsınız. Bunu biliyor muydunuz?

— Pek çok hanım tanır mı?

— Bu da nasıl sual? O kadar iyi dans etmeği benimle öğrenmedi ya...

— Kızkardeşiyle öğrenmiş...

— Ellinci kızkardeşiyledir. Ama, siz de iyi dans ediyorsunuz.

— Nerden bildiniz?

— Şimdi seyrettim ya...

— Hayır seyretmediniz! Konuşuyordunuz?

— Mümkün mü? -Aynayı gösterdi:-Siz buradan bakıyordunuz, ben buradan... Bütün yollar Roma'ya çıkar, demişler. Bütün gözler, güzele bakar. Efendim. İyi geceler...

Ancak üç adım ayrılmıştı ki kızın merakla sorduğunu duydu:

— Kim bu?

— Bir arkadaş!

— Ne tuhaf adam!

— Tuhaftır...

— Ne iş yapar?

Kara Cemal'in cevabını artık işitmedi.

Hikmet:

— Bu kadar mı? diye somurtarak sordu.

— Bu kadar.

— Neymiş?

— Anlatırım. Üşüdüm. Hızlı yürü!..

— Şaştım doğrusu. Benim bildiğim Zifos eşek sudan gelinceye kadar dayak yemeden söz anlamazdı! Ne

dedin?

— Anlatırım!

Kahveye girince, kahve çay söylemek bahanesiyle gene ocaklığa gidip sustalıyı kapattı. Pantolonunun sağ cebine soktu.

— Bize üç çay! dedi.

Hikmet, Hamdi beye kapı aralığından seyrettiğini

naklediyordu. Zifos'u Hamdi bey de iyi tanıdığı için işin böyle kolayca halledilmesine şaşmıştı.

Murat anlatmak zorunda kaldı ve sözü şöyle bitirdi:

— Herkesin iyi anladığı bir konuşma şekli vardır. Ben Zifos'la nasıl görüşüleceğini bilirim. Başkası olsa arslanı öfkelendirirdi. Ben ona, (ulan, sen pezevenklik etmeğe utanmıyor musun?) dedim. Erkekliğine dokundu.

— İyi vallaha!..

— Duydun mu? Erkekliğine dokunmuş...

— Sen bu martavalları bize mi yutturacaksın!. Hikmet te, Hamdi bey de kahkahalarla gülmeğe başlamışlardı. Önce kendisini Hikmet topladı:

— Allah aşkına şunun doğrusunu söyle, dedi, geçerken yatmamışsa, komiser Fehmi beye anlatayım dp[A] önce bir bahse gireyim... rakısına... Sonra anlatayım... Asker olunca sakın Zifos'un huyu mu bozulmuş! Hele anlat!

— Fehmi bey meseleyi biliyor. Bahse girmez. Girse de sonunda benim olduğumu bilince kendisini kaybetmiş saymaz. Ben bu Zifos'un adını duyardım. Kendisini görmek nasip olmamıştı. Malûm ya Şehzade'de pek görünmez. Mekânı Aksaray'dır.

— Evet!

— İki sene evveldi. Bir akşam rahmetli Durmuş efendi amcamı görmeğe gittim. Kahveye çıkmış. Kahveye gittim. Baktım ki dama oynuyor. Damayı iyi oynardı rahmetli. Meraklıydı. Elini öptüm. Kenara oturdum. Seyre başladım. Ne zevkli adamdı. Ne kibardı. Bir an bırakmak istedi. Razı olmadım. «Öyleyse bu gece bizdesin yeğen!» dedi. Annemin hastalığı sıraları... Uzatmayalım, seyredip dururken içeriye yalpalayarak birisi girdi. Evvelâ hiç umursamadım. Burası mahallenin ihtiyarlarına mahsus sessiz bir kahveydi. Böyleleri aneak birisine bakmak için gelir, hemen de çıkarlardı. Bu yavru, doğruca dama oynayanların yanına yaklaştı. Durmuş amcamın karşısında durdu. (Hoca! Sana geldim!) dedi. Durmuş amcam başını kaldırdı. Derhal canının sıkıldığını anladım. (Ne baktın

hoca? sana geldim diyorum.). (Neye geldin şuKru.'j, ımı lira daha vereceksiniz), (Vermem dedim ya, vermemi), (Vermez misin? Allah Allah! Burası dağbaşı mı? Sen adamı soyuyorsun), (Töbe estağfurullah!) (Bir de töbe çekiyor, müslümanlık taslıyor! Ulan ben adamın sarığını boğazına dolarım da it leşi gibi sürürüm, sen beni bilir misin), (Oğlum ayıptır. Biz seninle pazarlık ettik. İki çerçeveye beş lira verdim. İşte kahveci Hasan ağa da içinde.

Sonra iki lira daha istedin verdim. Ben sana her gün iki lira mı vereceğim?), (Elbet vereceksin! Pazarlık sarhoşluğa rastladı. Dolandırdın!) (Haydi işine git Şükrü! Ben senin akranın değilim! Ayıptır!), (Vay! Sen bana ayıp mı dedin? Ulan biz ayıbı senin gibi yobazlardan mı öğreneceğiz! Sen beni bilir misin?

Bana kim derler. Uçlan paraları... Şartolsun bak! Sakalına dedirtme... Evinin tekmil camını çerçevesini aşağı alırım! Evini orospu evine çeviririm... Ben...) galiba daha da söyliyecekti. Fırladım. Tam ağzının ortasına bir yumruk... Birden kan fış-kırdı. (N'oluyor?) demeğe kalmadan, iki de çeneye... Düşmedi namussuz, ne dersin! Geri geri gitti! Sıçradım bir de şakağına çektim. Bu sefer yanının üstüne yıkıldı: Birisi: (Aman elinde bıçak var!)

diye bağırmasın mı? Durmuş amcamın üzerine bıçağını hazırlayıp gelmiş. Baktım sahi! Kolunun içinde sustalı açık. Bileğini büktüm. Derhal bıraktı. Bıçağı alınca kıçına bir de tekme yapıştırdım. (Kalk namussuz!) dedim. Sarhoşluk falan kalmadı. Beni tanımağa çalışıyor. Sürüdüm. Kapıdan dışarı attım. Kahveci (Eyvah şimdi camı çerçeveyi indirir!) dedi. (Sesini duyayım, barsaklarını deşerim. Sen beni bilir misin?) diye kükredim. Savuştu. İhtiyarlar, (Berhudar ol! Ellerin dert görmesin!) dediler. Durmuş amcam:
«Neden çattın elin itine»

diyecek oldu. Pek öfkelenmişim. (Daha çatmak geride... Bu mahalleden defolmadıkça yakasını bırakacak değilim!) dedim. Lâkin dama partisinin de tadı kaçmıştı. Yarım saat kadar oturup kalktık. Yolda Durmuş amcam: «Oğlanın kabahi yok! dedi, şımartan var. Ötekinin berikinin üzerine salıyorlar. Bir güzel içiriyorlar da...» «Kim?» dedim. «Manavın damadı, diyorlar, birisi var, o!»

148 I

(İtlerle başın derde girecek! Teyzen duymasın!) dedi. Hava sıcak! Ceketi çıkarıp koluma almıştım. Bir taraftan da (Hergelenin bıçağını olsun peşi sıra atmalıydım. Delikanlılıkta ayıp!) falan diye düşünüyordum ki bir nâra ortalığı velveleye verdi. Meğer, neredense bir kocaman saldırma peydahlamış, yolumuzu kesmiş. Nâra da bilirsiniz korku alâmeti! Durmuş amcam! Dur gitme! demeğe kalmadan fırladım. Ceketimi başına atmamla

bileğini kavramam bir oldu. Japon oyunu vardır. Ne güzeldir. Sağ elini alttan sokarsın ufak bir tazyik, ya bıçağı bırakacak, yahut kolu kırılacak! Pala, yere düştü. Bizim Şükrü efe, (Vay kolum!) diye haykırdı. Bu sefer daha fazla öfkelenmiş olmalıyım ki palayı aldım. Sırtı hilâfsız bir parmak kalınlığında kepenk demiri gibi bir alâmet. Boynuna, sırtına, omuzlarına, bacaklarına vurarak önüme kattım. Kaçsa kaçamıyor. Dursa duramıyor. Feryadı gökyüzüne çıkıyor! Ben sade (Yürümezsen Vallaha öldüreceğim!) diyorum. Durmuş amcam yalvarır... Mahalleli pencereleri, kafesleri sürdü. Çoluk çocuk toplandı. Kan kulağından sicim gibi sızıyor. Kemiklerine kemiklerine vurarak, oğlanı bir güzel yumuşatarak karakola soktum. Tesadüfen bizim Fehmi bey orada serkomiser değil mi?

— Bu Fehmi bey mi? Bizim şimdiki merkez memuru?

— İşte bu? Tanışmam oradandır. Şükrü (İmdat! Beybaba beni öldürüyor!) diye feryadı bastırınca, odadan fırladı. Ne iyidir bazan, hiç bir şey sormadan Şükrü'ye iki tokat çekti. Vallaha ben de beğendim. Sonra öğrendim ki âdeti böyleymiş. Haklı da olsa mutlak dayağı yermiş. Serkomiser adamını iyi bildiğinden bizim hikâyeyi (Malûm! malûm! Kaç para eder. Gebertmeliydiniz ki...) diye dinledi. Bu sırada Manavın damadı koşarak geldi. İtini kurtaracak! Beni görünce şaşırdı. İyidir bilmez misin?

— Hayrola sen burada ne arıyorsun? dedi. Meğer bir oynak gelin yüzünden Durmuş efendi amcam hatırını kırmış ta intikamını Şükrü'ye aldıracak ol-

verdim. Lâkin sustalıyı alıkoyaum. naıu unu ıuAıhm. ~« zel bir İngiliz sustalısı... Yazın karpuz falan kesmeğe lâzım oluyor.

— Sonra?

— Sonra Şükrü ile birkaç kere Yenikapı'da karşılaştık. İçiyordum. Geldi. Masaya çağırdım. Rakı ısmarladım. Hep sopa çekilecek değil ya... Biraz da ziyafet çekilecek... O zamandan beri aramız iyidir.

— İyi olduğu belli! Yoksa vallaha bir araba odun yemeden, yakanızdan düşmezdi...

Ertuğrul Hikmet birden Hamdı beye döndü :

— Sen neden gelmedin? Gel diye işaret ettim ya!..

— Böyle oyunlarda beni bir kalem geçeceksiniz!

— Hele korkak!

— İstersen korkak de! Ben size şaşıyorum. Zifos Şükrü ile insan ne yapabilir. Vursan sana yazık! Vurul-san gene sana yazık! Bunlar cins adamlardır ki bırakmalı kendi cinsiyle vuruşsun!

Murat içini çekti:

— Ben de o kanaattayım. Lâkin bırakıyorlar mı? Bir de bu kıyafetle dans salonuna girdik... Beş dakika evvel, birisi benimle iddiaya girseydi, demek kaybedecekmişim! -Güldü: - Kıyafet dedim de aklıma geldi bakın Hamdı bey, beni avukata götüreceğiniz günden bir gün evvel haber

vereceksiniz.

— Neden?

— Benim de kendime mahsus bir hesabım var. Rica ederim. Olmaz mı?

— Hay hay!

— Ben burada yoksam, İhsan'a, yahut ocakçı Veli dayıya söyleyin! Daha iyisi bir tezkere yazıverin...

— Olur. Sen şimdi pikete var mısın?

— Demek tavlanın acısını benden çıkaracaksınız?

Varım. Evet!

Hamdı bey, Murat'ı pikette kolayca yendi.

— Geçen akşamdan bir çay alacağım vardı, dedi, bedavacılığı hiç sevmem! Haydi ağzınızla söyleyiniz.

— Evet!

— Neden?

— Kupaları atacağım zaman iki kere ayağıma bastı da yüzden kurtuldum...

— Vay! İşaret memurluğu da mı var beyim? Hikmet filozofça başını salladı:

— Her marifet var ama, neyleyim ki kâğıt şeylik etti... Anlarsın ya!..

— Bir daha elimi göstermem! Sizi çay ağaçları sizi!..

— Ağaçta olmaz. Ottur... Nebatat öğren...

— Ben piket öğrenirim daha iyi... İhsan çayları getirdi.

— Murat bey!

— Efendim!

— Haydi! Saat dokuz buçuk!

— Dokuz buçuk mu? Hani dokuzda uyandıracaktın? İhsan muzip muzip güldü:

— Öyle tatlı uyuyordun ki kıyamadım.

— Geç uyudum da... Bir türlü...

«Uyku tutmadı.» diyecekti. Gözlerini oğuşturarak sustu.

— Hava öyle güzel ki, pencereyi açayım mı?

— Fena olmaz!

— Saat dokuzda bir yere mi gidecektin? Keşke uyandırsaydım?

— Farketmez. Dokuzda uyansam dokuz buçukta giderim, demiştim. Şimdi onda giderim.

— Çayı buraya getireyim mi? Bir de simit?

151

ce kaldı. Dışarda güneş vardı. Işık, eski tavanı daha perişan gösteriyordu.

Hafif bahar rüzgârı bir kâğıt parçasını hışırdatmaktaydı. Murat: «Yılan sürünür gibi!» diye düşündü. Gece bir intihar kararı verir gibi sıkıntı içinde uzun müddet uyanık kalmıştı. Böyle tereddüde düştüğü sıralarda, herhangi bir kararın katî safhasını, sabaha bırakmak âdetiydi. Gün ışığı, hülyaları tartaklayarak, hakikate benzer hale getiriyor, karanlığın büyük facialar şekline soktuğu şeylerin böyle olmadıklarını kolayca meydana çıkarıyordu. Mamafi bu sefer, parıl parıl bahar sabah[A] havadaki tatlılığı, rüzgârındaki serinliği, güneşindeki sıhhat ve neşe unsuruna rağmen gecenin tereddüdünü büsbütün bertaraf edememişti. Bir an Ertuğrul Hikmet'i aradı. Şimdi tesadüfen gelmiş olsa ne kadar faydası dokunacaktı. Şair olduğu halde, bazan, hazan değil her zaman, ne bitmez tükenmez bir nikbinliği/manasızlıkları defedişi vardı.

Gözlerini kırpıştırarak dinler ve derhal kararını bastırırdı.

Murat, biraz kımıldadı. Kendisini bir fenalıktan alıkoymak istiyor gibi ağır hareketlerle bir cigara yaktı. Kibritini fırlattıktan sonra arkasından baktı. Şeker sandığının tam önüne düşmüştü.

— İşaret Tamam! diye kederle gülümsedi. Cigarayı bitirinceye kadar sabredemedi. Sanki biraz vakit geçerse kararından cayacak, kararından cayınca da herşeye yeniden başlamak icap edecekti.

Dün gece, Hamdi bey uğramış, (Yarın değil öbürgün... Yani Çarşamba günü gidiyoruz.) demişti. Tenbih ettiği üz-re birgün evvel haber vermiş oluyordu.

«Bugün Salı... Salı bir millete uğurluymuş... Bir millete uğursuz, bir de biz deneyeceğiz bakalım!»

Cigarayı da kibrit çöpünün yanına fırlattı. Sıçrayıp kalktı. Bütün kış soğukta kalınca kollarını hızlı hızlı açıp kapardı. Hava ılık olduğu halde gene aynı hareketi yaptı.

ket, bu pantolonla değil bir avukat yazıhanesine, bir kö- mür ocağına bile girilemezdi.

Mamafi, şeker sandığına yaklaşmağa bir türlü cesaret edemeden pencereye gitti. Alçak damların ötesinde Lâleli yangın yerinden bir kısım ve daha ilerde Marmara Denizi'nden gökyüzüne benzeyen el kadar bir parça görünüyordu. Derin derin nefes aldı.

Koridorda bir ses duyarak telâşlandı. İhsan gelirse bütün tasavvurları bozulacakmış gibi sandığa koştu. Kapağını açtı. Paramparça olmuş birkaç iççamaşırının altında bir kırmızı bohça duruyordu. Bunu çıkardı. Bir an elinde, ağırlığını belki yüz misli fazla hissederek öyle tuttu. Sonra yatağa getirip yavaşça koydu.

Yüzünün kızardığını hissediyordu. Uzaktan uzağa saçmaladığının da farkındaydı. Eli belli belirsiz titreyerek kırmızı bohçayı açtı. Bu hareketinde bir çeşit ibadet ağırlığı vardı. Açık bal rengi ipek göründü. Murat o zamana kadar bunlara doyasıya bakmadığını hatırladı. Demek ki iki senedenberi sandığında durduğu halde, bir gün ayrılacaklarını sezmişti. Bunlara ebediyyen hasret kalacak, bu hasreti, sonraları hiç bir eşya telâfi edemiye- çekti.

Hoyrat, hatta hain hareketlerle katlarını açtı. Ahmet Haşim'in şiirlerinde görülen kadar güzel, kırmızı karanfiller... Ve bunların bir eski çini yeşilliğinde yaprakları...

Elini yavaşça üzerlerinde gezdirdi. Bu temasta ipek yumuşaklığından daha başka bir yumuşaklık hissediyordu. Annesinin gelinlik yatak takımı... Bütün sefaletlere, bazan açlıklara, ev kirası verilmediği aybaşlarında mal sahibi kadının insanı yerin dibine geçiren sözlerine rağmen asla satılmayan bir bunlardı. Çünkü Mahir efendi, birgün karısına: «Bunları Murat'ın düğününe saklarız.» demişti. Canseza hanımın vasiyeti vardı: «Baban istemişti. Düğününde bunları kullanacağız! Ben göremezsem, sen gene öyle yaparsın!»

Gözlerini biraz kıstı. Dünyada, bundan daha güzel

Annesinin gelinliğinde Fatma Sultan'ın hususî yaptırıp gönderdiği takım...

«Peki, şimdi kim yatacak bunda acaba?» Bunu düşünür düşünmez, birdenbire ferahladığını anladı. Bu ferahlık, ebediyen bu pis odada, bu pis yatağın üzerine koyduğu ve birazdan mutlaka satmağa mecbur bulunduğu mukaddes, cici ve temiz şeylere böyle bakamayacağından geldiği kadar, gece kendisine azap olan fena düşüncenin birdenbire değişmesinden gelmişti.

«Kim yatarsa yatsın... Birisi yatacak ya... Herhangi bir Türk delikanlısı... » Gözlerine yaş toplanmıştı.

«Hayvanlık bu bizim yaptığımız!» diye kendisine mahsustan çıkıştı ve şakalaşan bir çocuk gibi somurttu.

«Peki anneciğim! Müsaadenizle satıyoruz! Özür dilerim sizden... Başka çare yok ki... »

Hemen bohçayı kapattı. Kolunun altına aldı. Açık duran sandığa baktı. Artık bunlar gittikten sonra sandığa da ihtiyacı yok gibiydi. Kapatmak ta beyhude... Bir an gözü paltosuna ilişti. Ceketi mi, yoksa paltosu mu daha berbattı? Bunu kaç gündür bir türlü kestiremiyordu.

Böylece gitmeği daha münasip buldu.

Kapıyı burasını bir daha gelmemek üzere terk ediyormuş gibi olduğu halde bırakarak çekti. Kilidi takmağa da üşendi. Kendisine cesaret vermek istediği zaman yaptığı üzre gözlerinin içiyle gülerek aşağı indi.

— Geldin mi? Az daha tekrar uyudun diye...

İhsan bohçayı gördü. Bir an sustu. İşi sezmişe benziyordu. Lâkin birşey sormadan sözünü bitirdi:

— Yukarı çıkacaktım. Otur. Çay bir... Demli olsun!

— Hazır yavrum!

Murat, oturmadan ayakta çay içti. Büyük lokmalarla simiti acele bitirdi. Bu şimdi içinde bulunduğu anı, çok evvelden bir daha yaşamış gibi bir şey hissediyor, kahvenin bomboş masa ve iskemle kalabalığına, yeşil çuhalı bilardolarına şaşarak bakıyordu.

Birşey söylemeden çıkıp gitmeği çok istediği halde:

— Şunu satacağım! dedi.

— Sen bilirsin! Bir ay benim ceketi alsan diyorum. Belki bir de pantolon uydururduk.

— Olmaz. Satacağım. -Nedir? diye sormasını bekledi. Böyle bir sual gelmeyince minnetle gülümsedi: - Eyvallah!..

— Hacı İsa efendiye git... Bizim hocaya... Ziya'nın babası...

— Hay Allah senden razı olsun!

— Neden? Düşünmemiş miydin?

— Bilâkis... Nereye götüreyim diye hep düşünmüştüm de, aklıma gelmemişti... Eyvallah!

— Uğurlar ola! Değerini bulamazsan... Biz Veli dayı ile görüştük... Yirmi, otuz lira denkleştirecektik.

— Eksik olmayın... Bir bakayım da...

— Sen bilirsin...

Dışarda kendisini umduğundan daha kuvvetli hissetti. Demek ki İhsan'la Veli dayı dün, yahut daha evvelleri kendisini düşünmüşler... Böyle, diğer insanlar tarafından düşünülmek ne tatlı, ne güvenilecek bir haldi. Ayrıca Ertuğrul Hikmetin, Şahap'ın, Hamdi beyin düşündüklerini, üzüldüklerini de biliyordu. Bu baha biçilmez alâkayı hak etmek için bu insanlara hiç hizmette de bulunmamıştı.

— İyiliklerinin asıl kıymeti de burada işte!., diye gülümsedi.

Sahaflar Çarşısı'ndan çıkıp Kapalıçarşı'nın siyah kapısını görünceye kadar asıl mühim olanı hiç hatırlamadığını bilememişti. Daha ilk adımda koltukçular,

— Satılık mı? Bir görelim! diye yolunu kesmeğe başlar başlamaz, şaşırdı. «Kaça verecek? Ne eder? Piyasa... » Falan...

Hem gülümseyerek alıcıları geçiyor, hem de şiddetle düşünüyordu. Nihayet bohçayı, asla geri götüremiyece-' iğini, tekrar sandığın dibine yerleştiremiyeceğini, bunun

di. Annesinin gelinlik yatak takımı bir Kere satılmağa Karar verdikten, yani gözden çıkarıldıktan sonra bütün hususiyetini kaybetmiş sayılırdı. Her kaç kuruş verirlerse, verecekti. «Cebimde yedi yüz küsur kuruş var... Bizim işimizi şimdilik otuz lira görür... Eksik kalırsa kahveden doğrulturuz. Artık işsiz olmadığımızdan borcun zararı yok...» diye düşündü.

Kapahçarşı'nın rutubetli loşluğu kendisine pek rahat geldi. Örücüler kapısına giden yola saptı.

Ziya'nın babası Hacı İsa efendi, burada yazmacılık yapıyordu.

Uzun boylu, zaif, her zaman hiddetli bir adamdı. Şapka kanunundan sonra İlahiyat Fakültesi'nden istifa etmiş, burada yazmacılığa başlamıştı. Kapahçarşı'nın aklını başından alan divane herif! Pazarlıksız mal satmağa kalktığı halde, dört beş senedir batmayışma herkesin şaşıp kaldığı Hacı İsa efendi...

Gene çekmecenin önünde, kalın bir kitap okuyordu. Gözlüklerinin üzerinden Murat'a baktı. Murat'ı kendisine göre severdi. Eski terbiye iktizası, küçük bir hareketle gelmesine sevindiğini, yer vermek istediğini belli etti. Murat eline davranınca, daima temiz, daima hafif elini, delikanlının avucuna kibarca vurup çekti.

Oğluna :

— İskemle! dedi.

— Hayır! Oturmayacağım, efendim! Bir ricam var.

— Buyrun. Başüstüne... Ama gene de oturun... -Oğluna, her zamanki öfkesiyle âdeta çıkıştı:- Kahve!

— Zahmet etmeyin! Okuyordunuz...

— Bakıyordum. -Kitabı dizlerinin üzerinde dik tutuyordu:- Buyrun!

— Bir iş bulmak ihtimali varmış. Bir avukatın yanında kâtiplik gibi birşey! Bu kıyafetle olmayacak. Valdederr kalmış bir parça vardı. Satmak istiyorum. Delâletinizi rica edecektim.

İsa efendinin, her zaman sert bakan yeşil gözlerin-N

den süratle bir merhamet geçti. Hangi dine mensup olursa olsun sahici dindarlarda raslanan bir kuvvetle -Bu herhalde, dünyayı, dünya işlerini sahiden umursamamaktan geliyordu;- Kendisini topladı :

— Açınız! dedi.

Daha yorgan yüzünün bir parçasını görmemişti ki:

— Peki! Peki! diye telâşlandı. Namahrem karşısında gibi gözlerini çevirdi. Oğluna, her zamankinden daha büyük bir öfkeyle -Bana Kevork ağayı çağırın! dedi. Kevork ağa, dükkânın tezgâhtarıydı. Sabah tenhalığından bilistifade, diğer dükkânlarda çene yarıştırıyor, çok sevdiği Hacı İsa efendinin pazarlık düşmanlığını çekiştiriyordu.

— He! Ne varmış? diye telâşla yaklaştı.

— Şunları alınız! Onnik efendiye benden selâm ediniz. Derhal satmak istiyoruz. Mümkünse lütfen kendisi gelsinler...

— Olur... Elbette gelsinler... Kevork ağa bohçayı alıp gitti.

Hacı İsa efendi, saklamağa çalıştığı sinirli bir hareketle, kitabı bir yere koydu derhal yerini değiştirdi.

— Mehmet Akif beyefendiden mektup aidim, dedi, bir de güzel kıta ilâve etmişler... Ziya!

— Efendim?

— Mektup. Dün gelen mektup!

— Dedim ya, efendibaba, evde bıraktınız...

— Evde bırakmışım... Okumanızı isterdim... Gözleri daldı. Türk Salonu'nu işleten Asım, büyük

oğluydu. Mehmet Akif, Asım isimli kitabı biraz da, bu eski dostunun oğlunun adıyla yazmıştı. Hacı İsa efendinin en büyük kederi oğullarının ikisinin de okumayı sevmemeleriydi. Murat şiirle uğraştığı için gizlice takdir ediyor, şu anda kendisine müracaat ettiğinden dolayı memnun oluyordu.

— Gurbetten şikâyetçi mi üstad?

— Öyle birşey seziliyor. Daüssıla zordur. Siyasete karışmayacak bir adamdı. Karışmamalıydı.

157 r

Kahve-

I

— Hep aynı söze geliyoruz efendim? Karışmak mevzuu bahis değil ki... Herşey evvelâ siyasettir, sonra her-

neyse o...

— Bunlar Ertuğrul Hikmet beyin fikirleri... Siz de mi böyle düşünüyordunuz?

— Evvelce bilmiyordum. Sonra kabul ettim. Size de haklı gelmiyor mu?

— Bilmem. Ben bunda haklı olmayı istemiyorum. Lâkin tarihe bakarsak, hep aynı şey olmuş. Şair, edip, sanatkâr, hasılı nerede kalem işlemişse...

— Fırça da...

— Herşey, siyasete doğru gitmiş... Hazin... nizi soğutmayın!..

Sessiz beklediler.

Ziya babasına sezdirmemeğe çalışarak bazı işaretler yapıyor, (Akşam buluşalım!) demek istiyordu. Kevork ağa eli boş döndü:

— Gelecek! dedi.

Murat: «Beğendi mi? Alacak mı?» diye sormak istediği halde, Hacı İsa efendinin konuşmasını merak içinde bekledi.

Hoca, duymamış gibi alt dudağını çiğniyordu. Neder* sonra :

— Mısır'ı hatırlıyorum, dedi, şehirlerini değil... Arabistan kalbini...

Bilhassa çöl, islâmiyete uygun gibi geliyor. Alâyişsiz tabiat... İslâmiyetin aslında fakr var... Haz-reti Ömer, muharebelerden getirilen ganimetleri görmüş te: «İslâmın arasına kervan yükleriyle nifak giriyor.» buyurmuş...

Ayıplar gibi ileriye baktı. Beyaz sakalının arasından mahcup mahcup gülümsedi:

— Biz de, baksanıza dünya malının mahşerine düştük. Peder merhum görse aklını oynatırdı. Bundan on sene evvel bana da birisi söylemiş olsaydı, bastonuma davranırdım...

— Peygamberimiz alışverişi hayırlı görmüşler..,

— Burada soygun yapılıyor. Alışveriş değil...

— Her koyun kendi bacağından asılacak.

158

— Hayır islâmiyette kötülüğe göz yummak yok!;

— Bir kişi düzeltemez ki...

— Bir kişi bozuyor. Bir kişi bozuyorsa bir kişi düzeltir... Hiç değilse düzeltmeğe çalışır. Biz gözümüzü yumuyoruz. -Ümitsizlikle omuzlarını silkti:-İşte böyle...

Murat, pek az insana karşı duyduğu bir hürmetle İsa, efendiye bakıyordu. Durmuş, efendi amcasıyle ne güzel konuşurlardı.

İkisi de aynı şeyi aynı zamanda hatırlamış olmalıdır ki Hacı İsa efendi:

— Rahmetliye giderek hak veriyorum, dedi. Bir çok. sözlerini saygısızlık zannederdim. Meğer dünya işine derinden vâkıfmış... Akif hocadan çok derin...

— Durmuş amcam mı? Nur içinde yatsın! Başkaydı! Geçenlerde bir arkadaşın valdesini defnetmekten dönüyorduk. Gene lâkırdıyı Durmuş amcamdan açtım.

Bizim, şair ne dedi bilir misiniz? «Nerdeyse adından sonra (Cel-le celâle) diyeceksin!» dedi.

— İnsansız yerde Allah ta yoktur. -Başını kaldırdi;-Buyrun, diye toplandı, sizi rahatsız ettik Onnik efendi...

— Estağfurullah hocam!.. -Kolunda bohça, hiç açılmamış gibiydi. -Murat korkuyla yutkundu:- Malsahibi burada mı?

— Malsahibi benim!

— Daha iyi... -Onnik efendi çokbilmiş bir gülümsemeyle Murat'a baktı:- Gayet ince iş. Saray işlerinden... Erbabına rastlarsa iyi para eder.

— Biz erbabını bekleyemeyiz!   Kabilse siz bekleye--çeksiniz!

— İşte orasını arzedeceğim...   Bugün moda başka türlü... Erbabını beklemek

için alan tabi ona göre fiyat verir. Lâkin ben başka birşey teklif edeceğim... Bohçayı? derhal alırız!

— Neyi alırsınız?

— İçine sarılan bohçayı!..

— Anlayamadım.

Onnik efendi, bohçayı İsa efendinin önüne koydu. Murat ta ömründe ilk defa görüyormuş gibi hayretle,

inanamayarak bakıyordu. Bu, kırmızı atlastan eski bir-şey! İpekleri akmış, altında tüylü pazene benzeyen bir sarı astar bir bir meydana çıkmıştı. Üzerinde sarı sırmadan arap harfleriyle yazılmış birtakım yazılar vardı. Bu sırmalar da eskilikten bazı yerlerde ayrılmışlar, bu suretle altındaki astara karışmışlardı. Murat, annesinin bunu eskiden beri hamam bohçası olarak kullandığını hatırladı. Antikacı Onnik efendi, iç tarafını çevirdi. O zaman

bohçanın üç katlı asıl astarının kurşunî renk ipekten olduğu, arasına bir de sarı bez koyuldu görüldü.

— Halis Berberî işi... Vaktiyle... Yani yüz sene evveline gelinceye kadar Cezayir'de yapılırmış. Bu çok daha eski bir mal... Şimdiki halele, yatak takımından iki misli para eder. Düşündüm ki eğer ihtiyacı defederse, yatak takımı kalsın... -Murat yutkundu:- Bir münasip müşteri zuhurunda ben size haber veririm. Getirir, baktırırız.

Hacı Isa efendi, Murat orada yokmuş gibi yere bakarak biraz düşündü:

— Bohça ne eder? diye sordu.

— Sizden saklamam. Yüz lira eder. Lâkin beklemek lâzım. Ben seksen liraya alırım.

— Peki yatak takımı?

— Biliyorsunuz. Aynını yaptırmak istesek hem ustası yoktur, hem de ikiyüz liraya çıkmaz. Lâkin şu anda 30-40 lira ancak verirler. Demodedir.

— Peki bohçayı satıyorum! Seksenbeş lira vereceksin... Dur! Ben bu beş lirayı senden, açıktan alacağım! Ziya!

Son heceyi gene öfkeyle uzatmıştı:

— Efendi baba!

— Bir kâğıt getirsenize... Hayır, iki kâğıt demek istiyorum. Birisine bohçayı, diğerine yatak takımını sarınız... Önündeki çekmenin gözünü çekti:- Onbeş lira vereyim mi? Bozuk var mı?

— Veriniz!

Hacı İsa efendi onbeş lira verip iki tane elli lira aldı.

Bunları çekmecenin üzerine kırılacak birşey itinasiyle bıraktı.

Ziya, alışverişin her çeşidinden zevk alan bir çarşılı keyfiyle evvelâ bohçayı paketledi, kıvrak bir hareketle Onnik efendiye takdir etti. Sonra usta parmaklarıyla yatak takımının ipeğini zevkle okşayarak onları da sardı.

Murat, bu esnada, Kapalıçarşı'nın yedi, sekiz asırlık tavanı uçmuş ta çiğ bir güneş ışığı içinde kalmış gibi gözlerini kırpıştırıyordu. Sevinçten yüreği kamaşmıştı. Daha garibi artık annesinin gelinlik yatak takımı, elden ele dolaştığı ve bohçasını kaybettiği halde, kirlenmiş değildi. Bilâkis, pahalı bohça defedilince olduğundan da daha temiz bir hale gelmişti.

Son bir senedir, bir de para bulmak hülyasına kapıldığı zamanlar bile en büyük rakam olarak 50 liradan yukarıya çıkamadığı için, şimdi çekmecenin üzerinde duran bankanotiara korkunç bir şeylermiş gibi gizlice bakıyordu.

Hacı İsa efendi, oğlunun işini bitirerek yerine gitmesini bekledi. Ve kendilerini yalnız kalmış sayarak sordu:

— Çarşıda birşey lâzım mı?

— Herşey lâzım!.. -Murat kekeledi:- Herşey... Bir elden düşme elbise alalım demiştim... Biraz kullanılmış cinsten bir çift kundura... Gömlek, iç çamaşırı!..

— Pekâlâ! Kevork ağa!

— Buyur!

— Koltukçu Hacı'yı çağırır mısınız?

— Can başüstüne... Murat atıldı:

— Zahmet oluyor. Sizi meşgul ediyorum. Çok teşekkür ederim...

— Gelsinler de bakalım.. -Bir an düşündü.- Ben satmağa bir türlü alışamadım, dedi, dükkâncılık bile garip geliyor. Yatak takımını satsaydınız üzülecektiniz değil mi? -Cevap beklemeden devam etti:- Bu kadar zaman

satmadığınıza göre... -Oğluna dargın baktı:- Müskilâtınızı söylemişlerdi. Lâkin artık kimse kimseye yardım edemiyor.

— Hiç böyle düşünmeyin. Siz olmasaydınız ben büsbütün beceremezdim.

— Buraya geldim geleli hep aklımdadır. Neler öğrendik... Evvelce çok şey biliyoruz sanırdık. Meğer hiç bir-şey bilmezmişiz!

— Estağfurullah.

— Hayat hakkında... Hayattan dışarıda rahatça yaşamışız. Burada çok gördük... Biz, asıl değeri, değerini kaybetmişin üstüne sarıyoruz. Değersiz muhafaza etmek için değerliyi feda etmek... -Kısa kısa, sinirli sinirli güldü: -Bilmediğimizden... Eski bir memleket... Uzun zaman talanla yaşamış... Her evde kimbilir ne kıymetler beyhude yere mahvoluyor. Meselâ bohça! Pek eski, işe yaramaz gibi durduğu halde... Böyle kitaplar da vardır... İçine yüz liralık bir tapu senedi yahut bir nişan beratı koymuşlardır da bir yere sokuvermişlerdir.. Kevork ağa, şişman çenber sakallı, kırmızı yanaklı bir adamla beraber döndü.

— İşte, dedi, n'olacaksa... Getirdik...

— Hele gâvur! Buyrun hoca efendi!

Bu seferki, antikacı Onnik efendiden başka türlü birisiydi. Hacı İsa efendi suratını astı:

— Bir işimiz düştü size, bize bir kat elbiseyle bir çift kundura lâzım.

— Elbise İngiliz kumaşı mı olsun?

Hacı İsa efendi, hakaretle baktı: -.!,;-

— Elbise dedim, tezgâhtarlık istemem. Tersyüz edilmemiş, az kullanılmış...

— Beden?

— İşte Murat bey oğluma...

Eskici hacı, Murat'a tepeden tırnağa baktı:

— İyi geldiniz, dedi, tam sırası... Dün bir elbise aldım. Bey oğlumuza biçilmiş kaftan!

Hacı İsa efendi:

— Rengi? diye sordu. «Kahverengi» cevabı üzerinö Murat'a döndü.

— Olur efendim. Bir beis yok...

Hacı;

£, A ymöcuı, neni uunara aa yap

tırmış. Son moda... Bir iddia üzerine gözünden çıkarmış... Astarı ipek... Lâkin biz biraz pahalıya aldık.

— Vah vah! Bu sefer öyleyse zarar edeceksiniz. Pahalı alıp ucuza satmak aksatada iyilik,getirmez diyorlar. Hiç denemedim ama... c

ı,- <? 't

Hacı Isa çok nadiren şakalaşırdı. Kevork ağa, fırsatt kaçırmadan kahkaha ile güldü:

— Anladın mı ciğerim? diye Hacıya döndü.

Hacı, felâkete uğramış gibi iki tarafına medet arayarak bakınmağa başlamıştı.

İsa efendi:

— Siz bize ihtiyaten birkaç kat getirin, dedi, ayakkabılardan da birkaç çift isteriz. Haydi bakalım!

Biraz sonra üç kat elbise ile iki çift kundura getirildi. Kahverengi kostüm, herifin methettiği kadar vardı. Henüz hiç giyilmemiş gibi duruyordu. Yüksek bir terzide itina ile diktirildiği, giyime meraklı bir adama ait olduğu belliydi. Murat'a da pek uydu. Kunduralardan da siyahı tamam geliyordu.

Hacı Isa efendi, elbiseye de, kunduralara da baştarv savma bakmış, yüzünü ekşitmişti.

— Ne vereceğiz, diye sordu.

— Bunlara mı? Şimdi bunlar beğenildi demek?

— Aklından kurnazlık geçiyor. Ben görüyorum. N© vereceğiz?

— Kurnazlık dersin hocam! Pekâlâ! Sen münasibini söyle... Ben razıyım! Haydi!

Eskici hacı, bunu kurnazlık ederek böyle söylemiş[A] ti. Hacı İsa efendi zerre kadar tereddüt etmeden: .

— Pekâlâ! dedi, yirmi lira veriyorum... Ziya!

— Efendi baba!

— Sar...

— Dur hocam! Ayaklarını öpeyim. Yirmidört liraya alınmışı bunun. İngiliz kumaşı... Biz dükkânı kapatalım mı yahu?

Ziya, elbiseleri sarmaK için Kauumuyu [A]muh w"* misti. Hacı çaresizlikle Kevork ağaya döndü:

— Söylesene gâvur! İki lâf ta sen de!

— Çok verdi. Benim paramla onbeş bile etmez. Bizim efendi pazarlıktan ne anlar ki ciğerim?

— Peki, neden gülüyorsun? Gülmenden belli... Ben batıyorum yahu! Bak hocam, yirmibeşten bir kuruş aşağı olmaz... Yirmidört lira doksan dokuz dedin mi mallar bende kalır.

Murat, bugün ikinci defa sevindi. Kendisi de verilen fiatı pekaz bulmuş, elbiseyle ayakkabılara kırk lira baha biçmişti. Herifin daha şimdiden 25 liraya razı olması akıl

alır şey, değildi.

Lâkin Hacı İsa efendi başka bir hesap tutturdu:

— Üç liradan metresi... İkibuçuk metre ne eder?

Kevork ağa?

— Efendim! Üç liradan mı dedin? 7 buçuk lira eder.

— On lira da dikiş parası.

— Onyedibuçuk lira...

— Dün bizim Nedim efendiye kunduraları kaça al-dındı. Yeni kunduraları?

— İkibuçuk liraya...

— Ne etti?

— Hepsi mi? Yirmi lira!

— Evvelce neden söylemediniz? Biz, yepyeni eşyaların bedelini, kullanılmış hurda şeylere vermişiz... -Gözlüğünün üzerinden hacıya baktı: -Yirmi lirayı alıyor musunuz? Yoksa sayayım mı?

— Pek zarar ederiz. Batmakla birdir... Ortağım duyarsa... -Ortağı yoktu, olmadığını Hacı İsa efendinin bildiğini de biliyordu:- Bizim ortak fenadır.

Huysuz bir herif...

Hacı İsa efendi gülümsedi. Kevork ağaya bir elli liralık uzattı:

— Şunu komşulardan bozdurunuz!

Para bozulmağa gidince herif tekrar yalvarmağa girişti. Dört lira, sonra üç lira, sonra iki lira, daha sonra bir lira, daha sonra, hele Kevork ağa hızlı hızlı yaklaşır-

164

ağlayacak gibi buruşturuyor, «Batarız yahu! Biz iflah ol- mayız!» diye çırpınıyordu. Lâkin Hacı İsa efendi yirmi li- rayı verince, gözleri parladı. Dişsiz ağzını kapkara açarak güldü:

— Hak bereket versin! diye fazladan bankanotları birkaç kere de çenesine sürüp sevinerek yürüdü.

Kevork ağa arkasından:

— Bizi yere çaldın ya, gülersin namert! diye bağırdı.

Sonra yepyeni üç kat iççamaşırı, üç gömlek, bir şapka, bir süveter, bir kravat, üç çift çorapla birkaç mendile de topyekûn 16 küsur lira verdiler. Bu suretle Murat, insan içine çıkarmayan korkunç bir sefaletten 36 lira ile kurtulmuş oldu. Kendi yedi lirasıyle beraber cebinde 59 lira kalıyordu ki gireceği işin iki aylık maaşı demekti.

Çamaşırlardan bir katını, bir gömlek, bir çift çorapla beraber ayırdı.

— Ötekiler burada kalsın, diye yüzü sevinçten kıpkırmızı rica etti, ben bir

kere hamama gideyim... Yıkanayım... Olur mu?

— Öyleyse, Kevork ağa! Murat beyle beraber lütfen gidin. Eski elbiselerini de

getirin bakalım!

— N'olacak?

— Bakalım!

Murat hamamda acele soyundu. Sırtından çıkardıklarını Kevork ağaya teslim etti. Kendisini tellâklara temizce yıkattı. Çıkıp giyindiği zaman aynadaki delikanlıyı az kalsın tanımayacaktı. Bu, annesi öldükten sonra şaşkınlıkla sefalete düşüp orada kaybettiği bir daha da bulunmaz sandığı Mırat'tı.

Gözlerine hücum eden yaşları kimseye göstermemek için şapkasıyle meşgulmüş gibi biraz durdu.

Gebinde 59 lira... Sırtında insana lâyık elbise... Ve yarın iş...

Dükkâna döndüğü zaman, dört lira kendisini bekliyordu. Sırtındaki partallar da kimbilir neye yaramak için bu kadar etmişlerdi.

165 eıcıuuı

t

nuui e

etti. Paketleri yüklendi.

Artık caddelerden geçmesine bir mahzur kalmamıştı.

«İhsan ne kadar sevinecekti! Çocuklar bir sevinecekler ki... » Sırtındakilerin çarşı hesabiyle yirmibeş, otuz lira tutmasına bir türlü akıl erdiremiyordu. Çıkardıkları dört lira ettiğine göre demek aradaki fark ancak otuz liraymış...

Otuz lira, nasıl oluyor da, bir insanı birçok şeylerden, muazzam, havsalaya sığmaz, mühim, zevkli, haysiyetli şeylerden mahrum edebiliyordu? Kendisi asıl kıymetinden zerre kadar kaybetmediği, bu kıymete bir zerre de ilâve etmediği halde... Bu akıl almaz fark nerden çıkıyordu.

«Bir traş olmalı! diye gülümsedi. «Evvelâ traş olmalı da kahveye sonra gitmeli!» Bir seneye yakındır çektiği azap aklına geldi. Ne kadar budalalık etmişti. O sefaleti, ne kadar beyhude çekmiş meğer... Annesinin vasiyetini tutacağım diyerek... Açlıktan, soğuktan geberip gitseydi, sanki vasiyet yerine gelecek miydi?

Bir an durakladı. Annesinin hatırasına karşı hürmetsizlik edip etmediğini düşündü. Hürmet içinde hâlâ aynı kuvvetle mevcuttu ama, bu hürmetin kuvvetinde artık buruşmasından endişe bile etmediği yatak takımının kıl kadar alâkası kalmamıştı. O pis bohçanın nedense, 85 lira ettiği bir çarşıda, yatak takımlarını, bir çeşit hakarete uğradıkları muhakkak olmakla beraber artık hiç tereddütsüz 40 - 30 hatta 20 liraya satar, zerre kadar da üzüntü duymazdı. «Sefalet adamı sersem ediyor!» diye dişlerini sıktı. Beyazıt Meydanı'nı güzel bir bahar güneşi tertemiz doldurmuştu. İnsanlar yürüyorlar, şık kadınlar tramvay bekliyorlardı.

«Neden (Fakir'i pürtaksir) imiş, dedi, hayır! (Bolşevik Murat) ta değil. Bolşeviklikte zenginlik yokmuş... (Murat bey!) İhsan benim hakkım da, benden bile doğru düşünmüş... »

şesinde tütüncüye yaklaştı.

«63 lira yemekle mi tükenir!.. »

Acaip şey!.. Artık canı hiçbir şey de istemiyordu. Sevmediği yemekleri bile hatırladıkça ağzı oburca sulanan adam sanki o değildi.

«Tamam! İşte böyle birader!» diye gülümsedi.

— Lütfen bir Yaka verir misiniz?

— Kibrit?

— Evet. Bir de kibrit lütfen!

Bir senedenberi ilk defa kibrit alıyordu. Bir seneden-beri cigarasını hep başkalarından yakmıştı. Altmış para veremeyecek halde olduğu için...

Paketi oracıkta açtı. Siyah kâğıtlı ve ueu yaldızlı ci-garalardan bir tanesini ağzına koydu. Tutuşturdu.

Paketlerini topladı. Dükkân camekânlarında şapkasına, ceketine, pantolonuna bakarak ve kunduralarını görmeğe çalışarak saadet içinde yürüdü.

İKİNCİ BÖLÜM AVUKAT KÂTİBİ I

Han, Karaköy'de, Murat'ın ömründe geçmediği dar sokaklardan birisindeydi. İnsan dışardan taş cephesine bakınca içersini tahmin ederim sanır, fakat kapıdan girer girmez yanıldığını derhal anlardı.

Hamdi bey!

— İşte geldik! dediği zaman, Murat, nerdeyse inanamayacak ve iş bulmanın neden bu kadar zor olduğunu hemen kestirdi. Zira burada bir iş olabileceğini tasavvur etmek bile mümkün değildi.

Dikkatle kıvrılmış bıyıklarıyla gayet yakışıklı bir delikanlı -Hanın Odabaşısı Sivaslı Hüseyin ağa- Hamdi beye gülümseyerek selâm verdi.

— Beyler yukardalar mı?

— Daha gelmediler. İsterseniz anahtarı vereyim? Sesinden bir acaip şaka ahengi vardı ve bunu söylerken istihfafkâr bir eda ile Murat'ı süzmüştü.

Hamdi bey:

— Fena olmaz, dedi, işte size yeni kâtip!

Kapıcı, kaşlarını belli belirsiz çattı. Bu sefer, Murat'ı, alıcı gözüyle tetkik etti.

— Öyle mi? Hoşgeldi, safageldi! Adı ne efendinin?

— Murat!

168

— Hayırlı olsun... Beyler iyilerdir...

Sesinde ilk kinayeli ahenk kaybolmuştu. Dört senedir hanın odabaşılığını yapıyor Hayret beyin, parlak çocuklardan kâtip almadığını, işi keyifle karıştırmadığını biliyordu.

Anahtarı verdi.

— Selim efendi de iyiydi, dedi, askere gitti fıkara!..

— İyi olmaz mı? Lâkin Murat beyi daha seversin. Hovardadır... Kafayı çekmesini bilir. Selim gibi ham değildir. -Murat'a izahat verdi:- Hüseyin Odabaşı yamandır HaaL Külhanbeyidir.

— İlâhi Hamdi bey... Ne arasın! Bizden geçti. İstanbul toprağı bizi yumuşattı. Kılıbık olduk. Karı sözünden çıkamıyoruz.

— Sen onu, Emine ablama anlat... Ben yutar mıyım?

— Sor öyleyse... Sor da bak... İki kadeh içmek için iki gün yalvarıyorum. Tam gönlü oluyor. Sofrayı kuruyorum. Aralıkta bir huy çıkarıyor. Yallah, ikinci kadehi yasak ediyor.

— Sakın, iki kadehle sızıp yatıyor musun? Öyleyse haklıdır.

— Yok canım... Töbe Yarabbi! Lâfı nereye getirdi şimdicik...

Murat'a ahbap ahbap güldü.

Hanın dışardan manzarası yeni bir bina gibi göründüğü halde, içerisi bir kurun-u vusta kervansarayı tesiri bırakıyordu. Merdivenler, döşemeler taştı. Yazıhanelerin dış kapılarını kalın demir kepenkler örtüyordu. Tavanlar yüksek, koridorlar loştu.

İkinci kat sahanlığında kenara koyulmuş bir tahta sırada, üç kişi oturmaktaydı.

Hamdi bey, bunlardan birisine:

— Merhaba Cemil usta! Erkenoisin maşallah! dedi.

— Bizim erkenci olmamız kaç para? Bey gelmedi ki... Bugün kâtip Selim

efendi de yok.

169 \

ikâtip, Murat efendi!

— Murat efendi mi? İnşallah uğurludur. Rabbim muradımızı verir öyle ise...

Koridorda üç tane demir kapı vardı. Bunlardan sağ-dakiyle soldaki açılmıştı. Demir kanatların arkasında, buzlu camla örtülü ikinci kapılar bulunduğu için içerileri görünmüyordu, fakat sağdakinden tıkır tıkır daktilo sesi

• geliyordu.

Hamdi bey (Bismillah!) diyerek ortadaki kapıyı büyük anahtarla, bunun ucuna bağlı küçük anahtarla da

• arkadaki camlı kanadı açtı.

Koridorda bekleyenlere:

— Buyrun! dedi.

Girdikleri yer, büyücek bir odaydı. Karşıda iki pen-

• ceresi vardı. Bunlardan birinin önüne, herhalde kâtibe ait olan, telefonuna rağmen mütevazi, bir masa koyulmuştu. Daha küçük bir diğer masada daktilo duruyordu.

Masanın karşısında iki eski kanepe, biribirini tutmaz bir kaç iskemle sıralanmıştı. Hamdı bey:

— Geç bakalım makamına Murat bey! dedi. Murat, gülümseyerek, ziyaretçilere mahsus iskemlelerden birisine oturdu.

— Neden geçmedin?

— Geçeriz kolay! Hele beyler gelsin!

— Vay, sen bana hâlâ inanmıyor musun? Murat, (sus) manasına kaşlarını kaldırdı. Hamdi bey:

— Bari daktiloyu olsun gözden geçir, dedi, hiç çalıştın mı? Markası nedir?

— İki parmakla yazdıktan sonra hangisi olursa olsun... Beceririz. Beyler ayrı odalarda mı oturuyorlar.

— Hayır! Soldaki bekleme odasıdır. Bazan müşterilerden birbirini görmek istemeyen olur. Yahut, vekilinden başkasının yanında, velev ki şeriki de olsa, görüşmek arzu etmez. O zaman bu odaya geçirirsiniz. Sizde düzen »çoktur. İstersen gel bir dolaşalım.

Cemil usta:

— Evlât nereli? diye sordu.

— İstanbullu!

— İyi...

— Dâva ne alemde?

— İşte sürünüyoruz. Bir kere kazandık. Bir kere bettik. Bir kere daha kazandık. Geçenlerde Temyiz'de mü-

f'rafaa vardı. Onun neticesini öğrenmeğe gelcKm! ;' — İşin iş öyleyse, usta!

— Biz hayrını göremeyiz ya, çocuklar rahat etseler...

Cemil ustanın sağ tarafı inmeliydi. Bir ayağını sürüklüyor, eli her zaman titriyordu. Meşhur duvarcı ustası imiş. Dayı tarafından hiç umulmaz bir miras işi çıkmış.

— Keski çıkmaz olaydı, diye Murat'a gülümseyerek dert yandı, ele geçecek para, bizim gibi çaptan düşmüş fıkaraların rüyasına girmeyecek kadar çok. Aşağı, yukarı yedi, sekiz bin lira... Bir kere de hasedine kapıldık. İş güç te yok.

Dava kovalamak avcılığa benziyor. İnsan bir kere kendisini kaptırdı mı, iddiaya bindiriyor. Avcı kısmı da böyledir. Sabahtan akşama kadar dolaşır, kundura, pantolon eskitir, can telef eder, havaya kurşun sıkar. İki bıldırcınla ya döner ya dönmez... Kırk gün davar eti, bir gün av eti demişler. Bıldırcının tanesi iki kuruş... Rahatça alıp yesene dersen öfkelenir. Dava kovalamak ta böy-leymiş. Ha kazandım, ha kazanıyorum, derken avukat yazıhanelerinde helak oluyoruz. Allah selâmet versin Hayret bey komşudur. O da Kadıköy'de oturur. Vaktiyle pederleri merhumun inşaat işlerinde hep biz çalışırdık. Eski hukuku unutmamış. Bize on para sarfettirmeden davayı takip ediyor...

Bu esnada Odabaşı Hüseyin ağa, tertemiz parıl parıl bir tepsi içinde en keyif ehli tiryakinin hoşuna gidecek zarif fincanlarla iki kahve getirdi.

Hamdi bey:

— Bizi mahcup ettin Hüseyin ağa, dedi, söylemeyi unuttuk!

Hoşgeldin Murat efendi! Buyur.

Murat, ihtiyar Cemil ustaya ve diğerlerine teklif etti. Özür dilediler. Kahve taptazeydi. Gayet kıvamında pişirilmişti.

Hamdi bey cigara çıkardı. Bu sefer, şişmanca ve esmer adama sordu:

— Sizin iş ne civarda?

— Hep öyle... Kayıt suretleri bir türlü çıkmıyor. Tapu dairesi, bir daire değil, batakhane... -Lisanından ermeni olduğu belliydi:- Bugün, yarın diyorlar. Kâtip Selim efendi de, askerlik derdiyle bizim işe bakamadı.

— İşte yeni kâtip! Şıp diye çıkarır! Lâkin Kasapyan efendi, sen de adaletini gösterirsin!

— Beni bilmez gibi... Bugün çıkarsın. Ben vâdimde-yim... Selim efendiye bir kat elbise vadettim. İşte, beyoğ-luma da hepinizin huzurunda söz veriyorum. Kayıt suretleri çıktığı gün kumaşı kestiriyoruz. İstediği kumaştan.

— İngiliz!

— Elbette İngiliz... Yerli külüstürlerden alır mıyım hiç?

— Haftaya elbiseyi hazırla...

— Haftaya dersen, iş başka oluyor! Elbisenin cebine helâlinden iki tane de on liralık koyacağız... Sen hele bir aydan haber ver!

— Öyleyse haftaya muhakkak... -Murat'a göz kırptı:- Ben sana yolunu öğretirim Murat bey!

Murat, kendi namına yapılan bu alenî pazarlıktan fena halde sıkılmıştı.

— Hiç olur mu? dedi, bizim vazifemiz... Elbise falan istemez!

Hırant efendi, pişkin bir gülümsemeyle cevap verdi:

— Sizin vazifeniz kayıtları çıkarmak delikanlı... Biz de kendi vazifemizi biliriz...

Murat, «Burada insanın canı hiç sıkılmaz,» diye düşündü.

Üçüncü müşteri -Bunlara burada (Gedikli) deniliyordu- bir cinayet davası için gelmişti. Kardeşi şoförmüş,

caret davalarında daha ziyade Hayret beyin baktığını, cinayet işleriyle de Halil beyin meşgul olduğunu söyledi. Telefon çalınca, sözünü keserek dinleyiciyi aldı.

— Alla! Hayret ve Celil beyler yazıhanesi... Kimi? Yoklar... Hayır! O da gelmedi. Başüstüne... Bir dakika... -Murat'a işaret etti: «Yazıver»- Bir dakika... Buyrun... 24800... İki, dört, sekiz, çift sıfır... Güle güle... Dinleyiciyi yerine taktıktan sonra Murat'a gülümsedi:

— Kendileri yoksa isimleri yahut telefon numaralarını bir yere kaydedersin. Varlarsa, hangisini istediler. Hayret beyi mi? Şu bir numaralı zile basacaksın. İki numaralı zilde Celil beyin, içerdeki telefonlarla onlar konuşuyorlar...

— Anladım.

— Hiç Adliye'ye gittin mi?

— İki kere...

— Pek azmış birader!

— Bir defa Hüseyin Rahmi'nin davası vardı. Bir defa da komünistlerin...

— Öyleyse bugün beraber gideriz. Acemilik çekine..

— Zahmet etmeyin! Zaten kâfi derecede rahatsız ettim.

— Nasıl söz? Öyle karmakarışık bir yerdir ki... Sonra yabancı görüp horlarlar. Mamafî Tahir beyde orada... Şahap'ın babası...

Murat bunu hatırlayarak pek sevindi:

— Sahi diye güldü.

— Hatırı da sayılır. Benim de birkaç ahbabım var. Diğer avukat kâtiplerini de tanırım.

— Hemen başladınız. Durun bakaılrn!

— Yoo... Artık kızıyorum ama. Ben pek güvenilir adam değilimdir ya. Bu sefer nedense bana güvenmenizi istiyorum. İkisi de beni dünyada kırmazlar. Hem efendim, onlar bize yalvarsınlar..

p mui auıııpıc....... y>-"-v <-..[A].-..w~

şiddetle açıldı.

Kısa boylu, şişman, yüzü kıpkırmızı, badem bıyıklı. bir adam:

— Merhaba! diye adeta bağırarak içeriye girdi.

Bekleyenler hep birden kalkmışlardı. Murat ta sıçradı. Yalnız bey istifini bozmadı. Arkadan uzun boylu[A] seyrek beyaz saçlı, matruş ve son derece mülayim yüzlü, zarif birisi daha göründü. Bu da Hayret beydi.

— Af buyrun! Beklettik mi? diye özür diledi. Celil bey, gözlerini kısarak Hamdı beye baktı:

— Hayrola! dedi, gene bir domuzluğun vardır.

— İşin gücün domuzluk... Aklın fikrin domuzluk... Hayret bey, tamamiyie aksi bir yumuşaklıkla:

— Teşekkür ederim Hamdi bey, dedi, kapıyı açmışsınız. Efendileri dışarda bekletmemişsiniz...

— Kâtiplik ettik. Bir de telefon numarası yazdık. Evvelâ beylerin işine bakın da...

Celil bey, şapkasını içeri odaya götürmüştü. Hayret bey kapının yanındaki çengellerden birine astı.

Ha!â ayakta duran Cemil ustaya yaklaşıp elini omuzuna koydu:

— Otursanıza... Rica ederim. Kaç kere söylüyorum. Ta buraya kadar yorulmayın. Eve uğrayıp bir telefon et-tirsenize... İşte gene beyhude geldiniz.

Murafaaya girdik. Kararı bir hafta sonra kalemden alacağız. Eskişehir'deki arkadaş bize telefon edecek. Siz bir daha yorulmayın rica ederim. Ben size haber gönderirim.

— Sağol! Ömrün uzun olsun... Geçeyim de, bir bakayım dedim.

— Bir daha sakın deme... Olur mu?

Bu sırada, Celil bey de, kendi müvekkilini içeri çağırmıştı.

Hayret bey, Murat'ın ayakta durduğunu görünce:

— Oturunuz, dedi, oturunuz rica ederim...

Elli yaşlarında kadardı. Kıyafetine itina etseydi bu* yaştaki bazı erkeklerde görülen kadıncı tiplerden birisi

UIUIUU. ncı nuıcı\cıı, ocoımıı ııcı ımvıııüı oAvıııııı v&

ıııu-

nisti. Murat onu Celil beyden daha çok beğendi. Hırant efendiye:

— Vatan müdafaası işimizi aksattı efendim, diyordu, Selim efendiyi askere götürdüler. Ben de bir türlü, bakamadım. Lâkin bugünden itibaren ciddiyetle uğraşacağız... Önümüzdeki celseye yetişiriz. Mutlaka...

— Paradan çekinmeyelim. Korkuyorum... Bir şahit var... Nerdeyse geberecek...

— Allah göstermesin! Şahit kısmı ifade vermeden ölebilir mi? Hiç duyulmamış bir mesele... İcat mı çıkarıyorsunuz!

Müşterilerinin ellerini sıkıp selametledi. Hamdi beye; döndü:

— Şimdi geliniz bakalım Hamdi bey... Asıl ciddî işimizle meşgul olalım. Bir dakika bekleyeceksiniz! Adınız nedir sizin?

— Murat.

— Murat bey! Bir dakika...

— Rica ederim efendim...

Hamdi beye yol verdi. Asıl yazıhaneye girdiler.

Biraz sonra şoförün kardeşi de çıktı. Artık içerde Murat'ın mukadderatı mevzubahs ediliyordu.

Yüreği heyecan içinde bekledi.

Neden sonra bir zil sesiyle giriş kapısına baktı ve yavaşça:

— Giriniz! dedi.

Zil devam ediyordu. Nihayet kendisini çağırmaları ihtimalini düşünerek telâşla kalktı. Ara kapıyı vurdu:

— Buyrun!

— Beni mi istediniz efendim?

Karşı karşıya iki büyük yazıhane vardı. Hamdi bey Hayret beyin yanında bir koltuğa kurulmuştu. Celil bey:

— Evet! Gelin bakalım! Adınız (Murat) öyle mi?

— Evet!

— Şöyle buyrun Murat efendi -Yazıhanesinin önündeki maroken kaplı iskemleyi gösterdi: - Oturun.. . Galatasaray'da mı okudunuz?

175 'i?

I

— bvet!

— Bitirdiniz mi?

— Son sınıfa geçtim. Bıraktım.

— Pekâlâ! -Bu sefer Fransızca devam etti:- Neden bitirmediniz?

Murat hiç tereddüt etmeden aynı lisanla cevap verdi:

— Ailevî mahzurlar zuhur etti. Annem öldü. Baktım ki zorlamak beyhude olacak.

— Sonra!..

— Bir sene kadar Anadolu'da bir mektep arkadaşımın ticaret eden babasının yazıhanesinde çalıştım. Aye-tullah bey öldü. İşlerini tasfiye ettiler.

İstanbul'a döndüm.

— Geçindirmeğe mecbur olduğunuz kimseler var mı?

— Hayır! Hiç kimsem yok.

— Affedersiniz. Bunu verebileceğimiz ücreti düşünerek, bir de tahsilinize

göre bunun pek az olacağını hesaplayarak sordum.

— Rica ederim.

Bu sefer, Türkçe konuştu:

— Sakın imtihan saymayın. Bir de yazıdaki süratinize bakacağız. Ben delidolu

söylerim de... İşte kâğıt... Başlıyoruz.

Bir istida müsveddesi dikte etti. Murat bunu eski harflerle gayet süratli yazdı. Sonra uzatırken:

— Yazım çirkindir! dedi.

Celil bey bir bakışta aradığını görmüş gibi:

— Çirkin ama okunaklı ve doğrul dedi -Ortağına döndü:- Bir şey soracak

mısınız?

— Hayret'in çoktanberi her imtihana karnı tok!

— Gene mi şiir? Pekâlâ! Siz lütfen bir dakika dı-şarda bekleyin!

Biraz sonra zil gene çaldı. Murat gene kapıyı tıkırdattı.

— Buyrun canım! Biz bize iken kapıyı vurmak bile lüzumsuz! Şimdi beni dinleyin! Hamdi beye inanmak lazımsa biraz kavgaoı imişsiniz!

Murat, Hamdi beye döndü. Kabul mü, inkâr mı etmek lâzım geldiğini kestirememişti. Hamdi bey:

— Kavgacı da söz mü? diye adeta methetti, semtte namı söylenir.

— Doğru mu?

— Kuru gürültüyü pek sevmem de efendim... Rahatsız olursam...

— Anlaşıldı. Silâh taşır mısınız?

— Evvelce taşırdım. Şimdi kullanmıyorum. Neden?

— İyi atar mısınız, diye soracaktım.

Hamdi bey, kendisine ait bir eseri methediyorlarmış gibi keyifle gülümsüyordu. Murat ciddiyetle cevap verdi:

— İnkıta yapmazsa vururum, biraz...

— Aferin! Ben her zaman böyle şarap fıçısı gibi yusyuvarlak değildim oğlum! Bir

zamanlar Makedonya'da komiteci kovalardık. İttihatçı artıklarındanız.

Severim yürekli delikanlıları... Sıra sizin Hayret bey!..

Hayret bey gözlerini kırpıştırdı:

— Şiirle de meşgulmüşsünüz.

— Okumasını severim efendim.

— Yazar mısınız?

— Beğendiğim bir kıta, bir beyt, bir mısra bulursam, evet, bir deftere biriktiririm.

— Öyle mi canım? Bizzat yazarmışsınız!

— Estağfurullah efendim... Hamdi bey:

— Yazar, dedi, lâkin arkadaşları arasında da böyledir. Okuduğuna rastlamadım.

— İyi yazdığına delâlettir bu! Ne demiş! «Malûmdur benim suhanım mahlas

istemez - Farkeyler ânı şehrimizin nüktedanlan.» Kimindi Yarabbi?

Murat boş bulunarak:

— Nedim'in... dedi, sonra derhal özür diledi.

— Birde... «Hâyîde sunuhâtı tıraş etmeğe memur -Allaha şükür cümlemizin berberi vardır.»

Murat bu sefer ses çıkarmadı

— Kimin?

— Bilmem ki...

— Hele hele...

— Abdülhak Hamit'in sanırım...

— Bravo! Şimdi Murat efendi, biz size lâyık olduğunuz parayı verecek değiliz. Lâkin gene de arkadaşlığınızdan istifade etmeği istiyoruz. Vaziyet-i hazıra malûm. İktisadî buhran dünyayı kasıp kavuruyor. Bundan biz de zarar görüyoruz.

Celil bey atıldı:

— Bre niye uzatırsın! Oğlum biz sana ayda otuzbeş lira vereceğiz. Esas burada kâtip maaşı 25 liradır. Şiirden anladığına hürmet beş lira bizim arkadaş veriyor, silâh-şörlüğüne hürmet, beş te ben ilâve ediyorum ediyor

35 lira... Hamdi bey sana yollarını öğretir, ayda 10-15 lira da muamelattan çıkaracaksın. Etti mi (50) lira? Büyük bir dava kazanıldığı zaman bizim yüzümüz güler, bundan sana da ayrıca hisse çıkar. Hayret bey, fena şairdir ama, iyi patrondur. Bayramlarda elini keseye atmayı unutsa, biz hatırlatırız. Hasılı geçiniriz. Oldu mu?

— Teşekkür ederim. Faydalı olmağa elimden geldiği kadar gayret ederim.

— Seni büsbütün buraya bağlayacak ta değiliz. Bizim işimiz ne de olsa kolay döner. Biribirimizi iyi tanırsak... Burası bir piyasadır. Burada kendini iyi tanıtırsan istikbali yüksek bir yere, meselâ bir şirkete falan geçebilirsin. Lisan biliyorsun.

— Teşekkür ederim.

— Sabahleyin saat dokuzda burada bulunacaksınız. Hamdi bey (Yapılacak işleri ben göstereceğim!) diyor. Öyle mi?

— Evet! Bugün Adliye'ye beraber gideceğim. Daireleri göstereceğim. Kâtiplerle tanıştıracağım!

— İyi... Pekâlâ! Şimdi söyle bakalım Murat Aka, ilk aylığına mahsuben avans falan ister misin?

— Teşekkür ederim. Param var efendim!

— Mânâsız çekingenlikten hazzetmem. Dobra dobra konuşmayı severim. Paran yoksa, kendini lüzumsuz yere

sıkıntıya koyacaksan, bu hal zekânı ispat edecek değildir. Koskoca bir Mesnevî yazmış bile olsan! Hayret bey:

— Mesneviyi karıştırma diye kaç kere rica ettim! diyerek adeta yalvardı.

— Gene mi (Mesnevî) dedim? Yahu kültür meselesi... Şiir bahsinde işte ben cim karnında bir noktayım... Aklıma bir Mesnevi gelir... Bir de âşık Ömer dîvanı... Hayret bey bu sefer, korkuyla yüzünü buruşturdu:

— Rica ederim...

— İşte gördün mü? Mamafi, bitti. Hepsi bu kadar... Demek para lâzım değil!

— Hayır!

— Bir defteriniz olsun! Bazan bizim hesabımıza masraf edersiniz. Oraya yazınız. Para tükenince isteyin.

— Kolay efendim! ir t

— Şimdi makamınıza geçiniz. Zile basıp odabaşıyı çağrın. Dört kahve emredin. Teşrik-i mesaimiz şerefine içelim. Bana bazıları deli Celil derler, bazıları Celalli Ce-C lil... Başkalarından, meselâ, bu Hamdi bey olacak şeyden

duyacağınıza ben söyleyip kurtulayım. Şerik-i cür-müm de Kibar Hayret bey

tesmiye olunur. Kibarlığı şeyden gelir...

— Rica ederim. Hemen başladınız mı?

— Yahu! Nasıl olsa bir evin adamıyız! Üç gün sonra öğreneceğiz...

— Rica ederim diyor. -Murat'a sahibi kibarlıkla:-Kusuruna bakmayın, dedi, neylemeli! (Deli) olduğunu peşin söylüyor. Deli utanmazmış ta sahibi

utanırmış. Sizin için değil ama, umumiyetle her yerde tekrarında fayda vardır:

Avukat yazıhanelerinde gayet havaî gibi görünen sözlerin bile söylendikleri yerde unutulması lâzımdır. Bize -Yani bu biz sözünde artık siz de varsınız!- bir çok • aile sırları tevdi edilir.

— Tabi efendim! Bu cihetten müsterih olmanızı rica ederim.

— Biliyorum. Hamdi bey sizi o kadar methetti ki... Biz de kendisine, en az

kendimiz kadar güveniriz. Umu-

179

mî mahiyette konuştum. ı-ıayaı sız Kunveıen mucu ouy.c-yin. Birisi gelirse oturtup haber vereceksiniz.

— Telefon etmişlerdi efendim. Hamdi bey numarayı yazdırmıştı.

— Sahi! Unutuyorduk. Teşekkür ederim. Numarayı bulunuz da arayan zata burada olduğumu bildiriniz!

Murat, sevinç içinde çıktı. Oturacağı oda, küçük masası, eski kanepeleri, umumiyetle böyle bekleme odalarında rastlanan hazin çıplaklık, kendisine son derece şirin gelmişti.

Evvelâ kahveleri mi söylemeli, yoksa telefonu mu bulmalı? diye düşündü.

Duvardaki zile bastıktan sonra telefonu açtı. Santral hanımdan bırakılan numarayı istedi.

Dinleyici elde beklerken, kapıda küçük bir oğlan çocuğu göründü.

— Siz mi çaldınız?

— Evet. Dört kahve getireceksiniz. Beylerin nasıl içtiklerini bilir misiniz?

— Biliriz. Hayret bey sade içer... Celil bey şekerli.

— Öyleyse... Birisi sade üçü şekerli olacak. Çabuk. -Telefona döndü:- Allo! Burası Hayret ve Celil beylerin yazıhanesi. Bizi aramıştınız da.. Evet... Buradalar... Hayret beyi mi? Veriyorum efendim!

Zile bastı. Hayret beyin (Allo!) demesini bekledi. Dinleyiciyi yerine bıraktı. Ellerini zaptedemediği bir sevinçle oğuşturdu.

Artık seki şüphesi yok! Bir iş sahibi olmuştu.

Sevinç gayet az sürdü. Daha evvelki gün kâbus içindeydi. Hem de ne biçim kâbus?.. Ancak şimdi hatırlarken ne kadar dayanılmaz olduğunu daha iyi anlıyordu. Dehşetli bir yorgunluk hissetti.

Kahve ne kadar lezzetliydi. «Dört kahve emrediniz!» demişlerdi. «Teşrik-i mesaimiz şerefine içelim!» Acaba parasını verse münasebetsizlik mi etmiş olurdu? Bunu düşünüp dururken çırak önüne bir takım yuvarlak tenekeler bıraktı.

— Nedir?

_, viiuıu. UU IUIIC.

— Parasını? Durunuz!

— Parasını beyler verdi. Âdet böyle. Marka sende durur, parayı beyler verir! Sen daha yenisin de bilmezsin!

— Sağol delikanlı! Sen bana bilmediklerimi öğret! Oğlan dişlerini göstererek güldü.

Celil bey yarım saat sonra giderken masasının üzerine bir ajanda bıraktı:

— Buyur, dedi, eski kâtipten sona kalan iki mirastan biri budur. Bunda mahkeme, temyiz, icra ve murafaa günleri yazılıdır. Her akşam ikimizden de defterlerimizi ister o gün kaydetmediğin davaları kaldıkları günün hanesine kaydedersin. Her sabah o günkü dava dosyalarını dolaptan çıkarır, masalarımızın üzerine koyarsın. İkinci miras, çanta... Nerede çanta?

Beraber aradılar. Masanın alt gözünde siyah meşinden güzel bir çanta duruyordu.

— Dosyaları buna doldurursun. Bizden evvel mahkemeye gidersin. Hamdi bey sana

orada ne yapacağını gösterecek. Çantayı, ajandayı görüp pek mühim birşey-ler zannetme! Bir haldir canım...

Elini, ümitsizce salladı. Murat arkasından baktığı zaman ceketinin altında büyük bir rovelver farketti. Avukatın silâh taşımağa neden mecbur olduğunu düşündü. Ve Celil beyin babacanlığını biraz daha beğendi.

Sanki işe başlamasının birinci gününü saymışlar gibi öğleye kadar başka bir müşteri de gelmedi. Murat, bundan istifade ederek makineyi gözden geçirdi.

Hayret beyle Hamdi bey, içerde fısıl fısıl konuşup gülüşüyorlardı.

Öğleye yakın çıktılar. Patron:

— Defteri aldınız mı? diye sordu. '

— Evet efendim?

nız Hamdi bey sizinle beraber kalıyor, tsoyıe ş hemen usanır. Sizi

ne kadar sevdiğini bundan anlıyorum. Tebrik ederim.

— Eksik olmasınlar. Hepinize minnettarım efendim!

— Minnet mevzuu bahis değil... -Hamdi beye döndü:- Kalıyor musunuz?

— Kalıyorum.

— Yemek yeseydik.

— Biz Murat beyle beraber yeriz. Haydi size uğurlar olsun! Biraz da daireyi gezdireyim. Evrak dolabını falan göstereyim...

— İyi olur!

İkisi kalınca, Hamdi bey mesut bir gülümsemeyle:

— İşte oldu arkadaş, dedi, iyi adamlardır. Sahiden İyidirler. Âhır zamanda Muhammed ümmeti, ne kadar iyi olabilirse... Senin ne üstüne lâzım. İşine bakarsın! Dünyayı düzeltmeğe memur değilsin... Böyle gelmiş böyle gider.

— Tabi canım! Eksik olmayın Hamdi bey... Bu iyiliğinizi sonuna kadar unutmayacağım.

— İyilik falan yok!.. Şimdi evvelâ bekleme odasından başlayalım. -Soldaki kapıyı açtı- Perdeler her zaman kapalı durur. Buraya müşteri aldın mı, elektriği yakarsın!

Oda, kâtip odası kadardı. İki koltuk, bir kanepeden başka, iki kanatlı, gayet büyük, eski dolapla iki hafif ci-gara iskemlesi bütün mobilyasını teşkil ediyordu.

Patronun odasına geçtiler. Murat burasını bu sefer dikkatle gözden geçirdi.

Yerde kıymetli olması lâzım gelen büyük bir halı vardı. Mobilyalar, yeni maroken kana-pe ve koltuklar daha pahalı cinstendiler. Müteaddit, ayaklı abajurlar, bilhassa şöminenin üzerindeki mermerde birkaç heykel, küçük vazo, duvarların ağırbaşlı kâğıtları burasını bir iş ciddiyetiyle beraber zevk sahibi insanlara ait olduğunu da gösteriyordu. Yazıhaneler bir örnekti. Üzerinde kalın camlar, kıymetli yazı takımları, bazı minimini süsler, kalın ciltli kanunlar, düsturlar vardı.

-virip sürmeyi yukarı itti. Dosyalar büyük sarı zarflara koyulmuşlardı.

— Üzerlerinde sıra numarası yazılı. Bir haftaya kalmaz hepsini öğreniriz. Şimdi halvete buyur.

— Nereye?

— Halvet!

Bir kapı açtı. Burası tek pencereli küçücük bir odaydı. Büfeye benzeyen siyah ağaçtan bir dolap, bir de kadife kaplı, ayakları ve baş tarafı gayet ince işlenmiş bir divan, sütun biçimi bir sehpa üzerinde kırmızımsı bol kocaman

abajuriyle bir elektrik ampulü duruyordu. Pencerenin storu aşağıya kadar inik olduğu için içersi loştu. Hamdi bey, sütuna gidip düğmeyi çevirdi. Odayı kırmızı bir ışık doldurdu.

— İşte burası halvet! Hayret bey çocuklarını, Celil bey hatunlarını bazı bazı burada kabul eder. Konsültasyon meselesi... Gizli iş olduğundan meslek sırrı dediler ya...

— Anlıyorum. Beni alâkadar etmez!

— Artık orasını sen bilirsin. Yalnız ben şu kadarını söylemeğe mecburum: Hayret bey rica ediyor. «Sakın benim çocuklarımla alâkadar olmağa kalkışmasın! Ossaat bozuşuruz!» dedi.

— Aklımın ermediğini... sözünü bile sevmediğimi söyleseydin!

— Söyledim. Son derece sevindi. Daha şimdiden gözüne girdin! Celil beye gelince: Hoş adamdır. Onun zamparalığına da benim aklım ermez. Ben,

malûm, Hayret beyin mezhebindenim. Lâkin Celil beyin bir huyu var ki severim. O da dedi ki: «Bize gelen hatunları sen bilirsin, dedi, kâtibi gözüm tuttu benim, dedi, hepsini lütfen

îbana muhtaç etmesin, bir ucundan da o başlasın!» dedi.

— Rica ederim.

— Vallaha şaka değil... Hayret beyin çocukları kıskanıp, Celil beyin kadınları kıskanmamasına şaşmaz mısın? Tarihte meşhurdur. Zamanın sadrazamına mı, ser-183

misler. (Asker namuslu namussuz uuMmyuı, !!< ediyor) demişler. (Kaldırıp beni... değiller ya...) buyurmuş. Hayret bey arkadaşının bu sözünü beğenmedi de aynen böyle cevap verdi. Yani, hatun cihetine fermanlısın!

— Bırak Allesen! Benim kadın düşünecek sıram mı?

Bilmez gibi...

— Bir hafta sonra görüşürüz. Celil bey, bu lâkırdıyı keyfinden söylemiyor. Yiğitlik bende kalsın diye söylüyor! Sen istemedikçe büsbütün üstüne çökerler... Burası neresi? Avukat yazıhanesi... Bak kulağında bulunsun Allanın melâikesi olsa, benim karım bir avukat yazıhanesine on dakika girdi mi, boşarım!

— Gene lâfa yekûn tutmadın Hamdi bey!

— Bilmem! Yüzde birisi doğruysa, yüzde doksando-kuzu öyledir... İstisnalar... da kaide olamaz! Kendin de göreceksin ya... Şimdi bu ilk ders! Yürü, yemek yiyeceğiz. Bugün bana misafirsin!

— Olmaz... Bilakis! Bugün sen bana misafirsin!

— Şimdi darılırım haa... Bugün sen benim çırağım sayılırsın. Çırak ustaya

tâbidir. Gel arkamcek!.

O günkü mahkeme dosyalarını çantaya yerleştirdiler. Bunu besmele çekerek

Murat eline aldı.

Kapıyı kilitleyip anahtarı aşağıda, Hüseyin ağanın küçücük hücresinde

duvardaki numaralı yerine astılar.

Hamdi bey çırağa Tokatlı'da bol biralı bir ziyafet çekti.

Tramvaydan Sultanahmet'te indikleri zaman, Murat saat bir bir buçuk arasında Ayasofya Camiinin önündeki yolun kalabalığın ve bu kadınlı erkekli kalabalığın bir aralık meşrutiyet mebuslarının toplandıkları muazzam ahşap binaya girdiklerini ilk defa farketti.

Doğruca ikinci kata çıktılar. Burada avukatların, şapkalarını, paltolarını bıraktıkları vestiyer vardı. Şişman bir adam, Hamdi beyi gülerek karşıladı. Murat'ın elini sıktı.

Celil beyle Hayret beyin şapka astıkları çengelleri gösterdi.

184

.nvıımAıııcıcıııı uuıuşuıar. namaı Dey, buralardaki tanıdıklarına Murat'ı tavsiye etti. Aralıkta, kâtiplerden birine, bir de dolma kalem sattı.

Müddeiumumilik'te Şahap'ın babası Tahir beyi gördüler. Alt katta icra dairelerini gezdiler.

Asliye Cezada Celil beyin bir dâvası. Hukukla Ticarette Hayret beyin üc davası vardı. Hamdi bey kapıya asılmış listelerde, sıraları bulup kâtibin gelmiş olduğunu avukata bildirmek üzere kenarlarına birer işaret çekti.

— Dolaşacaksın! dedi, mahkemeler yapılıp sıra size yaklaşınca orada hazır bulunmağa çalışacaksın. Mübaşir bağırdı mı, eğer avukat henüz gelmediyse, yahut bir başka mahkemeye girmişse, içeri dalıp (Şimdi gelecek efendim!) diyeceksin!

— Hakim dinler mi?

— Âdettir. En sona bırakırlar da yeniden çağırırlar... Bir kere mahkemeler bitirilir, kalemlerdeki işler bilahare takip edilir. Celp çıkarılır. Lâyiha tebljğ olunur. İlâm harcı yatırılır. İcraya koyulur. Hacze gidilir. Şimdi bütün bunlar karmakarışık gelir ama, bir haftaya kalmaz, benden usta olursun. Az daha unutuyordum. Asıl mühim yeri atladık. Mahkeme veznesini. Gel bakalım.

Yeni kâtibin şerefine iki avukat da, âdetleri hilâfına o gün Adliye'ye erken gelmişlerdi. Bilhassa Hamdi beyin yardımıyle davaları beklemek pek kolay oldu. Kalemleri Hayret beyle beraber bir daha dolaştılar. Bu arada, Hamdi bey Murat'ı birkaç avukat kâtibiyle tanıştırdı. Bunlardan birisi Tapu'da bir işi olduğunu lâf arasında söyleyince, Hamdi bey sabahki ermeniyi hatırladı.

Hayret beye meseleyi anlatıp Tapu'ya gideceklerini söyledi.

— İyi olur! Sen gidersen işi bir solukta çıkarırsın!

— Hayır bizim Murat beyin ahbapları daha çoktur.

Numarayı alıp beraber Tapu dairesine gittiler. Hamdi bey mahzeni, evrak memurunu tanıyordu. Bir kenara çekti. Biraz konuştuktan sonra Murat'ı çağırdı:

— İşte Mehmet efendi söz verdi, dedi, yarın akşam

185

tini verir.

Sultanahmet meydanına çıktıkları zaman anoak üç-buçuktu.

Hamdi bey.

— Usulü bozmayalım arkadaş! dedi, bir avukat kâtibi işlerini bu kadar erken bitirdi mi, bir saat tavla, kâ-

•tğıt oynar!

— İmkânı yok! Ben yazıhaneye gitmeliyim... Ayıptır.

— Asıl gidersen ayıp! Gel diyorum. Sıra kahvelerden birisine girdiler. Güle güle iki parti tavla oynadılar. Murat yenildi ve hemen kalktı.

— Gidiyor muyuz? diye sordu.

— Artık sen yolu belledin! Yalnız başına umarım ki "yazıhaneyi bulursun! Biraz

da ben çalışayım kardeş!

— Sahi! Meşgul ettik...

— Bugün de bir (meşgul ettik) tutturmuşsun. Geçe kahvede buluşuruz.

Görüşemezsek ben yarın gene yazıhaneye uğrarım.

— Rioa ederim, benim için yorulmayın..,

— Hak oyunu üçtür. Mümkün olursa üç gün beraber dolaşacağız... Dördüncü gün

yalvarsan gelmem!.. Haydi güle güle... Dur az kalsın unutuyordum. Geçerken Kara! köy'de Hırant'a uğrarsın. Adresini yazıver. -Söyleyip yazdı:- On lira alırsın. Yarın akşam Tapudaki Mehmet efendiye beş lirasını verirsin.

— Beş lirası?

— Affedersin. Artık nerdeyse sana (Avanak) diyeceğim. Beş lirası da senin.

— Olmaz. Ayıp. Hem patronlar duyarsa...

— Onbeş lira almadığına üzülürler. Meraklanma! Böyle iş üç senede bir gelir... Âdet böyledir. Hiçbir yerde âdetleri bozmağa çalışmamalı. Elbise meselesi de şaka değil... Hırant'ı bilirim. Namussuzdur. Lâkin ben de ondan aşağı kalmam. Elbiseyi kestiririz.

— Ben utanıyorum.

ucyu, uıUI,uım. ı.£.oım. un 19c uuşıuuık. işe uuşıaaıgımız zamanlar aklına geliyor mu?

Murat'ın içi sızladı ve bu acaip yankesiciye minnetle baktı. Ona karşı duyduğu borç hissi, dünyada pek az jnsanın tanıdığı ağırlıktaydı.

II

Yazıhanenin bulunduğu katta, bir diğer avukat yazıhanesi ile bir daktilo makineleri tamir atölyesi bulunuyordu.

Odabaşı Hüseyin ağa ile hizmet dolayisıyle selâm-laşan Murat, bu sayılmazsa evvelâ, bitişik yazıhanenin kâ-tibiyle tanışmıştı.

İşe başladığının ertesi günü öğle üzeriydi. Peynir ekmek almış, çay söylemişti. Gece verdiği karara göre birkaç ay kabil olduğu kadar az masraf edecek, bir kere kahvenin üstündeki o perişan odadan kurtulacaktı.

Çayı bırakıp çıkan çırağın birisiyle konuştuğunu duydu ama, aldırmadı.

Kapı vurulduğu zaman ağzı doluydu:

— Buyrun! diye müşkilâtla seslendi.

Camlı kapı evvelâ aralandı. Sarı kıvırcık saçları, pembe beyaz tombul yüzüyle otuziki dişini göstererek gülümseyen delikanlı, Fransızca:

— Girebilir miyim? diye sordu.

— Fakat, tabi...

Çok uzun boyluydu. Gayet şık giyinmişti. Parmağında üstün markalı kalın bir altın yüzük, kolunda, büyücek bir altın kaplama saat vardı. Gayet tatlı bir esans kokusu getirmişti.

— Afiyet olsun aziz meslektaşım! Ben, avukat mösyö Andstan'ın kâtibi Panayot Yordanidis...

— Memnun oldum. Bana da (Murat) derler.

— Müşerref oldum mösyö Murat!

Fransızcayı pek güzel konuşuyor, Rumluğu zerre ka-

— Bir iki lokma alır mısınız? İnmeye üşendim.

— Teşekkürler... Öğle yemeğini ekseriya yemiyorum. Çünkü göbekten korkuyorum... Baksanıza...

Bembeyaz, güzel tombul elini şişmanca insanlara pek yaraşan bir hareketle karnına vuruyor, kederlenmiş gibi açık sarı kaşlarını kaldırıyordu.

— İşte, daha iyi söylediniz... Burada yemek yok... Kahvaitı... -Kapıyı açan çırağı gösterdi: - Çay mı?

— Çay! Peki... -Oturdu:- Sizi dün akşam gördüm. (Anlaşacağız) dedim. Biz artık bu zanaatta insan sarrafı, olduk. Fransızcayı ne güzel söylüyorsunuz!

— Mektepte öğrendim. Hocalarımız Parisliydiler.

— Bana mı söylüyorsunuz? -Gözünü kurnaz kurnaz: kırptı:- Fransızlar ne derler: «Lisan yatakta öğrenilir» derler. Ben bu güzel telâffuzun arkasında cilveli bir Fransız: kızı görüyorum.

— Değil... Hayır!

— Beyhude... Aldanmam... Biz de kudretimizce zan-parayız azizim.

Zanpara olduğu kıyafetine gösterdiği itinadan anlaşılıyordu ama, bu kadar acele samimiyet Murat'ı şüphelendirdi. Hemen yatakta lisan öğrenmekten bahs açması ya, bir maksat içindi, yahut da delikanlı, irikıyım güzel erkeklerin ekserisi gibi biraz safçaydı.

Murat bunu anlamak üzere ihtiyatla sordu :

— Sizin kapıda iki isim var!

— Birisine kulak asmayın. Yerli Rum... Siz nasıl dersiniz -Türkçe söyledi:-«Tatlısu Rumu!» -Sözünü kendist de beğenerek keyifle güldü:-

— Asıl patron mösyö Anastas İngiliz tebaasıdır.

— İngiliz tebaası olanlar burada avukatlık yapabiliyorlar mı?

— Burada... -Elini (Adam sende) mânasına salladı. Sonra parmaklarını biribirine sürterek para işareti yapti:-İsterling her yerde geçiyor.

— Anlayamadım. Para mı kazanıyorsunuz? Para mı dağıtıyorsunuz?

AuA., !xAıyıoıııuuı\ıııırı buzu üzerine Kendiliğinden meydana çıkıvermiş bir şakadan ibaret olduğu halde, mösyö Yordanidis göğsüne vurmuşlar gibi

vücudunun üst kısmını arkaya çekti. Gözlerini kırpıştırarak Murat'a şüpheyle baktı.

— Anlamadım? diye tereddütle sordu.

— Ne bileyim! (Para) dediniz de... İsterlingten bahsettiniz. Sizin patron avukatlığı üste para vererek mi yapıyor? dedim.

Yordanidis asıl şaka buymuş gibi kahkahalarla güldü:

— Sarman! Sarman! Mon diyö! = (Gharmant! char-mant! Mon Dieu!) derken ellerini dizlerine vuruyordu:

Murat, onun bu (Sarman, Mon diyö!) sözünü sık sık tekrarladığını ve yalnız birinci kelimede bütün İstanbullu Rumlar gibi (Ş) yerine (S) dediğini biraz sonra öğrendi.

Yordanidis'in anlattığına bakılırsa, mösyö Anastas, burada birçok İngiliz firmalarının umumî vekili, hukuk mü-şaviriymiş, hükümetle, bankalarla, belediyelerle işleri olunca, kanunların bazı maddelerini anlamak isterlerse, bir mukavele imzalayacakları zaman mösyö Anastas'a müracaat edlermiş. O da bizzat göremediği işlere şeriki olan Türk tebaası avukatı koştururmuş.

Mösyö Yordanidis:

— Siz de bizim yazıhaneye mensup sayılırsınız aziz meslektaşım! dedi. Murat'ın şaşırmasını bekledi. Bu şaşkınlığı görünce pek sevindi. (Sarman! Sarman!) diye ellerini dizlerine vurup keyiflendikten sonra izah etti:

— Türkçe evrakın bir kısmını, bizim ihtiyar yazar... Bir kısmını Selim efendi buraya gelmeden evvel noterdeki daktiloya tape ettirirdik. Selim efendi gelince ona verdik. Fikir benimdir.

— Siz?

— Ben İngilizce ve Fransızca kısmı idare ederim. Türkçeleri burada

yazdırmak benim de işime geliyor. Notere kadar gitmekten kurtuluyorum. Sizi pek

beğendim. Bize yardım edeceğinizi umarım.

— Bilmem ki vaktim olur mu? İsterim tabi...

— Bedava değil. Patron, kesesi elinde bir centilmen-

dir. Meselâ bir sürü vekâletname sureti çıkarmak lazım gelir. Beherine elli kuruş veririz. Bir defada beş tane çıkarırsınız. Ekseriya, beher vekâletnameden 15-20 tane lâzım oluyor. Biz İngiliz usulüyle çalışırız. Birisine Bayram tebriki yollasak, bir de musaddak vekâletname sureti iliş-. tiririz. Güzel değil mi?

Burada gene sarman kelimesini kullanmış, gene ellerini dizlerine vurmuştu.

Murat, dünyanın en sevimli budalalarından birisiyle karşı karşıya olduğuna iyice

kanaat getirerek rahatlaştı.

Çocuk çayı getirince mösyö Yordanidis, yüzünü ekşiterek, berbat bir Türkçeyle:

— Temiz mi bu? İçinde sinek yok ya?., diye sordu. Fakat derhal yüzüne tebessümünü takarak hiç titizlenmeden biraz ekmek kopardı. Peynir aldı.

— Sizi memnun etmek için... diyerek iştihayla yemeye başladı.

Kolayca şişmanlamak istidadında olan genç uzviyet sun'î olarak aç bırakıldığından, daimi bir açlık çekmekteydi. Yordanis'e peynir, ekmek, Murat'a göre birkaç misli daha lezzetli geldiği halde, her lokmada yüzü azarlanmış bir çocuk gibi asılıyordu. Nihayet içini çekti.

— Açlıktan ölüyorum dostum, dedi, lâkin bizim matmazel razı değil... Çantasında bir ip var. Her buluşmamızda onunla karnımı bir kere ölçüyor. Eğer ip kavuşmazsa darılıp derhal gidiyor.

— Aman!

— Evet! İsterseniz ekmek yiyiniz, o zaman cicima-ma'dan mahrum kalıyorsunuz. İsterseniz nefis bir kadınr gute ediniz, o zaman da böylece ekmeği koklayacaksınızî

— Korse taksan!

— Ne diyorsunuz siz? Başıma gelen felâket hep korseden doğuyor. Bir gün bizimki korse kullanan bir ihtiyar adamla kalmış... Nefret etmiş... Öyle olacağım diye.

— Kalmış mı? Anlayamadım.

— Eskiden, yani benimle arkadaş olmadan evvel randevu evine gidiyordu. Lâkin görmelisiniz. Benden iki, üç yaş büyük olduğu halde, 15 yaşında mektep talebesi sa-

nırsınız... Görmelisiniz dedim! Mutlaka görürsünüz. Buraya gelir. Bazan tabi... Bir şeye ihtiyacı olursa...

— Hakikatte kaç yaşında?

— Yirmibeş.

— Affedin! Bunu sizin yaşınızı da beraber öğrenmek için sordum. Demek 22 deşiniz.

— O kadar... Beni ihtiyar bulmuyorsunuz ya!

— Nasıl bulurum. Aramızda, ancak üç sene fark var. Bilâkis pek çocuk buluyorum ki menfaatim icabıdır.

Mösyö Yordanidis yarısına kadar içtiği çay bardağını kaldırarak derin bir kedere kapılmış gibi şikâyet etti:

— Kadınları çok seviyorum. Bütün felâketim de budur. Kadınları... Bir tanesini, beş tanesini değil... Bütün kadınları... Sizin padişahınız Abdülhamit'i düşünürüm. Dünyada kıskandığım biricik erkek odur. -İçini çekti:- Halbuki bir tanesinin bile hakkından gelemiyorum.

— Ne demek?

— O mânada değil... Hayır, çok şükür, kuvvetli erkek olduğuma inanınız. Beceremiyorum. Birisine kapıldım? mı? Kendimi kurtaramam! O beni bırakıncaya kadar. Şimdiki kadınları da elbet bilirsiniz. İyi kazanan, eli açık, yüreği merhametli bir kavalyeden kolay ayrılmıyorlar. Meselâ, benim Şarlot iki seneliktir. Şimdi gitse, kilisedeki sadaka kutusunu bir günlüğüne doldururum. Mamafi, erkek erkeğe itiraf edeyim ki henüz kendisine doymuş da değilim. Beni acaip bulmuyor musunuz?

— Herkes biraz öyledir. Sizi samimî buluyorum!

— Mersi! Ben insan sarrafıyım! Sizi görür görmez beğendim. Selim efendi de iyiydi ama, biraz tutuktu. Sonra lisan bilmezdi. Derdimi bir türlü anlatamazdım. İçer misiniz?

— Biraz!

— Ne içersiniz?

— Rakı!

— Olmadı. Zanpara değilsiniz... Beyhude yalan söylemeyin. Dünyada inanmam!

— Neden canım?

— Zanpara kısmı ağzına bir damla rakı koymaz. Beni 191

zanpara olduğum için daima bira içerim. Bira, doktorlar söylüyorlar, erkeklik kuvvetini kat kat arttırırmış. Bir deneyin de bakın... ben, eğer karnım, buluştuğumuz gün ölçüyü aşmamışsa Şarlot'a amanallah çağırtırım. Şimdi söylesem inanmazsınız... Bir gecede... Dokuz defa... Evet, mübalâğasız! Dokuz defa...

Kız, az daha (polis) çağıracaktı. Güzel değil mi?

— Pek!..

Murat da karşısındaki gibi ellerini dizlerine vurarak (Sarman) diye fıkır fıkır gülmüştü.

Mösyö Yordanidis, bu hareket, kendisinin imiş de, biz-.zat kendini aynada seyrediyormuş gibi bir an baktı. Sonra zevkle tekrarlayarak :

— Harikuladesiniz Mösyö... mösyö...

— Murat!..

— Mösyö Murat... Harikulade... Anlaşacağız. Lâkin "bir şartla: Siz beni rakı içmeğe zorlamayacaksınız. Ben sizi bira içmeğe dilediğim kadar zorlayacağım... Mutabık mıyız?

— Hayır!

— Hayır mı? Öyleyse bir sahte Türkle konuşuyorum. Kimsiniz mösyö? Hangi millettensiniz?

— Türk iftiharla...

— Olamaz. Türkler kadıncıdırlar. Size birayı kaç kere tecrübe ettim diyorum.

— İyi ama... Ben inanmıyor değilim ki... Bilâkis inandığım için olmaz dedim.

— Ne gibi? Neden?

— Çünkü nasıl anlatmalı... Benim henüz matmazel Şarlot gibi dayanıklı bir partönerim yok...

Mösyö Yordanidis, şimdiye kadar kullandıklarının hepsinden daha şiddetle bir (Sarman!) çekti ve dizlerini acıtana kadar şamarladı. Gözleri yaş içinde:

— Vah zavallı dostum! Zavallı dostum! dedi. Sizi temin ederim ki çok daha dayanıklılarını bulacaksınız. Asla (Polis) diye bağırmayacak olanlarını...

Burası neresi? Siz işin merkezinde bulunuyorsunuz... Elinizi uzatmağa .bile hacet kalmayacak. Görürsünüz... İşin merkezinde...

192

-Sonra kapıya bakarak sesini alçalttı: - Bir dost nasihati: Sakın bir tanesine bağlanmayın. Sakın bana benzeme-yin! Henüz ömrünüzün gelecek çağında bulunuyorsunuz... Her çiçeğin bir ayrı tadı vardır... Bal da ayrı ayrı çiçeklerden toplanır. Bir tek çiçek! ne kadar güzel olursa olsun giderek tadını kaybediyor. -Tekrar içini çekti:- Ben mahvolmuş bir adamım! Siz bari kendinizi müdafaa ediniz.

— İşin merkezi dediniz? Merkez nerede?

Mösyö Yordanidis sahiden şaşırdı ve dünyanın en şaşkın mânasıyle dolu bir (Sarman) çektikten sonra anlatmağa başiadı.

— Merkez burası... Bu içinde bulunduğunuz oda... Burasını bir tavuk kümesi farzediniz. Anahtarını size teslim ettikleri bir kümes...

— Bizde bir söz var: Kurt komşusunu yemez! derler.

— Komşu mu? Hani komşu? Siz nerede oturuyorsunuz?

— Şehzadebaşı'nda...

— Neresidir bilmem! Lâkin bu Karaköy'de olmadığı malûm. Burada, bu odada bile otursanız gelenler gene de size komşu sayılmazlar... Nerelerden geliyorlar? Uzaklardan... Allah bilir.

— İnsan ekmek yediği yere fena gözle bakmayacak.

— Rica ederim. Günahımı çıkaran papaz gibi konuşmayın. Demin ne söyledim. Siz elinizi uzatmayacaksınız. Şöyle dönün bakayım! Yakışıklı adamsınız... Kadınlar sizin tipinizi benim tipimden daha çok beğenirler.

— İltifatınıza minnettarım.

— İltifat değil... Hakikat! Burası (Merkez) dedim. Bu da hakikat! Ben bu merkezden zerre kadar istifade edemem. Bu da bir üçüncü hakikat... Hem de en fecii!

— Neden?

— Bir kere Şarlot'tan korkarım. Çünkü yalan söylemesini beceremem. Neredense biliyor. Kulaklarım kızarı-yormuş. Sonra sizin kadınlar tuhaf! Hıristiyanla yatmağı

âdeta günah sayıyorlar. Öyle gülmeyin! Bizim kızları aa-ha hoş bulmuyor musunuz?

— Anlayamadım?

— Onlar da size karşı milliyet yahut din gayreti güt-selerdi...

— Evet, sizinkiler daha hatırnaz!

— Bizimkiler daha akıllı... Mesele bu! Mamafi, zengin Türk ailelerinde ecnebilerle yatıp kalkanlar çok...

Murat, itiraz edecekti. Türklük ve islâmlık dâvası gütmek için yeri de, mevzuu da pek münasebetsiz buldu.

— Demek, buraya birçok güzel kadın mı gelir? Ben dündenberi buradayım. Henüz çirkinine bile rastlamadım.

. — Kıştan yeni çıktık. Havalar kararsız. Şimdi kışlık elbiselerle gelemiyorlar, baharlıklarını ya yaptırmaktadırlar, yahut da havaların kararsızlığından giyip çıkmağa cesaret edemiyorlar. Havalar böyle giderse bir hafta sonra sizinle konuşuruz.

Hesap, Mösyö Yordanidis'in safiyetine uymuyordu.

Murat:

— Bunu nasıl tecrübe ettiniz? diye sordu.

— Tecrübe etmedim. Bizim Matmazel söyledi. Nitekim kendisi bir

haftadır gelmiyor. Bu akşam da telefon

etmezse...

Bu esnada kapı açıldı. Hamdi bey, âdeti olduğu gibi yüzü ter içinde göründü:

— Çanta hazır mı çırak? Ben geç mi kaldım?

— Buyrun! Hep aynı sözü söylemekten ayrıea utanıyorum. Zahmet ediyorsunuz.

— Geç efendim!

— Tanışır mısınız? Komşularımızdan...

— Bilmez miyim? -Hamdi bey, ağızdan kapılmış kısacık Fransızcasıyle sordu:-Nasılsınız mösyö Yordanidis?"

— İyiyim... Siz nasılsınız? -Mösyö Yordanidis de aksine, Türkçe konuşuyordu. İkisini dinlemek pek hoştu:-Murat beyle tanıştık. Bir arkadaş ki!..

Hamdi bey Türkçeye çevirdi:

— Yoo... Kıskanırım haa... Ben onun nasjl arkadaş olduğunu senden öğrenecek değilim BalikaryaJ.

— İyi arkadaş... Selim efendiden lytvA

— Hele getirdiği misale bak! Haydi efendi gidiyor muyuz?

— Gidelim! -Yordanidis'ten özür diledi:- Mahkemeler başlar. Kusura bakmayın!

— Rica ederim,.. Ben sizi lâfa tuttum. -Hamdi beye parmağını salladı:- Nasıl çoouklar?

— Hangi çocuklar?

— Bir de soruyor! -Murat'a göz kırptı:- Bu da Hayret beyin cinsinden... Bunlar oğlansı... Kızdan anlamıyorlar...

Hamdi bey:

— Hele kâfire hele... Senin işin yok mu? diye mahsustan çıkıştı.

Yordanidis :

— Nasıl olsa öğrenecek... Murat bey akıllı adam... Siz onu Selim efendiye yutturursunuz. Buraya geldi. Aradan aylar geçti. Bir gün ne dese beğenirsiniz? «Hayret beyin amma da çok yeğeni var!» dedi. «Ben biribirine karıştırıyorum. Hergün bir başka elbise giyiyorlar da fark rm edemiyorum? Yeğeni bol vesselam!» dedi de beni az daha gülmekten öldürecekti. Güzel değil mi?

Hamdi beyi parmağıyla tehdit ederek çıktı. Hamd» bey arkasından hışımla bakarak :

— Yahu kendisi daha kaç sene işe yarar... diye söylendi.

Murat:

— Yasak! diye atıldı, istemiyoruz! Fikri kendinize saklayın. Biraz saf ama, fena çocuk değil...

— Biz fena mı dedik birader? Sen dün akşam Hı-rant'a uğradın mı?

— Hırant'a mı? Uğradım. Evet... Yazıhanede yokmuş...

Hamdi bey gözlerini bir an kıstı:

— Tabi efendim, diye somurttu, dün bir bugün iki derhal avukat kesildin.

Başka memleketlerde nasıldı bilmem. Bizde henüz avukatlık yalandan ibaret! Doğru söyle!

— Doğrusu! utandım Hamdî bey!

195

— Peki utandın! Bugün akşam üzeri ıvıenmei efendiye uğramıyacak mısın?

— Uğrayacağım. Uğranmaz mı?

— Beş lira?

— Ben cebimden veririm de...

— Yahu sen adamı deli edersin! Sen Hırant'ın kim olduğunu bilir misin?

— Buranın müşterisi!

— İyi vallaha! Burada çeşit çeşit müşteri var. Hı-rant'a elini veren parmaklarını sayıp alacak. Dünyayı kafese koymuş namussuz! Töbe estağfurullah... Haydi düş önüme... Sen galiba elbise bahsine aldandın...

— Yok canım! Hiç bu kadarcık iş için insan elbise yapar mı?

— Bir kere iş (Bu kadarcık) değil. Tapu'dan kayıt çıkacak! Hem de dedem zamanının kaydı. Meseledir. İki elbiseye değer...

— Lâkin mahkeme resmen sormuş. Nasıl olsa cevap verecekler!

— Kim verecek, Tapu mu? Bir kere mahkemenin ancak onuncu tekit tezkeresi evrak kaleminden odacının defteri arasına ancak girer. Ondan sonra tekrar bir o kadar tekit tezkeresi yazılacak ki Mehmet efendi, gözlüğünü takıp bir kere lütfen okusun! Hoş yeni harfleri de bilmez ya... Birisine okutacak...

— Peki!

— Elbise bahsi, senin acemiliğine karşı atılmış bir olta... Az kalsın Hırant'ı dün bozacaktım. Sonra düşündüm ki, kendi oltasıyle kendisini avlamak daha lezzetli olacak. Şimdi yürü yanımsıra... Mutlaka lâkırdıya karışma!

Beraberce Hırant efendinin yazıhanesine gittiler. İçerisi sokaklara bölünmüş bir kocaman hanın bir köşesinde, etrafı camekânia çevrili bir büyücek dolaba benzeyen yazıhanede, Hırant efendi emlâk komisyonculuğu ediyordu. Yazıhane bir eski masa, iki iskemle, bir de bu minimini aralığa değil en geniş manifatura mağazasında bile iriliği göze çarpacak bir hantal kasadan ibaretti.

196

— Seni arıyoruz ağa?

— Buyrun!.. -Hırant efendi, çipii gözlerini kırpıştırarak Murat'ı tanımağa çalıştı. Telâşlanmıştı. Fakat avukat kâtibi olduğunu çıkarınca telâşı kalmadı. Güldü:- Siz rrm siniz? Buyrun! Bir haber var mı? Tapudan?

— Bir kere Mehmet efendi işin sana ait olduğunu biliyor.

— Etme!

— Numarayı yüzümüze fırlattı. Kendisi gelsin, dedi.

— Aman! Nereden bilmiş?.. Dâva bana ait görünmez.

— Bilmiş! Bilmez mi? Kaçın kurası...

— E?

— E si? Haydi beraber gideceğiz?

— İmkânı yok! Bugün kalsın! Gördünüz mü? Ne fena tesadüf! Bir mühim satış var

da... Mal sahibi ile alıcıyı bekliyorum.

— İstersen şeytanı bekle... Yalnız aklında bulunsun, sen gelmedikçe iş

olmayacak. Veyahut biraz şey yapacaksın!

Hırant gene gözlerini kırpıştırdı. Dudaklarından kurnaz bir şey geçti:

— Söylesene birader! Lâfı neye dolaştırıyorsun?

— Ağzını topla! Bir kere ben senin gibi namerdin biraderi olamam!

— Ne biçim lâf! Birisi duysa, nikâhına zarar verecek sanır! Hey oğlum!

— Onbeş lira vereceksin. Yirmi ya... Onbeş elverir!

— On vereceğim!

— Onbeş elverir... Lâfı bitirmeden fırsat vermiyorsun ki... Arada elbise olduğu için 15 elverir.

— Elbise kolay! Kayıtlar mahkemeye gelsin elbise hazır... İşte Karabetyan'ın tabelâsı! Bizim terzimizdir. Hesabımız var. Tüccar terzi. Malı Avrupa'dan getirir! Hilesi yok!

— Karabetyan'ın hilesi olmadığını bilirim. Lâkin Hı-

vadedildi. İki sene sürdü. Selim efendiye devrolundu. bir buçuk sene de onun ardından dolaştı. Şimdi Murat beye ciro ettin! Lâkin hak oyunu üçtür Hırant baba! Bizde en yaman çekirge ancak iki kere sıçrar. Hakkı ile Selim işinde karışmadım. Güldüm. Seyrettim. Celil bey kaç kere söyledi. Hayret bey rica etti. Sen utanmazsın. Sermayen de budur.

— Gene atıyor beyzadem! Olmaz mı dedik de sen bu lâfları böyle katar ediyorsun ciğerim?

— Ciğerini itler yesin! Tetkik-î İtiraz Komisyonunda iki dalavereli işin var.

— Sus! Allah belânı versin.

— Kâtibi aldatmışsın. Evraka birşeyler olmuş. Reisi tanırım. Bir duyarsa Zeyrek yangını gibi yandığın gündür. Kayıtlar bu akşam hazır. Murat beyin eniştesi Tapu'da müdür muavini! Elbiseyi kestiriyor muyuz? Yoksa Mehmet efendiyle görüşmeğe beraber mi gidersiniz?

— Allah belânı versin! Nedendir Yarabbim? Ayasof-ya'nın büyük imamı ölüyor da, bu Hamdı olacak rezil sırıtarak karşımda dolaşıyor! On lira... On liraya razı mısın? -Murat'a döndü:- Bey oğlum! Bak Tapu müdür muavini eniştenmiş. Bir kibarzade olduğun tavrından belli! Bunun lâfına uymak yaraşmaz! Bunu bir öldüren olsa, kızımı vereceğim ötesi yok! pnJjraJL

— Onbeş! Elbise kesilecek. İşimiz acele Hırant efendi kardeşim! Sen acele işten anlarsın ciğerparem!

— İnsan ciğerparesine böyle mi yapar? Sabahtan-beri siftah etmedik.

— Vay burası manav dükkânı mı? Onbeş lira... Nerede buranın bekçileri?

— Ne olacak?

— Dükkânı beklesinler. Terziye gideceğiz.

— Benim yüreğim mi dayanır? Selâm söyleyin! Ölçüyü alsın!

— Ulan gâvur! Töbe yarabbi! Sen bu numaraları bana mı yapıyorsun? Bundan evvelki kâtiplerin ölçüleri kaç kere alındı? Kart yazacaksın! O da makbul değil ama,

rini elden alacağım. Elbiseye bir yerinde hile yaparsan yırtacağım! Mehmet efendi seni gözlüyor. (200) lira borçlu imişsin. Dört defa yalan söylemişsin.

— Her şeyi de biliyor kardeş! Git! Gözüm görmesin! İnşallah tramvay aitında kalırsın! İnşallah...

— Hoşt köpek! Kartı yaz! Parayı çıkar!

Hırant efendi, birdenbire hem gülümsedi, hem de ki-barlaştı. Murat'a:

— Biz fena adamlar değiliz evlât, dedi, Hamdi bey de, ben de iyi insanlarız! Elbise sana helâl olsun!

Kartı yazdı. Onbeş lirayı da verdi. Sonra :

— Bu iş bitsin! Ayrıoa bahşişi de unutmam! Hamdi ijey şahit! dedi.

— Murat bey benim arkadaşımdır. Oyun istemem. Bu dünyada kimsesi yok!

Hamdi beyin sesi son kelimelerde bir tuhaftı. Murat, onun kendisiyle bu kadar meşgul olmasında, yalnızlığının tesiri bulunduğunu sezdi. Kendisi de bu dünyada kimsesiz bir adamdı. Demek ki, bazan kimsesizlik de bir çeşit akrabalık oluyordu.

Terzinin merdivenlerini tereddütle çıktı:

Hamdi bey tokmağa elini koyunca, telâşla sordu.

— Patronlar birşey söylemesinler!

— Neye? Hırant'ı yere vurduğumuza mı? Yahu sen ne diyorsun? Bu akşam Celil bey

bana bir de ziyafet çeker.. Hayret beye gelince biraz hasistir. Lâkin bir

kocaman kıta yazacağına bahse girerim.

Elbiseyi lâcivert İngiliz kumaşından ısmarladılar. Üç gün sonra hazır olacaktı. Hamdi bey merdivende onbeş lirayı Murat'a verdi.

— Beş lira da caba bizim çırak, dedi, yarın stajın sonu... Her saatime beş lira versen beni arama! İnsanlara fazla yardım etmeği sevmediğim gibi, ender olarak yardım etmek istediğim adamları da uzun uzadıya sırtımda gezdirmeği sevmem! Gözünü aç! Bu da bir oyundur ama,

— Öğreneceğimi hiç sanmıyorum. Yüzüme gözüme bulaştırırım gibi...

— Zannetmem. Sana zorla öğretirler. Çünkü sen de benim gibi yenilmeği sevmiyorsun!

Murat bugün başka başka adamlardan, ikinci defa (zorla öğretirler) sözünü işitiyordu. İşin acemisiydi ama, sözlerin yerine göre kıymetini takdirden âciz değildi. Çantayı tutan elini var kuvvetiyle sıktı.

Karaköy saati biri on geçiyordu. Hamdi bey, boş geçen bir otomobili durdurdu. Murat'a :

— Haydi! -dedikten sonra şoföre emretti:- Gayet süratli! Tapuya gidiyoruz!

— Evvelâ mahkemeye gitmiyecek miyiz?

— Hayır! Evvelâ Tapu'ya! Beş lirayı verelim. Aklında bulunsun, peşin para iş

gördürtmek için daima iyidir.

— Bir şey sorsam!

— Sor!

— Bakıyorum da, birçok ahbabınız var. Birçok işlerden haberdarsınız. Muameleden de anlıyorsunuz! Neden böyle bir iş tutmadınız?

— Nasıl bir iş?

— Muakkiplik diyorlar. Bir yazıhane açardınız. Yahut bir avukatla teşrik-i mesai edersiniz!

—Yapsam iyiydi ya... Bir türlü yapamadım. Bakın Murat bey! (Dünyada iki çeşit adam var) derler. Birisi insanları maiyetinde çalıştırmak kabiliyetine malik adam! Diğeri de, mutlaka birisinin maiyetinde çalışmağa muhtaç insan! Öyle mi?

— Evet!

— Halbuki öyle değil... Arada bir üçüncü çeşit insan vardır. Ne birilerini maiyetinde çalıştırmağı becerir, ne de birisinin maiyetinde çalışmağa... Buna kısaaa (Serseri) diyelim... Durun çanım! Biz ne de çok (Estağfurullah!) kullanırız. Bu benim dediğim, daha doğrusu temsil etmeğe çalıştığım (Serseri)tipi bizde henüz yok gibidir.

200

»AAunıuıı, yunul Ul[pCAK-ta şarap şişesi, et konservesi kutusuyla yan gelmiş sakallı... Bir torbası, bir de değneği olur ekseriya... Bildiniz mi?

— Evet!

— Başka çeşidi. (Bohem) dedikleri şehir serserisi-dir. Parayı nerden bulur? Nasıl yaşar? Kendisi de pek bilmez. İşte bu tip ne başkasını idare etmeğe kalkar, ne de kendisini bir başkasının idaresine verir!

— Ben size bir yazıhane açınız! dedim.

— O zaman da yazıhanenin emrinde olacağım. Her yazıhanenin kendisine mahsus kanunları var. Yazıhane sahibi de onların emrindedir. Yazıhaneyi kendi keyfim için açmıyacağım ya! Meselâ sizin bir işinizi takip edeceğim. Bunu kabul ettiğim anda size bağlanıyorum. Uğradığınız zaman orada bulunmağa mecburum.

— Tabi.

— İşte gördünüz mü? Yazıhane bize (patron) oldu. Zaten uğramıyayım desem içim rahat etmez. Günüm, yahut günlerim bana zehir olur. Halbuki bazen cebimde beş. para olmaz. Mahalle bakkalındaki kredime güvenerek beş gün evden ayrılmam. Tenbelliğin tadını çıkarırım.

— O zaman da işin zevki size aynı hisleri vermez mi?

— Bilmem! Belki de verir... Lâkin denemeğe hiç de niyetim yok! Yorgunluk meselesi galiba! Kendimi şimdilik yorulmuş hissetmiyorum!

— Evlenmeği de düşünmüyor musunuz?

— Bütün bu sözlerden sonra mı? Hoş adamsınız doğrusu... Yahu!

Dünyada kadından, bilhassa nikahladığınız kadından daha müstebit bir patron olmaz ki...

Hamdi bey kıkır kıkır güldü.

Tapu dairesinin önünde otomobilden indikleri zaman:

— Şoförün parasını veriver! dedi. Bana da lütfen beş lira ver.

Murat söyleneni yaptı.

Tapu dairesi henüz kalabalıklaşmamıştı. Önündeki.

201

vade, bazı korkunç ruyaıaruu msum ı\uuuo nA...,---------

ve bir türlü çıkış yolu bulunmadığı için ter içinde uyandıran kısma geçtiler.

Mehmet efendiyi, gayet büyük, yıpranmış defterlerle dolu bir odada yapayalnız buldular. Hamdi bey selâm verdi:

— Hazır mı bizim kayıtlar?

— Hangi kayıtlar?

— İyi vallaha! Dün numarasını bıraktık ya...

— Evet... Şu mesele. Dur bakayım... -Defterlere ümitsiz ümitsiz baktı:-

— Evet, zahir!

— Hay Allah razı olsun! Kocakarı bir dua edecek ki... Fakir bir kocakarı... Yüzyirmi bilmem kaç sehimde onyedi buçuk sehim mi nedir? İşte sana helâlinden beş

lira...

— Fakirse vermeseydiniz...

— Zaten para diye vermiyoruz.. Dua niyetine veriyoruz. Kiminin parası, kiminin duası demişler.

Mehmet efendi, sol eliyle yazıyordu. El hareketi her hafta bir kere durakladığı için seyri insana iç sıkıntısı vermekteydi. Defterdeki kayıtları vaktiyle kimbilir ne için basılmış, şimdi müsveddelik olmuş bir kâğıda çıkardı. Mahkeme müzekkeresiyle beraber Hamdi beye uzattı:

— Buyur. Boş bir daktilo bulunuz! Birkaç kuruş verdiniz mi hem temize çeker hem de imzalayacaklara imzalatır. Bu usulü beğeniyorum. İmzacılar karşılarında körpe kızı gördüler mi, okumuyor bile... İstersen borç senedi imzalat, istersen idam fermanlarını... -Kederle gülümsedi:— Öyle... Bir de genç tapucularla daktilo hanımları

beğenmezsiniz bunaklar!

— Böyle kuru kuru beğenmeği ne yapayım! Onlar da beni beğenmediler ki...

— Ablama söylerim. Sen beni bilir misin? (Fikri bozdu bu herif! Gözünü aç!) derim.

— Vallaha sevinir!

— Sevinir mi?

ki idman sayesinde bize de bir sehim çıkar diyerek... Aklı varsa sevinir!

— Hay Ailah müstahakkını versin! Bu hiç aklıma gelmemişti.

— Nerden gelecek! Zamane gençlerinde akıl ne arasın!

Gülüşerek çıktılar. Hamdi bey:

— Sen doğru mahkemeye koş, dedi, listelere bak! Bugün çok mahkeme var mı?

— Çok... Yedi tane...

— Yedi tane çok değil... Bazan onbeş tane olur! Sen idare etmeğe çalış. Bizim burada tanıdık bir daktilo hanım olacak. Mesai başlamadan şunu çıkarttırıvereyim.

— Bozuk para...

— İcabederse ben veririm. Hesaplaşırız. Haydi koş...

Murat Mahkemeleri dolaştı. Listelere işaret etti. Hepsini işitmek kabil imiş gibi, merdiven başında durdu. Çeşit çeşit adamlar inip çıkıyorlar, koşuyorlar, bağırıp çağırıyorlardı. En fazla beyaz sarıklılar nazar-ı dikkati celp ediyordu. Din adamlarının, dünya işleriyle, bu kadar şiddetle meşgul olmaları acaipti. Murat, işiyle alâkası

bulunmayan mevzulara dalmak üzere olduğunu anlayarak silkindi. Ticaret mahkemesini yokladıktan sonra cezaların açılıp açılmadığını anlamak üzere aşağı kata indi.

İş esasında pek ciddî görünmüyordu. Pek ciddî görünmeyen bir işin, bir sürü insana ekmek parası temin edişi ayrıca şaşılacak bir şeydi.

Hamdi bey geldiği zaman avukatlar da gelmiş bulunuyorlardı. Bu suretle Ticaret mahkemesinde bir tek dava açıkta kalmış oluyordu. Onu da oradan başka yerde davası bulunmayan bir avukat kâtibine emanet ettiler.

Hamdi bey çırağını bugün İcra'da çalıştırmak istemişti.

— Çantaya koy! dedi. Hırant türlü domuzluk düşünür. (Bakayım) diye köpek gibi yalvarır. Sakın gösterme!

istemez ya... Şimdi gelelim icra işlerine... icra ışıerı avukatlığın yarısıdır. Senin için ayrıca kârı vardır. Meselâ bir senet icraya koyulacak değil mi?.. Murat'ın var gayretiyle su gibi ezberlemek istediği bir çok yeni ve mühim şeyler söylüyordu. Bunları akılda tutmak, bir yere böylece yazmadıkça imkânsız gibiydi. «Ciddi mi değil! Ben de ne kadar budalayım! Her iş bilmeyen için ciddiden de beter... Buyrun bakalım? Öde-rne emri nedir? Haciz kararını nerden alacağız?»

Ill

Murat, gazeteyi dikkatle katladı. Önüne koydu. Katladığı yer, çerçeve içinde bugünün 1 Nisan olduğunu, okuyucuların aldanmamak için dikkatli davranmalarını ihtar ediyordu.

Birisi (Puvason Davril) yapmak isterse Murat, bunu gösterecekti.

İşe başlayalı dört gün olduğu halde, sevinci de, heyecanı da henüz yatışmamıştı. Gece uyanıp «Çok şükür! Boşta değilim!» diye kendi kendine gülüyor, sabahleyin erken kalkıyor, insanları daha çok seviyor, kızları daha güzel buluyor, manzaraların hepsinden hoşlanıyordu.

Yüreği, şiir yazamayacak, birşey okuyamayacak kadar ferahtı. Yazıhane şurada dursun, koskocaman ve karmakarışık İstanbul Adliyesini de âdeta benimsemişti. Başka herhangi bir iş, bu kadar zevkli olamaz sanıyor, İş Bankası'nın İstanbul Şubesi'ne Müdür tayin etseler kabul etmeyeceğine emin bulunuyordu.

Ertuğrul Hikmet, iş bulduğuna umduğu derecede sevinmemiş, Şahap, avukat kâtipliğini ona lâyık görmemişti. Yalnız garson İhsan, kendisi kadar mesut ve heyecanlıydı.

— İşsizlik ne cenabet şeydir bilirim, diyordu. İnsanı ürkek eder namussuz! Darüleytam'da bir hocamız vardı,

(boş oıuracagınıza, bedava çalışın!) derdi. Kendini kuvvetli hissediyorsun değil mi?

— Daha değil kardeş! Sanki şaka gibi geliyor. Rüya gibi... Uyanacağım da... Yalan olduğu meydana çıkacak... Böyle bir şey...

— Sana belli etmemeğe çalışırdım ama, senden fazla üzülürdüm.

— Biliyorum eksik olma;

— Biraz para biriktirmeiisin...

— İmkânı mı var? Aklımdakileri bilsen...

— Bırak şimdi aklındakileri... Ertuğrul Hikmet beye kulak asma! (Ziyafet) lâkırdısını beğenmedim.

— Yok... Bir ziyafet hakkettiniz! Şöyle bir gece dünyanın anasını satacağız!

— Gene sen bilirsin! Lâkin biraz daha beklemeli...

— Anafordan bir elbise geliyor. Aldığım gün... Aldığım gün değil, aldığım günden sonra senin ilk izninde ziyafet hazır arkadaş!..

— Gel şunu şakön pursuva... Yapalım...

— Ayıp! Ertuğrul Hikmet duymasın... (Para kazanmak bazılarını hasis eder!) diye lâf dokunduruyor. Sonra da (Benim sözüm tabi sana raci değil! Ahlâksız heriflere mahsus!) diyerek bir de işi sağlama bağlıyor.

— Kendisi bir baltaya sap olmadı da ondan... Anlaşıldı ziyafet verme desem de vereceksin. Bari masrafı bana bırak..

— Bu olur! Peki! Vekilharçlığı sana veriyorum. Söz... Murat bunları hatırlayarak gülümsedi. Odası, yaz kış

güneş görmüyordu. Bu sebeple bir çeşit akvaryum loşluğu vardı. Buna rağmen burada bulunmaktan memnundu. Odabaşı Hüseyin ağadan sıkılmasa, böyle saat sekizde değil, altıbuçuk, yedide gelecekti. Halbuki, Hüseyin ağa, acemi kâtibin yeni hevesine karşı, usulü, erkânı öğretmek, bir de lüzumsuz yere aptallık etmesine mani olmak için: «Dokuzda işbaşı yapmalı! demişti, erken geldiğini, müşteriler sezerse onlar da erken gelmeğe kalkarlar. O zaman da biraz geç kalsan

söylenirler. Avukat yazıhanesine kim gelir? derdi olan gelir! Derdli adamın gö-

205 I

züne de bir vakit uyku girmez! Gene sen bilirsin Murat efendi!»

Murat'ın bileceği, buradan hazzediyordu. İlk sevine, geçsin, ne güzel! Biraz çalışacak, şiirlerini derleyip toplayacak, ilerde bir de kitap çıkaracak!.. Zile basıp kahve söyleyerek, sessiz, sakin, yaz babam yaz!.

Dışarda birileri fısıldaşıyorlardı. Nihayet kapı kibarca vuruldu:

— Buyrun!

Sol bitişikteki daktilo makineleri tamir atölyesinin ya-hudi matmazeli, dişlerini gösterip gülümseyerek: . — Müsaade var mı? diye başını uzatmıştı.

— Rica ederim!

— Yalnız mısınız?

— Artık değil...

— Henüz tanışmıyoruz ama... Çaresiz... Bir de komşu demek akraba demektir.

Bizim patron da gelmedi. Her taraflar kapalı... Bir lira bozuk para rica edecektim. Birazdan iade ederim.

Murat, derhal elini cebine attı. Sonra bir an durdu. Gazetenin (Sakın aldanmayın, bugün 1 Nisan!) yazısı gözüne çarpmıştı. Lâkin bu bir anlık tereddüdü matmazele belli etmeden:

— Sevinçle... -diyerek dört tane yirmibeşlik ayırdı -Adım Murat'tır.

— Şereflendim mösyö! Bana da Reçina dersiniz... Paralara bakarak bir kaşını kaldırmıştı. Kurnaz kurnaz düşünüyordu.

— Birazdan... Patron gelince... Borcumu öderim.

— Ne zaman isterseniz...

Kız, paraları aldı. Sarı saçlarını başının güzel bir hareketiyle arkaya attı. Göğüsleri, kalçaları ve baldırları dolgun olmasına rağmen vücudünde gene bir incelik, tenasüpten gelen bir atiklik vardı. Murat: «Yüzü çocuk yüzü* gibi masum

ama, gözleri şeytan mı!» diye keyifle düşündü. Bu masum bebek yüzünde yalnız belli belirsiz boyanmış kalın dudakları kadıncıydı.

— Mersi mösyö!

— Bir şey değil...

— Ben ne kadar budalayımdır. Affedersiniz... Bugün ayın kaçı?

— Biri.

— Mayıs'ın mı?

— Hayır! Nisan'ın!

— Nisan'ın biri mi? Ne diyorsunuz! Mahvoldunuz zavallı komşum!

— Efendim?

— Mahvoldunuz... -Nefis bir dalgalanışla gülmeğe başladı:- Sizi soydum...

Vah vah! -Dışarıya seslendi:-Mösyö YordanidisL

Yordanidis:

— Ben size söylememiş miydim, diye gülerek göründü. Türkler, esmer insanlardır, şekerim, sarışınlara dayanamazlar. Akılları derhal karmakarışık olur!.. Murat'a gözünü kırptı: - Somurtmayın! Beş liradan ne çıkar?

Matmazel Reçina tashih etti:

— Ancak bir lirası varmış. Onu verdi!

— Ne demek? Ben ömrümde sizin kadar merhametli bir yahudi görmedim. Yani,

pardon, (Merhamet) yahudi-de olunca ne mânaya gelir, bilirsiniz!

— Mösyö Yordanidis!...

— Hayır! Pardonu geri alıyorum. Bu dakikada, dünya üzerinde, Murat beyden daha bahtiyar bir başka Türk bulunmaz. Peki ne olacak?

— Altı lira yeter!

— Nerede yetermiş? Ben tek başıma altı liralık bira içerim...

— Matmazel Şarlot gözünüzü çıkarır...

— Bir Nisan'da da mı yasak? Şu bizim Şarlot, Lejyon etranjer yüzbaşısı olmalıydı. -İçini çekti! eki benden niçin beş lira istediniz.

— Siz eski ahbapsınız, Mösyö... -Murat adını tekrarladı:- Mösyö Murat henüz yenidir. Sonra huyunu bilmiyorum. Belki şakayı sevmez!.

— Siz her şeyi istediğiniz kadar sevimli yapabilirsi-

207

niz Matmazel bu bir, bir de ben asıl somurtmaktan hoşlanmam! Ne iyi ettiniz.

— İki senedir böyle yapıyoruz. Mösyö Yordanidis iki senedenberi muntazaman beşer lira kaybeder. Bugün öğle yemeğinde beraberiz. Mamafi gelecek seneyi bilmem! Bu sene yemek paranızı kendiniz ödemiş oluyorsunuz.

Yordanidis filozofça konuştu:

— Ben kadınları çok sevdiğim için mi tanıyamıyorum bilmem ki... Hep beni aldatırlar. Şimdi Şarlot'u göreceksiniz. Öğle üzeri gelecek... O matmazele de benzemez. Beni cebren aldatıyor. Beş lira ister. (Puvason Davril yapacaksın! Olmaz!) dedim. «Ne Puvason Davril'i! Ben bugünün ne olduğunu bile bilmiyorum!

Ben ciddî konuşuyorum! Sen işin alayındasın. Ver beş lirayı!» Veririm. Birçok güler... «İşte Puvason Davril! diye ben buna derim! Benim avanak sevgilim!» der... Güzel değil mi?

— Siz de niçin üzülüyorsunuz? İnsan bazan da mahsustan aldanıvermeli! Yordanidis, böyle söyleyen matmazel Reçina'ya ümitsiz ümitsiz baktı:

— Aldanmanın şakası bile hoş değil... Murat kendisini yeni toplamıştı:

— Otursanıza, diye rica etti, birer kahve içelim. Ben görüyorsunuz, pek

beceriksiz bir ev sahibiyim.

Yordanidis hemen oturdu. Lâkin matmazel Reçina özür diledi.

— Patron gelir. Sabahları ekseriya öfkeli oluyor, çatacak yer arıyor. Bu Ruslar kendi memleketlerinde, bu sabah öfkeleriyle nasıl yaşarlar bilmem ki?

— Patronunuz Rus mu?

— Muhacirlerden. (Ben beyaz Rus'um!) diye iftihar eder. Bunların siyahı da mı var? diye düşünürüm. Yordanidis:

— Kızılı var meleğim! diye izahat verdi.

— Onlar da sabahları böyle öfkeli midirler?

— Duyduğum doğruysa onlar günün yirmidört saa-tında öfkeli olurlarmış...

— Öyleyse kimseyle geçinemezler!

208

Doğrudur.

— Sahi mi? -Kız biraz düşündü, Murat'a gamzeli bir tebessümle baktı:- Öğle yemeğine kadar orövvar!..

Kız kapıda durup döndü:

— Nişanlınız varsa davet edebilirsiniz!.. Şaka edelim derken size sıkıntı vermek istemem!

— Bir tane olacak matmazeli. Lâkin annesi henüz doğurmadı... Bu sebeple daha uzun müddet bizimle beraber yemek yiyemez. -Güldü:- Mamafi yemekte gene dört kişi mi olacağız?

— Ne demek?

— Aynı şeyi teklif ederim. Nişanlınızı getirebilirsiniz... Değil mi? Mösyö Yordanidis?

— Matmazel Reçina'nın nişanlısı da sizinki ile yaşıt sanırım. Eğer dündenberi birdenbire büyömediyse...

Kız, ciddiyetle:

— Yemekte dört kişi olunacaktır, diyerek çıktı. Mösyö Yordanidis gürültüyle damağını şaklattı:

— Ne kız!.. Haydi kahveyi söyleyin bakalım!

— Beni sabahleyin insafsızca soydurduğunuz için mi? (Bir sudan iki kere

yıkanılmaz!) derler.

— Bu kadar aptal olduğumu iki üç gün içinde ner-den anladınız beyefendi! Ne kadar bedbahtım!

— Estağfurullah...

— Öyle ya... Hem Reçina gibi bir prenses tanıtıyoruz, hem de şikâyet ediliyor. Ben bunun değerini takdir edemeyecek adam mıyım? Af buyrun! Henüz lâyıkıyle tanışamadık galiba! -Azametli bir hareketle cüzdanını çıkardı. Bir kartı alıp uzattı:- Lütfen sizde kalsın... Şuraya bir yere çivilemenizi tavsiye ederim. Hakkımda hüküm verirken bir göz atarsınız!

Murat kartı aldı :

Yordanidis Dr. d'Amour 209

F. : 14

— Fevkalâde! Böyle bir mesıeymı uıouı. .«---------

Tekrar müşerref oldum!

— Ne zannettiniz! -Bu esnada gazeteyi gördü. Gözlerini kısarak baktı:- Dehşet! diye bağırdı. Sizi tebrik ederim aziz meslektaşım! Elinizdeki kart benden ziyade size

lâyık.

— Neden?

— Bir lirayı verirken bu gazete... Hay Allah! Bizim yarımkan İngiliz duymasın! Saçım başını yolar!

— Kim?

— Benim patron! Anası İngilizdir.

— Neden?

— Türkler akıllanıyorlarlar, diye.. Demek ki matmazeli bir bakışta ölçtünüz. Puvason Davril'e razı oldunuz! O biçare de kandırdım diyerek sevinir! Söyleyeceğim!

— Rica ederim. Tamamıyle ters düşünüyorsunuz! Bu gazete bilâkis, benim dalgın bir adam olduğuma delildir. Kendime güvensem önüne koyar mı idim! Sanki önüme koydum da bir işe mi yaradı...

— Nefis adamsınız azizim! Anlaşacağız. Şarlot sizi sever! Şarlot'a meseleyi anlatayım da, aptal yahudi ile

gizlice eğlensin!

— Matmazel Şarlot hangi milletten?

— Öyle karışık ki... Evvelâ, üç göbek evvelki dedesinin hangi milletten olduğunu bulmalı... Bir kâğıt ister... Yazarak aşağıya doğru ineceğiz: Büyük babasının babası Polonya'lı imiş. Babası Rus, anası Yahudi bir melez adam... Oğlu bir Alman'la evlenmiş... Onun oğlu bir Fransız karısı almış... Gelelim kadın tarafına... Büyük ananın anasının anası İtalyan, Yahudi ana bir İsveçli'den doğmuş... Oğlunun aldığı karısının anası bir İspanyol'muş... Şarlot'un annesi olan Fransızın annesi Maltız... Kaç oldu!

— Bilmem!

— Ben birgün üşenmeden saymıştım. Galiba sekiz millet... Zaten Şarlot gibi şâhâne bir kızı ancak sekiz ayrı milletin karısıyle erkeği bir araya gelip gayretlerini

çileyi üç senedir nasıl çekeriz arkadaş!

Yordanidis'i, Karadağlı hademe çağırdı. Delikanlı:

— Patron! diye kalktı, birazdan sizi götüreceğim!

— Nereye?

— Bizim patronla tanışırsınız! Âdettir.

— Rahatsız etmiyeyim!

— Dünyada rahatsız edilemeyecek birisi varsa, o da benim patrondur.

— Niçin?

— Her şeyi evvelden dikkatle hesaplar. Sizi tanımak için beş dakika ayıracaktır.

— Mühlet biterse...

— Öteki odaya geçer... Siz «Sonra...» gelmesini isterseniz tam üç gün beklersiniz!

— Sarman!

— Değil mi?

Yordanidis gülerek çıktı. Murat, onun kadar derbeder bir sevimliliği asla olamayacağını biraz da hasetle düşündü.

Kart önünde duruyordu. «Doktor d'Amour! Aşk doktoru!» Dikkat etti. Hayır daktilo ile yazılmamış. Bir matbaaya ısmarlanmıştı. İnsanlar nelerle uğraşıyorlar, nelerden zevk alıyorlardı? Beyhude gibi geliyordu ama, insanlardaki hususiyetleri meydana getirip, hayatı yeknesaklıktan çıkaran da bu mini mini budalalıklar değil mi?

Artık hiçbir faydası kalmadığı için gazeteyi bir kenara koydu. Ajandasını açtı.

0 günkü davaları bir küçük kâğıda yazdı. Dolaptan dosyaları çıkarmak için patronların bürosuna geçerken Yordanidis'e istediği kahveyi ısmarlamadığını hatırlamıştı. Adeta kederlendi.

İlk gelen müşteri, uzun boylu, âdeta kanbur, altmışlık, fakat dört günlük traşına rağmen dinç bir ihtiyardı. Saçları ve sakalları çoktan beyazlanmış olduğu halde, yüzünde gene de bir esmerlik vardı. Bu esmerliği, galiba geniş kenarlı eski fötr siyah şapkasiyle, rengi güneşten kır-mızılaşmış perişan paltosu veriyordu. Ceketi, pantolonu da siyahtı. Ayağına mest-lâstik giymişti.

h

o

ro ro a

1 i

r-f •

=r. co i q II. §•>!

It

cd a

i i

x- a Q

r* CD

5' (Qt CD =

co O O -- M | O = A •

O H ı-3 CO

(O

O O IX! V l—[1]

CO Q £D O lû W ö ö I

CO

CO

o *Wı* on CO O OÖOft co (0(0(00 >

n co o co - ı 0--00&J

co o co ö

Cn

O V

o

tO O A lO H — *Uh* tO

r\J

-- o o a a a o o

o o o ı a a ıo o •

a

>

CO cn co

ö

X

lO t*

O O O

Ctfı

O

I

O O

CT CO

o

n

ı

o

o

O

ö

o

co

O A ö

O

S

O

I

h

tO

ı

I

ıo

a

o

ö

o

I

A W O

O

O

II O I C*o* *C* *in*

•• rt *t,* A

o C0] >C U2>< I o

I

K) A	**II o o**	**• co**	**o**		**CO 0!**	**co**
	A		**o**			
İ		**• 0**		**O**	**0 —**	
				0	**1**	>
(O	**Cn**	*l*			**1**	**O**
	-		**h**	**Q*	**o**	
1		**o**	**rt**			
o	**o**	**n**			**•o**	
o						
		(O		**1**	**0**	**Q*
1			**ı_ı.**	**t"1**		**1**

0		>	**LJ.**	**1**		
0					**o**	**Q*
		X		**CO**	**o**	
		1				**II**
3		**o**			**X**	
		ö			**1**	
				II		
		\m		**X** **1**		
		(O		**co**	**LJ.**	
					X-	
				O	**co**	

ö

I

O

O (O	o	(O	>	CO o		O	M	O	co O	co	(O	1	A	Cn	A			> co	CO o	0)		co	o	0 l- h	1	0 0	Cn	(O	0	o —	1	tO^ 0
(O	II			ö		n	• —	n	ö							£U			0		*		ö	a	*Ul*				a	o		
											O	*2*		2	£			*U1*	*z*							1						co

o		**o**			**o**	**o**	>					*2*	Cn			tO		*V*		0	**o**	tO									*KD*	
ö			**o**	•o	**o**	ö	V					>		0^			O				ö					co						
		tO	n										CO		£U		n			•										*&*		**o**
					Cn		co							CO				a		0	**o**			£U 1							1	ö
					-										M						ö						CO			**o**	O	
							2							\+>				CO						£U>						**o**	**o**	
	1						Cn							co				s			co											
							-	csı				H-	co		CO													O				
								*													<1				0							
													uı		0			tO						CO	•O			tO				

a

o o ö

*

o

(O

o

A

o

O CO ö

(O

(O

o o

co

o

tO

3

CD c 3 Q a

X o'

S-a$R =

Q CT Q ”

•a-g i-g! n> r> 5- § ;

C:” 2. O CD

x- & — N ?. -

Q. A- CD 9 »

! CQt

S q--co 3- ; ,

5- 3 Q 5 • « -J Q A ”2

>CDdcdcdcq2ct3 2 9-

R 3-S'» §9. FAc7?CTg

3

co' Q

ct -o 3 §- «- a a 8 5 -co

Q -CO Q

-03

ro

«a

CO

-i ~

§ 3

3; < cd C: CD i,3

CD CD

3	S-	3”	<	5 3
x-	3			-

				5 5
CD		3”	N	
O	>	3,		
C		Q,	-	<'
'		Q		CD
O		X-	S	
Q		Q	C	
A<	-2		Q	Q 9
	°2	°3	S-	<
9-	g	§	ct	q -a

o

a

55 5 rt Q 3 2.

CD

-T

CQ

X” CQ <5

CD

g. CTS-

Q

3

5- w

O	<1	(O	ö	O 0
ö	V	H	0	ö ^ 1
O				O
ö			(D	
	£u		2	CD

•O

(O H O

l-h I

— co O co • O •• C0ı O o co a

co — A *tyı*

lO O w co ö ^

ö

tyı O T)

I

O

co • O > (O

(O o

• a

I

Cn

Cn

ö

o I a

>

co

o

(+> --

tO -O

O lO

o	rt		**o**	**o**		1 1	I-1		hh CO (O H-	3	CO	**o**	(O
ö	H-	>	(O		CO —	H-	*	co	(O H-	•		ö	
	l-h	•o		**o**	(O		h			**o**	•		
	l-h				-			tO		**o**	0		tO
				tO	o	O	CO		tO				
o		I			CO		n	s	CO			tO	
ö								**o**				1	
		tO				O	**o**	**o**	tO				
		V				ö	ö						
							o		O				
						r	n		O				
							o						
							ö						
tO						o	>						

O >•

O

A

X

I

o r

-i” =: Q q CD 5

5 9-3 =o 5 g §! °! 2 2_ e -– 5 S.

A O Q -CO T- ,X -*- L~T-

_ _, A A X” Q - O:

C:

ı

0

Q -t CO CD ffl 3 3” -

g

3 3--' Q Q -A

O” CD A

Q 3 == .- Q 9-CT -” ci £

x- 5”

3 Q

CD a 3 -co

2 N

3 CD A 5! A

§: -I' ro 3” S

_ o

Q Q 3'

s s<

X” X” T”

a

ro

3

ro ro

E S 2.

3 CT . -~S CT CT -• CD

lara girdim desenize -Durun bakayım! tsuraaa un kası vardı. Siz yeni mi geldiniz?

— Evet! Selim efendi askere gitti!

— Ne söylüyorsunuz, o babam yaşındaki herif daha askerliğini de mi yapmamış?

— Ben kendisini tanımıyorum efendim! Beyefendi

tanıyorlar!

Mösyö Samoil, gazetenin üzerinden kadına bir kere baktı, duymamazlıktan geldi.

— Bir yaşıma daha girdim. Hastalıklı falan olmalı... Geri kalmıştır. Ferah otuzundaydı ayol! Yerinden kımıldamağa takati yoktu. Askerlikte ne yapar zavallı!

Murat, halbuki selefini böyle düşünmüyordu. Kadının ısrarıyle hayalindeki arkadaşını birbirine uyduramadı. Yadırgadı.

— Bizim dava öğleden sonra mı?

— Evet!

— Hep karıştırırım. Bazan öğleden evvele koyuyorlar. Buraya gelmezsem unutulur, gidilmez sanıyorum, içim içime sığmıyor. Cehennemin de bir ucu.

Biz Ayvansa-ray'da oturuyoruz... Ablam orada iskele memuru Raif efendi ile evli... Tanır mısınız?

— Hayır!

— Öyleyse Haliç'le alâkanız yok. Vapurla gidip gelirseniz mutlak tanırsınız. Köse Raif derler. Rabbim dağına göre kar verir. Tevekkeli herifi köse yaratmamış... Başımı ateşlere yaktı. (Gel enişte? Üstüme varma! İstemem!) diye az mı ayak direndim. İyi adammış... Kâmil adammış... İyi adammış, kâmil adammış da, iki karısı neden oturmamış... Köse'yi bizim ahlâksız herifin tatlı dili ile iki dükkânı aldattı. Dili de tatlıdır. Bilmeyen (Ne halûk adamcağız) der. Bir de gelip bana sormalı... Beni bu taze yaşımda avukat yazıhanelerine düşürdü. Mahkemelerde süründürüyor. Biz görmedik... Benim babam, Ayvansa-ray'ın Başimamı'ydı. Yirmi beş sene muhtarlığı var. Babam, göbeğine kadar sakalı varken bir kere bile karakola girmiş kul değildi. Zahir nazara geldik... Bu kapıyı öğrendik. Allah beterinden saklasın!

214

ama, bu şikâyet bizim, evlilikte bedbaht olmuş orta halli İstanbul kadınlarının acılı dert yanmasına da benzemiyordu. Bir başkasına, pek candan acımadığı birisine, baştan savma tercümanlık yapar gibi bir hali vardı. Gergin pembe yanakları ona her zaman utanmış bir genç kız hali vermese, insan büsbütün şaşırır, acaba seviniyor mu diye tereddüde düşerdi.

— Şahitleri getirmedim, dedi, lâzım mıydı? Hayret bey (Ben size haber veririm!) demişti.

— Ben bilmiyorum efendim. Birşey söylemediler.

— Evvelce şahit dinlettik. Hayret bey (Daha iki tane olsa iyi olur.) dedi. Şaştım kaldım. İstemiyorum efendim! Bir halini görmezsem istemez miyim?

— Çapkın mı yoksa?

— Kim? Murtaza denilen hımbıl mı çapkın? Keşke çapkın olsa... Herkesin başındaki bir hal... Elbet birgün gelir, uslanır dersin! Horoz benim değil mi, dilediği çöplükte eşinir de gene gelsin! dersin! -Başını iki tarafa edalı edalı salladı:- Benim derdim kimselerinkine benzemez. Allah gâvura, çıfıta vermesin... -Murat, mösyö Samoil'i

düşünerek telâşlandı. Lâkin gazete kımıldamadı bile.- Benim derdim... İçi beni yakar, dışı seni... Hesabı... Oturup kimselerle dertleşemiyorum. Sabır taşı dayanmaz!.

Murat, yavaş yavaş merak etti:

— Kumarbaz falan mı?

— Kumar erkek işi kardeşim... Benimki ahlâksız... Söylenmez ki...

Murat: «Oğlan mı öyleyse...» diye düşünerek belli belirsiz kızardı.

— Kaç senelik evlisiniz?

— Dört sene... İlk zamanlar iyiceydi. Sonra sonra azdı. Dağlara taşlara Yarabbi!

Kapı şiddetle açıldı. Hepsi de avukatlar geldi zannederek baktılar.

İki hanım müşteri içeri girdi.

Gayet şıktılar. Bir örnek giyinmelerinden hemşire oldukları anlaşılıyordu.

Murat: «Sökün etti nisa taifesi!.. » diye düşünerek:

215

— buyrun eTenuım: ucuı.

Kadınlar evvelâ yanlış gelmişler gibi durakladılar. Büyüğü -Otuz yaşında kadar olanı Küçüğüne- Yirmiüç, yirmidört gösterene- Fransızca:

— Şaşırdım! dedi. Sonra Murat'a döndü. Türkçe sordu: - Yeni kâtip siz misiniz?

— Evet efendim, buyrun!

— Eğer geç kalacaklarsa beklemeyelim.

— Gelirler sanırım. Daha gecikmezler.

! Birisi İnci hanımın yanına oturdu. Öteki bir iskemle aldı.

Murat, bugünkü davaların içinde bunları alâkadar edebilecek dosyanın hangisi olduğunu bulmağa çalıştı.

Genç hemşire:

— İşiniz uğurlu olsun! diye gülümsedi.

— Teşekkür ederim efendim!

— Adınız ne sizin?

— Murat efendim!

— Hukuk'a mı gidiyorsunuz?

— Hayır efendim!

— Öyleyse şahadetnameniz yok!

— Yok efendim!

— Vah vah!

Büyük hemşire Fransızca:

— Bıraksana çocuğu rahat! dedi. Öteki:

— Ya anlıyorsa!., diye cevap verdi. Büyüğü gayet pişkin Murat'a Fransızca sordu:

— Bu lisanla görüşüyor musunuz?

Murat, bazı bazı yaptığı gibi, anlamazlığa vurdu.

— Efendim? diye Türkçe sordu.

— Fransızca bilir misiniz demiştim.

— Ben mi? Hayır! Neden sordunuz?

— Sordum. Hiç... Şimdi asansörcüler bile konuşuyorlar da...

Murat'ı insan hesabına koymadığı belliydi. Delikanlı: «Alışmak lâzım!» diye kendisine cesaret vermeğe ça-216

aeyı ınuınp yuzunu göstermişti.

Yeni gelenler onu aynı zamanda süzdüler. Beğenmeyerek burun kıvırdılar ve anlayan bulunmadığına tama-miyle emin olarak gayet güzel, gayet işlek bir Fransızca ile serbest serbest görüşmeğe başladılar:

Küçük hemşire:

— Benim burada hemen canım sıkılır. Kuyu gibi! dedi.

— Senin erkek olmayan her yerde hemen canın sıkılır.

— Neden? Erkek yok mu?

— Hani? Gazete okuyanı mı söylüyorsun?

— Küçük kâtibi... Ne tuhaf kaşları var...

— Ne varmış kaşlarında...

— Bilmem. Birisi yukarıya kalkık gibi...

— O şimdi moda yavrum! Hepsi öyle yapa yapa kaşlarının birisine yer

değiştiriyorlar.

— Ağzı da fena değil...

— Neden ağzına indin? Bıyıkları daha hoşuna gitti. Doğrusunu söylesene...

— Hemen alınırsın. Ben bıyık meraklısı değilim!

— Biliyorum... Dişlerine bak kazma gibi... Sapsarı...

— Sarılığı cigaradan... -İçini bir tuhaf çekti:- Şimdi gene kızacaksın! Bu

cigara içen erkeklerin öyle bir tadı oluyor ki...

— Aşifte seni...

— Vaüaha!... Halbuki tütün esasta o kadar tatlı değil... Neden bilmem.

— Senin saçlarını yolarım... Küçük kız gülüverdi.

İnci hanımın Frenkce'den canı sıkılmış olmalı ki, ne olursa olsun diyerek sordu:

— Sizin de boşanma davanız mı var hemşire? Sual daha ziyade büyük hemşireye sorulmuştu.

«Şimdi asansörcüler bile Fransızca.» demesine rağmen, gene de dünya üzerinde bu lisanı kendisinden başka bilen yokmuş gibi davranan hanım, hakarete uğramışçasına suratını astı:

217

!kurtarsın!

— Amin kardeşim... Bir daha mı töbeler töbesi...

— Birincisi miydi?

— Hayır... -Bir an tereddüt etti:- Üçüncüsü...

— Üçüncüsü mü? -Güldü:- kurtulamayacağınıza bahse girerim. Siz evlenmeden yaşayamayan kadınlardansınız... Nafile (Amin) dediniz!

— Vallaha aklımda fikrimde yoktu. Köse eniştemi siz bir bilseniz... Aklına koyduğu işi mutlaka yapar. Az mı yalvardım. (Beni dertli halime bırakın! Vallaha kendimi kuyuya atarım!) dedim. (Rahmetliden sonra bana erkek yüzü haram olsun!) dedim.

Küçük hemşire Murat'a bakarak gülümsedi. Bazı Meryem tablolarındaki o ince, o sarışın güzelliğe benziyordu. Kelebek gibiydi. İnsan dokunsa, hususiyetini teşkil eden yumuşak bal ve ipek gibi renkler elinde kalır zannederdi.

Ablası, şişman kadının derdini hiç merak etmemiş [A]olacak ki kurtulmak için tekrar Fransızca'ya başvurdu:

— Gitsek te sonra mı gelsek...

— Ben merdivenleri bir daha çıkamam...

— Peki! Kahve içer misin?

— Hayır!

— Ben içeceğim. -Çantasından küçük yassı bir tabaka çıkardı. Tabaka altın kaplamaydı. Cıgara aldı:- Kâtip bey, kibrit bulunur mu?

— Var efendim!

Murat, kibarca ateş verdi. Az kalsın:

— Kahve söyliyeyim! diyecek, Fransızca'yı anladığını belli edecekti.

Kadın:

— Mümkün olsa da bir kahve söyleseniz! dedi.

— Hay hay!

Zile bastı. Gene ajandası ile meşgul olmaya başladı.

Küçük kız:

— Kibar çocuk! Gördün mü? dedi, bundan evvelki pek budalaydı.

218

ıtıcuoıı uıııuuiıı ııcmcıı:

— Bilmez miyim?

— Fazla kibarsa... Ben düşünürüm. Bakalım buraya bunu kim almış... Eğer Hayret bey getirsiyse... Lüzumundan fazla kibar olmalı...

— Ne diyorsun? Sahi...

Küçük kız Murat'a bir çeşit hakaretle, hatta iğrenmeyle baktı. Murat, kendisini var kuvvetiyle zorlayarak zaptedebildi. Söz gayet feci bir manâ taşıyordu. İlk fırsatta bu korkunç şüpheden bu terbiyesiz kadınları kurtarmağa karar verdi. Ömründe bir daha bildiği bir lisanı bilmiyor görünmeğe de yemin etti.

Çırak gelince, küçük kıza:

— Şekerli mi olsun? diye sordu.

— Ben içmeyeceğim?

— Sizinki efendim?

— Şekerli olsun!

— Siz içmez misiniz?

İnci hanım sadece su istedi.

Mösyö Samoil içini çeker gibi yavaşça:

— İçmem! demişti.

Ancak bu kelime üzerine, Murat onun yahudiliğini ve bu suretle de Fransızca bilmesi ihtimalini düşündü. Hemşirelere karşı duyduğu öfke bir misli arttı.

İşin içinden nasıl çıkacağını, şüpheye düşen namusunu nasıl temizleyeceğini düşünüyordu ki, kapıyı Yor-danidis açtı:

— Bir dakika gelir misiniz lütfen! dedi.

Murat az kalsın kalkıyordu. Yalanını bu anda meydana çıkarmağa cesaret edemiyerek aptal bakışlarla baka-kaldı.

Büyük hemşire:

— Fransızca bilmiyor, mösyö! dedi, ne istiyorsanız bize söyleyin.

— Bilmiyor mu?

— Evet!

Yordanidis gözlerini kıstı. Yutkundu. Sonra güze! gü-lümsemesiyle dişlerini göstererek:

219

— Sahi nerden bilecek zavaıı, aeaı, ninen

ne söyleyin. Biz bitişik yazıhanede oturuyoruz. Patronum kendisiyle görüşmek istiyor.

— Patronunuz Türkçe biliyor mu?

— Ortağı bilir.

— Peki! -Murat'a döndü:- Bitişik yazıhanede oturu-yorlarmış. Patronu sizinle görüşmek istiyormuş.

— Ben bilmem... Ne yapalım?..

— Orada bir Türkçe bilen varmış...

— Pekâlâ şimdi oldu. Dışarı çıkıp kapıyı çekti.. Yordanidis:

' — Bunlar ne numara! Arkadaş! diye fısıldadı, sende

iş çokmuş...

— Sorma! Bir kere (bilmem) dedim. (Ne konuşacaklar bakalım!) diye... Bir daha töbeler töbesi...

— Seni beğenmediler mi?

— Bilâkis pek kibar buldular.

— Daha ne istiyorsun!

— Efendim, alışmak meselesi... Ben bu kadar kibarlığı ne becerebilirim, ne de becermeğe kalkarım...

— Kibar demeğe de kızıyor Allahım! Daha evvel bilseydim, patrona söylerdim. Haydi gel! Seni bir methettim ki... Patron meraklandı. Elini su bardağına götürünce müsaade ister kalkarsın. Usulümüz böyle.

— Su bardağına mı?

— Evet göreceksin ya!..

Murat, bitişik yazıhaneye ilk defa giriyordu. Kapı, küçük, daracık bir koridora açılıyor, bir bekleme sırası, burasını bir kat daha daraltıyordu. Yordanidis'in kitabet odası sağdaydı. Koridorun tam karşısında bir kapı, bir de solda başka bir kapı vardı. Karşıdaki kapı asıl patronun yazıhanesine açılıyor, bu yazıhaneye Yordanidis'in odasından ikinci bir kapı ile de girilebiliyordu. Yordanidis. işte bu ikinci kapıyı vurdu. Cevap beklemeden açtı.

— İşte! diyerek Murat'a yol verdi.

Oda bir bölme ile ikiye ayrılmıştı. Arada kapı kanadı yoktu. Koyu kahverengine boyanmış bölmenin önünde

„ ,.-,v,ww». muinli u ırv

bakışta nedense, İngiliz tebaası oluşu yalan gibi geldi. Zayıftı ama, sanki bütün İngilizler ve onlarla tebaalık alâkası bulunanlar uzun boylu olmağa mecburmuşlar gibi, bu adam bilakis kısaydı. Yeşil kirpiksiz gözleri, saçları tamamiyle dökülmüş yuvarlak kafasiyle bir yerli insana benziyordu.

— Bonjur mösyö! diye elini uzattı, Fransızca görüştüğünüzü söylediler.

— Evet!

— Lütfen oturunuz. Memnun oldum. Bizim ufak tefek işlerimiz oluyor. Yardımınızı esirgemezseniz seviniriz.

— Becerebilirsem hay hay!

— Çalıştığınız işlerin aynıdır. Bazı vekâletname suretleri isteriz. Bazı diplomatların tercümelerinden de suretler çıkarılır.

— Hay hay! Uğraşırım Mösyö!

— Teşekkür ederim. Yordanidis işleri öyle hazırlar ki sizin yazıhanenin iş sırasını bozmamış oluruz. Zaten Hayret bey dostumdur. Bir mahzur görmez sanırım. Ayrıca ben kendisiyle görüşeceğim...

Bu sırada telefon çaldı. Adam telefonla konuşurken Murat etrafa baktı. Köşede ince kâğıtlara kopye çıkarmak için kullanılan siyah kollu bir sıkıştırıcı vardı. Bundan başka, gerek oda, gerek patronun masası şaşılacak kadar boştu. Masada bir yazı makinesi duıuyordu. Bu makine, herhalde, yazı makinelerinin ilk icadında yapılmış numunelerdendi. Murat bir eşini henüz hiçbir yerde görmediğine emindi. İşte yalnız bu yazı makinesi, sahibinin İngilizliğini meydana koyan bir maddî

anane delili sayılabilirdi. Masada makineden başka yarısına kadar dolu bir su bardağı duruyordu.

Bu yarım bardak su, Murat'a, eczalı imiş, yahut, burada, bir tehlikeli hasta varmış da, öldürücü krizler geldiği zaman bu suyun yardımıyle bir meçhul hap yutar, kurtulurmuş gibi birşeyler düşündürdü.

Patron İngilizceyi, dişlerinin arasından, tane tane ko-221

ıuçuyuıuu.

yapmış gibi düşünerek:

— Yes! dedi. Telefonu kapattı, pardon, diyerek Murat'a gülümsedi, sonra... Vilâyette yabanct diplomaların, vekâletnamelerin mühürlerini.tasdik eden bir makam var. Yordanidis size orasını gösterir. İcabında vekâletname, diploma asıllarının mühürlerini oradaki numunelerle karşılaştırıp tasdik ettirirsiniz. Bunlar için sizden evvelki arkadaşlara birer küçük ücret veriyorduk.

Değersizdir bilirim. Fakat bugünkü imkânlar daha fazlasına müsaade etmiyorlar.

— Rica ederim... Komşuyuz! Biribirimize yardım etmeğe mecburuz. Ücret olmasa da ben elimden geldiği, kadar faydalı olmağa çalışırım.

— Nerede okudunuz?

— Galatasaray'da...

— İyi mektep. İyi talebe... Teşekkür ederim efendim... Görüştüğümüze memnunum. -Elini bardağa uzattı.- Hayret beye sevgilerimi söyliyebilir misiniz?

— Hay hay! Müsaadenizi rica edeyim. Bir sürü müşteri var ki...

— Güle güle...

Yordanidis kapıyı kapattıktan sonra Murat'a sevinçle elini uzattı:

— Ortak olduk, diye fıkır fıkır güldü. Patron sizi beğendi.

— Nerden belli?

— Cok şeyden belli. Bir kere mektebi sordu ki ben yedi senedir yanındayım, bu üçüncü sefa vuku buluyor. Her halinden anladım canım... İyi...

Murat, Yordanidis'in odasını acele gözden .geçirdi Patronun makamına nazaran burası on kere daha şıktı. Hele son sistem Amerikan yazı makinesi, içerdeki korkunç eskiliğin sebebini büsbütün anlaşılmaz hale getiriyordu.

Yordanidis, Murat'ı kapıya kadar, kolu omuzunda

getirdi. Kapıda kulağına fısıldadı:

— Aklında bulunsun! Pazar gönleri burası senin

yer...

— Ne demek?

— Anlamadın mı? Pazar günleri bizim patronlar olmaz, Cuma günleri seninkiler...

— Sahi! Birader mösyö Yordanidis, kadın meseleler rinde hakikaten doktor imişsiniz!

— Operatör - Doktor!

— Evet!

— Şimdi bir imtihan daha kaldı.

— Nedir?

— Öğle üzeri bira imtihanı... Oradan da tam numa-, ra alırsanız...

— Gayret ederim. Bir şartı var mı? Benim bilmediğim!..

— İçeceğiz. Sarhoş olmayacağız.

— Pek zor ama, uğraşırım... Pek zor!

— Zor tabi... Allah yardımcınız olsun!

— Amin!..

Mösyö Samoil, gazeteyi bitirmişti. Eski perişan bir deftere, tutulmasına imkân kalmamış gibi görünen mini mini bir kurşun kalemle birşeyler kaydediyordu... Rakamlar, tabi... Murat henüz yahudiden bir -şair görmemiştir ki...

İki hemşire Celil beyin müşterisiydi. Tesadüfen evvelâ Celil bey geldi. Âdeti olduğu üzere:

— Vay efendim! diye haykırarak içeri girmiş, haykırmayı hiç kesmeden, müşterilerini hemen göndermişti. İstida ve lâyiha müsveddelerini evde hazırladığı, avukatlıkta henüz konsültasyon usulü pek yerleşmediği ve tez-canlılığı yüzünden müşterileri böyle ayak üzeri savdığı için Murat, Celil beyin akşama kadar ne işle meşgul olduğunu bir türlü anlayamıyordu. Zaten yazıhanede pek oturduğu da yoktu.

— Arayan olursa öğieden sonra Adliye'ye gelsin, ya-

du.

Zaten pek mecbur kalmadıkça celse saatlerini ikisi de öğleden sonraya koyduruyorlar ancak, İstanbul Ad-liyesi'nde olmayıp meselâ Beyoğlu, Beşiktaş, Kadıköy, Üsküdar mahkemelerindeki işlerini sabahları görüyorlardı.

Hayret bey, dört gün içinde Murat'a iki lâyiha dikte ettirmişti.

Celil bey, yazıhanede on dakika dursa, saatlerce taş taşımış gibi yoruluyor, sanki dinlenmek için müşterilerinden ve kendi tabiriyle «Dükkânından» firar ediyordu. Buna mukabil, Hayret bey, yazıhaneye adeta bîtab gelmekte,

kapıdan girer girmez, üzerindeki yorgunluğu nasılsa atıp zindeleşmekteydi. Onu da aksine, yazıhanede bulunmak, müvekkilleriyle uzun uzadıya görüşmek dinlendiriyor gibiydi. (Bunun iki istisnası vardı ki Murat az zamanda öğrendi.)

O gün Hayret bey, Celil bey gittikten sonra geldi.

Bekleyenleri başıyla nazikâne selâmlayıp geçti.

Böylece kâtibini herkesten evvel görür, telefon bekleyenler varsa evvelâ onlarla görüşür, sonra müvekkillerini geliş sırasıyle kabul ederdi.

Murat, patronunun arkasından yazıhaneye girdi:

— Ne var ne yok? sualine:

— Telefon eden olmadı efendim, dedi, bitişikteki avukat arkadaşınız sevgilerini söylememi bildirdi.

— Teşekkür ederim. Bir işleri olursa yaparsınız. Bizce bir mahzuru yoktur. Tabi bizim işlerimizi aksatmamak şartiyle...

— Tabi efendim.

— Ve tabi ücret mukabilinde... Zaten ücretsiz yaptırmazlar. Sıra kimde?

— O fıkara yahudide efendim.

— Hangi fıkara yahudi. Samoil mi?

— Evet efendim!

Hayret bey, gözlüklerinin üzerinden kâtibine sahici :bir hayretle baktı:

224

— Bir insanın sizce zengin sayılması için servetinin hangi rakkamla başlaması lâzım? diye kâtibini ürkütme-meğe çalışarak sordu.

Murat, derhal şüphelendi ve maksadı anlamamış görünerek:

— Meselâ: 100.000 lira! diye zenginlik başlangıcı saydığı hakiki

rakkamın on mislini söyledi.

— Öyleyse azizim, bizim Samoil efendi, sizin hesapla sekiz, dokuz misli zengin..

— Aman efendim! Yani milyoner mi?

— Evet! Tam rakam bu civardadır...

— O kıyafet... O hal... Bir tek simit yedi. Acıdım da... Cay ısmarlamağı akıl

etmediğime üzüldüm.

— Ismarlasanız içerdi ve size bir çok da dua ederdi. Meşhur madeni eşya

fabrikasının, Beyoğlu'nda üç tane muazzam apartımanın, müteaddit 'dükkânların

sahibidir! Şimdi oğluna bir kontrplâk fabrikası açmayı düşünüyor. Bazı ecnebi şirketlerde de mühim sermayesi işler. Evet, acınacak bir adamcağızdır. 35 lira maaşla çalışan bir kâtibin merhameten ısmarlayacağı çaya bile

muhtaç!.. Sakın bir daha işin esasını öğrenmeden merhamet etmeğe kalkmayın. Haydi getirin şu mendeburu! Pardon! Mendebur sözü kendisine aittir. Bizim için en kıymetli müşteri! Ücreti dolgun ve peşin verir. Garazı şahsınadır.

Murat, dışarı çıktı:

— Buyrun mösyö Samoil! diye yol verdi.

— Mersi oğlum!

İçerde az durdu. Hayret bey, bu kılıksız milyoneri kapıya kadar getirdi.

Onu selâmetlerken, İnci hanıma da:

— Buyrun! demişti.

Samoil efendi, kâtiple yalnız kalmasından bilistifade, kurnaz yahudi gözleriyle delikanlının yüzüne baka-^rak Fransızca sordu:

— Kadınların gevezeliğine ne dersiniz yavrum?

— Terbiyesizliğine deyiniz!

— Bence gevezelik terbiyesizlikten daha büyük bir !suçtur da... Aldırmayın! Bir daha da bildiğiniz bir lisanı

bilmiyor görünmeyin. Eğer size fena söylenmesini istemezseniz...

— Peki, siz nereden anladınız?

— Fransızcayı bildiğinizi mi? Onlar konuşurken bizzat kendi yüzüne bakmış olsaydınız siz bile bu lisanı bildiğinizi anlardınız. Biraz şüphe bile kalmış olsa, sizi çağıran delikanlının tabii hitabı, işi meydana koyardı. -İhtiyar adam gülerek içini çekti: - Ne çare ki böyle gevezeler bakacakları yerde konuşurlar... -Gözlerinden bir tebessüm geçti: - Lâkin küçük yosma fena değil... Sizi beğenmemiş de sayılmaz... Mutlaka öc alacaksınız kabil gibi-

görünüyor...

— Hayır! Öç almayı düşünmedim ama... Bir donabildiğim lisanı bilmiyor görünmeğe töbe ettim.

— İşi eğlence olarak kabul ederseniz tatlı bir şeyden kendinizi mahrum etmiş olursunuz. Size biraz evvel verdiğim nasihata kulak asmayın. Ben de aynı suretle davrandım. Söz bana dönseydi, benim için kimbilir neler söylerlerdi. Bereket versin, gençlerin bulunduğu yerde, kadınlar ihtiyarlarla velev ki, eğlenmek için de olsa meşgul olmuyorlar. Gençliğimde tarketmedim ama, bu da bir fıkaralık imiş... Bu maceranın nasıl bittiğini merak edeceğim! Eğer öç almağa karar verir, bir neticeye de varırsanız, sırrınızı bu ihtiyar adamcağızdan saklamayın! Ama bilmem ki, buna öç almak kadar sevap işlemek de;

denir mi?

Elini birisine öfkelenmiş gibi sallayarak çıktı.

Mösyö Yordanidis, Matmazel Şarlot'u ilk tanıdığı» adama gıyaben «Baş belâsı» diye takdim ettiği halde,, onunla öğündüğünü de saklamağa ICzum görmüyor, bunu her sözüyle belli ediyordu.

Murat, hele sekiz ayrı milletin birleşmesinden meydana geldiğini hesapla çıkardıkları kızı pek merak etmişti.

Görür görmez, gerek giyinişini, gerek hareketlerin»

ve gerekse kusursuz güzelliğini pek beğendi. Şariot sahiden melezdi. Esmerliğini İspanyollardan, saf bakışlı mavi gözlerini İsveçlilerden, vücudunun en küçük kımıldanışında hissedilen kadın hassasiyetini Fransızlardan, hâsılı, saçını, ellerini, sesinin ahengini bir başka milletten almış, hepsini birbirine hiç yadırganmayacak şekilde kaynaştırarak insanın nefesini kesecek bir terkip meydana getirmişti.

Murat'ın elini eski bir ahbap gibi sıktı. Kederlenmiş gibi:

— Demek yenildiniz mösyö! dedi.

— Öyle memnunum ki matmazel!

— Yenildiğinize mi?

— Evet! Başka türlü sizinle tanışmak saadeti kimbilir ne kadar gecikirdi.

— Mersi! Üç gündür bizim efendi... -(Efendi)yi Türkçe söylüyordu.- Sizden

bahsediyor. Âdetidir de kulak asmam! Herkesle hemen samimi olur. -Yordanidis'e döndü:- Rica ederim, dedi. Murat beyden bazı şeyler öğrenebilirsiniz. Meselâ, herhangi bir hususta olursa olsun yenilmeği bu kadar centilmence kabul etmeği mutlaka öğren...

— İyi ama ruhum! Bu yenilmedi ki... Hile yaptı!

Matmazel Reçina güzel gözlerini merakla kırpışty-dı.

— Kime? Nasıl hile?

— Kime olacak! Size elbette! Murat:

— Rica ederim! İnanmayın! dedi. Yordanidis hiç umursamadan izahat verdi:

— Halbuki yahudiler açıkgöz olurlar, diye duyarım. Siz sakın valdenizin oyununa kurban olmayasınız Raçi-na!

— Ne gibi?

— Olur ya pederiniz meşgulken... Bir ufacık kabahat...

— Siz neler söylüyorsunu... Baksanıza Şariot!

227 I

— Hele bir qnlayayim da bakarım elbette!... Ne olmuş?

— Bu lirayı kazandım diye seviniyor sevgilim. Bir de baktım ki Murat beyin önünde bir gazete... Hem de dikkatle katlanmış bir gazete... Katladığı yer ne yazıyor bilin bakalım! (Bugün Nisan'ın bir'i. -Aldanmamağa gayret edin!- İşte böyle birşey!

Reçina Murat'a baktı:

— Anlayamadım.

— Hayır! matmazel! Uydurur... Siz beni yere vurdunuz! Gelecek sene acısını mutlaka çıkaracağım!

— Olmadı. Eğer böyleyse... Masrafın elli kuruşuna iştirak edeceğim...

Yordanidis keyifle güldü...

— Fena etmezsiniz... Doğrusu bu! Sizin elli kuruş biralara bir başka lezzet verecek... Az kalsın unutuyordum. Bakınız Şarlot, sevgilim... Bugün bira içmekte ta-mamiyle serbestim!

— Neden?

— Mösyö Murat'la iddiaya girdik!

— Ne olacak?

— Hangimiz daha evvel sarhoş olacağız diye...

— Yok canım! -Murat'a döndü:- Bizim efendiden evvel sarhoş olabilmeniz için bir kahve fincanı bira ile masanın altına devrilmeniz lâzım... Çünki bizim efendi, iki kahve fincanı île tamamdır!..

Yordanidis:

— Görürüz! diye kabardı. Murat özür diledi:

— Maalesef, bu keyifli maçı bugün kabul edemiye-ceğim. Saat birbuçukta Adliye'de bulunmağa mecburum!

— İşte bu olmadı! Durunuz bakayım! Sakın şu mesele mi?

Kızlar:

— Hangi mesele? diye sordular.

Yordanidis, bir mühim şey keşfetmiş gibi ciddileşti:

— Bunun bugün bir marifeti daha var matmazeller, dedi, esasını öğrenemedim.

Düşünüyordum. Şimdi bizi hemen bırakıp savuşmak istemesinden galiba bir netice

— Neymiş?

— Nasıl yardım?

— Efendim! Bu (Bey), bugün bir numara daha yaptı. Şimdi lütfen sualime dikkat edin. Düşünerek cevap verin. Murat bey denilen bu emsalsiz sahtekâr Fransızcayı nasıl görüşüyor?

— Fransızcayı nasıl mı görüşüyor? Çok güzel!

— Sizce Matmazel Raçina?

— Fevkalâde...

— Peki! Eğer size dersem ki Fransızcayı bu kadar güzel, bu kadar fevkalâde konuşan adam, gene bu sabah Fransız lisanını bilmediğinden benimle anlaşmak için bir tercüman aradıysa...

— Siz neler söylüyorsunuz kuzum? demedim mi? İşte ikinci bardakta serhoş oldu.

— Hayır sevgilim serhoş değilim... Hani bir kadın var. Bir kere Garden Barda

rastlamıştık. Seninle biraz konuşmuştu da ben (Gözlerini hiç beğenmedim) demiştim. Sen de kahkahalarla gülmüştün. Hatırlıyor musun?

— Hayır!

— Olmaz! Hatırlayacaksın... Gözleri hoşuma gitmeyen kadın... Bir Türk kadını...

Yanında o gece de sarı saçlı bir kız vardı. Erkek gibi bir kadın.

— Durunuz! Sakın Adalet hanım olmasın!

— Tamam! Adalet hanım... O gece de söylemiştiniz.

— Peki!

— İşte Adalet hanım bunların müşterisidir. Yanında bir sarı saçlı kızla beraber gelmişler. Bu nedense Fransızca bildiğini saklamış. Ben kendisini bir iş için çağırmağa gittim. Fransızca söyleyince kadın bana ne dese iyi? «Fransızca bilmiyor.» dedi. Sonra da aramızda tercümanlık etti.

— Bundan ne çıkar?

— İşte şimdi de bizi hemen bırakıp gitmek istediğine göre...

— Hayır! Mösyö Murat'ın hangi sebeple öyle hare-

hanım için olamaz.

— Neden?

— Çünkü... Olamaz. -Bir tuhaf güldü. Raçina'ya göz kırptı:- Adalet hanımı sen de bilirsin dedi. Murat bey de bilir belki... Onu tanımayan yoktur. Meşhur randevucu Adalet... Bir adı da Zanpara Adalettir.

Murat merakla sordu:

— Nasıl dediniz efendim?

— Şu halde bilmiyorsunuz! Randevuculuğu kadar seviciliği de meşhurdur. Şimdiki dostu Kadriye... Sarı saçlı bir kız değil mi?

— Adını bilmiyorum. Sarı saçlı. Evet!

— Şimdi onu seviyor -Yordanidis'in yanağını okşadı:- İşte bu sebepten onların Murat beyle bir alâkası olamaz anladın mı?

— Peki ama... Daha kendisi de pek güzel... O kadar yaşlı da sayılmaz!

— Zevk meselesi tontonum! Bir de mazereti var. Diyor ki: «Nasıl olsa ihtiyarlayacağım. Bir gün erkekler beni bırakıp gidecek. O gün param olsa da, param sayesinde kendime erkek bulsam, bulduğum oğlan, (Aman şu kocakarıyı atlatsam da sevgilime gitsem!) diye kıvranır! İyisi mi, erkek denilen hodgâm mahlûku şimdiden unutayım!» Bir fikir! Ne dersiniz?

Murat tereddütle konuştu:

— Hastalık... Şimdi biraz rahatladım. Raçina:

— Benim böyle çapraşık fikre aklım ermez! dedi.

Şarlot:

— Benim de, diye güldü, mamafi mesele sade fikir meselesi değil... Kendisi daha

pek körpe iken Aryeta'nın eline düşmüş. Senelerce onunla dost yaşadılar.

Öğrendiğini satıyor. Aryeta'yı bilirsin değil mi?

— Bilmez miyim?

Raçina bu cevabı «Yürümeği bilirim» der gibi söylemişti.

Murat, Adalet hanımın mahiyeti ile beraber Şarlot'un

230

öğrenmiş olduğuna sevindi.

Saat biri çeyrek geçiyordu. Müsaade istedi.

0 senenin 1 Nisanında Murat için enteresan şeyler öğrenmek mukadder olmalı ki

Adliyede kendisini bir baş-. ka acaiplik bekliyordu.

İnci hanımın işi basit bir boşanma davası olduğu halde, tıpkı cebren ırza geçmek celselerinde yapıldığı gibi. Reis salonu boşaltmış, dinleyicileri dışarı çıkartmıştı.

Murat, bundan birşey anlayamadı. Kadının gerdan şişirerek derdini yanamamaktan ayrıca şikâyet etmesini tıatırladı. Büsbütün meraklandı.

Nihayet dayanamadı. İşlerini bitirip çıkarlarken Hayret beye bu ciheti sordu: Avukat, gayet tabiî birşeyden bahsediyor gibi:

— Sahi, sen bilmezsin, dedi, kocası mahbubperest galiba... Gayrı tabiî tekliflerde bulunmuş... Boşanma sebebidir. Davayı kazanacağız! Doğru yazıhaneye gidersin. Benim biraz işim var. Temyiz lâyihası bugün biter mi?

— Evet!

Ayasofya Camiinin minarelerinde müezzinler «Al-fah'u Ekber!» diye kıyameti koparıyorlardı.

IV

Cuma günü yazıhane kapalı olduğu halde, Murat Yordanidis'lerin bazı işleri için, öğleden sonra Han'a uğradı.

Odabaşının üç yaşındaki oğluna bir küçük teneke otomobil aldı alalı kattaki itibarı artmıştı. Adamcağız anahtarı koşturdu:

— Kahve arkandan gelir Murat efendi! diye gülümsedi, şekerli öyle ya?

— Şekerli... Bizim arslan ne yapıyor?

— Oğtatı mı? Ellerini öper. İyidir.

— Dediğim gibi... Oğlan kısmına fiske vurulmaya-

231

1

edersiniz... sonra Köymu[A]e...

Yazıhanenin kapısını açtı. Yordanidis'e geldiğini haber vermeden evvel, patronların masalarını düzeltmeğe karar vermiş, bunu, dün kendilerine de söylemişti.

Tetkik için çıkarılmış dosyalarla kanun ciltlerini yerlerine koydu. Lüzumsuz kâğıtları desteledi. Okunup cevap verilmiş mektupları çekmecelerdeki yerine yerleştirdi.

Daktiloyu da hazırladıktan sonra Yordanidis'e baktı.

Rum delikanlısı harıl harıl yazıyor, çalışırken bir kat daha sevimli oluyordu.

— Geldin mi kardeş! İyi! diye dalgın dalgın gülümsedi:

— Burada mı oturalım, sizde mi?

— Sen bilirsin!

— Burada oturalım. Gelen giden olur.

— Peki!

— Kahveleri söyledin mi?

— Hayır.

— İşte bunu beğenmedim... Marko!

Karadağ'lı ihtiyar hademe, her zamanki gibi beyaz bıyıklarını aşağı çekerek -Bu onda bir çeşit önünü ilikleme hareketiydi:- göründü:

— Bize iki kahve söyle... Dur, nereye? Bir de kendi-ne söyle... Haydi!

— Eyvallah!

— Şimdi şuraya otur bakalım... İşte gazeteler...

— Daktiloyu getirsem de bir taraftan başlasam.

— Sahi! Ben böyle şeyleri hiç düşünemem! İşini bitirince ne yaparız bilir misin?

— Hayır!

— Nereden bileceksin? Şarlot gelecek. Sana bir sürpriz var.

— Ne gibi?

— Söylememeğe söz verdim.

— Sana bunun kolayını öğreteyim mi? Belki birgür» mühim bir yerde lâzım olur.

— Söylememeğe söz verdin! Canın da ille söylemek: istiyor. Hem sözünü tutup hem de canının istediğini yapmak, pekâlâ, kabildir.

— Nasıl?

— Meselâ: söyleyeceğin şeyi beş kısma ayırırsın. Dördünü söylersin. Bir tanesini alıkoyarsın.

— İyi vallaha!.. Hiç aklıma gelmemişti.

— Değil mi? Yemin etsen başın ağrımaz! Mamafi mademki matmazel Şarlot

ille sürpriz yapmak istiyor, söyleme...

— Esasını ben de bilmiyorum. Bilsem hiç duramam... Sen o gün lokantadan kalkınca arkadan bir müddet konuştuk. Kızlar seni eğlenceli adam buldular.

Yalnız benim Şarlot korkaklığını ayıpladı.

— Neyimi? Anlayamadım?

— Korkaklığını...

— Nereden anlamış. O kadar da gayret ettim.

— «Korkak olmasa, bizi bırakıp acele gitmezdi. Şu» halde patronlarından pek

korkuyor!» dedi.

— Doğru söylemiş. Keski gitmeseydim... Beni müdafaa etmedin mi?

— Cesaret meselesinde lâf söyliyemem. Kız benine patronlardan korkmadığımı iyi bilir. Lâkin gürültüyü sevmediğimi de bilir...

— Öyleyse, bana bir ceza mı tertip edildi. Yoksa cesaret vermek için tecrübe edilmiş bir usul mü tatbik edilecek?..

— Bilmem! Yalnız, şu kadarını söyliyeyim! Yalnız kalınca (Murat bey Reçina ile arkadaş olsalar, nasıl?) de--dim. İşte o zaman (Benim bir sürprizim var. İşi berbat edersen sonra karışmam! Yahudi kızları erkeklerle paralarının hatırı için konuşurlar. Sonra Reçina'nın huyunu* ben sevmiyorum.) dedi.

— Pek hoş! Elin kızı sanki razı oldu da... Bizim taraf beğenmiyor!

— Neden razı olmayacakmış. Yalnız, sonra düşün-..

233

.ğildir.

— Neden?

— Bir kere çabuk usanırsın. Bazı kaçamak yapmak , lâzım olur. Buraya birisi gelir. Hâsılı, tatsızlık çıkar.

Murat, Yordanidis'in ciddiyetine uzun uzun güldü.

Şaka ediyor gibi:

— Zaten olmaz mösyö Yordanidis, dedi, benim böyle işlere girişeoek zamanım değil...

— Anlayamadım. Böyle işlere kırk yaşınızdan sonra mı girişeceksiniz!

— Hayır! O manâda söylemedim. Hiçbir surette lüzumsuz masraf etmek istemiyorum.

— İyi ama, azizim, bu senin elindeki bir iş sayılmaz. Daha şimdiden ben Reçina'nın niyetini beğenmiyorum. Reçina yaban kızdır. Bir kere aklına koyarsa hapı yutarsın!

— Hiç te yutmam! Sana devrederim. Operatör doktor olduğun için...

— Sakın ha! Sakın bana güvenme! -Bir an tereddüt «etti. Sonra kederle içini çekti: - Bir kere denemedim mi

sanıyorsun! Bir tokat attı. Kooa han tepeme yıkıldı zannettim.

— Yok çanım! Sarman!

— Hem de ne sarman! Bir de üstelik, (Şarlot'a söy-sliyeoeğim!) diye tutturdu. İki çift ipek çorap aldım da

vazgeçirdim!

— Arkadaş oldukları içindir.

— Arkadaşlıklarına sanki ne zarar gelirdi? -Kapıya >,bakarken sesini alçalttı:-Patronlar gidince eigaraları getirteceğim...

— Olmaz. Yazıhanede ioap etmez!

— Yahu sen de yazıhaneleri kiliseye, camiye ben-iZettin! Benim patronun çekmecesinde halis İskoç viskisi

hiç eksik olmaz.

— Onun patronu yok!

— Vay eanına! Şu kadınlar, bizim ruhumuzu nasıl rkolayca keşfediyorlar! Sen hakikaten korkuyorsun!

234

hştılar. Murat, fırsat buldukça düşünüyor'du. Sahiden herkesin bir görüşte anlayacağı kadar korkak mı olmuştu? Şu halde, İhsan haklı! Her zaman (İşsizlik insanı ödlek eder. Fenalığı burada!) demez mi? Her çeşit ahlaksızlığın başı da korku... Tövbe estağfurullah!..

— Birer kahve daha!..

— İstemez!

— İstemez olur mu?

— Öyleyse bu sefer benden...

— Birader, nasıl bir söz! Geçen sefer sanki benden miydi? Dayansın patron! Sen karışma!

Yordanidis bir aralık bir yere telefon etti. «Evet!» Burada, beraberiz. Bir saatlik işimiz kaldı!» demesinden Şarlot'la görüştüğünü Murat anladı.

Gene korku meselesi aklına geldi. Bu münasebetin aldığı şekilden korktuğu hakikatti. Hem kızlarla gezip tozmak hoşuna gidiyor, hem de bu suretle verdiği kararı tatbik edemeyeceğinden ürküyordu. Bir hesapla, yüz liraya ihtiyacı vardı. Bir küçük odacığı okumayı yazmayı seven bir insana lâyık bir surette döşemek için belki bu bile az gelecekti. Bir karyola, bir komodin, bir elbise dolabı, iki iskemle, yere bir küçük seccade. Kitapları için ya bir do-iap daha, yahut raflar...

Onbeş, yirmi gün evvel, elbise derdi çekiyordu. Pır-tılları iğrenerek çıkarıp iğrenerek giyer, soyunmak ta, gi-ginmek te kendisine dert olurdu. Şimdi iki kat kostümü vardı. Kahvenin üzerindeki berbat odada bunları nereye, koyacağını şaşırmıştı. Duvara asıyordu. Lâkin duvarlardan birisine güneş karşıydı. Elbiseyi bu suretle berbat edecekti. Öteki biraz yağmur yağsa ıslanıyordu.

VekâJetname suretinin bir yerinde durarak: «Bak hesapta perde yoktu. Perdesiz olmaz!» diye düşündü. Gene yapacağı masrafı bir kâğıda yazıp kaç lira tutacağını cemetmek arzusuna kapılmıştı. Perdesiz olarak (80) lira hesap ettiğine göre, perdelik basmalara da gitsin gitsin beş lira gitsin...

— Neye daldınız beyefendi?

, 235

— Kadın gelmiştir. Baksana ilkbahar! uuşunauKçe içime keder doluyor. Bir taraftan da inanmıyor, benimle eğleniyorsun sanıyorum.

— Hangi hususta?..

— Hiçbir kadınla alâkam yok diyorsun! İnsan nasıl yaşar? Ben ölürüm.

— Sen operatör - doktorsun... Biz avukat kâtibiyiz!

— Şarlot ta inanmadı. (Bu zamanda böyle şey olmaz.) dedi. (Seninle eğlenmiş) dedi. Ben yemin edince (Başıma gelenler!) diye elini yanağına götürdü. Öyle yapması bir şirindir ki...

Evvelâ, yerli Rum patron gitti. Babayanî, güler yüzlü bir ihtiyardı. Burası bir yolmuş kendisi de yabancı bir yolcuymuş gibi sessiz ve alâkasız gelip gidiyordu. Asıl patron, çıkmadan evvel Yordanidis'i çağırmış, bir müddet görüşmüştü.

Şapkası başında görünce Murat hayret etti. Sanki çıplak yazıhanesinin arkasında, su bardağıyle beraber oturan yorgun adamcağız bu değildi. Yaşına göre çok şıktı. Bastonunu ve eldivenlerini gayet kibar kullanıyordu.

— Bonsuvar efendiler! demişti. Yordanidis rahat bir nefes aldı:

— Artık patron benim! diye bağırdı. İşte ispatı! Murat'ın daktilosunun üzerine yedi lira bıraktı.

— Nedir?

— Seni bedava mı çalıştıracağız! Burası İngiliz müessesesi ama, sen çok şükür Hintli değilsin. Cebine sok!

— Demek peşin mi?

— Her zaman! Patronun bir bu huyu iyidir. Bir de üstüne lâzım olmayan işleri hiç görmez!

— Evli mi?

— Anasından bekâr doğanlardan... Fena da yapmıyor. O suratla değil mi? Karısını başkalarına muhtaç etmekte bir zevk yoktur... Hey Marko! Neredesin ihtiyar kurt!

Marko, bir eli bıyığında, gülümseyerek göründü.

— Serbestsin. Ben izin veriyorum. Yarına kadar! Ge-

çerken kiliseye uğra. Babamın canına bir mum yak!

— Zaten akşam oldu mösyö Yordanidis!

— Tabi... Her zaman öğle vakti kulacak değil ya...

— Yani, izninize teşekkür ederim demek istedim.

. — Birşey değil... Giderken bize Hüseyin ağa'yı gönder! Unutma! Bir kâğıda yazayım mı?

— Gene keyiflisiniz, Mösyö Yordanidis, unutur muyum?

— Ne bileyim? Ben olsam unuturum. Hatta şimdi bile senden ne rica ettiğimi unuttum... Elektriği de yakı-ver! Eveî! Tamam! Mersi Mösyö Marko!

Murat, okunaklı olsun diye üç kopye çıkarıyordu. Sona iki tane kalmıştı. «Bu gidişle zengin olacağız!» diye hafif bir ıslık öttürmekten kendini alamadı.

— Nedir?

— Hiç!

— Bir ses geldi de... Severim ben o sesi! «Burada bir neşeli adam var!» demektir.

— Her şeyi biliyorsunuz. Sizden birşey gizlemek kabil değil!

— En fena tarafım! Bu dünyada rahat etmek için, bilmemek lâzım halbuki... -Kapı vuruldu:- Buyrun! Ooo! Siz misiniz Hüseyin Ağa! Ne o?

— Çağırmışsın mösyö!

— Ben mi çağırmışım! Ne diyorsunuz? Sizinle kim eğlendi!

— Marko dedi ki...

— Ah! Demek bütün Sırplar şakacı insanlar... Haydi doğru söyleyin! Ziyafet olduğunu sezdiniz de kendiliğinizden geldiniz değil mi?

— Ne ziyafeti?

— Bfr de sorarsınız! Bayağı ziyafet! Biz Murat beyle bir iddiaya girdik. Hatta bu iddiaya başladık bile... Lâkin bir sebepten dolayı yarım kaldıydı. Şimdi ben (Müsabakaya Hüseyin ağa da karışsın! Bakalım hangimiz kazanacağız?) dedim.

— Neye karışacağım?

— Maç var. İçeceğiz. Hangimiz daha evvel yıkılırsak paralar ondan. Var mısınız? Hüseyin ağa'nın gözleri parladı.

— Bizim kırat her tarafa işler mösyö Yordanidis, dedi ve de bizim kıratın ölümü arpadan olsun!

— Bira mı, rakı mı?

— Siz bilirsiniz!

— Sen dört şişe bira al... Bir kenara koyarız. İki şişe de rakı... Rakıları acele içeriz. Bizim matmazel gelecek. O gelirken biraya çeviririz. Her zaman öyle yapmıyor muyuz kuzum?

— Başüstüne! Meze?

— Salam, peynir, turşu! -Murat'a sordu:- Siz birşey istemiyor musunuz?

— Elverir! Yahut biraz tuzlu badem de alalım. -Demin yan cebine sokuverdiği banknotları çıkardı: - Ben vereyim de sonra hesaplaşırız!

Yordanidis gözlerini kocaman kocaman açarak hayretle sordu :

— Nedir? Para mı? Neye?

— Öteberi için...

— İyi ama azizim, Karaköy'de bizim alacaklarımız-parayla satılmaz ki bedavadır, değil mi Hüseyin ağa! Oda-başı'ya göz kırptı:- Haydi, hâlâ burada mısın, Türk!

— Sıcak birşey de yaptıralım, diyorum.

— Burası senin evin sayılır. Yaptırırsan kendi asilzadeliğindir. Yalnız madam bize kızarsa, karışmam!

— Ne haddine! Sen sopayı uzak bellersin ya, o kafanda gülü gülüverir.

Hüseyin ağa meçhul bir hasma efelenerek çıktı. Yordanidis :

— İyi adamdır, dedi, iyi de içer... Hovarda canım!" Karıyı da başkasından kaçırmış. Karı da karı!... Bir giy-dirsen!..

— Sus yahu! Ayıp!

— Methediyoruz. Hey Türkler! Birisini methetmek te mi günah! Doğrusu karının yüzünü iyice görmedim. Lâkin küçük kızkardeşinden belli!

238 1

ş Kaç yaşınaaY

— Görmedin mi?

— Hayır!

— İyi vallaha! Sizin yazıhaneyi kim temizliyor. Küçük madam temizlemiyor mu?

— Bilmem! Hem küçük diyorsun, hem de madam diyorsun!

— Hem küçük, hem de madam olmak kabildir. Hem de iyidir. Kız ufak tefek! Lâkin

ablasından daha akıllı! İstanbul'a küçükken gelmiş. Burada evlenmiş. Sonra boşanmış. İstanbullu sayılır. Yüzünü örtmüyor. Bana gülüyor. Lâkin bir kere elini tutayım, dedim, ateşe değmiş gibi çekip kaçtı. Bir daha ben buradayken içeri girmiyor. Sizin-kadınlar sizden daha müslüman!

— Sen de herkese sataşıyorsun birader! Bir gün başına bir belâ gelir ya... Bakalım!

— Aman Şarlot'tan daha beter bir belâ mı gelebilir?

— Bunu da ben matmazel Şarlot'a söylerim. Lâfa' tutma da işimi bitireyim!

Yordanidis ile Hüseyin ağa, sofrayı hazırlayıncayal kadar Murat ta son vekâletname suretlerini makineden çıkardı.

Yorgunluktan sırtı ağrımıştı. Arkasına dayandı. Rakı kokusunu lezzetle kokladı. Çalışarak yorulmak, ücreth peşin almak, içkiyi hakettiğini bilerek, dinlenmek ve neşelenmek için içmek... Yumuşacık bir keder hissediyordu. İnsanlar ne kadar kolay bahtiyar olabiliyorlar.. Gene öyleyken dünyada ne kadar işsiz Murat var... Sıkıştırılmış-aç av hayvanları gibi ay ışığının, deniz kenarının, güzel kızların sevincini tadarak yaşayamayan sürülerle Murat'lar...

% İşe başladı başlayalı, daha doğrusu, sırtına rabıtalı bir elbise giydi giyeli, Necip'in kendisini, bir gün kızların yanına götürmek için ne kadar ısrar ettiğini hatırlıyordu. O gün pek farkedememişti ama, yüreğinde birşey kırılmıştı. Bu kırılan şey her neyse,, daha uzun müddet tamir kabul etmeyecekti. Buna emindi.

239

— Haydi beyim!

— Geliyorum Hüseyin ağa! Handa kimse kalmadı »mı?

— Bizden başka kimse yok!

— Kapı kapalı mı?

— Yengen bekliyor. Matmazel gelecek... Öyle değil mi mösyö Yordanidis!

— Gelecek, acele edelim.

Pek az konuşarak üçüncü kadehleri içtiler. Hüseyin ağa, bir Anadolu hovardası gibi rakıyı zorla içiyor, içtikçe ağırlaşarak sofraya bir iş ciddiyeti veriyordu. İşrete alışıklığı, şişeyi biribirine müsavi dokuz kadehe pay etmesinden belliydi.

İkinci şişeyi de arkasına vurarak kolayca açtı.

Bu sırada kapı tıkırdadı. Hüseyin ağa :

— Kim o? diye diklendi.

Cevap yerine tıkırdılar tekrarlanınca:

— Gelsene kız! Yabancı mı yar? diye seslendi. İçeri giren olmadı: Tövbe Yarabbi! İnsanı rahatsız ederler. Bunlar insandan hariç bir insanlar! Hayvan gibi bir insanlar...

Küçük bir tepsi ile döndü. Tepsi parıl parıldı. Üç tane bembeyaz peçetenin üzerine üç tane tertemiz çatal koyulmuştu. Ortada yağda yumurta...

— Haydi, şunu soğutmadan yuvarlayalım... Misafir umduğunu değil bulduğunu yer...

Yordanidis, kurnaz kurnaz sordu:

— Yenge neden girmedi?

— Yenge değil... Bizim baldız. Bir de İstanbullu geçinir. Murat beyden utanıyormuş...

— Bunu o mu hazırladı?

— O hazırladı. İstanbul usullerini biliyor. Bizi beğenmiyor haspa...

— İyi servis! Aferin! -Saatine baktı:- Vay! Yedi olmuş. Doldur Hüseyin ağa! Matmazel nerdeyse gelir.

Murat gittikçe neşeleniyordu. Hele Yordanidis'le Hüseyin ağanın Türkçe konuşmaları tuluat kumpanyalarında görülecek manzaralardandı. Yordanidis, duraklıyor, dü-240

şünüyor, böyle kendisini sıkışmış farzettiği zaman tombul delikanlı sevimliliği arttığı için Murat yardım etmiyordu. Asıl garibi, hemen her Türkte görülen haldi. Sanki cümleleri berbat ederse Yordanidis daha kolay anlayacak-mış gibi Hüseyin ağa da lisanı perişan etmekte ondan ,aşağı kalmıyordu.

Kapı bu sefer gürültüyle açıldı:

— Bonsuvar efendiler! diye gülerek Matmazel Şar-iot girdi. İşte buna darıldım. Beni beklemediniz mi?

Yordanidis ayağa kalkmıştı.

— Beklemez miyiz? Biraları soğutuyoruz.

— Bu rakı? Hohla bakayım! Hohla diyorum.

— Ben, bir kadehçik içtim... Bir kadeh bile değil. Yarım kadeh...

Birdenbire midem ağrımasın mı? Midemin ağrısını bilirsin ya, dişime vurur. (İlle dişçiye gideceğim! Şunu çektirip kurtulacağım!) dedim. Murat bırakmadı. Rakı iyi gelirmiş.

— Ne gevezedir görüyor musunuz? İstersen bir fıçı dolusu iç! Yusyuvarlak oluyorsun. Seninle beraber gezmeğe utanıyorum.

— Neden şekerim, hâlâ nasıl olmuş ta zayıflatama-mış derler diye mi?

— Terbiyesiz! Seni yiyecek değilim ya...

— Bilmem ki...

Şarlot şapkasını, Kovboy filmlerindeki süvariler gibi, arkasına attı. Tayyörünün kollarını, şaka olsun diye yukarıya kıvırdı.

— Haydi! Nerede soğuk biralar! dedi.

Hüseyin ağa şişeleri meydana çıkarınca güzel bir Türkçeyle konuştu.

— Sizin madama söz verdim fazla içirmeyeceğim!

— Karışamaz. Yalan!

* — Karışamaz mı? Bizim yanımızda kazaklık ediyorsunuz. (Cok içerse keyfine... Ben yapacağımı bilirim) dedi. Benden söylemesi...

— Şimdi, deli gönül ne diyor? Git, iki şişe rakı getir, •diyor!

— Bir başka yol var mı?

— Ne yolu?

— Kapıdan başka bir yol!

— Hayır.

— Öyleyse gidemezsiniz. Kapıda karınız oturuyor...

— Canım matmazel, Murat bey sahi zannedecek. Sen de bizi büsbütün berbat ettin.

Eşekten düşmüşe çevirdin!

— Haydi şerefinize. Murat bey de sizden daha cesur değil. Hatta o sizden bile korkak...

— Neden belli?

— Sizin hiç olmazsa karınız var. Korkuyorsunuz ama, gene de evlenmişsiniz. Eğer

duyduğum sahi ise, Murat bey, kadınların gölgesinden bile korkuyormuş.

— Korkarım matmazel!

— Neden? Size birşey mi yaptılar?

— Dinler misiniz? Hani bir Azrail var. İnsanların canını alan Melek!

— Evet!

— İşte o Azrail, bir gün Allah'tan izin istemiş. (Ben yoruldum. Yerime bir müddet birisi çalışsın! İstirahat edeceğim!) demiş. Allah da ona on sene izin vermiş. Azrail dünyayı dolaşmış. İstanbul'u her yerden fazla beğenmiş... Buraya yerleşmek istemiş. Bir orta yaşlı adam şeklinde Fatih'e gelmiş. (Nalbant Hacı Mehmet ağa)

ismiyle bir dükkân açıp yerleşmiş. Aradan bir iki ay geçmeden mahalleli yakasına sarılmışlar. (Biz seni sevdik. Evlendireceğiz) demişler. (Durun! Etmeyin!) demesine meydan bırakmadan, evlendirmişler! Bir kadın almışlar. Bir seneye varmadan bir de oğulları olmuş. Kadın kavgacı, geçimsiz bir mahlûk imiş ki Azrail'in anasından emdiği süt burnundan gelmiş. Bırakıp gidecek lâkin evlâda kıyamıyor. Nihayet oğlu on yaşına basmış. İzni de bitmiş. Giderken oğlunu bir kenara çekmiş. (Ben annenin şerrinden savuşuyorum. Sana bir iyiliğim dokunsun! Doktorluğunu ilân et! Nerede bir hastaya gidersen, beni orada görürsün. Ayak ucunda duruyorsam, hasta iyi olacak. İlâç diye bir kaç damla su ver! Baş ucunda duruyorsam, hasta mur hakkak ölecek. Ona göre konuş! Beni de senden başka-

sı göremez!) demiş. Savuşmuş. Oğlan babasının nasihati üzerine doktorluğunu ilân etmiş...

Murat (Doktor) kelimesinin her geçişinde Yordani-dis'e bakarak gülümsüyordu. Nihayet Türkçeyi iyi anlayamayan delikanlı Fransızca sordu :

— Ne oluyor?

— Meraklanma kendimizi müdafaa ediyorum. Şarlot:

— Sonra? dedi.

— Sonrası efendim! Oğlan meşhur doktor olmuş. En ümitsiz hastaları iyi etmeğe, bir şeyi yok gibi görünenlerden bazısının öleceğini söylemeğe başlayınca namı dünyayı tutmuş. Günlerden bir gün bizim padişahın kızı hastalanmış. Padişah meşhur doktoru çağırmış. (İki damla ilâçla en ümitsiz hastaları tedavi ediyormuşsun. Kızımı kurtaramazsan vallaha billâha kafanı keserim.) demiş.

Oğlan kızın odasına girmiş, bir de bakmış ki babası baş ucunda duruyor. Başlamış yalvarmağa... Lâkin Azrail Allah'tan emir aldığı için (Care yok!) diye başını sallıyor-muş. Doktor bir aralık dışarı çıkmış. Tekrar içeri girmiş.

Aradan bir dakika geçmeden dışarda bir gürültü kopmuş. Azrail: (Ne oluyor?)

diye meraklanınca doktor kapıdan başını uzatmış. Sonra Azrail'e dönmüş: (Birşey

değil baba, demiş. Annem burada olduğunu haber almış da içeri girmek istiyor!) Azrail bu sözü duyunca pencereden atlamış kaçmış. O sultan hanımın hâlâ yaşadığını söylerler. Bana gelince: Hiçbir zaman Azrail'den daha

cesur olduğumu iddia etmedim.

— Pek şık! Anladın mı Panayotaki?

— Hayır! Ne olmuş? Neye gülüyorsunuz! Ben gene bir pot mu kırdım?

4 — Değil canım! Murat bey kadınlardan niçin korktuğunu anlattı. Lâkin ben hiç de merhametli bir insan değilim! Başına geleceği bilse...

— Ne gelecek. Bilsin daha iyi!

— Murat bey, elinde çanta, çantanın içinde ruj ba-tonundan başka bir şey gezdirmeyen matmazellerden kor-

kuyor. Bu gece kendisini birisiyle tanıştıracağım.

— Kimle?

— Gece gündüz silâhla oynayan bir kızla...

— Anlayamadım.

— Daha iyi. Görünce anlarsın! Ne dersiniz Murat bey?

— Eğlence uzun sürmez derim.

— Neden?

— Ben eskidenberi silâhtan korkarım matmazel. Hele bir kadının elindeki silâhtan ödüm kopar. Bizde bir lâf var. (Boş silâhı şeytan doldurur) derler. Çekinirler. Bir de (Kadın da şeytandır.) lâfı var. Hem şeytan tarafından doldurulan, hem şeytanın elinde bulunan bir silâha Aşıl bile karşı koyamaz. Yüreğime iner de... Uzun müddet zevk

alamazsınız!

— Siz alay edin bakalım! Görüşürüz!

Yordanidis gözlerini kırpıştırarak düşünüyordu. Nihayet :

— Sarman! diye bağırdı.

Şarlot'un ne yapmak istediğini kestirdiği anlaşılıyordu. Murat'a başını salladı:

— Mahvoldunuz azizim! Maalesef size ancak bir suretle yardım edebilirim. Bir kâğıt veririm. Şuracıkta vasiyetnamenizi yazarsınız!

— Pek mi fena vaziyetteyim?

— Her hususta... Lâkin Şarlot pek insafsız davranıyorsunuz!

— Bizi bırakıp gitmesinin bir cezası olacaktır. -Murat'a ciddiyetle sordu:-Tüfek atmasını bilir misiniz?

— Atmak denilen şeyin hiçbir çeşidini bilmem!

— Hiç tecrübe etmediniz mi?

— Hayır!

— Ondan bilemiyorsunuz. Herkes de sizin gibidir. Tecrübe etmeden evvel demek istedim. Görürüz! Şerefinize yeni avcı!

Murat'ın ısrarı üzerine erkekler için iki şişe rakı, Şarlot için de bira getirttiler! *

Hüseyin ağa'nın karısı vakit çok geçtiği için kapıyı

yalnız gozıerı görünüyor, du surene Kocasmu öfkelenmediği pek belli olmuyordu. Şarlot birkaç Rumca tango söyledi. Hüseyin ağa'nın gayet kuvvetli bir sesi vardı. Mahpusane havası, deveciyi falan çağırdı.

Bir aralık söz nasılsa randevucu zanpara Adalet hanıma geçmişti.

Murat, o günlerdenberi merak ettiği bir ciheti sordu :

— Adalet hanım da, yanındaki kızcağız da Fransız-cayı güzel biliyorlar. Nerede öğrenmişler. Pratikse şaşılacak şey!

— Hayır! Adalet hanım Fransız rahibelerinin mektebinden mezundur. Aryeta'ya düşmeden evvel stajı rahibelerden görmüş. Bu evlenmeyen dindar kadınlarda marifet çoktur.

— Öteki?

— Öteki de aynı mektepte okuyor. Zaten Adalet hanımın evine ekseriya mektep kızları gelir. Rahat bir ev! Öğleden akşama kadar çalışırlar. Gece ekseriya kimse bulunmaz! Sonra herkesi de almazlar. Kulüp gibi canım! Kayıtlı zanparalardan iki tanesi tavsiye edecek... Kızlar piyasa malı olmadığından, tanıdıklara rastlamak ihtimaline karşı tedbirli davranıyorlar. Müşteriler evvel salona alınırlar. Sermayeler gözetleme yerlerinden bunlara bakar. Tanıdık olmadığına iyice kanaat getirmedikçe içeri girmezler. Kadın çok para kazanıyor. Lâkin hovardalığı da bırakmaz! Bazan bara gitti mi, etrafına belki 10 tane kız toplayıp onlara konsomasyon yaptırır. Fazla serhoş olursa şampanya açtırır. Aynaları falan da kırar... Biraz çiftetelli oynar... Biraz ağlar... Öfkesini alamazsa elbisesini parçalar. Otomobile koyup götürürler.

% — Biraz sert görünmüştü ama, böyle çamur olduğu belli değildi.

— Siz nerden bileceksiniz?

Murat gülümsedi. Sahiden bilmiyordu ama, kendi cahilliğinden Şarlot'un âlimliği daha şaşılacak birşeydi. Şar-

245 i-

lot, kapalı kelimelerle kini şeyıcı u...

paraya, Murat da bunları kızararak dinleyen bir mektepli kıza benzemişti.

Handan saat ona doğru çıktılar. İki taraflı yazıhanelerle dolu bu dar sokaklardan Murat, geee vakti hiç geçmemişti. Bir ortaçağ şehrinde dolaşıyorlarmış gibi tuhaf şeyler hissederek Şarlot'un yanında yürüyordu. Serin bahar rüzgârı serhoşluğuna, tatlılık katmaktaydı. İki sevgilinin seslerini duyduğu halde ne konuştuklarına dikkat bile etmiyordu.

Şarlot'un iki kere ve katiyetle:

— Olmaz! demesi üzerine alâkadar oldu.

— Ne var?

— Şuradan bir otomobile binelim diyorum. Razı gelmiyor.

— Nereye gideceğiz?

Şarlot cevap verdi:

— Şuracıkta... Tophane'ye varmadan... Yüz adımlık yol... Bu benim erkeğim korkuyor. Korktuğunu da itiraf

etmiyor.

— Neden korkuyor?

— Geç olmuş. Galata'da uygunsuz adamlara, sarhoşlara rastlarrmşızl Biz de serhoşuz! Serhoş insan iyidir. Zıddına basmazsan gülüp geçer, değil mi?

— Evet!

— Neye (Evet!)? Siz de mi otomobile taraftarsınız?

— Hayır! Ben size tabiim! Nasıl isterseniz öyle hareket edelim.

— Siz Galata'daki serhoşlardan korkar mısınız?

— Korkarım ama, gene de yayan gidebilirim. Yani dizlerim kesilmez, dudağım

çatlamaz!

Yordanidis keyifsiz bir sesle:

— Beyhude inat! dedi, bir otomobile binsek kıyamet mi kopar?

— Binmeyeceğiz. İstemiyorum. Siz isterseniz otomobile bininiz. Bizi orada bekleyiniz. Murat bey benimle beraber gelecek! Öyle değil mi?

— Tabi! '

246

un... ner laraî apaşlarla doludur. Serhoş herifler... Ne lüzum var?

— Öyle istiyorum. Canımı sıkıyorsun!

Tramvay caddesine çıktılar, Yordanidis, Şarlot belki fikrini değiştirir diye cigara almağı bahane ederek karşı kaldırıma geçti.

Şarlot:

— Çocuk gibi bir adam! dedi. Ben böylesini sevmem cima, bir hoş tarafı var. Hiç olmazsa korktuğunu saklamıyor!

— Evet samimî arkadaş! Ben pek beğeniyorum.

— Hemen acele etmeyin. Bir çeşit hainliği vardır. Neden öyle hainlik yapar anlayamadım.

— Nasıl hainlik?

— Anlatılmaz ki... Bir müddet sonra rastlarsınız. Yaptığı hareketin hainlik olduğunu mu bilmez!.. Hâsılı garip...

Yordanidis arkalarından yetişti. Çocuk aldatır gibi:

— Aklıma bakın, ne geldi, dedi, Beyoğlu'na çıksak... Bir yerde otursak! Sizi bara davet ediyorum. Otomobille Boğazkesen'den dolaşırız. Gelirse Safo'yu alırız. İşini bi-tirmemişse ben tekrar döner getiririm. Otomobille...

— Otomobili bu gece aklınızdan çıkarın! Yayan gideceğiz!

— Sarman!

Her zaman keyifle saklayan kelime bu sefer, bir yenilgi halindeydi. Murat gizlice güldü.

Yordanidis beyhude telâş ediyordu. Bir kere Galata, tramvay caddesi demek değildi. Sonra herhangi bir münasebetsizliğe uğramak için buraya devam etmiş

olmak, buranın kızlarıyle alâkalanmak lâzımdı. Şarlot'un nerede loturduğunu sormamıştı ama, Galata'da olmadığına nere-«dense emindi.

Mamafî Yordanidis'e (hain) diyen bu kız, şimdi gözünün önünde sevgilisine lüzumsuz bir surette hainlik ediyordu. (Niçin insanoğlu, kendi zâfını mutlaka başkasına ımaletmek ister!) diye birşeyler düşündü.

247

Abdullah efendi lokantasının m/.uoı..A-..... , rıma geçmişlerdi. Birkaç

zararsız insan burda tramvay bekliyordu. İki taraflı dükkânlardan bir işkembeci ile bir iki manav ve bir iki meyhaneden başka hepsi kapalıydı. Bu hal, aydınlık caddeye emniyetli bir hal veriyordu.

Murat, arkadaşlarını belli etmeden «Ne olur ne olmaz!» diye düşünerek sustalı çakısını ceketinin dış cebine aldı. Şapkasını geriye attı. Yanında kadın bulunduğu sıralar, birisinin en ufak terbiyesizliğine tahammül edemiyordu. Bu

terbiyesizliğin kendi şahsına yapılması da şart değildi. Yanında kadın bulunanlara haklı haksız demeden kaç kere yardıma girişmişti. Kanaatınca bir kadınla beraber gezen erkek, ne kadar kavgacı olursa olsurt kimseye çatmazdı.

(Siyah Gül) barına beş on adım kala, Şarlot:

— İşte geldik, diyerek, bir nişancı dükkânının tezgâhı önünde durdu.

— Bonsuvar Safo!

— Bonsuvar Şarlot Seri! Oo, bonsuvar mösyö Yordanidis!

Şarlot Murat'ı gösterdi:

— Size bir avcı getirdim! Avcı değil! Bu akşam, birdenbire tüfek atmağa merak sardıran bir arkadaş! Adı Murat'tır. Yordanidis'le beraber çalışıyorlar! Lâkırdı nasılsa tüfekten açıldı. Pek ısrar etti. (Yarına kalsın) dedimse

de dinletemedim.

— Kolay! -Safo, Murat'a gözlerinin içi gülerek bakti:-Hâlâ fikrinizi değiştirmediniz mi? >

— Hayır matmazel!

— Mutlaka bu gece atıcılığı sonuna kadar öğren~ mek mi istiyorsunuz?

— Sonuna kadar.

— Söz mü? diye arkadan lâfa karıştı.

Murat bir pusu sezerek Şarlot'un hainlik bahsini hatırladı.

— Söz elbette!

— Arka arkaya on tane vuruncaya kadar atacaksı~ nız!

243

— Durunuz! Bir şey söyliyeyim! Bunu da matmazel Safo'dan işittim. İyi bir atıcı olmak için, bu tüfeklerdenA birisinin namlusunu altından yaptıracak kadar para ver-meliymiş.

— O hesaba aklım ermez. Cebimdeki kadar ataca-

Cebinizdeki kadar değil mösyö! Öğreninceye kadar. Öyle zannederim ki derhal öğreneceksiniz!

— Neden matmazel!

— Bir gözünüzü, hem de sol gözünüzü biraz kıstınız. Bu nişancılık alâmetidir.

— Cigarariın dumanı kaçmıştı. Ben farkında değilim.

— Öyleyse evvelâ cigarayı bırakın! Sonra tavsiye ederim, tetiği çekeceğiniz zaman nefes almayacaksınız! İşte size tüfeklerimin en doğru atanı! Bir dakika! Bakınız! -Durduğu yerde döndü. Pek nişan almadan attı! Tavşan; düştü:-İşte ispatı! Haydi!

Murat, tüfeği acemi acemi tutmuştu. Bir müddet hedef beğendi. Sonra sırasıyla atmağa başladı. Öyle derirr derin nişan alıyor, öyle itina ediyor, fakat öyle vuramıyor-du ki, yirmibeşinci, yahut otuzuncu atışta seyirciler nasıf olup ta tesadüfen bir kere bile vuramadığına şaşmağa başladılar.

Safo bir aralık :

— Bu gece bu kadar idman yeter! diyecek oldu. Yordanidis:

— Söz verdi! Parası bitinceye kadar atacak! diye bağırdı.

Gelip geçenlerden iki üç kişi seyir için durmuşlardı. Murat, tüfeği her göze alışta muhakkak bir kere Şar-lot'a soruyordu :

— Hangisini vurayım Yenge!

— Tavşanı!

— Hay Allah kahretsin! Peki şimdi hangisini?

— Trompetçiyi...

— Hay Allah! Şimdi?

— ördeği

249

değmekte boş bir ses çıkarmaktaydılar. Yordanidis korkusunu unutmuş, sevinç sesleri çıkarmağa başlamıştı. Bütün ömrü şaşkınlık ve bir nevi bunalma içinde geçtiğin-deh bir başkasını o halde görmek hoşuna gidiyor olmalıydı.

Arada sırada :

— Kaçıncı? diye soruyordu.

Safo, tüfekleri gittikçe daha mütereddit doldurarak:

— Artık sayamıyorum. Baksanıza bir avuçtan fazla saçma birikti! dedi ve Şarlot'a Rumca birşey söyledi. Şar-lot omuzlarını silkti. Seyirciler de, bu beceriksiz fakat inatçı atıcıya gülmeğe başlamışlardı ki, Murat dolu tüfeği elinde tutup yorulmuş gibi alnını kaşıyarak yavaşça

sordu :

— Peki! Şurada parlayan delikler nedir?

— Onlara bakmayın! Siz tavşan avcısısınız!

— Nedir rica ederim!

— Onlar mı? Arkasında ışık var. Camı kıranlara bir paket cigara veriyoruz.

Beher atış beş kuruştur. Vurursanız beş kuruşa bir Yenice cigarası alırsınız!

— Daha evvel neden söylemediniz matmazel? teessüf ederim!

Seyircilerden birisi:

— Hele arslan hemşerim! diye sevindi.

Murat, bu sefer tüfeği pek gözüne almadan, tıpkı Sa-fo'nun attığı gibi attı. Cam kırılmış, ışık sönmüştü.

Deminden beri keyifle gülümseyen tıraşı uzamış patron bir sönen ışığa, bir de Murat'a baktı. Murat ondan daha çok şaşırmış olarak -.

— Şimdi Yeniceyi kazandım mı matmazel? diye sordu.

— Tabi kazandınız!

— Peki yanındaki ışığı da söndürürsem!

— Bir Yenice daha alırsınız!

— Yarabbi! Sen yardım et! *

— İkinci ışığı da söndürdü.

Bu sefer Yordanidis sevinçle ellerini çırptı.

250

Murat tüfeği indirdi.

— Hayır bu akşam bu kadar yeter! Ben bu işi öğreneceğim!

Patro n bu fikirde olmamalı ki:

— Bir kere daha atınız bakalım! dedi.

— Nereye atayım?

— Gene camlara...

Murat güldü. Tüfeği eline aldı. Amerikan filmlerinde-,ki herifleri hatırlatan bir tavırla dirseğini tezgâha dayayıp patrona doğru hafifçe uzattı:

— Şimdi atacağım. Vursam sayılmayacak!

— Neden? Sayılsın!

— Sayılmayacak! Çünkü patron, yüz defa atsa m vururum.

— Hele siz atınız!

— Yordanidis te :

— At! Hiç aman verme! diyerek teşvik etti. Seyircilerden deminki adam da :

— Hak oyunu üçtür! diyordu. Murat, üçüncü defa ışığı söndürdü. Patron öfkelenmiş olmalı ki:

— Devam edeceğiz! dedi. Tüfeği bu sefer kendisi doldurdu. Bir dakika ışıkları yakacağım! Camları takacağım!

— Siz bilirsiniz!

Patron hedeflerin arkasına geçince Murat Safo'ya fısıldadı:

— Atacağım ama sayılmıyor matmazel!

— Neden? Sayılsın! Fena mı kazanıyorsunuz!

— Hayır sayılmıyor!

— Benim cebime bir şey girecek değil!

— Biliyorum. Lâkin fıkaraların fıkaraları soymasını iyi bulmuyorum.

İlk yanan ışığı derhal söndürdü. Patron artık geri gelmeğe vakit bulamamıştı.

Cam koyup ışığı yakınca Murat atıp vuruyordu.

Yordanidis'in keyfine diyecek yoktu.

251 I

— YOSSO! aiye uuymyuı, yum mu: Uı)u ~..------------

rüyordu.

Nihayet Murat, oyundan usanmış gibi:

— Mersi matmazel, diye tüfeği kabul etmedi. Sizi biraz eğlendirdimse sevinirim. Gel artık patron! Biz hesap ettik. Attığımla vurduğum denk geldi! Yeniceler sizde;

kalıyor!

— Olur mu delikanlı? Bari ilk üç tanesini alsanız... Ben bunca senedir bu sanattayım. Böyle atan görmedim.

— İdman meselesi... Değil mi matmazel Şarlot?

— Hayır idman meselesi değil! Yalancılık meselesi! Teessüf ederim.

— Sakın ha... Eğlenesiniz diye böyle hareket ettim. Emin olun başka bir marifetim de yoktur. Bu marifet t& pek mühim sayılmaz. Çünkü matmazel! Safo da fevkalâde atıyor.

Şarlot yalancı somurtkanlığını bırakarak elini uzattı:

— Tebrik ederim Murat bey, dedi, hoş oldu. Artık bunun şerefine patron da bu gecelik Safo'yu bize yarım saat erken verir.

— Olur! Peki! Haydi kızım! Ben geçerken eve söylerim.

— Bilmem ki... Pek yorgunum! Sizi rahatsız edersem...

— Hâlâ söyleniyor! Nerede bunun beresi?

Safo, beresi elinde dışarı çıktı. Tezgâhın arkasınday-ken bu kadar ufak tefek olduğu anlaşılmıyordu. Şimdi, yanlarındayken bir orta mektep talebesine benzemişti.

Şarlot Yordanis'e döndü:

— Demindenberi otomobil diyordunuz, dedi, haydi şimdi bir tane çeviriniz bakalım! Siz benim kadar uysal* kızı zor bulursunuz.

— Nereye gideceğiz?

— Herhalde uyumaya değil! Amavutköy kimbilir ne> güzeldir.

Geri dönüp Karaköy'den bir otomobile bindiler.

Yordanidis şoförün yanına oturmuştu. Kızlar bir müd-<det Rumca konuştular. Sonra Şarlot, Murat'a :

— Marko'ya gidelim, olur mu? dedi.

— Ben oraya hiç gitmedim.

— Sahi mi?

— Evet! İşitirim. Bana göre bir yer değil!

— Neden?

— Zengin harcı! Ben fakir bir insanım matmazel... Q kadar çok para harcayamam.

— Ayda ne kazanıyorsunuz?

— 35 lira... Maaşım budur.

— Gene şakalaşmağa başladınız. Baksana Yordanidis!

— Efendim! i * ;

— Arkadaşınız gene bizimle eğleniyor!

— Sözüne inanmak yok! Geçti! Allah bir dese nafile...

— Ayda 35 lira ile çalışıyormuş.

— Ha bakın bu doğru!

— Doğru mu? Haydi canım! Ya siz yalan söylüyorsunuz yahut Murat bey!

— Neden?

— Siz de avukat kâtibisiniz, 150 lira alıyorsunuz. Açıktan 50-60 lira kazandığınızı söylüyorsunuz.

— Evet?

— İyi para aldığınız harcayışınızdan belli. Nasıl oluyor da aynı işi yapan Murat bey bu kadar az alır?

— Evet?

— İyi ama sevgilim onun patronu Türk!

— Türk olsun! Aynı iş bu kadar fark edemez!

— Eder! Türkler, kârı, yanlarında çalıştırdıklarının maaşından keserek çıkarmak isterler. Bilhassa İngilizler, tersine yanlarında çalıştırdıklarına çok

vererek kâr etmeği biliyorlar. Başka meseleler de var tabi...

253 f

— Şimdi, Murat beyin 35 liraya çalıştığı sahi mi?

— Evet! 35 lira alıyor. Açıktan da birşeyler kazanıyor ama, aylığı 35 liradır. Kız biraz düşündü, sonra kederli bir sesle özür diledi:

— Affedersiniz Mıfrat bey! Ben sizi de Yordanidis.

kadar kazanıyor zannetmiştim. Maaşınızı o sebepten sordum. Kusura bakmayın.

— Rica ederim.

— Bir de açık yürekliliğinizi tebrik ederiz.

Bunu Safo söylemişti. Murat, sokak fenerlerinin ışığında süratle girip çıkan arabanın loşluğunda kızların yüzüne baktı.

— Mersi! dedi.

Şarlot:

— Öyleyse Marko'nun gazinosuna gireceğiz, diye lâfı değiştirmek istedi, orada iki gazino vardır. Buradan giderken birincisi Marko'nun... Daha küçüktür ama, servis daha iyidir. Sonra Marko ut çalar. Şarkılar da yapıyormuş.

— Siz bilirsiniz! Pekâlâ!

— Allah vere de tenha olsa... Henüz erken... Belki tenhadır.

— Neresi erken matmazel! Saat geceyarısına geliyor!

— Amavutköyü için erken sayılır. Oraya çok defa Beyoğlu kapandıktan sonra giderler.

Akıntıburnu'nu dönecekleri sırada, Şarlot şoföre:

— Marko'ya gidiyoruz, dedi, tam kapıda durmayın. Biraz beride ineriz. Bakalım kimler var.

Şoför, arabayı gazinoya beş altı metre kala durdurdu.

Şarlot evvelâ indi:

— Canım o kadar istridye istiyor ki, diye yürüdü. Aydınlığa girmeden camdan baktı. Ve bakmasıyle geriye çekilmesi bir oldu.

Murat, Safo ile beraber yaklaşmıştı. Kızın yüzündeki sahici korkuyu gördü:

— Ne var? diye sordu.

— Çabuk, arabaya!

— Ne var canım!

— Girmiyeceğiz! Ben girmem!

— Neden?

— Feyzi bey var.

— Kim bu Feyzi bey?

— Çolak Feyzi derler. Arabacılar kâhyasıymış... Duyamadınız mı?

— Hayır!

— Öyleyse bilemezsiniz! Pek edepsiz bir adamdır. Bir kere serhoş oldu mu, bir memleketin polisi zaptedeA mez. Beyoğlu'ndan iki kızı götürdü de, çiftliğinde aylarca hapsetti.

— Sizi tanıyor mu?

— Bir alâkam yok! Lâkin alâkalı olmağa bağlı değil... Sonra benim kasap oyunumu pek beğeniyormuş. Şimdi girersek mutlaka beni oyuna kaldırır. Kalkmasam olmaz.

— Neden?

— Korkarım.

Yordanidis yanlarına gelmişti:

— Ne duruyoruz? diye sordu.

Şarlot'un anlattıklarının yarısını dinlemeden:

— Dönelim! dedi. Murat:

— Saçmalıyorsunuz, diye sesi biraz sert konuştu, yalnız mı bu herif?

— Hayır! İki kişi daha var. İki de kadın getirmişler. Murat, camdan baktı.

Çolak Feyzi bey, yanında Turşucu ile Edimekapı'lr arabacı kör Ömer, oturuyordu.

— Haydi birşey olmaz! Gireceğiz! dedi.

— Dünyada girmem!

— Sonra ben kızarım! Hem böyle külhanbeyleri yanında erkek olan kadınlara ters bakmazmış. Ben böyle duydum.

— Bilmiyorsunuz da...

255 ! s

— Olsun! Bir bakalım... -Safo'ya döndü:- Siz de kor-;kuyor musunuz?

— Ben korkmam!

— Neden?

— Bana istemediğim bir şeyi hiç kimse yaptıramaz.

Evvelâ öldürmedikçe...

— İyi! Haydi öyleyse... Geliniz Şarlot! Göreceksiniz bu gece size kasap oynatmayacaklar!

— Neye güveniyorsunuz? Bu iş saçma tüfekle cam kırmağa benzemez!

— Ben iyi taliime güveniyorum. Sezar kayıkçıya ne demiş: «Korkma! Sezar'ı ve taliini taşıyorsun!» demiş.

Haydi girelim.

Şarlot delikanlıya bir an baktı. Onun sakinliği sinirine dokundu. (Ya, peki!) mânasına başını sallayarak ve belli belirsiz gülümseyip öne geçti.

Yordanidis:

— Bu gece eve sağ selâmet girebilseydim... diye homurdandı.

Safo, Murat'ın koluna girdi. Murat bu harekete şaşırarak yan gözle baktı. Hayır! Korkmuştan ziyade, birisine meydan okumağa hazırlanmış gibiydi. «Yaman bu küçük!» diye sevgiyle dişlerini sıktı.

Şarlot, içerdekileri görmemezliğe gelerek büfe tarafına doğru yürümüştü. Aksine onlardan başka da müşteri yoktu. Garson dipteki masanın iskemlelerini çekti. Şarlot, arkasını Feyzi beyden tarafa dönerek oturdu.

Murat Safo'ya sordu :

— Ne içersiniz? ,

— Rakı tabi!

— Siz matmazel!

— Ben de!

Murat somurtmuş oian Yordanidis'e keyifle göz 'kırptı:

— Yaşadık ahbap!

— Bilmem ki... Bana kalsa ben Şarlot'un sözünü dinîlerdim. O hepimizden iyi bilir.

— Onu da dinleriz. O sizi nasıl dinledi. (Otomobile

256

joı, aaeıa ınıeaı:

— Öyle bağırmayın canım!

— Bağırmadım ki... Seslendim... Ne bileyim! İmdad isteyerek Safo'ya baktı.

Kız kendisini tetkik

ediyordu. Murat bu işi rahatça yapsın diye başını çevirdi.

Feyzi beyin masasında ut ve şarkı başlamıştı. Murat :

— İşte ne güzel dedi, tenha bir yer... Hem çalgı, hem tenhalık ekseriya bir arada bulunmaz!

— Haklısınız! Güzel!

Safo, böyle söylenerek, dişlerini gösterip gülmüştü. Böyle gülmek ona pek yaraşıyordu. Pek yaraşıyor ne demek, fevkalâde... Murat biraz daha dikkatle bakınca kızdaki acaip güzelliği birdenbire sezdi. Bu ancak bazı Rum kadınlarında rastlanan hareket güzdlliği idi. Öyle ki en mini mini hareketiyle, meselâ gözlerini kırpmasiyle sanki hudutsuz bir ölçüde güzellik, daha doğrusu cazibe istihsal ediyor, denebilirdi. Murat ilk hayranlığının hemen arkasından sebepsiz bir korku hissetti.

Safo yalnız hareket cazibesiyle değil, heykel olarak da kusursuz bir vücude malikti. Ufak tefekliği ilk bakışta bu kusursuz heykel güzelliğini saklıyor,

fakat dikkat ettikçe her azasının ayrı ayrı ve bir arada mükemmel olduğu anlaşılıyordu. Yaşını tahmin etmek te müşküldü. Bir haliyle ondört, onbeş yaşındaydı, bir haliyle onsekiz, on-dokuz... Murat, aynı zamanda korku ve hayranlık duymaktan memnun: «Nefis bir kız» diye keyifle düşündü.

Kadehleri doldurdu:

— Hele üçleyelim... Adet öyledir değil mi? dedi.

— İyi olur!

Küçük kız, rakıyı da güzel içiyordu. Kılı kıpırdamadan...

Yordanidis, daha şimdiden Sarıyer'de börek yemekten bahsetmeğe başlamıştı.

Murat duymamazlığa vurdu. Safo'ya doğru eğilerek:

— Sahiden rahatsınız ya? diye sordu.

— Rahat olmanızı istiyorum...

— Rahatım! Ben Şarlot'a benzemem. Aramızda fark var. Biz ikimiz de doğma büyüme Galata'lıyız. Lâkin o son zamanlarda Beyoğlu'na geçti. Ürkekliği bundan ileri geliyor.

— Galata'lılar korkmaz mı?

— Korkar! Çok defa korktuklarını belli etmezler.

— İşte ben bunu istemiyorum.

— Ben de şu anda hiç bir şeyden korkmuyorum. Çünkü baktım, siz

korkmuyorsunuz!

— Benim korkmadığıma demek eminsiniz?

— Tabi...

— Teşekkür ederim. Şimdi yüreğim ferahladı!

İlk defa gözlerini biraz kısarak, Şarlot'u korkutanların; masasına baktı. Üç erkekte de kibirli bir ağırlık vardı. Feyzi ile Turşucu tam karşısına düşmüşlerdi. Kör Ömer'in arkası dönüktü. Gülümsedi.

Şarlot:

— Rica ederim, başkalarıyla meşgul olmayın! diye-

yalvardı.

— Ne yapayım bilmem ki?.. Haydi falınıza bakacağım! Veriniz bana elinizi Şarlot.

— Olmaz canım! Başka birşey zannederler.

— Hani başkalarıyla meşgul olmayacaktık! Veriniz! -Adeta zorla elini

tuttu:- Ne güzel! -diye gözlerini küçülttü:- Bir kere ömrünüz gayet uzun! O kadar uzun ki yüz yaşından fazla yaşayacaksınız. Senet veririm! İhtiyar olacaksınız! Yüzünüz buruşmuş muşambaya benzeyecek te torunlarınızın torunları bugünkü resimlerin size ait olduğuna bir türlü inanmayacaklar!

Safo, bir çocuk gibi kahkahalarla gülmeğe başladı. Şarlot korkuyla elini çekti. Kıza Rumca çıkıştı.

Kahkahalar durmadığı için Feyzi ile Turşucu bu tarafa baktılar. Bir şeyler konuştular. Ömer de başını çevirince Murat gözlerini indirdi ve bu sefer Safo'nun eiirjl tuttu:

— Bu akşam talihli eller görmek varmış, dedi. İşte

bir matmazel ki, aşktan yana şansı pek parlak!

— Ne gibi?

— Kendisini birisi seviyor. Yahut sevmek üzeredir. Bu matmazelin şansı sevgiden yana açık. Yalnız sevgiden yana... Çünkü kendisini seven daha doğrusu sevmek üzere olan delikanlı öyle pek sevilecek bir matah değil, vah vah!

— Nasıl?

— Bir kere zaif! Sonra fakir... Sonra dedim ya, çirkin...

— Kaşları siyah mı?

— Evet!

— Saçlarından bir tutamı alnına mı dökülüyor?

— Tamam!

— Tüfek atmakta mahir mi?

— Yeni başlamış kendisi öyle söylüyor.

— Sonra şey mi?.. Cesur mu?

— Kendisi söylüyor. Bilmem!

— Biraz da yalancı...

— Değil!

— Öyleyse çirkin de değil... Yüreği de yüzü gibiyse işime gelir...

Murat avucundaki küçücük eli sevgiyle sıktı. Kız bu hareketi sezmemiş gibi davrandı. Elini çekmeden ciddiyetle devam etti:

— Bu (İşime gelir!) sözünü ben ilk defa söylüyorum. Delikanlı buna emin olmalıdır.

— Emindir.

Eğilip bu küçük avucu öpmek lâzım mı diye düşünürken garson bir şişe rakı getirip masaya koydu:

— Ömer Ağa gönderiyor, dedi, Şehzadebaşı'lı Murat beye...

Murat başını kaldırdı, gülümsedi:

— Eyvallah Ömer ağabey, diye keyfiie bağırdı. Gördüm ama, görmemezliğe geldim.

Bir de bana sofuluk satarsın!

— Ben gene bildiğin gibiyim. Bunları görüyor musun? Zorla getirdiler.

\ ,

I

— Sen zora gelir misin, gelmez misin, benden başkası pek bilmez. Teşekkür ederim.

— Birşey değil. Çalgı ister misiniz?

— Keyfinize bakın. Hep bir aradayız!

Eğilip Safo'nun avucunu yavaşça öptü. ;

Kız:

— Mersi! dedi.

Şarlot, bir baş hareketiyle san saçlarını dağıttı. Bir anda işi anlamış ferahlamtştı. Dargın dargın baktı:

— Demek onları tanıyor muydunuz? dedi. Neden daha evvel söylemediniz?

— Hayır! Feyzi ile ötekini tanımam! Siz de bana Ömer ağadan bahsetmediniz!

— Feyzi bey maiyetinde bir sürü koyun gezdirir hepsini nerden bileyim!

— Yanlış efendim! Başkalarını bilmem. Yalnız bu gece sizin Feyzi dediğiniz Ömer ağanın maiyetinde sayılır!

— Ne demek?

— Öyle olmazsa, bize kendi namına rakı yollayabilir miydi? Külhanbeylikte de usuldür. Masaya da ştrafa da en hatırlısı hükmediyor. O masanın en hatırlısı Ömer

ağadır.

— Feyzi beyden hatırlı külhanbeyi olduğunu hiç işit-memiştim.

— Birkaç tane var. Onlar da, Feyzi bey külhanbeyi oldu diyerek evden çıkmıyorlar. Ben esasında, Ömer ağayı iyi tanımam! Benim tanıdığım Ömer ağanın da ağasıdır...

— Yok çanım! Kim bu?

— İşte öyle değil mi ruhum? Safo :

— Evet! dedi.

— Murat, kadehini doldurdu. Bir yudumda içti. Yumruğunu efece ağzına sürdü.

— Oh! Ne mesudum! diye içini çekti.

Bu hareketin ve bu sözün kendisine pek yaraştığını biliyordu. «Kıza rol kesiyoruz!» diye kaşlarını çattı.

Beş gün sonraydı. Hayret bey Üsküdar'a 11 vapuruyla geçtiği geceler yaptığı gibi hiç işi olmadığı halde hava kararıncaya kadar oturmuştu.

Murat yazıhaneyi kilitleyip aşağı indiği zaman saat yedibuçuğa geliyordu. Anahtarı Hüseyin ağaya verirken oğlu Mehmet koşarak dizlerine sarıldı.

— Ne o Mehmet? Baban sana para vermedi mi?

— Vermedi!

— Öyleyse ben vereyim. Neden yukarı gelmedin. Hani kavlimiz böyle miydi? Günde bir kere gelecektin ya... -Çocuğun önüne çömelmişti. Beş kuruş verdi:- Şimdi beni kucakla bakalım...

— Murat bey bu para vermek huyunu sevmiyorum.

— Neden ağa?

— Olmaz. Çocuk kısmi parayı ne yapacak?

— Eğer senin söylediğin gibi olsa, Mehmet'in parayı almaması icap eder. Birşey yapacak ki alıyor. Hem sana söylemedim mi? Yeğenlere amcaları karışır! Bana hep amcalarım karışırdı. Hem de ne amcalar... -Aklına birşey gelerek güldü:-Hâlâ da karışıyorlar da, işimi bozuyorlar. Geç kaldım bak...

— Nereye! Gel gitme! Bu gece biz bize bir papaz uçuralım. Taraçaya sofrayı kurdurayım. Musa çavuştan gramofonu da aldırırım. Ne güzel!

— Dedim ya... Birisini bulacağım. Birisini bulacağım da bir yere yetişeceğim. Söz veriyorum bir gece taraçada biz bize eğleniriz...

— Bu gece olmalıydı. Kaç para eder.

Murat kalktı. Elini çoouğun başına koydu. Yumuşak tüylere böyle dokunmak ve aşağıdan yukarıya kendisine bakan bebek yüzü seyretmek hoşuna gidiyordu. «Allahısmarladık!» diyeoeği sırada, karşı köşede duran siyahlar giymiş kıza gözü ilişti.

Hayal görmüş te korkmuş gibi:

— Safo! diye bağırdı!

261

I

— Kız orada mısın? Tövbe Yarabbi! Hüseyin ağa merakla baktı.

— Tövbe Yarabbi! diye Murat'ın sözünü tasdik etti. Bir saattan fazladır orada duruyor. Sakın seni mi bekliyordu.

— Bilmem ki... -Murat hızla yürüdü. Elini tuttu:- Gel-sene... Seni aptal seni! İnsan haber vermez mi?

— Belki istemezsiniz dedim, patronunuz birşey söyler diye...

— Ne münasebet! Epidir bekliyor musun?

— Hayır! Şimdi geldim.

— Yalancı seni... Gel buraya... -Elini bırakmadan Hüseyin ağanın yanına götürdü:- İşte ağa, dedi, bunu arayacaktım. Allah gönderdi. İyi bak bir daha köşe başlarında görürsen kolundan tut getir... Biraz vahşidir:

— Demek matmazeli bulmağa mı gidecektin?

— Evet!

—t Hay Allah razı olsun! Ayağına geldi desene... Matmazel çok yaşa e mi? Sofrayı hazirlıyayım... Taraçada otururuz!

— Olmaz! Bu gece bir başka yere davetliyiz! Gelecek hafta söz veriyoruz değil mi Safo?

— Evet!

— İşte gördünüz mü? Gelecek haftaya hazırol... Kızın koluna girdi. Bu ince kolu göğsüne sıkıca bastırdı. -Ne iyi ettin?., diye sevinçli bir sesle konuştu:- Ben de sana gelecektim.

— İnanmam! Üç gecedir nerelerdesin!

— Anlatırım. Ben ne haltlar ettim. Hem üç gece uğ-ramadım, sana haber de yollamadım. Hem bu gece ziyafet hazırlattım. Sanki seni evde bulmamak ihtimali yokmuş gibi...

— Neden gelmedin?

— Anlatırım, dedim ya... Teşekkür ederim ne iyisin? Nasıl da düşünmedim. Geleceğini tahmin etmeliydim.

— Nereye gidiyoruz?

262

«yor!

omu nıoufi seni oeK-

— Hiçbir şey anlamıyorum.

— Ben de... Böyle aptallıklarım vardır. Taliime güvenirim. Taliime de değil... Doğrusu sana güvendim. Umdum ki evden çıkmazsın, beni beklersin! Doğru mu düşünmüşüm?

Köprübaşı'nda bir otomobile bindiler. Murat:

— Doğru Şehzadebaşı! dedi. Safo:

— İstanbul tarafına mı? diye korkuyla sordu.

— Evet, ne var?

— Bilmem ki... Ben ömrümde belki dört defa geçmedim. -Delikanlıya sokuldu:-Kusura bakma! Korktum onladın mı?

Murat, sevgilisinin, boyasız çocuk yüzüne muhab-betie baktı. Parıl parıl siyah gözlerine bakmağa doyamı-yordu. Boya kullanmadığı gibi koku da sürünmüyordu. Lâkin vücudunun bir temizlik kokusu vardı.

— Dinle beni. Eve biraz geç dönsen olur mu?

— Sen bilirsin!

— Mersi! Bak ne yaptım? İşe girmeden evvel çok sıkıntı çekmiştim. Bu sıkıntı zamanında bana her hususta yardım eden arkadaşlara bir ziyafet vermek icap etmez mi?

— Doğru!

— İşte bugün, daha doğrusu dün akşam, bu işi hazırladım. Seni de pek merak ediyorlardı. (Siz herşeyi tamamlayın getiririm! Peki) dedim. Zaten ziyafeti, sen izin-Jisin diye bu gece veriyoruz.

— Dün, evvelki gün, daha evvelki gün neredeydin?

— Anlatacağım! Rica ederim somurtma! Hayır. Şimdi yalan mı soyliyeyim:

Somurtmak sana dehşetli yaraşıyor. Sana gülmek te yaraşıyor sevgilim... Sana herşey yaraşıyor.

— Neredeydin diyorum?

— Acele iyi değil... Biraz sabret! Ziyafette Kimlerin olacağını merak etmiyor musun?

— Hani ikinci defa buluştuk ya... Ertesi akşam, bu-

263 I

dala gibi süslendim. Saat onbiri iple çektim. Patron aıay ediyor. Ben gizlice seviniyorum. Garsonu bekliyordum. Gecikince canım sıkıldı. Ama, (Olsun, dedim, her zaman beni birisiyle davet edecek değil ya... Giderim) dedim. Koştum (Siyah Gül)'ün kapısını açtım. Masamız boş! Garsona sordum. (Gelmedi.) dediler. Dükkâna dönmek, patronla beraber eve gitmek ölüm oldu. Ertesi gün öfkeli kalktım. (Ben

ona gösteririm!) diyordum. Fakat buluşma saati yaklaştıkça öfkem azaldı. Nihayet

hiç kalmadı. (Kim bilir ne işi çıkmıştır! Ne kadar yorulmuştur.) diyordum. Gene garson gelmedi. Gene o perdeli kapıyı açtım... Sen fena bir adamsın anladın mı? Bir yalan olsun uydur. Neden gelmedin?

— Sen cevap ver! Bizim yazıhanenin orada olduğunu nereden öğrendin?

— Yördanidis'in hanını biz biliriz. Şarlot'la iki defa gitmiştim. Şarlot bir zamanlar orada çalıştı. Bir daktilo tamirhanesi var ya...

— Evet!

— İşte orada... Şimdi aynı yerde Reçina çalışıyor.

— Sen Reçina'yı da tanıyor musun?

— Tanımaz mıytm? O da Galata'lıdır. Zaten onu da oraya Şarlot yerleştirdi. Şarlot iyi kızdır ama, biraz şeydir...

— Nedir?

— Anlamamış gibi... Şeydir işte...

— Peki peki! Şimdi söyle bakalım! Canın ne istiyor!

— Seninle bir tenha yerde kavga etmek istiyorum. Bir haber gönderebilirdin?

— Kavga kolay sevgilim! Ziyafeti rica ederim ihmal etme. Asıl senin şerefine verilen bir ziyafet!

— Dost gecesi mi demek?

— Hayır! Bak, ne biçim oldu. Ben arkadaşlara bir ziyafet verecektim. Aramızda yabancı kimse bulunmayacaktı. Doğrusunu istersen ziyafet aybaşında verilecekti. Sen araya girince, bir hafta evvele aldık. İhsan izin

gecesini bir defaya mahsus olarak değiştirdi. Onlar henüz seni tanımadıkları için ziyafeti sana hazırlamış oluyorlar...

264

— Kaç kışı oıacagızy

— Bir hesapla... Dur bakayım! Nesibe abla, kocası, Nuri... Ertuğrul Hikmet, Zekiye, Şahap, bir de İhsan, bir de seninle ben... Kaç oldu?

— Bilmem! Bir düğünlük...

Murat isimleri tekrarladı. Safo, parmaklarıyla saydı.

— Sekiz kişi!

— Bir de Hamdi bey var. Lâkin gelmiyor! Ona da ayrı bir ziyafet borcumuz var. Aklında bulunsun!

— Eğer her ziyafet verdiğinde üç gün görünmeye-ceksen.. Bozuşuruz...

Murat, narin vücudu kendisine doğru çekti. Saçlarını derin derin kokladı.

— Ama gene de seviniyorsun değil mi? diye sordu.

— Hiç cevap verir miyim?

— Seviniyorsun! İşte belli birşey!

Murat, arabayı Şehzade camiinin köşesinde d urdur--du. Şoförü kahveye yolladı.

— Garson İhsan efendi var, dedi, onu bulunuz! Beklediğimizi söyleyiniz! Olur mu?

İhsan, Ertuğrul Hikmet ve Şahap şoförle beraber geldiler. Ertuğrul Hikmet:

— Nerede kaldınız? Bu zaman ne zaman? diye çıkıştı.

İkisi şoförün yanına oturduğu için içerde sıkışma-mışlardı.

Şimdilik Safo'ya birer ihtiyatkâr (Merhaba) çekmişlerdi.

Murat:

— İşte Ninem, seni üç gün üzen adam bu kurt suratlı şairdir! dedi.

Kız da, Ertuğrul Hikmet de birşey anlayamadan bakıştılar. Şair:

— Dur hele.. Aman Abo!

Şoförün yanından Şahap homurdandı:

— Babandır.

— Evlâdım! Niçin kendinden bir lâf bulamazsın!

bunu bir yerde okudun. Dûşûn ki senin okuduğunu bir başkası da okumuştur. Meclis-i Mebusan'da oluyor. Ba-banzadelerden birisinin adını yoklama sırasında kâtip (Yaban) diye haykırmış. Adamcağız: (Bdban'dır, Baban!) diye cevap vermiş.

Öyle değil mi matmazel!

— Anlamadım efendim!

— Sanki ben anladım mı? Yalnız şu kadarını söylenmeliyim! Ben sizi şu anda tanıdım. Buna olsun şahitsiniz ya... Daha doğrusu henüz tanışmış bile sayılmayız değil

mi?

— Evet!

— Öyleyse bu Fakir-i Pürtaksir bize bir iftira hazırlıyor matmazel! Rica ederim sağlam durunuz! Sizi ben tanımadan nasıl üzebilirim.

Şahap önden söze karıştı:

— Mutlaka üzmüşsündür! Fenalığı nasılsa yaparsın! İyilik olsa, inadım yok! Fenalığa geldi mi, tanışmana falan hacet kalmaz! Biz senin ne domuz olduğunu biliriz!

— Matmazel (Sağlam durunuz!) dememde nasıl hak-lıymışım! Gördünüz mü? İki oldular. Öteki ince uzuna gelince: Ses çıkarmadığına aldanmayın! O bu Murat olacak iftiracının baş yalancı şahididir. Murat, elli yaşında olsa, "bu bizim İhsan-ı bî iz'an onbeş yaşında bulunsa, yirmi sene evvel Murat'ın başından bir iş geçse de şahit iktiza etse bu herifi gösterir. Bu herif de Kur'an'a el basarak gözleriyle gördüğüne yemin eder... Aman sağlam duralım...

İhsan kendi kendine konuşur gibi: — Şimdi iyice kanaat getirdim, dedi, domuzluk şairde...

— Neden?

— Sende olmasa burada sessiz sedasız oturan adama arkasından iftira etmezsin. Ne yapmış Murat bey? Mühim bir şeyse, fazla sürdürmiyelim! Atıverelim dışarıya.. Bıktım canim!

— Matmazel sıkı duralım..

Safo Muratla buluştuktan beri ilk defa sahiden gül--dü.

uuviuiiui:

— Bre Şair! Nereye?

— Eyvah! Aklını kaçırmış. Matmazel zaten kendi başına iken bunun aklı yetişmezdi de, ben benimkinden biraz verirdim sevabıma... Böylelerine sevdalanmak hiç yaramaz. Bir senedir gidip geldiği evi unuttu.

— Ben unutmadım mendebur! Zekiye yengeyi alacak değil miyiz?

— Pardon! O ciheti söylemedim! Kavga ettik! Fahişeyi defeyledim. Talâk-ı selâse ile boşadım.

— Şakayı bırak! Bu gece böyle şeyler istemiyorum. Döneceğiz!

Şahap lâkabına yakışan bir homurtu ile:

— Nafile, dedi, yemin ediyor. O kadar yalvardık. Razı edemedik! Bir oyun var ya, Allah beterinden saklasın!

— Nasıl oyun?

— Bu herif, o arsız kızdan ayrılsaydı, şimdi çoktan küfelik olurdu. Kafasını duvarlara vururdu. Üstünü başını parçalardı. Bakıyorum aklı başında... Bir taraftan da yemin bırakmıyor ediyor.

Safo:

— Ne olmuş? diye yavaşça sordu.

— Bilmem! Anlarız. Ertuğrul Hikmet beyin sevgilisi de gelecekti. (Darıldık) diyor.

— Lütfen bu gecenin şerefine barışsınlar. Kabahat beyde ise iyi olur. Kabahat matmazelde ise daha iyi olur.

— Hayır matmazel! Bizim dinimizde bir (Talâk-ı Selâse) vardır. Erkek kısmının ağzından bir kere çıktı mı bitti!

Şahap :

— Nerede o erkek? Kimden bahsolunuyor? diye i «ordu.

İhsan'ın tarifiyle yürüyen şoför, nihayet Langa'da bir tarafı bostan olan toprak bir sokağa sapmış, iki katlı bir tahta evin önünde durmuştu.

Murat:

— Borcumuz! dedi.

İhsan, şoförün söylediği miktarı ödedi.

267 I

I

vetiyle çeviriyor bir taraftan da :

Vardım baktım demir kapı sürgülü Benim yarim annesinden görgülü diye mırıldanıyordu.

Kapıyı misafirlere Zekiye açtı.

— Nerde kaldınız siz? diye somurttu.

Şahap, kuvvetli pehlivan kollarıyla Ertuğrul Hikmet'e sarıldı:

— Geri! Namahremdir. Giremezsin!

— Bre Abo! Salıver!

— Hayır sen cehennemliksin! Ben Zekiye yengemi severim! -Kıza çıkıştı:- Başını örtsene aşifte! Bunun de-mindenberi ne haltettiğini bilsen?

Murat, Safo'ya yol verdi. Taşlıkta Zekiye ile tanıştırdı.

— Kucaklaşmanızı rica ederim, dedi, haydi Zekiye-bacı, şunu benim yerime öp!

Zekiye, kızı bir an tepeden tırnağa süzdü:

— Ne cici yenge! diye sevinçle bağırıp boynuna sarıldı. Sonra elinden tutarak merdivene doğru götürdü ve

yukarıya seslendi:

— Nesibe abla! Bir görsen!.. Öyle güzel ki bebek,

gibi...

Murat, Şahap'a yüksek sesle :

— Bu kızın aklı, iz'anı, zevk-i selimi olmasa, bizim şair bir tek mısra bile

yazamaz! dedi.

Ertuğrul Hikmet:

— Ah benim Zekiye diye mırıldandı, ne yalancıdır. Bu huyunu değiştiremedim gitti. Nafile...

Erkekler merdivende itişirlerken Nesibe'nin sesi duyuldu:

— Sahiden cici bu kız! Beklettikleri için kızmıştım!

ya... Buna bağışladım... Ne şeker şey! Murat:

— Nerede Nuri efendi? diye sordu.

Kalın bir ses : .

»cevap verdi:

Nuri efendiyi görür görmez erkekler hep birden kahkahaları koyuverdiler. Önüne bir peştemal çekmiş, kollarını sıvayıp omuzuna bir havlu atmıştı. Başına, herhalde bir beyaz torba geçirmiş olmalıydı. Elinde bir delikli kepçe tutuyor, ancak Âl-i Osman sülâlesinde görülen kemerli burnu, incecik dudakları ve azametle çatılmış kaş-larıyle (Aşçıbaşı) rolüne çıkmış bulunuyordu.

Nesibe hanım :

— İşte böylece sizi bekliyor, diye şikâyet etti, ölüp gidecek hâlâ oyunu bırakmayacak!

Nuri sadece :

— Mayonezi abd-i âciz yaptı, dedi, hanımlar (Biz yaptık diyelim) dedilerse de, bizim ev merhum pederden kalma, hacı evidir, yalan girmez...   - Safo'ya gülümsedi:-Mayonezden anlar mısınız?

— Severim.

— Keşke Allah'tan bir başka şey dileseydim. Bunlar ağızlarının tadını bilmezler. (Emeklerim boşa mı gidecek Yarabbi) demiştim. Öyleyse... Haydi! Sofra başına!

Sofra, bostana bakan odaya yuvarlak bir masa üstüne kurulmuştu.

Nuri efendi, -Bahriye muzikasında Gedikli Başçavuş-iskemlelerin arasındaki biricik koltuğu Safo'ya göstererek :

— İşte makamınız! dedi. -Sonra hışımla Murat'a döndü:- Bilirsin ki insanlara adlarıyle hitap etmeyi severim. İnsanı insana takdim ederler.

— Sahi! İsmi (Safo) dur. -Kıza güldü:- Bunları sıra-siyle saymak lüzumsuz. Sen hepsini birdea aklında tutamazsın... İyi insanlar sevgilim. Hepsi de namuslu insanlar... Ablamın adı Nesibe'dir. Bu da Zekiye yengem. Söy-Je bakayım!

Safo:

— Oraya Nesibe ablam otursun, dedi.

— Olur mu cici gelin! Sana hazırladık. Bir gecelik ben yerimi sana veriyorum.

269 I

— Teşekkür ederim. Aldım kabul ettim. Lâkin siz otursanız pek sevinirim. Biz de hemşiremle...

Zekiye...

— Zekiye hemşiremle beraber iki yanınıza otururuz.

Ertuğrul Hikmet işi kestirip attı:

— Bu küçük dehşetli kurnaz! dedi, dikkat edin arkadaşlar... Bizi harap edecek. Maksadı anladın mı kadın?

(Kadın) Yani Nesibe gözlerini kırpıştırdı:

— Neymiş?

— Ortaya otursa iki yanına mecburen siz oturacaksınız? Murat'tan ayrı kalacak. Halbuki sen ortaya geçersen Murat belki bunun yanına düşer! - Birdenbire Safo'yo dönüp sordu: - Öyle değil mi küçük iblis!

— Tabi öyle...

Safo bunu o kadar güzel söylemişti ki Nesibe hanım onu tutup öptü:

— Peki şekerim dedi, kuvvetli mazeret! Haydi, ben ortaya oturacağım! Benim kocam hasretime bir müddet dayanır. Siz sağ tarafa geçiniz. Zekiye sen de soluma... Murat'la Hikmet yerlerini şaşırmazlar. -Kocasına göz kırptı:- Sen de şekerim, tabi karşıma oturursun! İhsan'la Şahap serbesttirler.

Ertuğrul Hikmet kendi kendine söylendi:

— Tabi öyleymiş... Şu herifin de Allah için sevilecek yeri var ya...

Nuri, bandocu olduğundan resmî ziyafetlerde çok bulunmuştu. Sofrayı güzel idare ederdi. İlk kadehleri Safo ile Murat'ın şerefine ikincileri, Nesibe ile Zekiye'nin adına içirdi. Üçüncü kadeh umumiyetle Sıfat İlâhı Apollo'nurt şerefine kaldırılırdı.

Murat, kadehler fazlalaşmadan Safo'ya bir meseleyi izah etmek istedi:

— Şimdi arkadaşlar, diye ciddiyetle söze başladı, birisi birisinin işine lüzumsuz yere karışırsa... Bu karışma, diğer biriki insana zarar verirse... Ne olur?

yc un ubAu tenıp olunur ki.. Münasebetsizlik, eden mahşere kadar unutmasın!

— Şimdi size meseleyi kısaca anlatacağım. Hükmünüzü verirsiniz... Ben bu gördüğünüz matmazeli, alnımın teri, elimin hüneri ile kazandım.

— Anlayalım...

— Ne demek?

— Açık konuşulsun!

— Pekâlâ! Hani, tüfekle nişan atılan yerler var ya... Bu matmezel onlardan birisinde çalışıyor. Geçiyordum. Baktım ki orada tek başına duruyor. Baktım ki pek te fena değil... Biraz karakuru ama, neylersin... Koyunun bulunmadığı yerde...

— Sen onu affetmişsin!

— Aldırma şekerim eski münasebetsizliğidir...

— Ömründe hiç böyle kız görmemiş ki... Safo:

— Peki canım! Hele bitirsin! diye yalvardı.

— Elbette bitireceğim!.. Tezgâha yanaştım. Baktım-ki bir budalaca adam duruyor. Patron! «Baksana arkadaş, dedim, şu kadar hedefe şu kadar saçma isabet et-tirirsem, bana şu kızı verir misin?» dedim.

Ertuğrul Hikmet:

— Sakın herif razı mı oldu, diye hayıflandı, senin saçmacıbaşı olduğunu bilmedi mi? Eyvah!

— Bilmedi ne dersin! Razı oldu, ben de hedeflere vurdum. Neticede bu bizim oldu. Artık bizim malımız ya... Ertesi gece gittim. Dükkâna uğrasam işime gelmiyor. İş yeri daima kendi kaideleriyle çalışır... Bu matmazel de biraz asabi imiş... Bir terbiyesizin kafasına tüfeğin dipçiğini vurduğu oralarda meşhur...

— A, kim söyledi?

Safo bunu hayretle ve biraz da utanarak sormuştu. Böyle bir hâdise vardı. Galata bir senedir söyleye söyleye bitiremiyordu. Serhoş herif: «Hele bir ver!» demiş, sonra bir daha «Hele bir ver!», bir daha «Hele bir ver!» Dördüncüde kız cinası anlamadı diyerek: «Hep mi böyle vere-

271 II

gözünü uydurup eğilmiş... «Hayır böylesi de van» aıye-rek diğer bir tüfeğin dipçiğini kafaya indirmiş... Biçareyi . eczanede ayıltmışlar.

Murat güldü :

— Sizin dükkândaki tavşan! derken efendim! Biz bir tenha meyhaneye oturduk. Garsonla haber yolladık. Bir de baktım. Koşa koşa geliyor. Beğenmedim.

— Neden?

— Neden olacak? Kız kısmı biraz nazlanır! (Olmaz) der! Hemen koşmalı mı? Filhakika biz bunu patronundan kazandık ama... (Neyse biraz arsızca ama, ilerde düzelir inşallah) dedik. İşte yüzü... Belli bile ettim mi Allah için söylesin...

— Uzatma!

— Peki ablacığım! Ertesi gece gene öyle yaptık. Tam birer duble içtik içmedik ki kapı açıldı. İçeriye Galata'nın en meşhur efeleri, hatırlı külhanbeyleri, Kürt Süleyman, Topal Şükrü, Piç Ali girmesin mi?

— Korktun mu yüreksiz?

— Tuu Allah belânı versin, bari kadınların yanında söyleme...

— Gördünüz mü müslümanlar Şehzadebaşı'lılığın namını berbad etmiş...

— Korkulmaz mı? Deniz aşırı... Gurbet eli... Ben toplanmağa vakit bulamadan yiğitler doğruca üzerimize geldiler. Bizim masaya oturdular.

Neden sonra işi anladım...

— Neymiş?

— Birisi, demin söylediğim münasebetsizliği yapmış. Benim Galata'da bir nişancı dükkânında bir kız kazandığımı Kerim bey amcama söylemiş... Kerim beyi siz bilirsiniz ya, matmazel bilmez. -Safo'ya döndü:- (Binbaşı Kerim bey) derler.

Eski Bahriye Binbaşılarından... Rahmetli babamın en aziz ahbaplarındandır. Hem de İstanbul'un en hatırlı külhanbeyi!... Hani ilk gece Arnavutköy'ünde bir kör Ömer gösterdimdi.

— Evet!

— İşte onun ağası... Bizim kaptan amca meseleyi

272

yujuHou Huyuıuıı oıvumıış. ı\uç seneaır uğramadığı uaia-ta'ya inmiş. Eski tanıdıkları bulmuş. Bizi tavsiye etmiş. Zaten Galata'da kaç tane delikanlı varsa bu karakuru kızın peşindeymişler. Ne kazanıyorlarsa (ille bunu belki nişanda sol

böğründen vurur alırız!) diye patrona veriyor-larmış. Bizim üzerimizde kaldığı duyulmuş. (Vay! Ne demek olsun! Bir mektepli züppeye biz Galata'dan kız mı kaptırırız.) demişler.

— Kaptan amca zamanında yetişmiş desene... Yoksa seni Galata'lılar parçalardı alimallah!

— Değil mi? Amca yetişmiş... Efelere söyledikten başka: «Merkezde kim var hele bir bakayım!» demiş. Bir de ne baksın! Merkez memuru Naci bey de eski omuzdaşlardan... Hâsılı her tarafı sımsıkı bağlamış. -Safo'ya döndü:- İnanmazsan bunlara sor sevgilim, diye ciddiyetle konuştu. Ben himaye altında gezmeyi sevmem. Halbuki kaptan amcama göre daha kollanacak çocuğum... Canım sıkıldı. O sebeple gelemedim. Beni affedersin de ğil mi?

Safo Murat'ın yüzüne upuzun bir bakışla baktı. Sonra gülümseyerek başını çevirdi:

— Ayıp oldu, dedi, anlayamadım. Değil mi ablacı-ğım?

— Dur hele bunu Ertuğrul Hikmet yapmıştır. Cezayı ona vereceğiz!

Ertuğrul Hikmet:

—i Elbette yaparım, diye öfkelendi, herifi biz avukat kâtipliğine verdik. Galata caddesinde keklik avcılığı hesapta yoktu. Bir gece bekledik gelmedi. İkinci gece ortada görünmedi. Üçüncü geee gene çıkmayınca, İhsan'-la vaziyeti görüştük. Bu İhsan ağzını aradı. Duyar duymaz, can başıma sıçradı. Sen olsan ne yaparsın.

Nuri kardeş? (Hele şurada bir ihtiyar adamcağız var. Bakalım ne der bu işe?) dedim. Cat kapı Kerim beye... Önce kızdı. (Ben ona gösteririm!) falan diyordu. Sonra yaptığı tahkikat nasıl netice verdiyse... (Zarar yok! Buyurdu. İyi yerden aldım. Yürekli kızmış. Bizimki turnayı gözünden vurmuş!) dedi. Bir de fazladan sırıtıverdi. Bilmez misiniz,

ne kadar talilidir. beyazıa ıvuıeöinueıi uıouıuı UIun,u.......

üzerine düşer. Ben Murat'a birşey demem! Şu kızı Kerim bey nasıl beğeniyor, ona şaşarım...

— Sus!

— O nasıl lâkırdı!.

— Haketti... Değil mi Zekiye Yenge!

Zekiye:

— Pek beğendi de ondan, diye kırıttı,   bana da   böyle   yapar!

— Hoppala! Bre içelim. Bunlar hep ortaoyununa   çıkmışlar.

Nuri böyle söyleyerek kadehleri doldurdu. Sonunda

ut'u duvardan indirip karısına uzattı:

— Haydi karıcığım, dedi, bakalım bizim ut bu işe ne diyor?

— Ceza?

— Müzevirliğini burada hiç mi cezası yok?

•— Ceza sonra tayin edilecek... Havaya göre... Haydi sen karıcığım!

Nesibe hanım ut'u fevkalde çalıyordu. Kısa bir taksimden sonra: «Yeter ey gözleri sevda dolu esmer güzeli» şarkısına başladı.

Halbuki sarışın bir kız olan Zekiye'yi ilk getirdikleri gece: «Sarı saçların sırma telleri...» şarkısını çalmıştı.

Nesibe hanımın ut'u, işte böyle akıllı bir ut'tu. Nitekim, Ertuğrul Hikmet'in cezasını da: «Biz Heybeli'de her gece mehtaba ç-ıkardık!» türküsü ile gene bu ut tayin etti.

Yemekten sonra Yenikapı'da sandallar tutuldu. Dünyanın en güzel mehtabında iki sandal yan yana uzun uzun dolaştı.

Nesibe evden darılmazlarsa kaydiyle misafiri gece yatısına alıkoymak istedi ama, Murat: «Merak ederler...» diyerek razı olmadı.

Safoyu otomobille evine götürdüğü zaman saat biri geçiyordu.

Sokağın karanlığında tanıştıklarından beri üçüncü defa öpüştüler.

Murat:

— Artık yazıhaneye gelirsin, olur mu? dedi.

— Peki!

— Nasıl bizim arkadaşlar...

— Çok sevdim. Onlar da beni sevdiler değil mi?

— Çok.

— Peki öyleyse... Haydi git...

— Beni rüyanda gör e mi?

— Ah elimde olsa...

Bekleyen otomobile binip arkaya yaslanınca ilk düşüncesi: «Sahiden seviyorum!» demek oldu. «Sahiden sevmesem aklıma yatmak gelmez mi?»

Ve (Yatmak) kelimesinden sonra, küçücük ve tama-miyle müdafaasız gibi görünen Safo'ya karşı uçsuz bucaksız bir merhamet duydu. Hiçbir manası olmadığı halde: «Peki!» diye mırıldandı.

— Peki ama, birader sen milliyetçi gençlerimizden-sin! Bu nasıl olacak?

— Hangisi? Anlayamadım.

Ertuğrul Hikmet, münakaşaya hazırlandığı zamanlar yaptığı gibi başını iki kere salladı:

— Neden be birader! Seviyorum diyorsun? Sevginin sonu, senin gibi adamlarda evlenmeğe gider. Bir kere kız olduğuna emin misin?

— Eminim!

— Nerden geliyor bu emniyet!

— Şuradan... Bir kere kızlar için, kadınlar için bir sürü dedikodu yapılır. En

küçük vesileden istifade edilir değil mi?

— Evet! Hiç alâkası olmayanlar da, varmış gibi konuşurlar. Millî huylarımızdan birisi de bu!

— İşte Safo'da aksine... Hiç kimse, hiçbir söz söy- lemiyor. Değil kızlık kadınlık meselesi... Birisiyle arkadaşlık ettiği vaki değil... Zaten beni görür görmez Galata işte bu sebeple hop oturmuş, hop kalkmış... Kerim

amcama hem Galata'lılar, hem de merkez memuru söylemiş.

— Peki! N'olacak?

— Hep düşünüyorum.

— Düşünmek zorlu milliyetçilere pek yaramaz!

— Milliyetçilik başka milletten kız almayı yasak mı ediyor. Bana ne zararı

dokunabilir?

— Sana bir zararı dokunmaz. Lâkin çocuklarına dokunur. Hele bir de geçimsizlik olursa...

— Ben de hep çocukları hesaplıyorum... Bir tuhaf olurlar... Hele küçükken ister istemez annesinin tesirinde bulunacaklar... Ama sevilmeğe lâyık değil mi? doğru söyle...

— Bence yalnız sevilmeğe değil, evlenilmeğe lâyık... Hele Zekiye bir sevmiş ki... Söyleye söyleye bitiremiyor. Ne yapacaksın?

— Hiç! Henüz ortada ne var?

— Henüz ortada birşey yok da sen üç gündür aynı sözle benim kafamın etini neden yiyorsun?

— Ben hemen evleneceğim diye mi?.. Şuna bak!

— Oda tutmaktan eşya almaktan dem vuruyormuş-sun. Bunlar hayırlı haberler sayılmaz. İnsanoğlu kendisini ateşe atarken tıpkı böyle davranır. Biraz sabretsen iyi olur sanırım. Bir kere yerine iyice yerleş... Yer de bir yer olsa... Seni hiç kimse, hatta -kendin bile- benim kadar

bilemez!

— Deli misin! O sefaletten sonra...

— Sefaletin hiçbir değeri yok. Hem çoktan unutulmuştur. Doğru söyle.

— Sahi! Giderek rüya haline geliyor. Sanki şakaymış gibr...

— Cünki gayrı tabiî idi. Gayrı tabiî olan bütün hayat parçaları hemen unutulur. Zaten unutmasan başımıza bir ay içinde bu Safo belâsını çıkarmazdın?

— (Belâ) diyorsun. O seni bir seviyor ki...

— Benim (Belâ)lann her çeşidini hem de çok çok sevmediğim ne malûm? Sanki Safo hanım (Belâ)da, Zekiye hanım (Belâ) değil mi? Bunlar hep aynı mal.. Biz de

, .., _

ların üzerimizdeki kepaze tesirini...

— Neymiş?

— Hemen dikenlerini çıkardın? Evlenme şekli, devamı, neticeleri daha insanca olsa, sen de, ben de şu anda ne kadar mesut olurduk. Kızlar da mesut olurlardı.

— Gene olaoaklar?

— Peki neden tereddüt ediyoruz öyleyse?

— Bilmem!.. Emniyet istiyoruz.

— Emniyet neden yok?

— Canım hesaplamadan emniyet nasıl olsun?

— Hesap meselesi değil aslanım! Para meselesi... Para herhangi bir hatayı bugün pekâlâ tashih edebiliyor. Vicdan azaplarının falan şeklini değiştiriveriyor. Paralı adam kendisini de, kendisine bağlananları da, yapacağı bu kabil işleri de, emniyette hisseder. (Bir belâ gelse, eline ikibin lira veririm! Yallah!) diyemediği için...

— Ne münasebet? Bir kere böyle gaddarca hesap olmaz. Böyle gaddarca hesap yapılsa bile, o birleşmeden hayır çıkmaz! Sonra, eğer zenginler senin söylediğin gibi hareket etseler, sık evlenip boşanmaları ve nihayet aradıkları kadını bulup mes'ut olmaları lâzımdır. Öyle mi hepsi...

— Gene aynı meselenin başka cephesi geldi! Biz şimdi fıkara olduğumuzdan zenginleri kendi fıkara hesabımıza vuruyoruz. Halbuki zengin olsak evlenmeği de zengince düşüneceğiz. Yani dengimizi arayacağız. Araya, böyle Safo'lar, Zekiye'ler karışsa, o zaman hesabımızı evlenmek üzerine değil, eğlenip, eğlencenin bedelini ödemek üzerine kuracağız! İş bizim için emniyetli bile görünse, Zekiye ile Safo için aynı emniyetin mevcut olduğunu iddia edemezsin sanırım...

— Ne karmakarışık bir söz! Fikirlerin bu kadar karmakarışık olduğu için bir türlü güvenemiyorum. Aldatılıyorum gibi bir hisse kapılıyorum. Zor yaşıyorsun Şair! Bu kadar ayrı cepheli bir kafayla insan daima sıkıntı içindedir. Hiçbir şey sende kati değil...

kati değil... Ben ne haiteaeyımı

— Herkes senin gibi? Ben neden daha rahatım?

— Sen (Daha rahatım) zannediyorsun! Korkak olduğun için (Acaba bu hissim doğru mu?) diye araştıramı-

yorsun!

— Ben mi korkağım?

— Bir manada elbette korkak değilsin!

— İşte gene geldik çatal yola... Bir insan hem korkak, hem cesur olur mu? Yani (Hiç korkmam) demiyorum. Lâkin (Cesur adam) deyince bu en az, (Cesareti korkusuna galip adam) demek olmaz mı?

— Mevzua göre... Bizim Sadri (Dünyada hiç bir şey mutlak değil!) der. Bu basit görünen sözü bıkıp usanmadan da tekrarlar! Bak aklıma geldi. Sen bu hatun için Galata'nın bütün kopuklarıyla -netioesi ölüm bile olsa- dövüşmekten korkmazsın! Lâkin Safo'yu doludizgin sevmekten, bu sevmenin tabiî neticesi olan evlenmekten daha lâf açılır açılmaz korkuyorsun! Birinde ölüm var. Birinde yok...

— Bilâkis. Daha beteri var. Şerefsizlik...

— Geldik şeref bahsına: -Ertuğrul Hikmet içini çekti:- Hep böylesiniz zaten sizinle konuşurken küçük kafesinde bir kanarya kuşu seyreder gibi olurum. Fırıl fırıl

dönersiniz...

— Bırak da cevap ver!

— Şeref ölümden de mühim bir iş ise, senin Safo işinde yüzde elli, yahut yüzde bir şerefsizlik ihtimali varsa bu işe neden giriştin? Neden devam ediyorsun.

Kızı mutlaka almayacaksan, onunla gezip dolaşman biçarenin şerefini az da olsa lekelemez mi? Başkasının -bilhassa seni seven seni sevmekten başka günahı olmayan bir kızcağızın- şerefini düşünmeyen adamın şerefi ölümden ileri tuttuğuna beni sen değil, senin paşa baban da inandıramaz!

— İyi ama ben yalan söylemiyorum. Seni şu anda bu şeref sözüyle aldatmak istemediğimi pek alâ biliyorsun. Ben bir hali izah etmeğe çalışıyorum.

— Bilmez miyim? Keski aldatmağa çalışsan... O za-' 278

,,,uıı um mum, uır maKsaaın olur. Şuurla hareket ediyorsun demektir. Şimdi yalan söylüyorsun. Hem yalnız kendini aldatıyorsun. Bunun bile farkında değilsin! O kadar feci ki söylediğim halde anlatamıyorum.

— Söylediğin doğru gibi... Lâkin milyonlarca insan benim gibi düşünüyor.

— Milyonları bilmem! Bildiğim bir şey var: Safo'yu seviyorsun! Tıpkı milyonlarca insanın birer Safo'yu sevdikleri gibi... Sevdiğin Safo için vazifen bu olduğu halde, mesuliyet kabul etmeğe yanaşmıyorsun. Bahsettiğin milyonlar da kendi Safo'larma karşı böyle hareket ediyorlar. Sonra birisi sana bunu anlattı mı? Ya vazifeyi mertçe omuzlamak yahut Safo'yu sevmek zevkinden kendini mahrum etmek gibi iki kafi karar zarureti hasıl oluyor. İşte burada, sen ve seninle beraber olan milyonlar kalleşlik ediyorsunuz...

— Öyleyse sen Zekiye'yi neden almıyorsun?

— Ben de kalleşlik ediyorum be birader!.. Yalnız aramızda minimini bir fark var. Ben bunu söyleyecek kadar cesurum, -ki bu cesaret de öğünülecek bir matah değil. Sen ve milyonların bunu itiraftan korkuyorsunuz! Öğünülecek bir matah halinde bulunmasa da cesaret cesarettir. Korkunun her çeşidinden iyidir.

Ne dersin?

— Düşüneceğim! Peki! Neye güldün?

— Düşünmek burada hiç bir şeyi halledemez!

— Neden?

— Mesele sana bağlı değil... Sistem meselesi... O bahsettiğin milyonlardan ayrılıp, yani onların temsil ettiği sistemden ayrılıp bir başka sisteme bağlanmak meselesi ki...

Ertuğrul Hikmet ümitsizce elini salladı. Kurta benzeyen yüzünde kederli bir gülümseme vardı.

Murat: «Hayır! haklı olamaz!» diye düşündü.

Böyle neticesiz münakaşalardan sonra birbirlerine kısa bir müddet için de olsa bir müddet için de olsa gizlice kırılacaklarına bilakis sevgileri daha çok artardı. Zaten aralarındaki bağ, çekişmelerin parça parça getirip 279 I

farkına vardırmadan kuvvetlendiraıgı samuı uuonu[A].v. dandı.

Ertuğrul Hikmet:

— Hele bir cigara ver! dedi.

Saat onikiyi vurdu. Garson İhsan, kahve ocağına dayanmış ayakta uyuyordu. Yüzü bembeyazdı. Kâat gibi...

Murat, birden ürperdi. Ertuğrul Hikmet haklıydı. Sa-fo'yu tanıdıktan sonra evvelce verdiği oda tutmak ve bu/ odayı rabıtalı bir şekilde döşemek fikrine bir de kızı alıp o odaya götürmek tasavvuru müphem bir surette karışmıştı.

Kızı götürmek ama... Nikâhsız falan...

— Hani cigara yahu? Daldın deryalara!..

— Cigara... Evet!

Paketi çıkardı. Bir tane de kendisi yaktı. İhsan, başı önüne eğildikten sonra

birden uyanmış, utanarak etrafa bakıyordu.

«Bir insan alçak olsun... Alçak olduğunu bilmesin!

Acaba kabil mi?»

Murat bunu kendisi için düşünmüştü.

Hamdı bey, hava pek sıcak olduğu halde âdeti üzre pardösüsü kolunda, içeri girdi. Pardösüyü sanatını kolaylaştırmak için taşıdığını Murat biliyordu.

«Sanatı yankesicilik! Gene de iyi adam... Hem de nasıl gülüyor! Tertemiz!» Yankesici Hamdi bey sevimli tebessümüyle yaklaştı.

— Merhaba! dedi, prafaya var mısınız?

— Geç değil mi?

— Onbeş kasa oynarız. Hey kahveci! Getir şuradan prafaları... Bana da

bir çay yap!

Parmaklarının insana zevk veren usta hareketleriyle kâğıtları dağıtıyordu.

Murat korkuyla düşündü: «Belki demin bu parmaklar iki tane kalem çalmıştır! Hani hiç belli değil!»

Ertuğrul Hikmet:

— Pas! dedi. Murat da:

— Pas! dedi.

L

— Kupaya oynayın beyler! diye fıkır fıkır güldü. Oynamadılar ama, tabi, oyun gene devam etti.

VI

Murat, ilk maaşıyle hemen bir masa takvimi almış, bunun üzerine gerek mahkeme celselerini, gerek telefonla verilen randevuları kaydetmeğe başlamıştı. Elli kuruşla temin edilen bu basit vasıta, yazıhane işlerini birdenbire kâtibin gözü önüne koymuş oldu. Patronlar, işlerin intizam peyda ettiğinin hemen farkına vardılar. Yeni kâtip, kendilerine hiç bir şey teklif etmeden, mesleğin hususiyetlerini nazara alarak, hizmetleri düzenlemişti.

Artık lâyihalar son dakikaya kalmıyor, bu yüzden ayrıca car» sıkıntısı çekilmiyordu.

Celil bey müsveddeleri zaten evinde hazırlamaktaydı. Murat, onun dosyalarını bir gün evvelden çıkarmağa başladı. İlk defa sabahleyin, Celil bey:

— Yanlış oğlum! Yarınki işi bana bugün yaptırdın! dedi.

Murat:

— Hayır efendim, diye cevap verdi, bakınız nasıf düşündüm. Lâyiha ve istida yazmak hususlarını akşama bırakacağım! Müşteriler gittikten sonra ben oturur, bunları rahatça hazırlarım.

— Bazan geç olur. Yorulursun!

— Bilâkis... Gündüz hafif geçtiği için yorulmam. Yalnız yazıhaneden geç çıkmış olurum. Kahvede oturacağıma burada çalışmak daha iyi. Sizae bir mahzuru yoksa böyle yapalım. Hem işler aceleye gelmez. Bazan tekrar okumağa vaktiniz olmuyor. Bir kaç kere, ben lâyihaları arkanızdan yetiştirmeğe çalıştım.

— Peki! Bana göre hava hoş!

— Bir tecrübe edelim de... Bakınız ne güzel olacak.

281

BU iş, nayreı ueyıe uu nuuuı ı\«->ıuy uımAu.. . ,o7,~-bey, her zaman

zaruretlerin cebriyle çalışıyor, herhangi bir vazifeyi zamanından bir saat evvel yapmak sopa yemek gibi zoruna gidiyordu.

Murat, üç gün üstüste, öbürgünkü dava dosyalarına ait müsveddelerin yapılmasını teklif etti. Meseleyi anlattı.

— Neden çanım? (Bugünün işini yarına bırakma) demişler. Bunu diyenler aynı zamanda (Yarının işini de bugünden yapma!) demişlerdir de,

dedelerimiz ikinci maddeyi unutuvermişler. Hayır!

— Göreceksiniz! pek rahat olacak. -Gülümsedi:- bu suretle önünüzde daima bir boş gün bulunacak. Kendinizi pek yorgun hissederseniz, bu aralıktan faydalanırsınız.

— İşte şimdi faydalanayım diyorum.

— Hayhay! Ben size bir kahve söylerim. İçer dinlenirsiniz. Arada gelen olursa savarım. Telefonlara (Yok) cevabı veririm. Zaten o kadar kolay dikte ediyorsunuz ki... Arada birisi lâfa tutmasa yarım saatte bitiririz...

— Faydası?..

— Hiç bir şey aceleye gelmez... Ben müsveddeleri makineden geceleri çıkaracağım. Gündüz, pek müstacel bir mesele zuhur etmedikçe yazı ile uğraşmayacağız.

— Ben beceremem ama... Bir deneyelim. Haydi kahveyi ısmarla! Allah Allah bu delikanlı beni yeniden avukat stajiyeri yapacak...

Murat birşey söylemedi ama buna ikisinin de ihtiyacı vardı. İkisi de her gelen davayı kaçırmadan alıyorlar, bunları kabul ederken yalnız ücreti vekâletin peşin kısmını hesaplıyorlardı. Sanki davayı kazanmak imkânsızdı da, kazanmak imkânsız olduğu için ücretin mütebaki kısmını hesaba katmak saçma birşeydi. Belki de bu sebepten dava dosyasını tetkik etmek, tevhid-i içtihat kararlarını karıştırmak, kanun ve tefsirleri tekrar tekrar gözden geçirmek, şerhleri okumak ancak birkaç büyük davaya inhisar ediyor, diğerleri Allaha emanet bırakılıyor,

racaat olunamıyordu.

Abone olunduğu için muntazam gelen resmî cerideleri gözden geçirmeğe bile sanki vakitleri yoktu. Murat bunları, kendisinden evvelki kâtiplerin nasılsa akıl

ettikleri şekilde aylık olarak biriktiriyor, her ay sonunda sicimle bağlayıp dolaplardan birisinin alt gözüne yuvarla-yıveriyordu.

Zenaat, feci bir surette klişe haline gelmişti. O kadar ki, dava arzuhallerinde çoğu kerre, (Delail-i kanuniye) kısmına -Mevzua göre- Ceza Kanunu'nun yahut Ticaret Kanunu'nun yahut Kanun-u Medenî'nin mevad'ı mahsusası denilip geçiliyordu.

Murat işe başlayalı kırk gün olduğu halde, patronlarının bütün sırlarını öğrenmişti. Celil bey, maruf tabiriyle (Keskin zanpara) idi! (Keskin zanpara) tabirindeki hususiyet, kadın seçmemek, dolayısıyla kadın sevmemekten ibaretti. Keskin zanpara hiçbir kadını, güzel-çirkin, genç-ihtiyar, cahil-okumuş, şık-derbeder diye ayırmadığından -Hele Celil bey gibi ebedî bekâr ve zengin ise- o kadar çok kadınla aynı zamanda münasebette bulunmak zorunda kalır ki, içlerinden birisini ayırıp sevmesi âdeta imkansızlaşır...

Yazıhaneye dört tane meşhur randevucu devam ediyor, bunlardan başka tek başlarına çalışan (Kokot) denilen birkaç hanımefendi uğruyor, bunlardan başka kendi tabiriyle «Elleri altında daima gözü açılmamış ev piliçleri» bulunan bir iki bohçacı kadın gelip gidiyordu.

Birini veya bir kaçını birden peylediği için koca değiştirmek ihtiyacını duyanlar da, emsallerinden aldıkları tavsiyelerle Celil beye koşmaktaydılar. Bunların yirmi senedir fasılasız devam eden bu hayat neticesinde, mevcut unutulmuş tanıdıkları, eski gözağrılarını da ilâve edince Celil beyin ne kadar ağır, fakat Murat gibi genç bir delikanlıya göre ne derece tatlı bir yük altında bulunduğu anlaşılıyordu. Adamcağızın cepleri, çantası, hatta bazı dalgınlığına geldiği için dava dosyaları, yazıhane gözleri, irili, ufaklı, kadın fotoğraflarıyla doluydu. Bunların içinde

283 4

beis görmeyen profesyonel hanımlara kadar her çeşit kadın vardı. Ayrıca mahut pis çiftleşme resimleriyle dolu iki kocaman albümle, yaldızlı defterlere, herhalde bir hattat tarafından itina ile temize çekilmiş (Bahname), (Kaymak tabağı), (Zanbak) suretleri gözlerden birisini doldurmuş bulunuyordu. Celil bey, işin hülyasına muhtaç olacak is-tirahati

asla bulamadığı için bunlara senelerden beri el sürülmeiTiiş olduğunu Murat, üzerlerine birikmiş tozlardan anladı.

Celil bey, babasından kalma, gayet büyük gayet eski bir konakta (Dadı) dediği bir ihtiyar kadınla beraber, oturuyordu. Arada sırada, bu Konağa her milletten muvakkat hanımlar getirmişti ama hiçbirisi, beyin -kendi tabiriyle- bamtelini bulup yakalayarak yerleşememişti.

Celil beyin bir gün bir arkadaşına söylediği şu sözler, Murat'a bu keskin zamparanın neden evlenmediğini biraz anlatmış oldu:

— Saçımın teli kadar kadınla yattım. Hepsinin muayyen bir tarifeye uygun bir ücreti vardı. Öyle rahattı ki bu hal... Artık ustası da oldum galiba... Bakar bakmaz'. Baremin şu derecesinde diyorum. Ekseriya da yanılmıyorum.

— Hiç olur mu? Hep o yollarda gezdiğinizden... Ücretine baha yetişmez namuslu kadınlar da vardır.

— Varmış evet! İnanılacak dostlardan duyarım. Merak da ederim. Ben henüz rastlamadım. Evlenmediğim de belki bundandır. Eğer böyle bir kuşa tesadüf etsem, para ile razı olmazsa, deli olurum, ötesi yok! Kendimi öldürecek değilim ya... Derhal izdivaç teklif ederim. Lâkirv rastlamadım. Bizimkisi kumaş beğenir gibi... Tutuyorsunuz, ovucunuzda sıkıyorsunuz... Bazan dükkânın loşluğundan kapı önündeki güneşe çıkarıyorsunuz! İki metre seksen santim kestiriyorsunuz...

— Hayatınızda bir derbederlik... Bir boşluk hissettiğiniz olmuyor mu? Çocuk ihtiyacı gibi...

— Asla! Boşluk mu? Bilakis... O kadar doluluk hissediyorum ki başkaca bir kadına neden lüzum olacağını

284 r

-anlayamıyorum. gocuKiara gelince: Bir çok var. İçlerinde zabit olanlar, mühendis mektebine gidenler... Arar mısınız? Hoca biz erkekleri en sonunda anamızın adıyla çağı-.rır? Ben bunu unutur muyum?

Celil bey yaşlandıkça kadın ihtiyacı artan garip tiplerdendi.

— O kadar yorulmuyorum ki, diyordu, bir gün vazife başında, alnımın akıyla şehit olacağıma eminim! Bir an uyanıp kızcağızın yüzünü görmek, görüp gülmek isterdim. Temennim odur ki bir fakir kızcağıza tesadüf etsin! Malûm ya, cüzdanımda her zaman bin liradan fazla para gezdiririm. - Burada hüzünle gülümsüyordu: - Bilmem ki uzanıp ücretini almağa cesaret eder mi? Hani (Ben

şehit badeyim dostlar demim yad eylesin!) diye başlayan bir şiir var ya... Bakalım bizim Hayret vadetti. Böyle şerefle geberirsem, bir tane de bana yazacak! «Ben şehit zanparayım.» diye mi başlar dersiniz!..

Son zamanlarda az içiyordu. Murat buraya gelmeden evvel, sokakta kalp krizi geçirmiş. Birkaç hafta hastanede kalmıştı. Bunu hatırlattıkları zaman:

— Halbuki ben bu meredi hiç te kullanmadım. Oyunbozanlığına ne dersiniz? diye gülüyordu.

Hayret beyin yazıhane gözlerinde de mesleğe ait olmayan eserler ve şahsî sırlar vardı. Nedîm dîvanı, Süru-rî divanı, Mahrupname'den başka birinci sayfasında güzel bir talik yazıyla«Şairiz şîn veririz şanımıza - Giremez fahişe dîvanımıza» beyti yazılmış henüz basılmamış kendi divanı bulunuyordu.

Büyük bir san zarf, yakışıklı delikanlı resimleriyle doluydu. Yazıhanenin en alt gözünde Murat, bir acaip muhaberat dosyasına rastlamıştı. Bu dosyadaki mektuplara bakılırsa Hayret bey, Türkiye Masonlar Locasında oldukça yüksek mertebede bir (Kardeş)ti. Bir sürü içtima davetiyelerinde Murat'ın anlayamadığı noktalı işaretler ve unvanlar bulunuyordu.

Murat bunu öğrendiği zaman, merak ettiği ve bir manâ veremediği bir başka hususu da anladığını zannetti. Bu husus, .mahkemelerde hiç bir davaları, yazıhaneyle

hiçbir iş alâkası bulunmayan ziyaretçilere aitti. Bunlar, şimdilik, birisi mebus, birisi mahkeme azası, diğerleri muhtelif serbest mesleklere mensup olmak üzere, 6-7 kişiydiler. Hepsi de istisnasız kibar adamlardı. Hayret beyle büyük dostlukları bulunduğu halde, eğer geldikleri zaman yazıhanesinde değilse Murat'la otururlar, edebiyattan, şiirden bahsederler, alçak gönüllülük gösterirlerdi. Yalnız bir tanesini Murat bunlara katmıyordu. Bu zat, otuz yaşında olduğu halde, daha genç görünmeğe çalışan, ekseriya malûm delikanlılardan bir iki tane getiren, gürültücü, herkese tepeden bakmağa çalışır. Hayret beyle olan hususiyeti ile öğündüğünü her hareketiyle belli eder birisiydi.

Murat, onun, azametine rağmen görmekte olduğu işi daha ilk görüşte tahmin etmiş, sonra da yanılmadığını anlamıştı. Hayret beye çocukları Cemil isminde olan bu herif bulup getiriyordu. Sanatının inceliği ve şerefiyle de haklı olarak mağrurdu.

Lâkin gururunu Hamdi bey de çekemez olmalı ki pek ağzı sıkı bir adam olmasına rağmen bir lâkırdı sırasında: «Kendisini de az kullanmadık! Kibirlenecek? Hakkı mıdır?» demiş. Murat'a işin bir türlü kendi kendine tahmin edemeyeceği bir diğer cephesini de anlatmıştı.

Ve gene bir aya varmadan Murat anladı ki, diğer kellifelli ziyaretçilerin zannettiği gibi masonlukla bir alâkaları yoktu. Mason bile olsalar, hiç değil, buraya gelişleri Meşrık-ı azam'ın emriyle, Locanın hizmetleri için vuku bulmuyordu. Bu oğlancılar, zanparaların aksine takım halinde çalışıyorlar, zevk işlerinde birbirlerine yardım ediyorlardı. Hangisi eline yeni bir parça geçirirse ötekilere derhal haber yollamakta, cemiyeti toplantıya çağırmaktaydı. Murat bunu anladıktan sonra bir müddet Hayret beyin çocukları adeta kıskanmasına mana veremedi. Lâkin nihayet işi sezdi. Kıskançlık, kulüp azalarından gay-rısına karşıydı. Aralarında mütekabiliyet esası carî olsa gerekti.

Murat'ın akıl erdiremediği diğer bir nokta da, kullanılan malzemenin pek körpelerden intihap edilmemiş*

mv a yu9 uiuoıııuu uuıunmuıurıru

dikkat olunması idi. (Çok sonraları bir gün Hamdi bey bu hali, kanunen gayrı mümeyyiz çocukları baştan çıkarmış olmamak gayretiyle izah etmeğe çalışmıştır.) Hayret bey, kıskançlığına rağmen zenaatında, ortağı Celil beyin prensibini kabul etmiş görünüyor, mahbup-perestliğine rağmen gelip gidenlerin içinde bir tanesine bir başka muamele yapmıyor, hususiyet tesis etmiş görünmüyordu.

Murat, bir diğer hususa daha dikkat etti. Celil beyin, evi müsait olduğu halde, gelen hanımları bitişikteki bekleme odasına almaktan, orada uzun uzadıya kalmaktan herhalde zevk alıyor olmalıydı.

Buna mukabil Hayret bey, delikanlıları asla yazıhanede kabul etmiyor, buraya hangi sebeple olursa olsun geldiklerini hatta istemiyordu. Böyle sıralarda, derhal telaşlanmakta, kendisine hiç yakışmayan sinirli bir aceleyle:

— Ne var? Evet! Bir şey mi dediniz? Peki, bir dakika... Efendileri -yahut hanımları- göreyim! der, sözü kısa keser, müşterileri savdıktan sonra:

— Evet! Buyrun gidelim! diye delikanlıyı önü sıra dışarı çıkarır, Murat'a, bakmamağa çalışarak:

— Bir şirkete uğrayacağım. Adliye'ye geç kalırsam, davaları talik ettirmeğe çalışınız! emrini verirdi.

Kırk gün içinde dört kere böyle söylediği halde bir kere bile davaların talikine meydana vermemiş, biraz geç te olsa celselere yetişmişti.

Patronların hususî hayatlarına ait olan bu haller, ister istemez işin ciddiyetini bir mühim miktarda sulandırıyor, kâtibe, ne de olsa biraz havailik veriyordu.

Zaten aradan bu kadar az bir zaman geçtiği halde, Murat, bir avukat yazıhanesindeki işin de nihayet bir nalbant dükkanındaki iş kadar kaba ve yeknesak olduğunu anlamıştı.

Bir kere bütün müşterilerde bir müşterek taraf vardı: Dertli olmak. Filhakika herkes derdini kendi kültür ve mizacına göre yanıyordu ve

herkesin derdi birbirine hiç

287 3

oenzernıyuıuu umu, ıA^ı a~..A ,

dertli adamların öldürmekten bahsettikleri sıralarda dahi, bir yalvaran tarafları oluyordu. Zaten avukat yazıhanesine gelmek başlı başına zaaf alâmetiydi. Zaafın da manzarası insanı çabuk usandırıyordu.

Murat, ilk zamanlarda değişik maceralar, değişik tipler görerek hiç sıkılmayacağını zannederken bu kanaatın-da yanıldığını anlamıştı. Hele patronların ahvali, işin ciddiyetini bozunca, usanma daha çabuk geldi. Celil ve Hayret beylere muhtaç olan, onların yardımını para ile temine çalışan, bilhassa, saatlerce sıkıntı içinde bekledikleri, şikâyet etmedikleri halde, kapıdan görünür görünmez, ümitle ve hürmetle sıçrayıp selâma duran bu bîçarelere eskisi kadar acımaz, dertlerini ciddiye almaz oluyordu. Bu hal, kira otomobilinde gidenlerin, yayalara, tiyatro localarında oturanların parterdekilere tepeden bakmalarına benzemekteydi.

Hediye hanımın -Sıska bir Boşnak karısı- gösterdiği bir fotoğraf üzerine bütün işleri yüzüstü bırakarak savuşan Celil beyi hasta göstermek, oğlan tellalı Cemil'in «Haydi çabuk» Vallaha gider haaa... Bir nazlı ki...» diyerek iki ayağını bir pabuca soktuğu Hayret beyin bir şirket meclis-i idaresinde olduğunu söylemek Murat'ın nazarında, müşteri (Müvekkil) denilen bîçare insanların itibarını dehşetli kırıyordu.

Dışarda işler de evvelâ pek karışık göründükleri halde, yavaş yavaş basitleşmişler, nihayet kaba bir hale gelmişlerdi. Uçsuz bucaksız Adliye binasının avuç içi kadar-lığı, memur kalabalığının esasta kalabalıkla hiç alâkası olmadığı bir aya varmadan anlaşıldı. Avukatlar gurup guruptular. Her gurubun her dairede bir mutemedi vardı. , Bu mutemet, bazı bazı yazıhaneye uğrar, patronlarla hususî görüşürdü. Bu sebeple kâtibin işi pek kolaylaşıyor, girdiği her dairede mutlaka bir «Kapı yoldaşı» bulunuyordu. Bu sebeple İcra Reisine ödeme emri havale ettirirken «Lütfen üçüncü icra memurluğuna.» demek bile garip bir hareket değildi. Buna göre Müstantiklik, Ceza mahkemeleri de kısım kısım ayrılmıştı. Hatta avukat kâtipleri bile

ıvıuraı yumız: uu Kaıaeyı koduı etmemiş, eskidenberi her yerde imdadına yetişen kolay dost olmak ve emniyet kazanmak kabiliyeti ile bütün avukat kâtipleri ile aynı zamanda ahbap olmuştu. Adliyedeki işlerinde Şahap'ın pederi Tahir beyle, Hamdi beyin dostlarından da yardım görüyordu.

Hasılı, yeknesak ta bulsa, işi kavramıştı. Rahattı.

Dört gündenberi de yeni bir eğlencesi vardı. Meşhur randevucu Zanpara Adalet hanımın dostu Kadriye hanım, öğle vakitleri muntazaman geliyor, Murat'ı terbiyeli ve asîl bir baş hareketiyle selâmladıktan sonra ciddiyetle soruyordu:

— Beni telefonla arayacaklardı efendim?

Bir keresinde, saati hangi taraf şaşırdıysa aramışlardı da... Bu kalın sesli bir ecnebi erkekti. Murat'ın bütün ısrarlarına rağmen adını söylememiş, üstüste özür dileyerek biraz sonra tekrar rahatsız edeceğini bildirmişti.

Diğer defalar, Kadriye hanım orada bulundu. Murat, onun yanında Fransızca bildiğini belli etmemek için adamcağızın:

— Matmazel Kadriye oradalar mı? sualine, üstüs-te-

— Efendim! Anlamıyorum. Türkçe söyler misiniz? diye cevap vermiş, kızı

sabırsızlandırmış, neden sonra:

— Evet! Sizi arıyorlar! diyerek telefonu bırakmağa razı olmuştu.

Kadriye hanım, patrondan iltifat gördüğü bir yazıhanede, bîçare, dil bilmez bir kâtibe ne kadar ehemmiyet verilirse ancak o kadar aldırış ediyor, ilk günün insiyaki çekingenliğini kaybederek muhavereyi üstü açık bir hale getiriyordu.

Dün büsbütün azıtmış:

— Hayır! Olmaz! Beni bütün yemişsiniz! Ablam boy-numdaki çürükleri gördü de... Halbuki siz Fransızlar, ka-

muştuk! demişti.

Herifin döktüğü diller üzerine de:

— Şaka ettim canım... Size acemi bir erkek demek haksızlık olur. Şimdi bile

gözümde tütüyorsunuz... diye cilvelenmişti.

Çok güzel kızdı. Fransızca'yı çok güzel konuşuyordu. Kendisini, bilhassa lisan bilmediği için erkek yerine koymuyor gibi davransa, bir başka erkekle aralarında geçen en mahrem hadiselerden böyle açık açık bahsetse de dinlemek Murat'ın hoşuna gidiyordu. Zaten bu sebeple:

— Öğle üzeri burada mısınız? diye sorduğu zaman:

— Her zaman! Saat birbuçuğa kadar buradayım, cevabını vermişti:

— Yemeğe çıkmaz mısınız?

— Burada birşeyler yerim. N'olacak!

— Peki! Beni bir arkadaşım arayacak ta... Buranın telefonunu verdim... olur mu?

— Hay hay!

İşte bugün de beşinci ziyareti bekliyordu.

Hesabına göre Kadriye hanım merdivenlerde olmak i lâzımdı.

Nitekim kapı açıldı. Sarışın ve harukulâde bir çiçek gibi göründü. Aynı hesaplı bas işareti... Aynı lakayt, hatta insihfafkâr gülümseme...

— Bonjur efendim! Beni aradılar mı?

— Henüz aramadılar hanımefendi. Buyrun!

— Sizi rahatsız etmiyorum ya...

— Hayır! Görüyorsunuz ki hiçbir işim yok... Nedense, bu sefer, kız izahat vermek lüzumunu hissetmişti:

— Bir ev almak istiyoruz, dedi, tapu muameleleri de pek uzuyor.. Sabahları çıkmak zorunda kaHyorum. Bu telefonla görüştüğüm adam emlâk tellalı ihtiyar bir erme-nidir. Mızmızlığı ablamın canını sıktığı için benim başıma attı.

— Öyle mi efendim? Hayırlısı olsun da...

„.....„... „,... /-»Mum ucum. oen istemiyorum. Ablam fsrar ediyor.

— Ablanız haklı. Mal, maldır. Bir müddet sustular.

— Burada böylece usanmıyor musunuz? Ben çatlarım doğrusu...

— Vazife... N'aparsmız?

— Evli misiniz?

— Hayır!

— Ben de aptal gibi.. Kusura bakmayın...

Telefon çaldı. Murat dinleyiciyi kaldırdı. Beklenen herifti. Gene Fransızca olarak sordu:

— Kadriye hanım oradalar mı efendim?

Murat bu sefer, en güzel Fransızcasıyla cevap verdi:

— Af buyrun... Kimi istediniz... Burası avukat Hay-! ret ve Celil beylerin yazıhanesi... Ben kâtipleriyim...

— Kadriye hanımı arıyorum...

— Anlayamadım efendim. Celil bey yoklar Nakli-yat-ı Hariciye Türk Anonim Şirketinin -Uyduruyordu ve mahsustan lâfı uzatıyordu- Meclis-i idare içtimaına gittiler. Lütfen adınızı söylerseniz ben kendilerini telefonla haberdar ederim, yahut geldiklerinde bildiririm. Sizi ararlar efendim?

— Kadriye hanım...

— Kadriye hanım mi dediniz? Bin defa affınızı dilerim mösyö... Evet buradalar efendim. Veriyorum. Birşey değil... Memnuniyetle... Kıza döndü. Aşağıdan yukarıya bakarak gülümsedi: - Sizi istiyorlarmış. Emlâk tellalı ermeni olacak. Buyrun!

Kadriye'nin önünde ölmüş bir adam dirilseydi bu kadar şaşırmaz ve ürkmezdi. Çantasıyla eldivenlerini masaya bıraktı. Tekrar aldı, tekrar bıraktı. Telefonda kısaca:

— Akşam buluşuruz dedi. Sözleri uzatmadan dinleyiciyi yerine koydu.

Gözlerini açarak:

— Fransızca biliyordunuz öyle mi? dedi.

— Hayır bilmıyoraum. vj yun !•»... ---------

gelmiştiniz ya... Konuşuyordunuz. Pek hoşuma gitti. Öğrenmeğe karar verdim. Burada gazete okuyan bir ihtiyar vardı. Hatırladınız mı?

— Evet!

— Onun adı mösyö Samoil'miş. Ben de bilmiyordum. Fikrimi ona açtım. Ders vermeği kabul etti. O günden beri çalışıyorum. -Fransızca konuştu:- Becerebildim mi? Ne de olsa insan acemi olunca korkuyor. O kadarcık lâkırdıyı söyledim ama bir de bana sorun.

— Alay ediyorsunuz! Bir ayda imkânı yok...

— Rica ederim... Bana cesaret veriyorsunuz! Mama-ti bizim cinsimizde lisan öğrenmek bir istidattır. Babam Türkçeyi iki haftada öğrenmiş. Annem Çerkesçeyi bir ayda...

— Hiç olur mu? Beni budala yerine koyuyorsunuz!

Teessüf ederim.

— Neden canım? Babam Türktü. Annem de Çerkeş...

— Siz de mutlaka Fransa'da bulundunuz. Böyle görüşme pratikle olmaz.

— Fransa'da değil, Galatasaray'da hanımefendi.... Oturmaz mısınız, bir çay içelim... Hem de biraz pratik yaparım. Bana iyiliğiniz dokunur.

— Hiç oturabilir miyim? -Birşey hatırlamıştı. Sahiden mahcup olduğunu

Murat anladı:- Gevezeliğimizden dolayı özür dilerim. Ablamın münasebetsizliğini lütfen

affeder misiniz?

— Madem ki siz emrediyorsunuz. İnsan sizden hiçbir şey esirgeyemez ki...

— Pek tuhaf... Sizde kabahat var. Neden sakladınız?.. Sonra bu kadar lisan biliyorsunuz avukat kâtipliğinden başka bir iş bulamadınız mı?

— İşimden pek memnunum...

— Anlaşılıyor. İnsanlarla eğlenmek hoşunuza gidiyor .olmalı. Hukuk'a mı devam ediyorsunuz?

— Hayır! Doğruca burada çalışıyorum. Maaşım da 35 lira...

292

— ıııunıııuııı: ı uy r\uun mı: -cıuıvcıııcı lyıe cumasını, Murat elini

tutacakmış gibi çekinerek aldı: - Gideyim ben dedi, müsaadenizle...

— Yarın öğle üstü bekleyeyim mi?

— Hani bizi affettinizdi... Rica etmiştim.

— Affedilecek bir hadise olmadı. Ben ev alım satımında ermeni tellalla yapılan görüşmelerin her çeşidinden zevk alırım...

Kadriye parmağını tehdit eder gibi cilveyle salladı:

— Varamaz sizi! Unutun bakalım... Beni rezil ettiniz!

— Fransızların (Mezar gibi sır saklar) diye bir sözleri vardır. Bana da

arkadaşlar öyle söylerler. (Murat'tan sır çıkmaz!) derler.

— Adınız Murat mı? Müşerref oldum.

— Evet... Sadık hizmetkârınız... Yarın gene gelin, e mi! Söz veriyorum. O

sırada dışarda bir işim olacaktır.

Kadriye bu sefer ciddiyetle elini uzattı:

— Kibarsınız... dedi, arkadaş olalım, olur mu? Murat hemen ayağa kalktı. Uzatılan eli bir erkek arkadaş gibi sıktı:

— Pek şereflenirim. Siz de benim kusuruma bakmayın. Sonuna kadar

sabretmeliydim. Fransızca bilmeyen bir Türkün sevişme dilini, hangi lisanla olursa olsun, anlamayacağına kanaatiniz var gibi geldi. Halbuki ben, bu dünyada, Türkler kadar sevişmesini bilen bir başka millet yok diye öğünürüm.

— Yoo. Hani arkadaş olacaktık. -Elini çekti:- Beni meraklandırmayın bakalım... Tecrübe etmek istersem, bir belâya çatacağımı seziyorum...

Bu esnada, kapı terbiyeli terbiyeli vuruldu. Murat:

— Buyrun! diye bağırdı.

Safo, her zamanki gibi ürkek bakışlarıyla aralıktan baktı.

Murat:

— Gelsene ruhum! diye sevinçle bağırdı, gir canım! Bak sana yeni arkadaşımı takdim edeyim... -Kadriye'ye

dondu:- işte sorunuz, dedi. Bitarar Dır şanıtı benim Dırı-cık sevgilim. Sevme kabiliyetimden memnun mu değil mi? -Safo birşey anlamadan bakıyordu: - SorsanızaL Kadriye:

— Pek şeker şey! diye samimiyetle beğendi, insan bunu oturup yer.

— Hayır okşar... Sahiden - sever. Adı (Safo) ama, tarihteki o yaramaz

kadınla hiçbir münasebeti yok. Kuzu gibidir benim sevgilim... Kuzu gibi de değil... Arslan gibi...

Kadriye kendi adını söyleyerek Safo'nun elini sıktı.

— Tebrik ederim matmazel, dedi, eğlenceli bir arkadaşınız var. Sır sakladığını

da iddia ediyor. Yarın, öğle üzeri buraya gelir misiniz?

— Neden? Gelirim!

— Geliniz de efendinizin sahiden sır saklayıp saklamadığını anlayalım.

— Nereden?

— Gözlerinizden canım...

— İkisini de bir el hareketiyle selâmlayıp çıktı. Safo:

— Ne oluyor? dedi.

Murat, macerayı başından sonuna kadar anlattı. Safo gülmeden:

— Kim bu? diye sordu.

— Belki bilirsin. Meşhur bir randevucu zanpara Adalet hanım varmış. Aklının ermeyeceğine emin olduğum bir şekilde bu kızı severmiş.

— Biliyorum. Bilmez miyim? Bundan evvelki dostu (Eleni) idi.

— Ya, biliyorsun demek? Daha iyi! İzahı kolaylaştı. Sonra, bu küçük hanım o işten usanmış olmalı ki bir delikanlı bulmuş... Buradan telefon etmeği de tehlikesiz saymış! Bazı lisanı zor öğrenenler, o lisanı kendilerinden başka bilen bulunmaz zannederler. Aptallıklarını kolayca meydana koyarlar. Anladın mı?

— Sen böyle güzel aptalların, aptallıklarını meydana çıkarmakla uğraşmasan, daha iyi edersin.

. — Vay kıskançlık mı?

— Elbette kıskançlık... Ben sahici kadınım... Böyle sokak süpürgesi değil... Sesinde sevimli bir iftihar vardı. Murat onu sıkıca kucaklayıp öptü.

— Haydi, Arnavut piyazcıya gidiyoruz, dedi, sana bugün beyin salatası ısmarlayacağım. Bugüii ben hem zengin, hem de bir koca kuzuyu tek

başıma yiyecek kadar açım...

— Belli gözlerinden... Kötü adam... Koluna girip göğsüne yaslandı.

— Seni bir seviyorum ki! dedi.

— Ya ben?

— Sen sevmesini ne bileceksin?

Murat kapıyı kilitlerken Matmazel Reçina sabun kutusu elinde dışarı çıkmıştı. Safo'yu görünce evvelâ hayretle durdu. Sonra hafif bir sevinç çığlığı ile kollarını açtı. Kucaklaşıp öpüştüler. Reçina:

— Murat beyi nerden tanıyorsun? diye sordu.

— Tanıyorum. Çoktan...

— Çoktan da benim neden haberim yok?

— Bilmem ki...

— Dur bakayım... Sen buraya geçen gün de geldin. Bir arada merdivende görmüş gibi oldum. Yukarı çıkınca Yordanidis'e gittim. (Hayır! Buraya gelmedi) dedi. Bizim yazıhaneye baktım. Belki bana gelmişsindir, diye. Orada da görmeyince (Şu halde benzetmişim.) dedim. Meğer küçük kızın sevgilisi sağ kolumuzun altındaymış ta, haberimiz yokmuş... Hele anlat!

Murat lâkırdının uzayacağını sezerek Reçina'yı da yemeğe davet etmesini Safo'ya söyledi. Kız biraz nazlandıktan sonra:

— Âşıkları rahatsız etmemek lâzım ama, ben, işi, benden gizlediğiniz için size ceza olsun diye kabul ediyorum! dedi.

Ellerini yıkayıp hazırlanmasını bekleyerek parmaklığa dayandılar.

Bu esnada, merdivenden çıkan garip kıyafetli bir de-

I

Ukanlı Murat'ın tahmini hilâfına Safo'ya bir kere bile bakmadan doğruca kendi yazıhanesinin kapısına dayanmıştı. Demir kapıyı kapalı gördüğü halde bir, iki kere tartakladı. Sonra yumruğuyla döğmeğe başladı. Murat ses çıkarmadan, gülümseyerek seyrediyordu.

Delikanlı, içerden cevap bekleyerek durduğu zaman, yüksek sesle konuştu:

— Açık dediler! Nasıl iş... Hey kâtip bey!... Kâtip adam!.. -Tekrar yumruklandı:- Avukat bey... c-> &l(Wf

Murat, daha fazla üzmemek için: 'i -ii*'° ,------x

— Bir şey mi istediniz? diye sordu.. Delikanlının hareketlerinden ziyade ruhunun telâşlı

olduğu neredense belliydi. Evvelâ birşey anlamamış gibi gözlerini kırpıştırarak Murat'a baktı. Gümüş çerçeveli demode gözlükleri vardı. Şişman kırmızı yüzü matruştu. Tıkız vüoudüyle tepeden tırnağa siyahlar giyinmiş olduğu halde, kısa boylu görünüyordu. Kıyafetine acaiplik veren şey, siyah kırayatı idi. Bu kıravat dönük papyon şeklinde bağlanmıştı. İnsana 19. asrın Fransız bohem şairlerini hatırlatıyordu.

— Kapıcı yukarda adam var, dedi, Hani yoklar!

— Ben varım... Gidiyorum. Öğle yemeği zamanı... Acaip delikanlının yüzündeki usanç ve alâkasızlık hemen kayboldu.

— Siz mi? diye şaştı, bir başka kâtip olacak nerede?

— Askere gitti. Şimdi kâtip benim!..

— Söylesene kardeşim... -Bu kelimeyi, kaşim, diye söylüyor zaten diğer kelimeleri de yuvarlıyordu ki, ruhu telâşlı tesiri yapması da belki bundandı: -İyi öyleyse... Hayret bey yok mu?

Murat, yüzünü belli belirsiz buruşturdu. Adalet hanı/ mm bir gün kendisine kibarlık (!) izafe etmesine ne kadar üzüldüğünü böylece unutuyor, bilhassa

delikanlılar karşısında gizli bir nefret hissediyordu:

— Ne yapacaktınız efendim?

— Ben onun arkadaşıyım!

— YaaL • 296

— Evet. Belki benden bahsetmiştir. Ben de şairim... (Şairim) derdemez, Murat:

— Hay Allah kahretsin! diye keyifle haykırdı. Delikanlıyı ancak şimdi tanımıştı.

Bu kadar gecikmekte hakkı vardı. Zira kendisini ancak iki kere görmüştü. İki keresinde de gözlüksüzdü ve sırtında Bahriye Gedikli Başçavuş elbisesi taşıyordu.

— Siz galiba şair İbrahim Rıza beysiniz?

— Evet ama... Nereden tanıyorsunuz?

— Müşterek dostlarımız var. Sonra bizi bir kere tanıştırdılar. Ondan sonra da bir kere daha buluştuk. Lâkin aradan zaman geçti. Hatırlamazsanız da haklısınız... Nesibe hanımlarda... Düşünün...

Şair gözlerini tekrar ve ceht sarfettiğini meydana koyarak kırpıştırdı. Sonra yüzü saf çocuk gülümsemesiy-le açıldı.

— Aklıma geliyor. Size şiirlerimi okumuştum. Adınız... Şeydi... Durunuz bulaağım!

— Murat...

— Sahi! Murat! demek şimdi buradasınız! Pek memnun oldum. Hay Allah razı olsun... -Anoak şimdi Safo'-yu görmüştü:- Affedersiniz! dedi, pek dalgınım... Berbat bir iş... Peki nereye gidiyorsunuz?

— Yemeğe.

— Öyleyse sizi davet ediyorum

— Rica ederim. Biz sizi davet edelim.

— Olmaz. Dünyada olmaz. Benim davetlimsiniz... Sonra da bana Hayret

beyi nerede bulacağımı söylersiniz.

— Kolay! Beraber Adliye'ye gideriz, Adliye'ye nasıl olsa gelecek...

— Sahi! Öyle ya... Hiç aklım başımda yok kardeşim... Gemiden geldim. Bir sürü iş... Bir sürü inanılmaz macera... Bir koca kitabı dolduracak felâket... Haydî buyrun...

— Bize misafirsiniz!

— Hayır! Gücenirim. Beni kırarsınız. Pek kederliyim... Pek...

Böyle diyordu ama tombul vücudunun her çeşit ke-

deri büyük bir inatla içeriye sokmadığına gene de insan emindi. Zaten sesinde de kederli bir şaire mahsus ahenk-ten zerre hissedilmiyordu.

Murat, sözü misafirlik mevzuunda uzatmadı, Safo'ya döndü:

— Şair İbrahim Rıza beyi size takdim ederim, ded, misafiri olmağı kabul eder misiniz?

— Başüstüne ama, bizim bir misafirimiz daha var. •Mösyö bunu bilmeli.

— Daha memnun oldum... nerede.

— Şimdi gelecek hazırlanıyor. Murat, takdime devam etti:

— Arkadaşım matmazel Safo!

— Memnun oldum matmazel. Türkçeyi ne güzel söylüyorsunuz. Adınızı duymasam sizi Türk zannederim.

— Teşekkür ederim... Öyle mi? Murat:

— Hatırladın mı cicim, dedi, hani bir gece Nesibe hanımlara gitmiştik.

— Hatırlamaz mıyım?

— İşte, İbrahim Rıza bey, onların en iyi dostlarından-dır. Ben kendisiyle ancak iki kere görüşebildim ama, Fransızlar ne derler: «Dostlarımızın dostları dostlarımızdır.» Beyefendi şairdirler. Yani poet!

— Yok canım! Pek sevindim. Bir poet'le tanışmağı eskiden beri isterdim.

İbrahim Rıza, hiç te tevazu göstermeden: /

— Mademki öyle ben de size bir akrostiş yazacağım! dedi.

Reçina'yı da şaire takdim ettikten sonra dördü beraber lokantaya gittiler. Şair evvelâ:

— Rakı! diye kükredi.

Fakat Murat, Adliye'de ağzının kokacağını ileri sürerek mani oldu.

— Öyleyse bize bira getir, garson adam! Soğuk bira... Benim içim yanıyor...

Bunu gene derdinden mütevellit bir yanıklık olarak

ileri suruyorau ama, sabahtan beri içmekte olduğunu da saklamadı. Yüzünün âdetinden fazla kızarması da bunu zaten meydana koyuyordu.

Bereket versin, derdini sofrada açmamağı akıl etmişti. Yahut da yeni yazdığı birkaç şiiri Murat'a okumak istediği için fırsat bulamadı.

Nesibe hanımlarda diğer bazılarını dinlediği bu şiirler Murat'ın üzerinde gene o zamanki basit ve boş tesiri yaptılar.

.- !/!•<?. ."!/.<•> i' .- i . ,'-•-

Vezin, lisan, cinas, hatta his tamamiyle eskiydi.

Hele «Dokunma cigarama, küçük ellerin yanar,

O benden de talihsiz bir dakkalık ömrü var!.. » diye başlayan uzunca bir manzume bu ilk beyit için yazılmışa benziyordu. Nitekim şairi de aynı zamanda şiirin ilhamını da anlatmış olarak büyük bir teknik hatası irtikâp ederek bunu saklamamıştı.

Bir yere misafirliği gitmiş. Bir cigara yakmış. Tabloya koymuş. O sırada, bir küçük çocuk gelmiş. Cigaraya dokunmak isteyince, şair şiirin birinci mısraını irticalen «Vezinli olarak» düşürmüş. Daha doğrusu doğduğunu görmüş...

Şiirin adı (Cigara dumanları) idi. Hazırlanan kitaba -Kitabın ismi (Zindan) olacakmış- bir ayrı fasıl olarak ilâvesi lâzım gelmişti.

Erkekler âdeta kabalık yaparak kızların canını sıkacaklarını düşünmeden bütün yemek boyunca edebiyattan bahsettiler.

Murat, şairin Reçina'nın güzelliğiyle arsızca alâkadar olmamasını beğendi. Yemeğin sonunda kırk yıllık dost haline gelmişlerdi.

Belki de bu dostluk hissiyle, Murat ilk kitabını bastırmağa hazırlanan bir şairi günlerden bir gün bir öğle üzeri bir avukat yazıhanesine koşturan (Dert)i sahiden merak etti.

Kızlardan ayrılınca, dünyada şiirden başka bir işe asla ehemmiyet vermediğini anladığı için bunu sormakta bir mahzur görmedi. Ne çare ki şiirlerinde sade -basit olan şair, (Faciat!..) diye vasıflandırdığı muazzam der-

dini yanmakta aynı sadeliği ve Dasıtıgı g^{A} biribirini tutmaz birkaç kelime ile «Ailevî bir mesele...» deyip tekrar (Zindan)a dönmüştü.

Murat Zindan'ın çıkacağına da, çıkmadan evvel müsveddelerin baştan sonuna kadar bizzat şair tarafından kendisine okunacağına emin oldu. Çünki daha şimdiden İbrahim Rıza bey :

— Bu akşam beraberiz kardeşim, diyordu, bir kenara oturur, birkaç kadeh çeker, edebiyattan konuşuruz!

— Nuri bey de izinli mi?

— Bilmiyorum. Dertten bir tarafa bakamadım. Belki gelmiştir, belki gelmemiştir.

— Onlara gidelim mi diye sormuştum.

— Hayır! İyi çocuktur. Lâkin havaîdir. İlle karısına ut çaldıracak! Ben

şiirle meşgul olmak istiyorum. Şiir okuruz. Sonra da istersen Nesibe'lere gideriz. Bir Fransız şairi (Her şeyden evvel müzik!) demiş. Ben (Her şeyden evvel şiir!) diyorum. Hayret beyi görünce size izin alacağım...

— Sakın haa... Rica ederim... İşimiz zaten çabuk biter...

— Hiçbir mahzur olamazdı. Şair adamdır. -Birbuçuk saatten beri ilk defa şiirden

başka bir mevzua geçti: - Biraz oğlancıdır ama, ahlâksızlığı bizi alâkadar etmez,

-Tekrar şiire döndü:- (Zindan)ı ona okudum. Beğendi. Hatta bir de şiir itham ettim. Size de bir tane ithaf ederim.

— Bu kadar lûtfa. kendimi nasıl lâyık göreyim?..

— Hayır. Şiirden anlıyorsunuz... Sahi matmazele de bir akrostiş vadetmiştim. İsmi de pek hoş. Yunan mitolojisine kadar gidiyor. Şair Salih

Zeki bey pek beğenecek... Bu gece yazar, yarın yazıhaneye getiririm. Ben şiiri pek kolay yazarım... Bir oturuşta beş altı tane yazdığım olur. Bazı arkadaşlar lisan öğrenmemi tavsiye ediyorlar. Halbuki düşünüyorum. Lisan öğrenmediğim daha iyi... Tesir altında kalmıyorum. İlhamım, serbest ve bakir bulunuyor. Yedi Meşale'ciler nedir öyle... Frenkçeden tercüme edası veriyor... Abdullah Cevdet bey benim şiirlerimi çok se -

gün üstada götüreyim. Kabul gününde gideriz.

— Olur mu? Tanımıyorum.

— Ben tanıyorum ya... Pek hoş adamdır. Pek hoş... Ona da bir şiir ithaf ettim.

— Ne iyi...

— Efendim?

— Siz hiç borçlu kalmazsınız...

— Orası öyle... Şiir yazmadan duramam. (Şiir ruhun gıdasıdır.)

demişler. Gayet-doğru... (İçtihat)'ta bir sürü şiirim çıktı. Diğer mecmualarda da intişar ettiler ya... İçtihat'ta devamlı neşrettim. Bilmem gördünüz mü?

— Maalesef, bir ay evvelisine kadar İstanbul'da değildim.

— Zarar yok! Bende her nüshadan birkaç tane vardır. İhtiyatı severim. Size bir

seri vereyim... Zaten kitaptan da vereceğim... O kadar çok arkadaş var ki...

Koca bir liste oldu. Şairlere yollamasam icab etmez. Biz şairler biribirimize kitaplarımızdan vermeğe mecburuz...

Tramvay ahalisi onları dinlemeğe başlamıştı. Zaten şair İbrahim Rıza bey konuşmasa da, dökük papyon kra-vatıyla derhal nazar-ı dikkati

ceibediyordu. Ve

bilhassa ilk eserini çıkarmağa hazırlanan bir şair için öyle olması icap ederdi...

Her yerde halkın nazar-ı dikkatini celbetmek belki de bir saadetti. Halbuki, zilini öttürerek Sultanahrned'e doğru koşan bir tramvaydaydılar. Şair, (Facia) diye tavsif ettiği ailevî bir derdi avukata anlatmağa gidiyordu?

Dünya garipti vesselam! Nasıl garip olmasın! Mesut adamın gömleği, dişleri sağlam ihtiyarın yiyecek bir şeyi bulunmuyordu. vn

Şair İbrahim Rıza ile karısı Müzeyyen hanım, evlendiklerinin üçüncü ayında boşanmağa karar vermişlerdi. Bu üçüncü ay sözü, başka insanlar için taşıdıkları belli

301

kasında Gedikli Başçavuş olan İbrahim Rıza efendi, eve ancak haftada, yahut onbeş günde bir gelebilmişti. Bu suretle bütün evlilik hayatı, onyedi günden ibaretti. Şairin lâf arası: «Bunca senelik aile yuvasını temelinden yıkıyoruz. Kolay değil!» sözü, herhal bir seneye bile yakın süren ve mütemadî ayrılıklarla geçtiği için delikanlıya olduğundan da daha uzun görünen nişanlılık devresinden kalmış olmak lâzımdı.

Müzeyyen hanım, açık kumral saçlı, yeşil gözlü, mütenasip vücutlu. -Bacakları pek az çarpıktı ama, bu ona kuvvetli bir kadın hissi veriyor, âdeta güzelliğini tamamlıyordu.- Ciddî bir kızdı. Bir bankada daktiloluk ediyordu. Şair İbrahim Rıza beyle bir düğünde tesadüfen tanışmışlardı.

Böyle işler ekseriya şairlerin başına gelir olmalı ki, İbrahim Rıza, hiç farkında olmadan tutuldu. Yahut, araya giren bir kocakarı hassas delikanlıya bunu ustalıkla telkin etti. Mesele şuydu ki, kızcağız üvey baba elinde bulunuyordu. Hayatı cehennem gibiydi. Yetim büyüdüğünden başı yumuşak, daima baskı altında tutulduğundan eteği tertemizdi. İbrahim Rıza gibi okumuş -kâmil, bilhassa, ömrü Donanma'da- yani evinden uzakta-geçen ve dünya üzerinde bir tek akrabası bulunmayan bir insan için, böyle boynu bükük, sessiz, dünyanın bu bozuk devrinde adım sokak işlerine sakız

etmemiş bir kız, ele geçmez bir devlet kuşu, bir piyango, bir Allah'ın nimeti sayılırdı.

Artık bilinmez, esmer ve kısaca boylu bir delikanlı olan şair, her tip zıddına müptelâ olur, kaidesine göre, uzun boylu sarıya yakın tipte olan Müzeyyen'e sahiden âşık mı olmuştu, yoksa, erkeklerin yüzde doksan dokuzu gibi evlenmeden duramadığı için (Nasıl olsa birisini alacağız! İşte bunun nesi var?) mı demişti. Her ne hal ise, şaka gibi başlayan bir söz, bir haftanın içinde ciddileşti. . İbrahim Rıza beyi, ertesi hafta tatilinde kızın da tesadüfen (!) bulunduğu bir ahbap toplantısına çağırdılar. Yenildi, içildi. Böyle bir maksat için hazırlanmış toplantıların, baş göz edilecek delikanlıya tatlı gelen bir tarafı

302 4.

s... nuıu, peK yaşıı Kocakarılar tarafından saçları, yüzü okşanmak, her sözüne gülünmek gibi cihan değer iltifatlarla, insana, bir daha bir daha evlensem dedirtiyordu.

Müzeyyen hanım, bu toplantıda da düğünde olduğu gibi bir tarafa oturmuş, arada sırada tebessüm ederek, lâkırdıya hiç karışmadan, hatta, verilen yiyecekleri de inatla kabul etmeyip, usluluğunu, kibarlığını İbrahim Rıza'ya ispat etmişti. Kızcağızın bu çekingenliği kadınlardan âdeta korkan, onlara ne yapacağını sahiden şaşıran İbrahim Rıza beyi bile cesarete getirmiş, âdeti olmadığı ve hiç beceremediği halde lâtife olsun diye:

/ — Hanımefendi galiba dilsiz! Vah vah! demiş, hâzı-rûnu kırmış geçirmişti.

ibrahim Rıza'ya kalsa, hazır toplanılmışken oracıkta sözü kesip işi bitirmeğe dahi kalkışacaktı ama, Nesibe hanımın dehşetli bir kaş çatması, bu pek orijinal ve candan harekete mani oldu.

Geç vakit, dilsiz tazeyi yol üzerinde bulunan evine teslim edip kendi kendilerine kaldıkları zaman, Nesibe hanım lâfı doğruca mevzua getirip :

— Fena kız değil, dedi, bir yerde çalışıyor, diye duydum. Nerede?

— Bankada!

— İyi! Oradan tahkik ederiz.

— Ne lüzumu var abla! Güzel kızın düşmanı çok olur. Birisi bir iftira etse!..

— N'olacak?

— Ben dakikasında anlarım.

— Daha iyi! Beş saat kadar bir arada bulunduk... -Kocasına seslendi:— Nuri efendi beş saatte kaç dakika var?

— Beş saatte mi? Dur... Olsa 600... Tamam 300 dakika var...

— Teşekkür ederim... -İbrahim Rıza'ya güldü:- Senin hesabınla kızı üç yüz defa

anlamış olman lâzım. Haydi anlat!

303

•dim. Tenhada...

— Şu mesele... Herhalde yeni bir usul olmalı... Tepeden tırnağa soyunması...

Bir divana falan uzanması da lâzım gelecek mi?

— Hep alay edersin. Ben bak nasıl anlayacağım? Ertesi gün İbrahim Rıza bey, bir

yahudi doktordan

kapı kadar rapor alıp bunu bir istida ile beraber Donanma Kumandanlığına gönderdi. Bu suretle onbeş gün kazanmış oluyordu. Paçaları sıvadı.

İki akşam bankanın önünde gizliden nöbete girdi. Kızcağız, kız arkadaşlarıyla bile ünsiyet etmeden, başı önünde tıpış tıpış evine gidiyor, ne

vitrinlere, ne de lâkırdı atan terbiyesizlere dönüp bakmıyordu.

Üçüncü akşam, kat'î kanaate gelmiş bulunan İbrahim Rıza bey (Şimdi) bunun yanına nasıl sokulmalı? terslerse, rezil ederse...) diye düşünerek on adım gerisinde yokuşu çıkarken, yüz sene yaşasa, eline geçeceği umulmaz bir tesadüf imdadına yetişti. Bir bahriye askeri -ibrahim Rıza biraz dalgın olduğu için bunları birbirinden ayırdedemezdi ama, iyi tesadüfle tanıyordu:- Kıza musallat oldu. Omuzu başına sokulmuş, başını uzatarak -burnunu âdeta saçlarının arasına sokarak- mırıl mırıl birşey- ler söylemeğe başlamıştı ki, İbrahim Rıza dayanamadı. İle; ri atıldı.

— Defol! Şimdi seni tepelerim! diye kükredi.

Şairin binde birinde bulunmayan dehşetli bir bilek kuvveti vardı. (Galiba bütün kuvveti de bundan ibaretti.) Bunu askerler de arkadaşları da biliyorlardı. Zaten kuvvetli bile olmasa, bir Gedikli Başçavuşuna, bilhassa, şahsan tanıştıkları takdirde, bir neferin karşı gelmesi pek nadir vukuattandı. Delikanlı:

— Pardon Başefendi! diyerek uzaklaştı.

İbrahim Rıza, sivil iken asla şapka giymez, sık kıvırcık saçlarını arkasına tarayıp sokağa öyle çıkardı. Baş eğip selâm vermesini de bilmiyordu.

— Affedersiniz Müzeyyen hanım... diye kesik kesik söylendi. Aksi gibi aklına esaslı bir lâf da gelmemişti.

ne çare ki ancak kızdan ayrıldıktan sonra kabul etti.

Müzeyyen hanım, gülümsedi. Yardımına teşekkür etti.

— Dünyada ne terbiyesiz insanlar var! Meobur olmasam, kırk yıl sokağa çıkmam... dedi. Sesinde keder vardı. İbrahim Rıza'nın şair kalbi parçalandı. Tepesine bir duman çöktü. Nasıl olduğunu hâlâ bilmez, on adım mı dese, bin adım mı dese, işte böyle müphem bir mesafe içinde evlenmeği

kararlaştırmış oldular. Daha doğrusu, bir karanlık tünele girdiler... Oradan sözlü çıktılar.

İbrahim Rıza, ertesi gün icap edenleri annesine yollamak kavliyle kızı mahallesinin sınırında bıraktı. Bir otomobile atlamasiyle Nuri'lere dayanması bir oldu. (Murat'la işte bu sıralarda tanıştılar.)

— Nesibe hanımın:

— Hele dur! Sen delirdin mi? Olmaz! demesine ikisi de -Yani hem İbrahim Rıza, hem de Nuri beyler- feryad ederek karşı geldiler.

— Sen çok oluyorsun? Nesi var?

— Vallaha ablacığım melek.

— Canım ben melek değil mi diyorum...

— Karı, kafamı kızdırma. Biz kaçın kur'asıyız! Bize Bahriyeli derler. Ocakdan

yetişmeyiz.

— Vallaha ablacığım, ben anladım.

— İyi ya, olmaz ki... Her şeyin bir usulü erkânı var... Bir kundura almağa

gidiyoruz da birkaç dükkân dolaşıyoruz.

— Bre hatun! Bu kundura mı ki... Biz hayat arkadaşı alacağız! Ben kızı geçen gün çaktırmadan tetkik ettim. Olursa bu kadar olur.

— Vallaha ablacığım! Üç gündür peşindeyim. Allah'ın kulu bir kere sağ tarafına dön de bak... Başını önüne eğiyor da...

— Böylesine yere bakan, yürek yakan derler diye korkuyorum!

— Nesibe! Eğer usulün böyle olduğunu bilseydim, ve hem de bu usulü tatbik

etseydim ben seni almazdım.

evlenmek işinden vazgeçeceğim... Usandım.

— Öyleyse ben karışmam. Bana ne demeğe bir de danışıyorsunuz! Ne haliniz varsa görün. Bu benim kocam zaten haftada, bir kaç düğün görmezse canı çıkar... Kızla ne konuştunuz?

— Vallaha ablacığım! Ne konuşulur. Ben neler söyledim farkında değilim. Sonunda «Allah takdir ettiyse n'a-palım? Birisini yollar annemden istersiniz! Ben annemin sözünden çıkamam!» dedi. Otomobile atlamamla buraya seğirttim'. Şimdi birisini yollasak da...

— Hemen istesek mi? Gecenin bu saatında... Hiç de fena olmaz!

— Vallaha ablacığım... Ben görücü mü yollasak diyorum. Ben birisini yollasak da birkaç şişe rakı aldırsak... Nişan şerefine şurada içiversek diyorum.

Nuri keyifle güldü :

— İşte doğru bir söz! Haydi koş Rızacığım! Biraz da buz getir... Ben de mayonez...

Nesibe kükredi:

— Mayonez istemiyorum... Vallaha alır başımı giderim...

— Peki, peki!

O geoe kararlaştırdıkları gibi Nesibe ertesi gün yanına bir başka arkadaşının karısını da alarak görücü git-t.i Annesi kızından daha sessiz, daha kadın

kadıncıktı. Nesli yavaş yavaş münkariz olmuş, çarşı pazar bilmez ev kadınlarından... Kırk meteliği avucuna doldur, uzanı-ver, lirayı elinden çek al... Saymaktan haberi yok, aklında tutmaktan haberi yok.

— Bir kere efendiye danışalım!   Üvey müvey   ama, ne de olsa evin bir

erkeği, dedi. Bunu da belki on kere

tekrarladı.

Evin erkeği biraz yaşlıydı ama, gözü çöplükte hovardalardandı. Hem de' rakıyı öküz gibi içiyordu maşallah... Nuri'nin ahbaplarından Mavnacılar kâhyası Hızır Reis'le canciğer ahbap olduğu anlaşılınca, Divanyolu'ndaki köftecide bir akşam oturdular. Hesapta kayınbaba hatırı sa-

birinci binlik devrilip ortalığı samimiyet tufanı kaplayınca. Hızır Reis, Nuri'nin (Aman!) demesine meydan vermeden, çırağı yakındaki kahveye koşturup İbrahim Rıza'yı getirtti. El öpüldü, alın öpüldü. Bardaklar tokuşturuldu. Otomobile dolunup Beyoğlu'na uzanıldı. Gecenin saat ikisine kadar girip çıkmadık yer kalmadı. Daha muhabbetin yarı yerinde, damat hangisi, kayınpeder hangisi Nuri ayırt edemez oldu. İbrahim Rıza, hem içkiye dayanıklı, hem de gayet ciddi çocuktu. İçtikçe ciddiyeti artar, bilmeyenlere sıkıntı bile verirdi. Halbuki kayınbaba aksine içtiği her bardağın birkaç misli cıvıyordu. Bahriye ocağından yetişme uçarı delikanlılarla, dünyanın kıçına parmak attığını her cümlede tekrar eden Sefer Reis bile herifin peşi sıra ye-tteemez oldular. Soluk soluğa koşarken: «Yaman herif! Kopuğun domuzu! Yaşadın Rıza oğlum! Böyle kayınbaba dostlar başına!.. Gayrı karşılıklı çekersiniz kafaları... Kırmadık ceviz bırakmazsınız!..» Kayınbaba bu pohpohları duydukça coşuyor:

— Bizim şansımız her tarafa işler.

— Vay siz bizi gözü açılmamış sığırcık yavrusu mu bellediniz?

— Şu sokakta da bir ev olacaktı?

— Asıl malın gözleri, Sidikli'nin evindedir...

— İşte şu kırmızılı yok mu? Bir çiftetelli oynar... Bir oynar.. Bakarken iliklerin gevşer, Nuri bey kardeşim... İnsan gücü tahammül etmez!

Nuri gözünü sabaha karşı, bir otomobilde açabildi. Ormanımsı bir yerden geçiliyordu. Hızır Reis, kayınbaba çoktan hapı yutmuşlar, leş gibi serilmişlerdi. Yalnız İbrahim Rıza, dimdik oturuyor, bunca senelik tiryaki olduğu halde nedense, acemi hareketlerle cigara içiyordu.

Sokağın köşesinde, kayınpederi zorlukla uyandırdılar. Bir müddet meçhul kimselere sövüp saydı. Nihayet, yurda geldiklerini farkedince, Nuri ile Sefer Reis'in yakalarını toparladı:

— Dinim Rabbena hakkı için olmaz... Bırakmam! Ne

307 II1

demek olsun!.. Yoo buraya Kaaar bi/xieyuıı\... uunAu,. sonra bizdeyiz! Değil mi damat!

— Öyle efendim!

— Bizdeyiz! Şimdi bize gireceğiz! Bir sofra kurduracağım, sofra adına lâyık... Çivi çiviyi söker demişler. Değil mi damat!

— Söker efendim!

— Yahu! Hay Allah! İşte ben böyle bir damat isterim. Allah sizden razı olsun!

Damat kısmı itaatkâr olmalı! Değil mi damat?

— Evet efendim!

Çok söz edildi. Yeminler, şartlar, su gibi aktı.

— Mahalleliden ayıp olur, dediler. Kayınpeder:

— Mahallelinin geçmişini, geçeceğini!... diye dikildi.

— Evden ayıp! dediler. ,

— Evdekilerin bilcümle sülâlesini... diye kükredi.

— İbrahim Rıza beraber olmasa, gene neyse ne... İcap etmez! dediler.

:— Şimdi başlarım İbrahim Rıza'nın damatlığına, diye ayaklandı.

Nihayet, nedense birdenbire yumuşadı. Yalpalayarak evin kapısına kadar kendi kendine gitti. İçeri girdi.

İşte o zaman, akşamdan beri, münasebetli münasebetsiz her sözü konuştukları halde, evlenmek bahasına temas edemediklerini Nuri ile Hızır Reis anladılar. Bir an, serhoşluk kuvvetiyle kapjyı çalmağı düşündüler. Bereket İbrahim Rıza'nın aklı başındaydı.

— İhtiyaç yok sanırım, dedi, kayınpeder, bana vîra (Damat) dedi. Bu söz razı olduğuna delâlettir.

— Ne demek? Açık konuşacağız! (Olur) demeli!

— Söz almadan bırakır mıyım? Benim Hızır Reisliğim nerde kalır?

— İstemez canım... Hele kayınpeder bir uyusun, uyansın... Kahvede buluruz! Göğe çekilmeyecek ya bu adam!

Serhoşların aklı biraz yatar gibi oldu. Nuri'nin Nesi-be korkusu başlamış, keyfi kaçar gibi olmuştu.

remiyordu.

Hızır Reis, kesin kes söz alamadığı için şerefini pay-mal edilmiş sayıyor, küfürün birini bir paraya savururken arada:

— Olmaz! Köfteciyi açtırıp yeniden başlayacağız (Sil baştan! Hesabı!) Tuu namussuz Hızır... Tuu Allah belânı versin! Seni bir adam bellediler de... Seni önüne düşürdüler. Ben senin ne bok olduğunu bilmez miyim? Ben o herifin yerinde olsam, kızı vallah billah vermem! Lâkin o herifte böyle vicdan ne gezer. Çek oğlum! Şoför birader, çek köfteciye!

4- Köftecide gün doğmadan ne var ki... Biz şimdi doğr/üca hamama gideriz. Siz ikişer soda içersiniz! Yıkanır biraz uyuruz! Sabah ola hayır ola!

— Ne mümkün! Bilmez gibi Rıza! Aşkolsun! Senin yüzünden biz evde seferberlik mi ilân edeceğiz. Nesibe'-nin huyu malûm! Hâlâ uyumamıştır. Yemek te yememiştir. Doğru bize gidilecek...

— Köfteciden başka yere gitmem. Köfteciye giderim. Çırağı gönderir, herifi çağırtırım. Kızı isterimi Verirse ne âlâ! Vermezse yapacağımı ben bilirim.

— Ben size gidemem! Nesibe ablamdan korkarım! Nihayet, Nuri'nin yalvarmalarına dayanamadılar. Otomobil yürüyebildi.

İbrahim Rıza hem yetim hem öksüzdü. Darüleytam'-da okumuş, oradan Gedikli Küçükzabit mektebine gitmiş, Mızıkacı olmuştu. Dünya üzerinde dikili ağacı olmadığı gibi, bir başkasına ait dikili ağacın altında biraz nefes almağa oturmak için serecek eski hasırı da yoktu. Bütün eşyası, bir kat siyah elbise -bu da zenaatı iktizası, bazı konserlerde sivil bulunmak mecburiyetinde kaldığı için yaptırmıştı.- İki tane beyaz gömlek, bir rugan pabuç, dört tane de dökük papyon kıravattan ibaretti. Beyliğin verdiği gömlek ve donu giyer, çok zaman da gemiden ayda bir kere çıkardı. Buna rağmen boğazına düşkün bir şair-

di. KazlQuan şıırıennı umiMiemıc uy p düşkündü. Bunu temin edebilmek, yani şiirlerini dinleyecek adam bulabilmek için her önüne geleni yemeğe, içmeğe davet eder, bir kere (Haydi!) dedi mi eline geçen adam ancak İbrahim Rıza müsaade edince, yani körkütük serhoş olunca kurtulurdu.

Bir oturuşta, elli köfte yemesi âdî vukuattan olan şairin birikmiş on parası da yoktu. Nişan merasimini hususî mahiyette küçük bir toplantı halinde yaptılar.

İki tarafın pek samimî birkaç ahbabı bulundu. Yüzükler takıldı. Takılır takılmaz, kızın bir fazileti daha meydana çıktı. Müzeyyen yalnız sakin, terbiyeli, silik bir hanım değildi. Bankada çalıştığından olmalı hesaba falan dehşetli aklı eriyordu. İbrahim Rıza'yı bir kenara çekti. Vaziyeti öğrenince kalem kâat almasını, söyleyeceklerini yazmasını emretti.

On dakikada bir koca liste meydana getirdiler. Bu. kocaman liste (Aile yuvası) denilen müessesenin demirbaşını tesbit ediyordu. Başa, iki kişilik, somyalı, kesme bronzdan bir karyola yazılmış, önüne bir halı atılmış, iki koltuk bir kanape, altı sandalye, bir orta masası, bir komodin, bir gardrop, aynalı bir tuvalet takımı, büfe, hâsılı aile yuvasına mutfaktan aptesaneye, aptesaneden yatak odasına kadar ne lazımsa alt alta sıralanmıştı. Karşılarına tahminî fiyatlarını da kondurdular. Şair eldeleri unuttuğu için bir müddet terleyerek muvakkat yekûnu bulmağa çalıştı. Nihayet sevgili nişanlısını sabırsızlandırdı. Kız kâadı kalemi çekti, elektrikle işler bir hesap makinesi süratiyle üçyüz küsur liralık mütevazi bir hasıl-ı aemi meydana getirdi.

O sıralar İbrahim Rıza, diğer arkadaşları gibi ayda 47 lira küsur kuruş kazanabiliyordu. Acem Kralı'nın «Bunlar yahşi düdük çalıyor,» diye beğenerek adam başına dağıttığı bir tek Aeem altınından başka biriktirilmiş parası da yoktu.

Gözünü, dişini, kemerini, ne kadar sıksa, müesseseyi kurup açabilmek için bir sene geçmesi lâzım gelecekti.

uşmuaı. uzuı-medi de:

— Evet, ben de öyle düşünmüştüm, dedi, bir sene... Ayda 30-35 lira biriktireceksiniz! Bir kere izinli geldikçe bir pansiyonda kaldığınızı söylediniz. Buna lüzum yoktur. Eşyalarınızı bize getiriniz. Sonra erkekler savruk olur. Her ay biriktirmeği kararlaştıracağınız parayı bana teslim

edeceksiniz! Sevinç, İbrahim Rıza'nın boğazına sıcak bir nefes halinde tıkandı:

— Olur sevgilim... Başüstüne! diye kekeledi.

— Bu müddet zarfında ben de işe gideceğim. Tabi biz buraya yalnız sizin alacaklarınızı yazdık. Ayrıca ben de birçok şeyler alacağım. Sonra düğün için sakın masraf düşünmeyin! Nişan gibi yapacağız! Ben gürültüden hazzetmem! Hele bana sormadan gazetelere ilân ettirme-, ğe kalkarsanız karışmam! Biz babayanî insanlarız. O işler kibar, zengin takımının marifeti... İşte böyle...

Bu liste bende kalsın. Para toplandıkça birer ikişer alırım. İzinli günlerinizi burada geçirirsiniz! Olur mu?

İbrahim Rıza'nın saadetten gözleri yaşardı. Hemen eevap veremedi. Demek ki Haktaâiâ, dağına göre kar veriyordu. Bin yıl arasa -böyle binlerle anılan rakkamlar şair ölçüsüdür,- elinden yüzbin kız geçirse, böylesine rastlayamazdı. Tam istediği gibi... Artık kendisini gönül fe-rahlığıyla şiire verebilir... Deryalar gibi şiir yazar... Düğünden sonra gene para biriktirileceği anlaşılıyor. Her üç ayda bir cilt şiir neşretti mi, Babıâli, neye uğradığını şaşırır... Varsın sasırsın... Ve hem de gözü kırk yılda bir şair görsün!

Hemen müjde vermeğe Nesibe'ye koştu. Lâkin daha ilk sözde yanlış kapı çaldığını, herkesin saadetini nedense kıskandığını anladı.

Nuri'nin karısı biraz dinlemiş, sonra:

— Hiçbir şey anlayamadım! Sen, içgüveysi girecek bile olsan, eşyalarını kendin alıp, kendin götürmelisin! Ayrılmak icap ederse...

— Ayrılmak mı? Sen ne söylüyorsun abla!..

— uanım, nemen ayrıiauunamız., ucmıyuıum. uuuju bu... Neler olur... Ben seni düşünüyorum.

— Beni düşünüyorsun! Lâkin Müzeyyen'i tanımıyorsun! Sen bu kızı sevemedin gitti.

— Ne demek? Koynuma alacak değilim ya... Senin karın! Evime gelirse hoşgeldi, safageldi. Ben gidersem, iyi muamele ederse bir daha giderim! Etmezse uğramam.. Lâkin senin için söylüyorum.

— Teşekkür ederim. Sen ne diyorsun Nuri?

— Nesibe Görümcelik ediyor. Aldırma... Kız iyi kız!.. Ben Bahriyeliyim! Ocaktan yetiştim... Bize numara sökmez... Bırakın şimdi boş lâfı. Bir mayonez...

Nesibe kaşlarını çattı:

— İstemem!.. Yeminli olduğumu bilmiyormuş gibi... Bayrama kadar mayonez yasak bu evde..

— Peki neden bayrama kadar?..

— Cünki bayramda eğlenmek hakkındır. Terleyeceksin, çırpınaoaksın. Madem hoşuna gidiyor, pekâlâ! Ben de seni seyreder eğlenirim!..

İbrahim Rıza, o günden sonra dünyayı terketmiş deli keşişler gibi perhize girdi. Gemiden mümkün olduğu kadar az çıkıyor, asker cigarası içiyor, asker karavanası yiyordu.

«Alacağım kızı memnun edeceğim!» derken az kalsın bütün gedikli arkadaşlarını darıltacaktı. İlk günler ayıpladılar. Fakat yüzüne karşı birşey söylemediler. Sonra araya en aziz dostu Nuri'yi soktular. Kulak vermeyince kızdılar. Bir müddet konuşmadılar. Sonra alaylar başladı.

— Çocuklar zabitlerden birisine yalvarsak da şunu emirber alsa...

— N'olacak?

— Orada kemik yalar. Erzak çiğden çıkar. Çiğden çıkan erzakı satar da, evine bir divan yastığı alır...

Saf çocuk olduğu için daha bir hafta geçmeden neden böyle davrandığını herkese söylemişti. Şimdi onun cezasını çekiyordu. Bereket versin şairdi. Muhiti ile bu

312

Ayuu om -uıruz ua nişanlısına Karşı duyduğu sev- gi- imdadına yetişmiş, Rıza'yı gerek delirmekten, gerek elinden bir kaza çıkmasından bunlar korumuştu.

Bir oturuşta 50 köfte az pilâv yiyen şair asker kara-vanasıyle ilk zamanlar biraz süzülmedi değil, fakat vüeut buna ünsiyet peyda edince tekrardan eski tıkızlığını elde etti. Ve aynı müddet içinde sabahtan akşama kadar şiir yazdığı için rekor yaptığı söylenen Viktor Hügo'dan daha fazla ölçülü kafiyeli şiir yazdı. Bunlar hep, sevda üzerine, nişanlılık üzerine, evlilik üzerine nasihatlar, dualar, methiyelerdi.

Şu devre birçok arkadaşların zararına devam etti. Bunlûr yazılan şiirleri dinlemek, bazan da beğenmek ba-hastiıa içkili ziyafetleri kaybedenlerdi. Fakat asıl mahvo-lan Nuri oldu. Çünki bu sefer, bütün yazdıklarını ondan başka dinletecek bulamamış, üstelik rakıyı da ona aldırır olmuştu.

Nesibe, bu aylarda, şiirin kendisinden de, lâkırdısından da, ahenginden de öyle usandı, kadıncağızın asabı o derece bozuldu ki bir gün bamya ayıklarken gayrı ihtiyarî yüksek sesle :

Evlilik âlemi bir başka âlem Ne keder var, ne ıztırap ne elem!

dediğini farketti. Şaşırdı, korktu. Var kuvvetini toplayarak bunu İbrahim Rıza'yı dinlerken mi dalgınlıkla ezberlediğini araştırdı. Yoksa kendisi mi uyduruyordu. Nihayet kendisinin uydurduğuna kanaat getirince bamyaları yere saçıp sinir nöbetiyle hüngür hüngür ağlamağa başladı. Ve o günden sonra da evde her türlü şiir okumayı katiyyen yasak etti.

İbrahim Rıza hayatında bu şiir okuyamamak mecburiyetinde kaldığı sıralarda çektiğinden daha müthiş bir ıztırap hatırlamıyordu. Bir kere apandisitten ameliyat olmuş, kendisini operatör bıçağına kuzu gibi teslim

ettiren kör bağırsak krizi bile bu derece feci olmamıştı. Filhakika çaresizlik başgösterince şiirlerini nişanlısına okumağa

313

Daşıamışıı. /luıvu uwoiAc uA A.»v...— a zın tamamıyle başka şeyler

düşünerek bir alâkasız dinlemesi vardı ki, hassas bir şairi değil, en kaba bir inşam bile çileden çıkarırdı.

Bereket ki, bu aylar, maceranın son perdesine rastlamıştı. İlk kararda tesbit edilen demirbaş miktarı nihayet tamamlandı. Nüfus tezkereleri bir gün besmeleyle jrıa- halle imamına verildi. Tarafeyn zührevî hasîalıklardanAycî- <; na muayene olundu. Vesikalık fotoğraflar çektirildi. Kâat-tar bir yerlere asıldı. Müddet tamamlanınca sessiz sedasız nikâh dairesine gidildi. Aldın mı aldım, vardın mı vardım denildi. İmzalar atıldı. Formalite tamamlanıp şair İbrahim Rıza beyle bankacı Müzeyyen hanım -Şair (Daktilo) demeğe namus ettiğinden, soranlara (Bankacı) demeyi âdet edinmişti:- evlenmiş sayıldılar.

Sevimli adamlar olan bahriyeliler en mütevazi bir toplantıyı şahane bir ziyafet haline getirmenin sırrına her devirde vakıf idiler. Bu devrin bahriyelileri de meslekdaş-larından aşağı kalmadılar. Hele damadın mızıkacı olması işi daha kolaylaştırdı. Sessiz sedasız olacağına iyice karar verilen nikâh merasimi birdenbire sakin mahalleyi velveleye uğrattı.

Bütün alaylara, öfkelere rağmen, arkadaşlardan birisinin, galiba Hamdi'nin!

(Deli utanmaz, hacı utanır! Davranalım yoldaşlar!» feryadı da tesir etti. Öğleye kadar horoz sesleriyle nazlı nazlı dinlenen Kasımpaşa'nın bir ahşap sokağı birdenbire sanki ordu baskısına uğramıştı. Tam çalgı, kıyametleri koparıyor, eline ilk geçeni başına atan kadınlar, sokaklara uğruyorlardı. Ev bir anda mahşerden numuneye döndü.

— Bizim İbrahim Rıza'nın düğünü var. Haydi basalım! diyen, güveyin hangi sebeplerle masraf etmeyi istemediğini de bildiklerinden rakılarını mezelerini sepetlere doldurup, çoluk çocuk kapıya dayandılar. Evin bu

mahşeri kabul etmesine maddeten imkân yoktu. Bitişik komşular da, mızıka sesiyle muhabbete geldiler. Hiç hazır olmadıkları halde sofaları açtılar Bahçelerin aralarındaki tahta havaleler -ki başka bir sırada bir yongasına doku-

..u.Av»" * —.!!«!! n.ı.<-ıiv,u rvıyumtn Kupuraı- Dizzat sahipleri tarafından göz yaşartacak bir gayretle alaşağı edildi. Eli işe yatkın birkaç delikanlı, başta her dem taze kayınbaba olduğu halde çoktan bellerine birer futa dolayıp hizmete girişmişlerdi. Kalabalıktan hazzettiğini kendisi bile o güne kadar bilmeyen mahalle karakolunun Komiseri de şapkayı basıp kapıya dayandı. Kürt bekçiyi gizlice bir kenara çekti. Dişlek gâvura bir selâm uçurup halisinden birkaç gaz tenekesi kaçak rakı yarattı.

Hasılı, semtin hâlâ vasfını ede ede bitiremediği koca meydan düğünü Allah tarafından kuruluverdi.

Kocakarılar bunu oğlanın, saflığına, kızın namusluluğuna/ anasının evcümentliğine) babasının delidolu ama, temiz kalbli olduğuna verdiler. Herkes bu çorbada bir tutam tuzu bulunsun istedi.

Hele kafalar tütsülenince kendi keselerinden otomobilleri Sulukule'ye koşturup köçek getirtenler, ayrıca zurna ile zilli maşa, darbuka temin edenler zuhur etti. Daima öfkeli olduğundan yanına salâvatla varılanların şıkır şıkır göbek attığı iki kişinin yanında adını söylemeğe utanan sıkılganların üst perdeden gazel çektiği, ömründe mantar tabancası kullanmamışların hele komiserden yüz bulunca peder merhumdan kalma Karadağ altıpatlarını sandıklardan çıkarıp havaya havaya boşalttıkları görüldü. «Benim kız şanı şöhreti ne yapacak?» sözünün boşluğu anlaşıldı. Ricalin himmetiyle dağların devrildiğinden, milletin elbirliği sayesinde olmaz olmaz olduğundan, en işkillilerin bile zerre kadar şüphesi kalmadı.

Heyheyler o derece gemi azıya aldı ki, kadınlar tarafında gelini erkekler tarafında güveyi gören tanıyan kalmadı. Belki de, düğünün bu hale gelmesinin başlıca sebebi de bu oldu. Herkes bizzat kendisine ait bir cemiyet varmış gibi canını dişine takmış, şerefini ortaya atmıştı. Bereket Nesibe, geceyarısına doğru aklını başına devşirdi de, bütün bu gürültünün

asıl maksadını, monolog söylemeğe hazırlanan kocasına anlatabildi. Bir taraftan gümbürtü gökyüzüne çıkarken çoktan unutulmuş olan gelinle güveyi birer köşe bulup bir senedir türlü mahrumi-

315 I

yetlerle dayanıp döşenen geraeK oaasına sotuuıur. rsu-pıyı bir güzel kapattılar. Düğün ehli o kadar kendi âlemine dalmıştı ki, ayrıca kapıya bir nöbetçi koymağa' lüzum dahi görülmedi.

Nuri, karısını kolundan çekerek, âdeta cebren, söyleyeceği KayseriTı monologunu

— hani şu plâklara almam şeyi- dinleyebileceği bir yere götürdü.

Çalgıya işaret edip susturduktan sonra, omuzunda meddah mendiliyle ortaya çıktı.

— Kayseri'den bir eşek yükü pastırma sardık... diyerek cana can katmağa girişti. İbrahim Rıza, bütün heyecanlarını samimî olarak şiire vermiş bir delikanlıydı. Böyle bir şeyin -bu şey ne olursa olsun- «Fenafil»i olanların, o şeyden hariç diğer bütün hususlarda gösterdikleri temkin, ağırlık, kendilerini kıymetlendiren itidal, İbrahim Rıza'da bol bol vardı.

En uçarı erkeklerde bile nikâh defterini imzalarken başlayan ve el titremesi gibi tecelli ederek gerdeğin malum ve basit hususiyetinin bir safhasına kadar devam eden heyecana, şair olduğu halde ve apansız koca bir düğünün damatlığını yüklendiği halde, zerre kadar kapılmamıştı.

Zaten hayatında şiirlerinden başka yerde kızlara, kadınlara kur yapmasını, kur değil, birşeyler yaparak kendisini bir başka türlü beğendirmesini beceremezdi. Binaenaleyh Müzeyyen'i şaşırtan, bir soğukkanlılık gösterdi. Sakin bir sesle :

— Haydi sevgilim soyununuz! dedi!

Bir genç kız için bu sükûnet ve bu emir, ayrıca ve yepyeni bir korku oluyordu ki İbrahim Rıza bunu aklına bile getirmemişti.

Nitekim, tamamiyle başka sebeplerle gelin ağlamağa başlayınca bir an şaşırdı.

Bir senedir bu gece için hazırlanılmıyor muydu? Türlü mahrumiyetlere bu gece için katlanmamışlar mıydı? Hatta şu anda bile dışardaki muazzam gürültü, onların bu odada, yalnız demirlerine 42

316

uru vcruiMtjrı şu Kuryoıuaa yapacaKiarı taDiı Dır iş, bir vazife için değil miydi? Öyleyse, şimdi, son dakikada, gösterilen bu arifane tecahül veya cahilane ariflik ne demekti?

— Rica ederim ağlamanın sırası mı? -Biraz bekledi:-Çocukluk vallaha... Çocukluk -Şakasının bile kıyametleri koparacağına emin olduğu halde ve gaddarlık ettiğine biraz da üzülerek devam etti: - Beni sevmediğini zannederim sonra Müzeyyen!.. ......4 AA'V.v i-iAtpna/v

— Seviyorum... Seni sevmez olur muyum? -Dünyada en çok kullanılan bu fersude kelime kızın imdadına ye-tişmjş gibiydi:- Sevmesem bu azabı çeker miydim? Sen beni... Sen beni -bir hıçkırık... - Sen beni...

/ Evet!

— Mahvettin! Ben ölmeliydim. Sen beni yaşattın!

— Ölmeli miydin? Ne demek bu?

— Ben ölmeliyim! Ben... -Bir hıçkırık ve mindere kapanış!- Ben sana lâyık değilim!

Şair evvelâ, kızın şimdiye kadar göstermediği, ağır başlılığı yüzünden göstermediği bir sevda tezahürü karşısında bulunduğunu zannetti. Ne de olsa basit bir daktiloydu. Bir koca şairle... Değil mi efendim?.

— Bana lâyık olup olmadığını ben takdir edeceğim... -Hiç alışık olmadığı halde böyle üst perdeden konuşmak hem garibine gitti, hem de hoşuna. Öksürdü:- Zaten seni lâyık bulmasam evlenir miydim?

— Hayır! Bilmezsin... Ben alçağın biriyim... Ben ölmeliyim!

İbrahim Rıza, belki kötü bir şairdi, bu üçüncü defa söylenen (Ölmeliyim) sözünün feci bir şekilde hançere-den fırladığını sezmeyecek kadar da, mâna ve cümle selikasının yabancısı değildi.

Telâşla cigara paketini aradı. Bir yerde unutmuştu. Hay aksi Şeytan...

— Söyle bakalım bu ötmek lâkırdısı ne demek? Bunu artık deminki mağrur şair, birisini kendisine

lütfen lâyık gören büyük sanatkâr sormuyordu. Telâş-lanmıştı.

317

öyle asîl, öyle yüksek...

Omuzlarını sarsan hıçkırıklar olmasa kız derdini döküp ferahlayacak ya...

İbrahim Rıza, çaresizlikle, canı dehşetli cigara isteyerek ve Nesibe'yi imdada çağırmak arzulan duyarak önüne çömeldi:

— Söyle ama... Bitir ki... Hiçbirşey anlayamıyorum.

— Ben âdî bir kızım... Sana lâyık değilim... Senin yaptığın büyüklüğe lâyık değilim. Beni öldürmelisin. Beni öldür...

Çünkü, efendim, vaktiyle bir cahillik etmişmiş... Birisi kendisini namussuzca iğfal edip... Falan, filân...

— Haydi beni öldürsene... Beni öldür artık... Bana azap verme...

İbrahim Rıza üstüste yutkundu. Düğün gürültüsü bir beyninin içine girmiş gibi yaklaşıyor, bir, Okmeydam'na doğru uzaklaşıyordu. Yaklaştığı zaman, pencereyi açıp var kuvvetiyle:

— Sizin işten haberiniz yok! Düğüne paydos! diye bağırmak arzusuna kapıldı. Kendisini müşkülâtla zaptetti.

İşte bu esnada, komodinin üzerindeki Yenice paketi ve kibrit... -Cigaranın Yenice olduğunu nasıl farket-tiğine hâlâ şaşar- gördü. Sıçrayıp kalktı.

Hayat arkadaşı, bu sıçramadan dehşete düşerek:

— Ay! diye hafif bir çığlık koyuverdi.

— Cigara!.. Bir cigara yakayım da... Konuşuruz! Of! OOf!

Oh Yarabbi şükür! Müzeyyen'e arkadaşlarından birisi -böyle bir gece, böyle bir odada, böylece ölmek arzuları duyan tecrübedîde bir arkadaş- «Of çekmeğe baş-.' larsa korkma!» demişti.

JA Mukavva hışırdadı, kibrit sakladı. Derin iç çekişlere

benzeyen nefeslerle şaşkın güvey ninemi tütünden almağa başladı.

Neredense Hamdi'nin sözü hatırına geliyor biteviye tekrarlıyordu: «Deli arlanmazsa Hacı arlanfr!» «Deli arlanmazsa Hacı... Deli arlanmazsa... Deli...»

— Kim bu?

Onu elime vermeliler de...

— Kim? Nasıl oldu? Neden onunla...

— Neden mi evlenmedim. Sevmiyordum. Sevilmeğe değil, selâm vermeğe lâyık değildi. Hemen anladım. Lâkin o zaman da iş işten geçmişti. Bir zaaf ânımdan namussuzca istifade etti. Daha pek de çocuktum. Annemi düşündüm. Kendimi öldürsem kadıncağız helak olacaktı. Sonra önüme sen çıktın! Önüme çıkmasaydm ben ölünceye kadar evlenmeyecektim. Seni sevdim. Bütün kuvvetimi kaybettim. Tam bir sene düşündüm. İki yol kalıyordu. Ölüp kurtulmak, yahut senin mertliğine güvenmek... Ölmek zor değildi, senden ayrılmak imkânsızdı. Hele se-nj/bir başkasıyle nişanlanmış, sonra da evlenmiş düşündükçe deli oluyordum. Beni affetmeni isteyemem. Buna hakkım yok... Beni hizmetçi diye kabul et... Cariye diye.A. Sana ölünceye kadar, ölünceye kadar değil, benden usanıp beni kovuncaya kadar hizmetçilik edeyim... N'olur...

Bu kadarını Müzeyyen de ümit edemiyordu. Kendi sözlerine kendisinin de ağlayası gelmişti. Demek kul sıkışmayınca Hızır yetişmiyordu. Karşısındaki taş olsa buna takat getirmemek lâzımdı. Zaten şair olduğundan yüreği yufka hesabı da vardı. Hakikat İbrahim Rıza, böyle bir yalvarışa dayanacak katı kalbli heriflerden değildi. Sonra, kıza -pardon kadına-karşı hissettiği sevgi

de, şairden arta kalmış bir acaip nesneden ibaretti. Meselâ bir güzel otomobil, bir güzel sandal da belki böyle arzu edilirdi. Zaten bir akıllı adam ne demiş? «Kız kısmı bir defacık kız olarak kullanılır! Sonrası hep duldur.»

— Bir şey söyle... Bana hakaret et... Razıyım...

— Efendim! Kimdi bu herif... Neciydi?

Güvey razı olmuş görünüyordu. Kimin artığını yediğini öğrenmek istemesi herhalde bundan ileri gelse gerekti.

Müzeyyen, yüzünü kollarıyla sakladığı için rahatça düşündü: (Adî bir adam) dese

kocasının erkeklik şerefini belki de kırabilirdi.

319

— bir zaDii! ueuı.

Karşısında aynı zamanda bir şair değil de sahici bir Gedikli Çavuş bulunsaydı, bu iş bu büyük hata yüzünden, düzelmeğe yüz tutmuş bir haldeyken berbat olabilirdi.

— Bahriyeli mi? Nizamiydi mi?

— Nizamiyeli... .

— Şu dangalaklardan birisi desene... Şimdi nerede?

— Bilmem! Kaç senedir görmedim... Şarka gitmiş

galiba... İnşallah geberir... İnşallah...

— Peki... Nasıl oldu?

Müzeyyen bunu soran yüzü görmek ihtiyaciyle kıvrandı. Neyi görmek istediğini de bir türlü kestiremiyordu. En iyi cevabı ağlamak olacakti. Başladı. Bu sefer, dişlerini de takır takır birbirine vuruyordu.

Cigaranın bitmesi işte bu sıraya rastladı:

— Sen dürüst bir kızsın. Buna eminim! Bir ahlâksız tarafından aldatıldığına da eminim... Artık ağlama!.. Benim şerefim ikimize de yeter...

— Hayır! -Bu bir zafer çığlığı halinde çıkmıştı. Korkarak miyavladi:- Olur mu? Ben lâyık...

— Bırak şimdi. Haydi kalk... O, yaptığı alçaklıkla kalsın... Bak bakayım bana...

— Hayır! Yüzüne nasıl bakabilirim?..

— Bak diyorum.

— İmkânı yok... Bana merhamet et... Yalvarırım sana... Şu ışığı söndür... Söndürecek mi? diye nefes keserek bekledi. Oh! Ya-rabbi şükür! Oh! Kuvvetine, kudretine kurban olduğum Allah'ı! Elektrik düğmesi ne güzel bir sesle saklarmış!.. Karanlık ne güzelmiş... Sinema tevekkeli bu kadar tatlı...

İşte böylece karanlıkta, sanki Müzeyyen hanımın kocası bitişik odada uyuyormuş gibi sessiz sedasız yattılar. İbrahim Rıza, gösterdiği büyük civanmertliği, merhameti, insanlığı hesaba dalmasaydı; bir kerecik aldatılmış olduğunu söyleyen karıcığının, giderek, ustalık bırakmayıp çıkardığını farkeder, (Ustası acemisinden iyidir) diyerek belki şansına da hayran olurdu.

UUUUıncrııı uyunuıgı anaa, gecenin kepazeliğini göğsüne iğne batırmışlar gibi acı acı hissetti. Bir hata mı işle.mişti? Korkarak karısına baktı. Taptaze, dalgalı kumral saçlariyle karnı doymuş bir çocuk uykusuyla uyuyordu.

Rahatsız rahatsız kımıldanınca Müzeyyen gözlerini açtı:

— Uyandın mı şekerim, dedi, rica ederim cigara yakma! Sabahleyin cigara içen erkeklerden hoşlanmam!..

Anlaşılan köprüyü geçinceye kadar ayıya dayı demek Müzeyyen hanımın izzeti nefsini fena halde yaralamıştı. O geceki zelil yalvarışlarını, -bunlar rol icabı da olsalar- İbrahim Rıza'ya bir türlü bağışlayamadı. O za- . mana kadar kendisini gaddarca terkeden zabite -bunu doğru söylemişti: - fena halde kin tuttuğu halde, gerdek gecesinden sonra bu hissin tamamıyle değiştiğini hayretle gördü. Giderek, ilk göz ağrısı eski tatlılığını alıyor, hatta, budala kocasına, peşinen oynadığı lezzetli oyunda, kendisine yardım ettiğinden dolayı minnet hisleri bile duyuyordu. Bu hislerin giderek hafif hafif özlemeğe, sonra âdeta hasrete, sonra dayanılmaz bir şiddetle gözde tütme-ğe, (Gebe kalırım) korkusuyla yapılmış yarım yırtık şeylerden başka türlüsünü bir de onunla denemeği ihtirasla arzu ettiren kemikleri sızlatıcı, sinirleri gerici bir deliliğe döndü.

İbrahim Rıza fizik bakımından kuvvetli erkekti. Daha kızken zaaf anına düşen ve ilk geceki marifetleriyle kabahatini affettiren karısından zevcelik vazifelerini istiyordu.

Müzeyyen'in başından böyle acıklı bir serencam-A geçmemiş olsaydı, şair, bu vazifeyi bu kadar serbestçe, belki de istemezdi. Fakat kendisini her cihetçe haklı gö-ren bir vaziyet vardı. İlk günler, tıkırında giden işler.. Da-ha bir hafta geçmeden bozulmağa yüz tuttu. Arkadaşın-da bir gönülsüzlük başladı.

Bereket alınan 15 günlük izin bitmişti. İkisi de bir müddet çalışıp para biriktirmediği, ancak; ciğerpareden bir işaret peydahlanırsa, hanımın evde oturmasını kararlaştırdılar.

İbrahim Rıza yeni evlilik hızıyle her hafta izinli çık-

mağı beceriyordu. İşte bu haftada Dır geııșıer, yemi nu-nıma daha ikinci ay pek ağır göründü. Aybaşı sancıları, baş ağrıları, sinir nöbetleri, birbirini kovaladı. Nihayet bunlar öyle bir hal aldı ki; evlenmeden evvel başına felâket getirenin hangisi olduğu anlaşılmaz bir şekle girdi. Sanki

hanımefendi, kocasının başına gelen böyle bir felâketi o zaman lütfen af buyurmuştu da düşündükçe nefretini yenememeğe başlamıştı.

Şair koca, buna bin türlü hissî, ruhî, asabî mânalar veriyor, bizzat Müzeyyen'in bile kendisini mazur göremediği yerlerde, bir mazeret uydurup işin içinden çıkıyordu. Lâkin, fedakârlığın da bir hududu ve bir işe yararlığı olmak lâzımdı. Haftada bir gece evinde kalan yeni evlenmiş genç, kuvvetli bir erkek aynı karyolada yatan genç karısından istifade edemezse, velev ki şair bile olsa, aklına bin türlü şüphe girmek mukadderdi.

Gösterdiği âlicenaplığa karşı filhakika ihanet mevzuu bahsolamazdi. Lâkin sebepler herhalde kendi bulduğu psikolojik saiklere uymuyordu. (Şunu keşfedeyim de dermanını bulayım?) diye karar verdi. Bir gün hafta arası izinli çıktı. Tebdile soyundu. Bankanın kapısında nöbete girdi. Karısı iki dirhem bir çekirdek göründü. Köşedeki pelerinli zabitin koluna girmesiyle yallah Tünel istikametini tuttu. Gözleri dönen âlicenap koca, ilk gayretle savlet edecek oldu. Yaklaşınca karısının konuşmakta olduğunu duyarak: «Hele ne diyor?» diye dinledi:

— Çok geciktim mi ruhum, diye şakıyordu, dün de sen beni beklettin!

':e<t

— Demek bana mukabele-i bilmisil mi yapıyorsun! Ben şimdi sana gösteririm.

— Ne göstereceksin?

— Hele eve gidelim. Tövbe deyinceye kadar...

Şair kalbinin derununda muazzam bir boşluk hissederek durakladı. Bir tek yumrukta, insanlara tövbe ettirmekle öğünen boz pelerini çivi gibi toprağa geçirerecek kadar kuvvetliydi. Lâkin bunun beyhudeliğini de aynı zamanda ezmek arzularıyla olanca kuvvetiyle beraber his-r

setti.

w a«v— ~.~ unut yov yun. rvunsı aa yeni gelmişe benziyordu. Sabahtan akşama kadar bankada, eshab-ı mesa-lihin işlerini görüp paydostan sonra da dört saat fazla mesai yapan bir genç kadın ne kadar harapsa Müzeyyen de o kadar haraptı. Kocasını görünce kendisini pek zorlamadan somurtuverdi. Hemen hastalığından bahis açtı. Başına bir eşarp sarıp bir de asprin yuttu. Nerdeyse sol yanına devrilip kendinden geçecekti ki (Boşanma) kelimesiyle zembereği- boşanmış oyuncak maskara gibi zıpladı. Gözleri parıl parıl, rüya mı, hakikat mı? Allah bu muradına da nai! mi ediyor? diye baktı. Neredense bu duasının da kabul edildiğini anlayarak başından eşarpı sıyırdı,. Dünya çapında muahedeler müzakere edecek bir kaşarlanmış diplomat edasıyla ayak ayak üstüne attı.

Şair, gene insanlığı elden komayıp kulağını ensesinden göstermeğe kalkışmıştı ki Müzeyyen hanım, çoktan hazırlanmış olduğu anlaşılan boşanma projesini burnuna

dayadı: Bir kere kendisi hayatından memnundu. Lâkin mutlaka boşanmak istiyorsa,

buna da olmaz demeyecekti.

— Ben nafakadan vazgeçerim, siz de eşyalardan vaz geçersiniz... dedi.

— İyi ya ben mahkemeyi düşünüyorum...

Karıyı boşamağa karar verdikten beri, Hayret beyin yazıhanesine boşanmak için gelen kadınların rezaletlerini hatırlamış, yüreği sızlamıştı. Ne de olsa boşanıncaya kadar kadın nikâhı altında sayılırdı...

— Pek mi zordur?

— Avukat tutmak lâzım.

— Benim avukata verecek param yok. Kendi işimi hamdolsun kendim takip ederim.

Adliye'de elbette bir ahbap bulunur.

— İşte onu düşündüm. Benim bir avukat ahbabım var. Sana onu tutarım.

— Siz?

— Bana avukat istemez. Hayret bey işi çabucak bitirir!

323

— Benden parq istemesin de, isterse çuuuk. uıuıino-sin...

İbrahim Rıza o gece, -Saat onbire doğru- ilk geldiği gibi, bir kenara atılmış eski bavulunu alarak Madam Ka-tina'nın pansiyonuna döndü.

Bunları şairden öğrenmiş olan Murat, bugün İbrahim Rıza ile karısının gelmelerini bekliyordu. Dehşetli kederliydi. İnsanlığından nefret ediyor, insanlığından nefret ettiği sıralarda alttan alta kabaran dehşetli öfkelerinden birisini de aynı zamanda bekliyordu. Böyle öfke nöbetlerinde tamamıyle başka bir adam olduğunu bilirdi.

Daha şimdiden okuduğu kitabın -okuduğu değil, önünde açık tuttuğu ve zaman zaman sayfalarını gelişigüzel çevirdiği kitabın- her tarafını imzasiyle doldurmuştu. Bereket versin, geveze müşterilerden kimseler yoktu. Samoil efendi âdeti olduğu üzre bir tek susamlı simitten ibaret kahvaltısını lezzetle yapmış, gazeteyi aralarına perde gibi gererek kendisini yalnız bırakmıştı.

İbrahim Rıza ile karısını Notere götürmek, kadından Hayret bey namına bir boşanma vekâletnamesi almak icap etti. Her müvekkilden istedikleri bu işi Murat nedense düşünmemişti. Her zaman da vekâletname için lüzumlu iki şahitten birisi kendisi olurdu. Noterdeki daktilo bu sefer de adını ve adresini hiç sormadan yazdığı için aynı kâadı bu kadınla beraber imzalamak büsbütün azap oldu.

Fırsat buldukça farkettirmeden bakıyor, bu kadar basit bir kızcağızın bir koca kitabı dolduracak hayasızlığı, bu kadar kolay, üzerinde hiçbir pislik bırakmadan nasıl becerebildiğine şaşıyordu. Bir müddet de, kendi başına gelse ne yapacağını tahmine çalıştı ve kendisine böyle bir iş yapamayacaklarına, bunun imkânsızlığına âdeta emin olduğunu görerek şaştı.

İbrahim Rıza da tuhaftı. Macerayı bilmese, karı koca olduklarından haberdar olmasa kız kardeşinin işleriyle meşgul bulunan bir ağabey zannederdi. O kadar tabiî gö-

324 .

rünüyordu. Acaba, böylece fedakârlıklara devam etmekte bir tamir ümidi de mi vardı?

Sabahtan beri çektiği azabın, kadından nefret etmekten ziyade, artık sevmeğe başladığı İbrahim Rıza'dan iğrenmek korkusu olduğunu anladı. «Evet! Benden başka türlü düşünüyor. Tamamıyle başka türlü düşünüyor. Belki bu dünyada herkes birbirinden tamamıyle başka türlü düşünür,» dedi.

İş bitince Murat'ın her şeyi bildiğinden zerre kadar şüphelenmeyen Müzeyyen kendisine ağır bir kadın -daha beteri namuslu bir kadın- hali veren ciddî bakışlarıyle Murat'a baktı.

/— Teşekkür ederim. Zahmet verdim efendim, de* miAti, başka bir iş kalmadı ya...

— Hayır efendim!

— Peki. Bankaya gidiyorum Rıza... Siz gelmeyebilirsiniz... Teşekkür ederim.

— Güle güle...

Şair, karısının elini sıktı. Resmî kayıtlara göre daha bir müddet karı koca görünen bu iki insan oracıkta ebe-diyyen ayrılmış oldular.

Murat: «Öyleyse... Orospuluk kolay!» diye düşündü.

Akşam, patronlar gittikten sonra, müsveddeleri makinede yazmağa oturdu.

Bunlardan bjr tanesi de Müzeyyen hanımın zevci İbrahim Rıza bey aleyhine açtığı boşanma dâvasının arzuhaliydi.

Medenî Kanun ahkâmına uysun diye sebep olarak (Ruhî imtizaçsızlığı) göstermişlerdi. Arzuhalin bir sureti mahkemede kalacak, diğeri İbrahim Rıza'ya tebliğ edilecekti.

Şair, şu anda, Murat'ın masasının bir ucunda bir şiiri defterine temize çekmekle meşguldü.

— Adres?

— Hangi adres?

— Size bir adres lâzım. Bu pis şeyi gemiye göndert-mek istemezsiniz ya...

— Pansiyona gelsin...

Murat, adresi yazdı. Hâlâ şiirle uğraşabilmesine kız-

malı mı, gülmeli mi? Acaba, hâdise karşısınaaKimn ç na geldiği için mi

kendisine bu kadar feci görünüyordu. Kendi başına da gelse, böyle tabiî mi karşılardı?

— Bak, burasını değiştirdim.

— Oku!

— «Sen çocukken daima Yüzükoyun düşerdin. Şimdi hep arkaüstü düşüyorsun, ne tuhaf!»

Nasıl olmuş?

— Bir daha oku!.. Eli çenesinde ibretle ve korkuyla dinledi: Durunuz bakayım... İşte bu fevkalâde İbrahim Rıza... Bu güzel... Hiç bunu bu kadar güzel anlatan şiir duymadım.

— i Sahi mi? -Şair bütün yüreğiyle mesut güldü:- Ben de daha güzel olacağını anladım da... Evvelâ: «Sen eskiden daima...» demiştim.

(Çocukken) daha manalı...

— Fevkalâde tebrik ederim... -Mısraları yavaşça tekrarladı:- Evet...

Dündenberi nasıl defedeceğini bilemediği şaşkınlığı -demek hissettikleri nefret, acıma falan değildi:- İlk defa ve birdenbire dağılmıştı. İçinin temizlendiğini, bir sabah uyanınca, çirkin yaranın tamamıyle kapandığını görür gibi hissediyordu.

Bereket versin, insanların adilikleri, faziletleri gibi ömürlü değildi. «Anormal olduğundan herhalde... Halbuki fazilet normaldir.»

Karşısında izzet-i nefs imkânının son boğumuna kadar yaralanmış bir erkek vardı. Bu erkek aynı zamanda fena şairdi. Fakat arada demek böyle güzel şiirler de söyleyebiliyor, daha fevkalâdesi, en müşkül zamanda sanatına ilticayı beceriyordu. «Hele şükür birader!» diye gülümsedi.

Bu esnada telefon çaldı. Murat dinleyiciyi aldı.

— Alo!

— Orası neresi? -Bir kadın Fransızca görüşüyordu.-Kim var?

— Burası avukat Hayret ve Celil beylerin yazıhanesi.

Kimi istediniz efendim?

— Ben kâtipleriyim?

— Adınız yok mu? •

— Murat.

— Murat bey siz misiniz?

— Evet efendim? Lütfen kim görüşüyor?

— Bfrisi... N'apıyorsunuz?

— Rica ederim! -Murat güldü:- Telefonunuzu bek.i-yordum.

— Öyleyse ben kimim?

— Şimdi duyduğum sesin sahibi... Dünyanın en güzel sesinin sahibi...

/— İnanmam... -Güldü:- Hoş adamsınız. Yanınızda kimse var mı?

— Hayır! •

— Demek, yapayalnız mısınız?

— Yapayalnız... Allah gibi...

— Susunuz canım... Ben korkarım... Demek yalnızsınız.

— Evet.

— Yanınızda olmağı isterdim.

— Kolay. Hemen geliniz!

— İmkânı yok.

— Neden?

— O kadar uzaktayım ki... Hemen yola çıksam, ancak yarın sabah gelebilirim...

— Öyleyse emrediniz ben geleyim!

— Sizin için mesafelerin başka bir ölçüsü mü var, korkunç adam!

— Şimdi anladım. Beni tanımıyorsunuz!

— Neden?

— Tanışanız kuzu gibi olduğumu bilirdiniz! Beni size çekiştirmişler. İnanmamanızı rica ederim. Olur mu?

— Madem ki öyle istiyorsunuz... Sizden hiçbir şey esirgenemez... İyi geceler ruhum...

— Durunuz... Bir saniye... Telefon kapandı, ibrahim Rıza:

327

— N'oiuyor yanu.' ucuı, u*. nuıgm girecektin?

— Sahi! Bu arzuyu biraz duydum.

— Kimmiş bu kâfir? Ne ister?

— Ne istediği malûm ama, kim olduğu meçhul.. Birisi bizimle şakalaşıyor şair!

— Erkek mi, kadın mı?

— Kadın!

— Bizim askerden birisi bir lâf etti: «Erkekle şaka edersen fena olur, kadınla şaka edersen zina olur.» Bunu bu kefere hatun bilmiyor mu?

Murat, başka birşey düşünüyordu. Nihayet:

— Buldum! diye elini havada sallayarak parmaklarını şıkırdattı.

Zinadan korkmayın bu şakacı hanım, muhakkak, zan-para Adalet hanımın melek kadar

güzel dostu Kadriye

hanımdı.

Murat «Ne ses! Bal gibi!» diye içini çekti.

VIII

Avukatlar Temyiz murafaalarında bulunmak için iki günlüğüne Eskişehir'e gitmişlerdi.

Murat işe başladıktan sonra ilk defa yazıhanede yalnız kalıyordu. Mahkemeler buna göre talik edildiği için Adliye'de; umumî vekili bulundukları bir iki şirkete ve devamlı müşterilere evvelce haber verdiklerinden, yazıhanede iş yoktu.

Murat, dün gece başladığı bir şiiri bitirmeğe çalışıyordu. (Aşk soneleri) serisinin üçüncü şiiri olacaktı. Dün gece tamamını yazdığı halde, sabahleyin beğenmemiş, ata çıkara ortada, bir kafiye ile üç mısra kalmıştı:

Ve sevda ruhumuza akan deredir kızım!

..................başka kimse,

Benim kadar inanmaz sendeki aşka kimse, Önümde kalbin açık bir penceredir kızım!

328

i uuuuı, munisin r\uutıuıu oı yuAlüiym IBK-

rar tekrar temize çekti. Sonra daktiloda yazmağı denedi.

İşte önümüz sıra omuz omuza gölgemiz İşte yeşil ve beyaz, işte kızıl ve sarı! İşte deniz ye dağlar ve martı kanatlan İşte Allah ve sevda ve işte sen tertemiz! Dur sevgilim! Bir tanem! Ruhum! Bir düşün hele Sevmek ebediyyet mi? Rüya mı, bir anlık mı? Saadet mi, acı mı, hayat mı, karanlık mı? Neyi tüketiyoruz böyle alelacele?..

Halbuki böyle bir şey yazmağı ne düşünmüş, ne de istemişti. İçinde bir kendini ayıplama hissi vardı. Murat, şüphenin hiç bir çeşidini sevmiyor, bunun pişmanlığa eri yakın duygu olduğunu biliyordu. Pişmanlıksa ne kadar müsbet olursa olsun, mükemmel bir yenilmeden başka birşey değildi.

Telefonla yapılan küçük bir ahbap şakasının kendisini böyle şaşırtmasına da kızıyordu.

Nerdeyse «Fakirlikte başlı başına bir fazilet var.» diyecekti. Şu anda 35 liraya çalışan, fakirin fakiri bir insan olduğu halde, bir iki ay evvelkine nazaran ne kadar değişmişti.

Kadriye denilen karmakarışık ve terbiyesiz kızla Sa-fo'ya ihanet etmeye hazırlanıyor, bunu bizzat kendisinden bile saklamak için uydurma aşk şiirleri yazmağa kalkıyordu. Bereket versin kim, ilham denilen, kuvvet namusluydu. Edepsizliğini işte acık açığa yüzüne çarpmıştı.

Bir an, kâatları yırtıp kurtulmağı düşündü. Bu da kendisine ayrı bir konaklık gibi geldi.

Kederli bir ıslık öttürerek yorgun bir hareketle arkasına dayanmıştı ki kapı vurulmadan acildi. İçeriye birisi gayet zaif, hastalıklı, birisi gayet tıkız ve sağlam iki kadın girdi. Bir örnek giyinmiş olmaları hemen nazarı dikkati celbediyor, birisinin sırtındaki zengin biçarelik, öteki-

nin USXUriUtJ UN yuAciim »vAA.™-. ----------

Murat kâatları eliyle kapayarak, kapıyı vurmadıkları için biraz dargın sordu:

— Bir şey mi istediniz efendim?

Sıska kadın, Murat'ı, sürüden kurban seçen bir usta. celep.gibi, gözden geçirdi.

— Yeni kâtip sen misin?

— Evet!

— İyi öyleyse... -Yanındakine döndü:- Burada mı oturalım?

— Neden içeri girelim! -Güzel kadın, her güzel kadın gibi lüzumsuz yere somurtmağı sevmiyor olmalı ki Murat'a gülümsedi: - Ablam, Hayret beyin

refikalarıdır efendim, dedi. Ben de baldızlarıyım tabiî...

Murat, ayağa kalktı:

— Safa geldiniz efendim, dedi, buyrun... Hayret beyin Eskişehir'de olduğunu elbette biliyorsunuz... -Ara kapıyı açtı:- Buyrun! -Arkalarından yürüdü:- Kahve söyleyeceğim. Şekerli mi emrediyorsunuz?

— Evvelâ su isterim. Lâkin bardaklar temiz olmalı. Aşağıdaki pis çırak getirecekse burada ne kahve içilir, ne de su...

— Siz efendim?

— Ben de kahve isterim.

Murat, odasına dönüp zili çaldı. Tekrar içeri girmek istemiyordu. Sonra beyhude yere öfkelendiğini anlayarak gülümsedi. Bizim kadınlarımız... Hele çirkinseler, hele patronunun karısı bulunuyorlarsa... Maiyetlerine niçin (Sen) demeyeceklermiş?..

Yordanidis'in odasına gitti. Meraklı patronunun yarım düzine su bardağı olduğunu biliyordu. Bunlardan iki tanesini hademe Marko'dan istedi. Bizzat sabunladı. Bir tepsiye koyup içeri girdi.

— Buyrun, dedi, ben elimle yıkadım. Temizdir.

— Sakın musluktan mı doldurdunuz!

— Evet!

Sıska kadın pek fena birşey görmüş gibi yüzünü bu-

ıuoıuıuu. ııuıııyıı&jı uuıuuyı uıuıyı iv"' LJir UUKIŞia OflU

dehşetli ayıplayıp Murat'a emretti:

— Bana Taşdelen getirteceksiniz. Terkostan bir yudum içsem, bir ay hasta olurum.

— Başüstüne... Bilmiyordum. Derhal...

«Bir yudum terkosla bir ay hasta yatan bu kocakarıyı bizim Hayret bey, bir bardak terkos içirip neye öldürmez ki... »diye kendi kendisiyle lâtife ederek çırağı bekledi. Fincanları gözden geçirdi. Tepsiyi aldı. Bir şişe Taş-delen ısmarlayarak gene yanlarına döndü. Kahveleri verdi. Öigara paketini çıkardı. /— Kullanırsanız!..

Patronun hanımı eliyle sinek kovar gibi defetti. Hemşiresi aynı işi/nazik bir tebessümle yaptı. Çantasından gümüşten zarif bir tabaka çıkardı. Bundan ince bir kadın cigarası aldı. Alışık bir hareketle -Bu harekette yalnız güzelliğinden gelen bir sevimli kibir vardı:- Ateş bekledi.

— Mersi! dedi.

Bu müddet içinde, Hayret beyin karısı, buraya hiç istemeden girmiş, şüpheli bir yer olduğunu biliyormuş, şimdi neredense birileri saklandıkları yerden fırlayıp üstüne atılacaklarmış gibi korkulu bakışlarla etrafına bak; -yor, tehlike sezmiş, sıska bir köpek gibi havayı âdeta kokluyordu. Murat, ne diyeceğini merakla bekledi:

— Buraları pek bakımsız kalmış... Hayır. Dediğim gibi... Biz bir kâtip bulduk!

O da rahmetli Abid efendiydi. Hatırladın mı?

— Şu hoca bozuntusunu mu söylüyorsunuz abla! Rica ederim...

— Nedense o bîçare ile senin yıldızın barışmadı. Lâkin sadık adamdı bu bir... Bir de değme ev kadınından titizdi. Ne zaman gelsem, elinde bir bez, buraların tozunu alır rastlamıştım.

— Yeni harfleri bilmiyordu. Bir türlü de öğrenemedi. Daktiloya gelince: Galiba gâvur icadı diyerek, el sürmek bile istememiş... Günahtan korkmuş.

— Beye söyledim. Hiç değilse emektardır. Burada,

hademe giDi munaiazu bucıuh, ucunu. ııy dim. Hangi sözümü dinledi ki... Aksine, zıddıma basar gibi zavallıya yol vermiş... -Murat'a birdenbire sordu:-Siz nerede oturuyorsunuz?

— Şehzadebaşı'nda?

— Anneniz, babanız var mı?

— Hayır!

— İkisi de mi yok?

— Hayır!

Patronun refikası: «İşte gördün mü?» mânasına kız kardeşine baktı. Kız kardeşi:

— Vah vah! diye ablasınıın yerine de teessüf etti.

Çirkin kadın, bu sefer, Murat'a, sorguya çektiği maznunu apansız yakalamak isteyen bir Müstantik tesiri veren garip ifadesiyle gene birdenbire sordu:

— Bizi nasıl buldunuz, bakalım?

Murat evvelâ anlayamadı. Kaşının birisini kaldırarak ağır bir sesle:

— Anlayamadım? dedi. Güzel hemşire izahat verdi:

— Ablam, sizi enişte beğime kimin tavsiye ettiğini soruyor!

— Hamdi bey isminde birisi... Tanışıyorlarmış.. Selim efendi askere gidinoe, o Hamdı bey beni tavsiye etmiş...

— Hamdi bey!. Şu ahlâksız herif değil mi? Ben onun-buraya gelmemesi için kıyametleri kopardım. Hem geliyor, hem de adam getiriyor öyle mi?

Murat, fena halde telâşlandı. Herhangi bir hususta Hayret beyle refikası hanımefendi arasında tatsızlık mevzuu olmayı aklından bile geçirmemişti.

Dış kapı açılıp örtüldüğü için, kırdığı pota da bir çare düşünmek fırsatını kaçırmamak isteyen Murat dışarı fırladı. Taşdelen şişesini aldı. Fakat artık bunlara hizmet etmeği canı hiç istemiyordu.

Bardağa boşaltıp -İçinde birkaç damla Terkos kaK masına dikkat etmişti: - Şişeden doldurdu. Yürürken de:

332

yapar acaba?» diye gülüyordu. — Buyrun!

— Temiz mi?

— Kapalı şişe...

— Kimbilir... -Çantasından bir küçük mendil çıkardı. Bardağın kenarına gerdi. Biraz sola dönüp yüzünü saklayarak birkaç yudum içti: - Pek soğukmuş... Daha yaz gelmeden bunları neden böyle soğutuyorlar?

Murat, tepsiyi bırakmak bahanesiyle odasına döndü. Yerirfte oturdu. Oturmak, asabını mı düzeltti nedir, hem Hayret beye, hem de karısına birdenbire hak verdi. Oelil bey de ortağının aile saadetini yakından bildiği için evlenmemiş olmalıydı.

Demin yazdığı şiirden bir mısra gözüne ilişti:

«İşte Allah ve sevda ve işte sen tertemiz!»

Acaba bu sinirli, dertli kadıncağız da bir zamanlar, birisine, böyle bir mısra ilham edecek güzellik ve tazelikte bulunmuş muydu? Güler yüzlü olduğu bir hayat parçası yaşamış mı? Kadriye hanım ve daha beteri, Safo, birçok haklı haksız sebeplerden dolayı meselâ yirmi sene sonra bu hale gelebilirler miydi?

Zil çaldı.

Murat somurtarak ayağa kalktı.

Patronun karısı da ayaktaydı. Murat'ın aklına «Öteyi beriyi mi karıştırdı?» suali geldi. Güzel hemşiresi, herhalde, hazırlanan konuşmaya taraftar bulunmamalı ki eline bir Düstur cildi almış, bunun arkasına âdeta saklanmak istemişti.

Murat, öksürerek kendisine cesaret vermeğe çalıştı. Birşey olursa kabahat Hayret beyindi. Evde böyle bir tehlikenin mevcut olduğunu insan çıtlatamaz mı? Haydi kendisi çıtlatmadı, diyelim, Hamdi bey vasıtasiyle, yahut babacan Çelil bey vasıtasiyle...

— Buraya kimler gelip gidiyor bakayım?

— Nasıl kimler?

— Yanı minici : ocu ı

— Siz kimi soruyorsunuz?

— Buraya bir takım uygunsuz çocuklar geliyor. Ben biliyorum!

— Evet!

— İşte bunları soruyorum. Geliyorlar mı? Kaç kişidirler? N'apıyorlar?

— Beni bu yazıhaneye (Avukat kâtibi) olarak tuttular hanımefendi! Bana dediler ki... Buraya her çeşit insan gelir. Kadın, erkek, genç, ihtiyar, ahlâk sahibi, ahlâksız... Bunlar bizim müşterilerimizdir. Sana verilen parayı biz bunlardan kazanıyoruz. Sen müşteriler arasında fark gözetmeyeceksin. Hepsine aynı muameleyi yapacaksın. Fazla meraklı olmana da razı değiliz! Avukat yazıhaneleri...

— Maşallah, siz bizimkinden daha baskın avukatmışsınız. Dersinizi iyi yerden almışsınız!..

— İyi yer!.. Evet! Hayret beyle Celil bey böyle söylediler.

— Siz istediğiniz kadar inkâr edin. Ben herşeyi biliyorum. Yalnız şu kadarını söyiiyeyim ki benimle iyi geçinmezseniz burada ekmek yiyemezsiniz!..

Kız kardeşi:

— Abla rica ederim... diye araya girmek istedi. Sinirli kadın, onu bir el işaretiyle susturdu:

— Ben bunlarla nasıl konuşulacağını bilirim. İlk zamanlar Âbit olacak miskin de

beni aldatmak için Kur'-an üzerine el basıp yemin etmeğe kalktı. Şimdi bana bak

oğlum! Benim kocam ahlâksız bir adamdır. Ben yirmi se-nedenberi neler çekiyorum. Belki de hakikatte ahlâksız değildir. Lâkin (Kişi refikinden azar) demişler. Fena insanlar kocamı baştan çıkarıyorlar. Bir kere Hamdi bey dedikleri serseri, sonra Cemil denilen, namussuz, daha birkaç tane var... Şimdi isimleri aklıma gelmiyor. Bunlarla konuşmasını yasak ettim. O da bana söz verdi. Senden istediğim, bunlar her zaman geliyorlar mı? Yalnız mı geliyorlar. Telefon edip bizimkini çağırıyorlar mı? Bana söyleyeceksin?

_.-, . .ufivı. uur uuyull IOIUIIUUI UU DU-

lunsaydı, sizinle tamamıyle başka türlü görüşecektim; Fakat yoklar. Gelince bir defaya mahsus olarak gene kendileriyle bu hususta konuşacağım.

— Hayır! Onun haberi olmamalı... Ben öyle demek istemedim!

— Ben sizin ne demek istediğinizi anlamayacak adam değilim. Lütfen

bir dakika... Ben buraya ayda 35. liraya muhtaç olduğum için geldim. Bukadarcık bir paraya muhtaç olmasaydım, sizinle tanışmak şerefinden belki ebediyyen mahrum kalacaktım. Söze evvelâ, buraların bakımından başladınız! Bana pencerelerin, masaların tozunu alacağım vazife olarak verilmedi. Teklif edilseydi, belki kabul ederdim, belki de etmezdim. Bugün

acaip bir hal almış bulunan sevgili dünyamızda, herşeyin para ile alınıp satıldığını, herşeyin para ile ölçüldüğünü de biliyorum. Gene biliyorum ki iyi bir garson bugün ayda 70-80 lira kazanıyor. Ben kâtip olacağım diye 35 lirayı 80 lira ile değiştim efendim, yoksa, 80 liranın içinde iki tane 35 lira ve bir tane de 10 lira bulunduğunu hesaplamaktan âciz değilim.

— Ben o maksatla söylememiştim.

— Bilmez miyim? Ö maksatla söylemediğinize emin olduğumdan bunları anlatıyorum. Kahveleri bizzat verişim, su beğendirmeğe çahşışım da Türk olduğum, sizi misafir saydığım içindi.

— Pek azametlisiniz...

— Azamet olur mu? Küçük bir insanım. Şimdilik haysiyetimden başka da müdafaa edecek bir şeyim yok. Ben de, küçük bir insan olduğum halde, bir tek şeyi, herkese karşı her türlü vaziyet içinde mükemmel müdafaa edebilirim. Gene o Abit efendi misaliyle bana burada olup bitenlerden sizi haberdar etmem lâzım geldiğini anlatmak istediniz. Celil beyi kaç senedir tanırsınız?

— Ne demek? Kocamla yirmi senedenberi ortaktırlar.

— Yirmi senedenberi tanıyor musunuz?

— Tanıyorum. N'olmuş?

fair o kadar zamandanberi tanımaktasınız. Burada olup bitenler hakkında en doğru malûmatı bu iki zattan çok daha mufassal olarak alabilirsiniz! Ben geleli henüz iki ay bile olmadı.

— Onlar bana söylemezler ki...

— Onlar söylemezlerse ben nasıl söyleyebilirim? Yalan söylemediğimi,

hoşunuza gitmek, teveccühünüzü kazanmak gayretiyle birşeyler uydurmadığımı nereden, nasıl tahkik edersiniz?

— Ne zorunuz var?

— Belli mi olur efendim? Sonra bir noktayı daha arzedeyim de bitsin!

Sözlerinizden burada olup bitenlerden haberdar bulunduğunuz, bunları beğenmediğiniz de anlaşılıyor. Bu haberdar oluşla beğenmeyisin tarihi eski olmak lâzım! O zamandanberi nasıl olup ta düzeltemediğinizi ve benim yardımımla neyi, nasıl düzelteceğinizi bir türlü anlayamadım.

— Siz ne çenesi kalabalık adammışsınız...

— Ben aklıma gelenleri doğruca söylerim. Bir öğün-düğüm tarafım da budur. Siz Hayret beyin refikaları hanımefendisiniz! Sizi Abit efendi denilen o bîçare ile fısıl fısıl konuşur, zevcinizi çekiştirir hayal ettikçe müessir

oluyorum: Ben henüz pek tecrübeli bir yaşta sayılmam. Fakat bir kadın için kocasını istemediği yoldan çevirmenin çaresi bu olmasa gerek...

Güzel hemşire sözün yarısında alâkadar olmuş, kitabı kapatıp Murat'ı seyre başlamıştı. Nihayet:

— Cok doğru! diye lâfa karıştı, adınız ne sizin?

— Murat!

— Doğru Murat efendi! Ben bunları bunca senedir ablama söylerim. Belki de böyle anlatamadım. Dinlemez, kendisini helak eder. Hakikatte aramızdaki yaş farkı ikidir. Bakınız, kendisini yiyerek ne hale geldi!

Murat, patronunun karısına baktı. Baktığına da pişman oldu. Bîçare nerdeyse ağlayacaktı. Yirmi senedir enine boyuna düşünüp bir türlü halledemediği bir işe tek-

Sesini yumuşattı:

— Ben babamı çok küçük yaşta kaybettim efendim, dedi, o sebepten Hayret bey yaşındaki bütün insanlara, baba nazarıyla bakarım. Hatalarına üzülürüm. İyilikleriyle iftihar ederim. Annemi kaybettiğim zaman pek te bebek sayılmazdım. Lâkin anne kaybı için yaş mevzuubahis olamıyor. Bu felâket kırk yaşımızda da başımıza gelse, bizi bir küçük çocuk gibi vurur. O sebepten, -Gülümsedi:- sakın yanlış anlamayın! Benden yaşlı hanımları da, onlar beni evlâtlığı ister lâyık görsünler, ister görmesinler, anne sayıyorum. Size her hususta hizmet etmeğe, yardımda bulunmağa hazırım. Fedakârlık etmesini hem severim, hem de beceririm. Lâkin yapacağımız iş, beni ve bilhassa sizi asla küçültmemeli... Sizin bir türlü anlayamadığım bir hissinizi tatmin etmek için ben adınıza kavga mevzuları gönderecek adam değilim.

— Bravo Murat bey. Gördünüz mü abla? Ne kadar ayıp oldu?

— Ben fena mı söyledim. Ben öyle demek istemedim ki... Bir kötülüğe elbirliğiyle mani olmak...

— Hayır! Siz fena söylemediniz! Aile yuvanızı müdafaaya uğraşıyorsunuz. Bu bir kadının en şerefli, bence seyrine de doyum olmaz hareketidir. Lâkin hareketin şerefli, vasıtalara dikkat etmeği icap ettiriyor. Aklıma geldi. Siz, bu konuşmamızdan Hayret beyi maazallah haberdar etseniz. O da daha sorsa, ben de size söylediklerimi ona tekrarlamak zorunda kalsam... Bu hal, müdafaa etmek istediğiniz aMe birliğini herhalde kuvvetlendirmez. Kötülüklerden temizlemez. Babam, yirmi senede üç muharebeye giderek elde edebildiği biricik evimizi yangından kurtarmak isterken yaralanıp öldü. Annem, beni okutmak için asker çamaşırı dikerken verem oldu. Ben size karşı Hayret beyin hareketlerini müdafaa etmiyorum. Onu ben de ayıplama gücümün son haddiyle ayıplıyorum. Lâkin, düşünmelisiniz! Madem ki bırakılıp gidilemiyor. Katlanmayı, daha ulvi bir hale getirmeği olsun becermeli. Size

medi. Biraz insaflı düşünürseniz, ışın DugunKu naıe geı-mesinde belki kendi kusurunuza da raslarsınız...

— Hayır! Benim ne kusurum olabilirmiş?

— Var demiyorum. Haşa! (Kişi refikinden azar) dediniz. Refik, muhit, sonra,

içyüzünü bilmiyoruz, bir sürü ruhî, irsî tesirler... Hayır affedin... Hiç kimseyi mazur görmediğimi bir daha hatırlatırım. Ben size dayanma ve dayanmayı ulvî bir hale getirme yollarını araştırırsınız diye anlatıyorum. Beceremediğimi de biliyorum...

— Bilâkis çok iyi becerdiniz! Bu gün o kadar söyledim. (Gitmeyelim abla!) dedim. Beni dinlemedi. -Kabadayı bir hareketle elini salladı:- Erkek kısmının

üstüne o kadar düşmeğe gelmez... Hem gelmez, hem değmez...

Abla, gönlü rahat, olduğu anlaşılan hemşiresine döndü:

— Bulmuşsun Allah'ın bîçaresini de... Şimdi geniş geniş, akıl veriyorsun!..

— Neden bîçareymiş. Ben de az mı çektim? Bilmez gibi... Rica ederim... Sağ yanına inme indirinceye kadar sürttü. Ben de senin gibi davransaydım, şimdi çoktan verem olmuş ölmüştüm.

— Ne yapayım, elimde değil... Ben istiyor muyum?

— İstemiyorsun ama, bir çaresini de bulamadın! Murat bey sanki yanımızdaymış gibi söyledi. O Abit olacak yobaz eskisinin zamanında az kalsın bunca senelik eviniz yıkılacaktı. Şimdi o günleri unuttun! Yeniden başlamak istiyorsun!

— Peki, bir çare düşünmeyelim mi?

— Canım Abla! Aç değilsin, çıplak değilsin... Enişte beyim de artık âşık olunacak kadar genç sayılmaz... Bırak bakalım. Çoğu gitti azı kaldı.

Yakında yorulur. Değil mi efendim?

Murat, ciddiyetle Hayret beyin karısına taraftar çıktı:

— Bize basit geliyor ama, hanımefendiden istediğimiz fedakârlık ta kolay değil. Sonra bu mesele, af buy-run bana kıskançlıkla alâkadar görünmüyor. Hanımefendi

338 İMİ 3

— Tabii... Fenama gidiyor!

— Bilhassa ben o sebepten söyledim. İzzetinefs meselesi yaparken izzetinefsi tekrar tekrar zedelememeğe dikkat etmeli! Sonra şu kadarını temin edebilirim ki hûdi-se nihayet bir vakit geçirme, muayyen bir muhite devam şeklinden ibaret sanırım. Bazısı kulübe gider kumar, oynar, bazısı avcıdır, bu işe meraklı ahbaplarıyla yaz-kış, dağ-bayır gezer. Hayret beyin muhiti de, bir manada şairler muhiti... Peki, öyle olmasa da meselâ Celil bey gibi olsa razı mıydınız?

— Bırakın şu ihtiyar çapkını... O benimkinden daha rezil!

— Gördünüz mü? Her damın altında böyle, ufak büyük bir facia saklanıyor.

— Orasını da düşünüyorum. Bu dünya ölümlü dünya Padişahlar sıkıntı çekmişler, (Sana n'oluyor. Yedi çocukla mağarada mı kaldın?) diyorum. Bazı bazı ferahlıyorum. Bazan da bütün cinler tepeme toplanıyor.

— İşte asıl, cinler tepenize toplandığı zaman kendinize hakim olacaksınız.

Değil mi efendim?

Murat, bunu küçük hemşireden sormuştu. İnmeli kocasına rağmen kıyafetini, yüzündeki sıhhatli neşeyi böyle muhafaza edebilmesi marifetti.

— Boş sözler! Ablam bunları ancak beş on gün dinler, sonra tekrar mızmızlanmağa başlar. Mamafi burada iyi bir müttefik buldum. Elbirliği edersek işi her zaman

tehlikesiz bir halde tutabiliriz. Gelirken bir korkuyordum ki...

— Neden efendim?

— O Abid olacak rezil gibi birisine rastlarsak, diye... pek metin davrandınız. Güzel de konuşuyorsunuz! Hu-kuk'a devam etmeniz kabil değil mi?

— Değil. Hem de Hukuk'la güzel konuşmanın hiç bir münasebeti yok. Çünkü bizim

mahkemelerimizde müdd-faa bir başka türlü cereyan ediyor.

— Sahi! Ben Enişte beyimin nasıl avukatlık ettiğine şaşarım. Şairdir. Öyleyken parlak konuşmaz. Acaba bi-

ra başka avuKauaru uu uA gibi...

— Bunda mahkeme usullerinin tesiri olduğu kadar memleketin içinde bulunduğu şartların da tesiri var.

— Ne gibi?

— Söz tehlikeli... O heyecanla ağızdan birşey kaçarsa... Bunu nereden mi biliyorum... Şiir yazarken kalemim çok zaman...

— Şimdi anladım. Şairsiniz de... Tebrik ederim.

— Hayır efendim! Öyle birşey demek istemedim. Yani (Şairler yazarken...) dedim.

— Anlaşıldı. İyi konuşuyorsunuz ama, yalanı kötü söylüyorsunuz! Haydi abla! Gidelim mi? Daha bir sürü yere uğrayacağız!..

— Gidelim. -Hayret beyin karısı kâtibe ilk defa gülümsedi:- Burada konuştuklarımızı kendisine söylemeyeceğinize eminim! Değil mi?

— Teşrif ettiğinizi de bildirmeyecek miyiz?

— Hayır! Geçerken uğradığımızı bize kahve ikram ettiğinizi söylersiniz...

— Teşekkür ederim. Sizi bir an bile üzdümse özür dilerim... Beni affettiniz değil mi?

— Ne münasebet? Ben sizi üzdüm! -Kızkardeşine döndü: - Ne hoş çocuk!

Murat onları koridora kadar geçirdi. Orada birden hatırladı:

— İsterseniz bir araba çağırsaydık... Telefonla...

— Hayır! Tünel'le çıkarız. Mersi!

Murat parmaklığa dayanıp arkalarından baktı. Küçük hemşire, merdivenin dönemecinde başını kaldırdı. Kendisine pek yaraşan erkekçe bir el hareketiyle veda ederek kâtibin bu alâkasını mükâfatlandırmış oldu.

Murat: «Lüzumundan fazla mı akıllı, ne?» diye gülümsedi.

Bir cigara yaktı. Bir büyük zafer kazanmış gibi içi

ferahlamıştı. Belli belirsiz kibirleniyordu da... Annesi ölmeden evvel de kadınlarla az konuşmuştu. Sonra kaç-

maktan kovalamağa vakit bulamamış, yaşıtlarının kız peşinde koştukları sıralarda, ekmek kavgasına atılmıştı. Anadolu'da geçen birbuçuk seneyi de dar bir kasaba muhitinde bu ihtiyacı en basit, en kolay, daha doğrusu en kaba şekilde tatmin edivermiş, başı ve sonu kopmuş bir hayat parçası üzerinde daha derli toplu birşey düşünmemişti.

İstanbul'a döner dönmez, iş aramak gayretiyle -ilk günlerde bunu kolay zannederken birdenbire kapıldığı korkuyla- gene kızlardan, kadınlardan uzak kalmıştı. Hele parası bitip, kılığı, kıyafeti de, insanı dehşete düşürecek bir süratle perişanlaşınca (Kadın) lâfını ağzına bile almaktan çekindi.

Şimdi, iki ay içinde, bu tehlikeli cinsle olan münasebetini düşünürken gururlanmakta kendisini haklı buluyordu.

Kadınlar eskiden de Murat'tan hazederler, bunu sak-lamazlardı. Lâkin Murat bu hali, bir çeşit pısırıklık saydığı huyuna vermişti. Kimseye rahatsızlık vermek istemez, bundan şiddetle kaçınırdı. Herhalde tehlikesiz bir insan olduğunu anlıyorlar, ona göre samimi muamele ediyorlardı.

Bir yerde, bir Entelicens Servis ajanının (Alman casuslarının en tehlikeli tarafı insanın yüzüne dimdik, gözlerini hiç kıpıştırmadan, içleri gülümseyen masum bakışlarla bakabilmeleridir) diye birşeyler yazdığını okumuştu. Esasında zönparahğa özenmediği, erkeklerin bir çoğu gibi kendisiyle alâkadar olan her kadından birşey istemek hakkı olduğunu aklına getirmediği için galiba Alman casusları gibi hareket edebiliyor, ilk tanıştığı dakikada, hangi tabakaya mensup bulunursa bulunsun, kadınların yüzüne içleri gülümseyen masum bakışlarla dikedik bakmasını beceriyordu. Kendisini zorladığı taraf -Buna ekseriya «Rol kestiğimiz» diyordu: - onlarla bir erkek arkadaş gibi konuşmağa çalışmasıydı.

Bazı bazı tabiiliğini kaybederse kendisini çabuk toplar, hemen karşısında meselâ Ertuğrul Hikmet varmış gibi davranır, birden ta-biileşerek, uydurma incelikten -hakikatte bir çekingenlik-

ten, hatta bir çeşit korkudan ibarettir- vazgeçerdi.

Bunu ona, sevgi işlerinde pek acemi olduğu halde, bir erkek arkadaştan daha tok sözlü davranmasını ne-redense öğrenmiş bulunan Safo da bir kere anlatmış:

— Öyle hoşsun ki, demişti, bilmem, öteki erkekler de böyle midirler... Ama sanmıyorum. En külhanbeyi... Bizim Galata kopukları bile kadınlara karşı bir şaşırırlar. Ya büsbütün tutuk, yahut, bu tutukluğu saklamak için olmalı, büsbütün kaba olurlar. Sen hatırlıyor musun? İlk gittiğimiz gece ovucumun içini öpmüştün. Pek zanpara-ca olması lâzım gelen o hareketi bile ben hiç yadırgamadım... Adet olsaydı meselâ Şarlot da, aynı tabiilikle yapardı. Ama ben budalayım! Sen bunları elbet bilirsin!

— Hayır Hiç bilmiyorum. Teşekkür ederim.

— İşte şimdi, gene öyle davrandın! Bu cevabı başkası da belki böyle söyler. Lâkin insan, yalan mı söylüyor diye şüphelenir. Sende buna hemen emin olunuyor.

— Ben hiç mi yalan söylemem! İşte bu olmadı. Bugün böyle adam hiç yoktur.

— Mesele yalan söylemekte değil... İnandırmakta... Sana insan hemen inanır! Murat biraz durakladı. «Sana insan hemen inanır..» sözünde korkunç birşey vardı. Bütün münasebetlerinde, diğer insanların suçu, kendisine hemen inanılan insana geçiyordu.

«Safo'ya şiir yazarken, Kadriye'yi düşünmek... Sonra da, samimiyetine nedense herkesi inandırmak!.. Pis iş!»

Telefona canı sıkılarak baktı. Şimdi tekrar o meçhul sesi duymayı ne kadar istiyordu. Kadriye olduğuna yüzde yüz emindi. Bir sevici kadının dostu olan ve hiç sıkılmadan bir Fransız delikanlısıyle sevişen bu tamamıyle mahvolmuş kadınla, «Sana hemen inanır!» diyen genç kızı gene yanyana düşündü.

Kadriye ile alıp veremediğinin ne olduğunu bulmağa çalıştı. Galiba gayrıtabiiliğini merak ediyor, birşeyler tahkik etmek istediğini...

342 A

«Bizzat kendimizi de mi aldatacağız!.. Tuu... Yüzümüze! Yırt şunları... Haydi!» Kâatları yırtacağı sırada, telefon çaldı.

Murat, mutlaka birşey yapması lazımmış gibi tereddütle dudaklarını yaladı. Dinleyiciyi kaldırdı:

— Alo!

— Alo! Neresi?

— Hayret beyin yazıhanesi! -Telefon eden Kadriye değildi!- Kimi istediniz?

— Celil beyi... Ben arkadaşlarındanım. Canakkale-den geldim. Nerede bulabilirim.

— Eskişehir'e gittiler. Ancak yarın akşam dönecekler! -Bu esnada kapı acildi. Murat arkası dönük olduğu halde, eliyle gürültü edilmesin, manasına bir işaret yaptı: - Lütfen adres bırakınız... Bilirler mi? Adınız Hamit... Vahit... Evet Hamit bey... Gelince söylerim efendim. Estağfurullah güle güle...

Hayal inkisarına uğramış olarak dinleyiciyi yerine koyup döndü.

İkisi aynı zamanda:

— Vay Ali!

— Vay Murat ağabey! dediler.

— Ne o? Buyur? Hayrola?

Ali, onaltı yaşlarında güzel bir çocuktu. Murat onu garip tesadüfle Şehzadebaşı'ndaki kahvede tanımıştı. Nerede oturduğunu bilmiyordu. Ama Şehzadebaşı'lı olmadığına emindi. Bu sebeple her zaman kahveye gelişini de bir müddet yadırgamıştı.

— Sen burada mı çalışıyorsun?

— Burada!.. -Bir an durdu. Kendisi için gelmediğini cmlamıştı:-

— Ne istiyorsun?

— Hayret beyi görecektim.

— Sen Hayret beyi nereden tanıyorsun?

— Tanıyorum. Bir işimiz vardı da...

— Neydi işiniz!

— Yok mu?

— Yok. Söyle bakayım... İşiniz ne?

343

— Hiç! Bana bir yerde bir iş bulaoaktı.

— Şu mesele... Bugün gelmeni mi söyledi?

— Hayır! Ben geçerken uğradım. Gelmez mi?

— Bugün gelmez. Eskişehir'de... -Çocuğun yüzü kederlendi:- Yahut öbürgün dönecek...

— Peki... Ben gene uğrarım. Hoşça kal... -Kapıya doğru yürüdü. Tekrar döndü:--Bana kızmadın ya Murat ağabey?

— Neden? Hayır!

— Ben biliyorum kızdın! -Gülerek masaya yoklaşti:-Vallaha aklına gelen gibi değil.

— Nedir benim aklıma gelen?

Murat, yavaş yavaş öfkeleniyordu. Kaşının birini hafifçe kaldırdı.

— Söylesene!..

— Ben biliyorum. Lâkin vallaha öyle değil... İşte sana yemin...

— Ya, nasıl?

Bunu hiç düşünmeden sormuştu, sorar sormaz do pişman olmuştu. Edepsizliği deşip durmanın ne âlemi vardı? Zaten bu sualin kendisini inandıracak cevabını, bu hayasız oğlan değil Haktaâlâ bile veremezdi.

— Şey! Bu Hayret beyde ince zenaat var!

— Ne var? Ne var?

— İnce zenaat... Anlarsın ya... Karı tabiatlı bir adam. Öteki türlüsü değil... Vallaha...

— Tuu Allah belânızı versin! Defol rezil...

— İşte gördün mü? Bana kızdın!"

— Defol diyorum... Yallah!

— Demek inanmadın mı? Hamdi beye sor da bak....

— Sen gider misin, kafana birşey atayım mı? Çocuk hemen çıktı. Fakat arkasından, odayı ağzına

kadar dolduran, tahammül edilmez bir iğrençlik bırakmıştı.

Bir gün, kahvede cimdallı oynarken... İyi hatırlıyordu. Bu rezil yanına oturmuştu. Oyun arası Murat bir çekişme 'farketti. Birisi, ticaret mektebine gittiği söylenen,

344

her zaman serhoş ve daima küstah bir talebe, bunu bt-lardo oynamağa davet ediyordu.

Murat evvelâ aldırmadı. Lâkin sözler gittikçe tuhaf-laşınca ister istemez alâkadar oldu.

— Kalksana ulan! Kalk diyorum.

— Ben bilmiyorum Mehmet ağabey...

— Kalk! Nasıl bilmiyorsun? Kaç kere oynadın!

— Param yok!

— Biz vereceğiz... Kalk haydi.

— Hayır! O herifler seyrediyor. Adama lâf atıyorlar... İstemem!

Murat, bazı adamların, bilhassa genç çocuklar bilardo oynarken yapışkan ve inatçı bakışlarla onları seyre daldıklarını bilirdi. Yan gözle karşı sıralara baktı. Üç tanesi oradaydı. Mehmet'in çocuğu getirmesini bekliyorlar, daha şimdiden gevişe benzeyen hareketlerle çenelerini ve gırtlaklarını oynatıyorlardı.

— Kalksana haydi.

— İstemiyorum. Seyrediyorlar. Lâf atıyorlar.

— Sanki namussuz! Ne çıkar. Göze yasak mı var?..

— Olmaz.

— E, uzattın... Sonrasını sen düşün serhoşluğuma rastlarsan...

— Vallaha ağabey... Başka birşey söyle başımla beraber.

Murat, çocuğun korktuğunu anlar anlamaz, kâğıtları bırakıp başını çevirdi. Fena bir sesle sordu:

— Serhoşluğuna rastlarsa n'olurmuş?

Mehmet bir an şaşırdı. Fakat Anadolu delikanlılarının ekserisi gibi İstanbul çocuklarını nazik kibar sayıyor, ehemmiyete almıyor. Ağa oğlu olduğu için de henüz el yumruğu yememişti. Kendisininkini Bozdoğan armudu sanmaktaydı.

— Bana mı, dedin diye sordu.

— Sana ya? Sen serhoş olursan n'olur?

— Ben mi? Ben serhoş oldum mu? E serhoş olmalıyım da görmelisin!

Oiddiye almayan bir ifadeyle güldü. Bu müdahaleden

sonra çocuğu mutlaka kaldırmak izzetinefis meselesi olmuş gibi bileğini tuttu: -Kalk... Uzattın...

Ali, bileğini kurtarmağa uğraşarak Murat'a adeta iltica etti.

Murat:

— Baksanıza oynamak istemiyor! dedi.

— Sen karışma! Oyununa bak... Neme lâzım!

— Lâkin ben karışmadım ki birader! Ben karışsam böyle karışırım! Ve oyun yazıları yazılan büyücek arduva-21 Mehmet'in suratına yapıştırmasıyle yumrukları peşi peşine indirerek bunaltması bir oldu. Karşısında oturan Er-tuğrul Hikmet de -Âdet olduğu üzere- ayırmak bahanesiyle araya girmiş, Mehmet'in kollarını tutmuştu. Saniyenin içinde bilardo meraklısı delikanlının suratı kıpkırmızı oldu. İhsan da bir taraftan «Ayıptır!» diye bağırırken bir taraftan pirinçten yapılmış kalın ayakkabı çekeceğini ensesine birkaç kere indirmişti.

Nihayet bîçareyi onlara teslim ederek Murat, seyircilere doğru yürüdü.

— Bilârda seyretmek istemişsiniz, dedi, ben oynar-sam, seyreder misiniz?

— Biz mi? Kim söylemiş... Haltetmişler! Sen beni bilmez misin Murat bey...

— Defolun!.. Gözüm görmesin!.. Allah belânızı versin!..

— Herifler kuzu gibi gidinoe, Memet yanlış yere çarptığını anlamıştı. Birkaç gün (Ben bu öcü alırım!) diye dolaştı. Taraftar aradı. Lâkin en güvendikleri:

— Murat iyidir yahu! Sen de gittin kime çattın? dediler.

Sonunda işi, bilardo seyircilerinin yabancılığından istifade ettiğine vererek evvelâ tanıştılar, sonra da barıştılar.

0 günden sonra Ali kahveye girince Murat'lar bakar, oradaysa gülümseyerek yaklaşır, edeple selâm verir, yanına otururdu. Her lâfa karışmaması, arada birşey almağa koşması, cigarasına kibrit tutması Murat'ın hoşuna gidiyordu.

346

«Her sene mübarek (Ramazan) ayında her tarafa kangal kangal (Nur) yağar! Mübarek (Ramazan) ayı geçince, (Nur) kısmı duracak değil ya... Çekilir geldiği yere gider. İşte bu mübarek ayda, her sene, yalnız Şehzade-başı'na (Nur) yerine, haşa huzurunuzdan, (Orospu çocuğu) yağar. İşin garip tarafı, (Nur) kısmı gibi, mübarek (Ramazan) defolup gittikten sonra geldiği yere dönmez... Bizim Şehzadebaşı'mıza yerleşir, kalır!»

Bunu Ertuğrul Hikmet söylerdi. Ali için de, kavgadan bir müddet sonra gene aynı sözü tekrarlamış, yalnız: «Bu bir acaip orospu çocuğu ya Allah encamını hayra tebdil eylesin! Amin!» demişti.

Murat öfkeyle gülümsedi. Sonra Ali'nin Hayret bey için söylediğini hatırlayarak etrafına şaşkın şaşkın baktı.

• .İ Bulunduğu yerde, lâtife tarzında dahi sözünü ettirmeyeceği bu namussuzlukların işte, gelip orta yerine kurulmuştu.

Yavaş yavaş bir başka mesele düşündü. Seneler geçtiği, üzerinde uzun uzun düşündüğü halde, hayatını belki on kere anlayamadığı işler dolayısıyle ölüm tehlikesine hiç düşünmeden atmış olan Mahir efendinin, evini yangından kurtarmak isterken can vermesinin sahici sebebini bulamamıştı. (Mal canlısıydı desem... Ne zaman boru çalınmışsa koşmuş... Üstüne elzem olmayan yerlerde ileri atılmış...) Sakın, ayda kazanılan otuzbeş liranın, bu kadar müthiş, bu kadar namussuz, bu kadar kancık birşey olduğunu gene bu kadar korkunç bir sarahatle anladı mı acaba?

Ayda 35 lira annesini belki veremden kurtarırdı. Aynı 35 lira, kendisine de bu çirkefe sürünmeden yaşamak imkânını verebilirdi. O zaman elbette bu işler olmayacak değillerdi. Fakat asırlardır çaresizlik çekmiş, çaresizliğin bütün hacîl edici çeşitlerini en sahici insan ıztırabını çekerek denemiş Türk milleti «Göz görmeyince gönül katlanır!» rahatlığını, bu pis aldanışı belki de, daha müsbet işler yapmak için elde ederdi.

1

Üzerine şiir yazdığı kâatları yavaş yavaş yırtıp sepete attı. Babasını haklı bulmasının garip sevinci, bu haklı buluşun şimdi hiç bir işe yaramadığını ümitsiz ümitsiz hissetmesiyle bütün manasını kaybetmişti.

Tıpkı kendisi gibi, bir türlü bırakıp gidememiş olan bir kadını -Hayret beyin karısını- takdirle hatırladı. O do kendisi gibi, belki de ekmek parası için bırakıp gidememişti. Onun ekmek parası ölçüsü 35 lira değildi de, meselâ ayda 150 liraydı. Fakat bu ikisinin de aynı zaruretlerle aynı batağa saplanıp kaldıkları hakikatini değiştiremezdi ki... Yalnız burada bir mühim nokta vardı. Kadın yirmi sene sonra da, faydasız olduğunu, bile bile tekrar tekrar mücadeleye atılıyordu. Bakalım, bu mahvedici, alçaltıcı gidişin içinde, yirmi sene sonra değil, iki sene sonra Murat, aynı mücadele gücünü, şu anda daha iyi anladığı bu sahici kahramanlığı, kendisinde bulabilecek mi? Korkuyla etrafına baktı. Dudaklarını yaladı. Telefon çalınca anlamadan bir an baktı. Dinleyiciyi yılan tutar gibi çekinerek aldr.

— Alo!

— Alo! Siz misiniz Murat bey? Murat, öksürdü:

— Kimsiniz?

Pekâlâ biliyorsunuz? Biliyorsunuz da gene soruyorsunuz?

Murat bu karışık halet-i ruhiye içinde kendisiyle kaç gündür eğlenen hanıma hazırladığı tuzağı apansız kurmaktan kendisini alamadı. Türkçe olarak:

— Şimdi karşımda kim oturuyor biliyor musunuz? diye sordu.

— Anlamıyorum. Lütfen Fransızca...

— Pekâlâ anlıyorsunuz!.. -Böyle demişti ama, telin öbür tarafında, umduğu tereddüdü bile bulamamıştı: - İsminizi tekrar rica ederim... Üzüntü verdiğinizi

biliyorsunuz. Size gaddar diyeceğim ama, bu üzüntünün bile beni ne kadar sevindirdiğini tahmin ettiğinizi düşünüyorum... Kelime haksız olacak...

— Orada olup bu cümleleri nasıl söylediğinizi sey-

348

şıyor. tsenı Diraz sevsenız Kim olduğumu derhal keşfederdiniz! İşte bu kalpsizliğinizin cezasını çekiyorsunuz!. Sakın gene yalnız olmayasınız...

— Tabi yalnızım...

— Yazık! Dünyanın en güzel fırsatlarından birisini daha kaçırıyorum desenize... Şimdi orada olmalıyım!..

— Ne yapardınız?

— Tahmin edemiyor musunuz?

— Hayır! Hiç!

— Pek de safsınız sevgilim... Sizi öyle öperdim ki... Bir tek öpüşte bütün öpmek kabiliyetinizi tüketirdim. Başka hiçbir kadına bir zerre bile kalmasın diye... Allahaısmarladık...

— Durunuz... Rica ederim... Bakınız ne diyeceğim!

— Yalan! Allahaısmarladık.

Telefon kapandı. Murat, artık bütün sıcaklığını kaybederek bir anda ölen kendi telefonuna dünyanın en bü- , yük çaresizliklerinden birisiyle bir müddet baktı. Ve bu <; sefer, tamamıyle başka bir manada dudaklarını yaladı,

«Bu işle ciddi suretle meşgul olmalıyım!» diye keyifle düşündü. Telefon şirketinde çalışan birisini bulup kendisiyle biraz evvel görüşenin kim olduğunu nasıl öğreneceğini sormalıydı. Santraldaki matmazel, son defa o kadar rica ettiği halde, bilemediğini söylemiş sonra:

— Yoksa memnun değil misiniz? diye gülerek muhavereleri dinlediğini de anlatmak istemişti. Bir kadın, diğer bir kadının sırrını mutlaka saklamağa karar verince, buna hiçbir çare bulunamayacağını Murat biliyordu.

Bugün aksi gibi, bir iş bahane ederek Safo da gelmeyeceğini söylemişti. «Yordanidis... » diye birşeyler düşünmeğe henüz başlamıştı ki, Rum delikanlısı içeri girdi:

— Bir dakika uğradım, dedi, hemen gidiyorum. Çok düşündüm azizim Murat! İki taraflı vicdan azabı çekiyorum. Bu münasebetsiz azabı iki taraflı çekmektense bir

349 I

I

te ati li bul hisse

bir k kend misti selâ le aA di ki sene s. mücadeU gidişin içıı rat, aynı '

sahici ka

Kork'

T yılan su

gü ma ö1 m nı rr

iv nıuıııuaıuıu ı\uı-

şı birbirimize yardım etmekle mükellefiz. Zaten başka türlü da haklarından gelemeyiz ki...

Murat ümide kapılarak sözünü kesti:

— Bitirecek misiniz? Meraktan çatlıyorum...

— Bırakmıyorsunuz ki... Ne diyordum: Haklarından gelemeyiz. Yalnız rica ederim... Siz de elbette bir fırsatta size karşı gösterdiğim bu dostluğu

unutmaz, bana yardım edersiniz.

— Neymiş canım? Telefon...

— Bırakın telefonu... Kızlar bize, bize değil yalnız size büyük birşey... Hazırlıyorlar.

— Ne?

— Bir sürpriz!

— Ne gibi?

— Bir büyük gezintiye karar verdik... Perşembe akşamına kadar...

— Nereye? Safo ile matmazel Şarlot mu?

— İyi bildiniz. İkisi... Ne oyunlar canım! Ne plânlar!.. Bir sürü çıkaracaklar... Sizi telâşlandıracaklar. Mamafi, benim sırlarını ele verdiğimi bilmesinler diye siz gene öyle davranınız...

— Nasıl davranayım?

— Onların istediği gibi...

— Onların ne istediğini bilmiyorum ki...

— Kadınlar ne istediklerini bize kolayca anlatırlar. Meraklanmayın.

— Nereye gidilecek...

— Boğaz'a...

— Gece Boğaz'da mı kalacağız?

— Evet... Asıl sürpriz burada... Otelde odalar çoktan tutuldu. Yalnız hanımlar vapuru kaçırmış olacaklar... Telâşlanıp nazlanacaklar... Falan... İşte bilirsiniz...

Murat: «Acaba telefon eden aşifte Şarlot mu?» diye düşündü. Sonra bu düşüncesini, Yordanidis sanki anlayabilmiş gibi telâşlandı. Zaten bu anda, kendisini sevin-350

yüzü gözünün önüne geldi. Ondan başka herşeyi unutarak sevinçle güldü.

— Müjdenize teşekkürler... Kahveyi hakettiniz, dedi.

— Yalnız kahveyi mi? Ben sizin kadar soğukkanlı bir Türk daha görmedim. Yordanidis böyle söyledi ama, garsonu çağırmak için zile de bastı.

Birinci Cildin Sonu